DRAHÉ KAMENY

Z KORUNY SVATOVÁCLAVSKÉ.

Díl druhý.

SV. VOJTĚCHA

HROB A OSTATKY

NA HRADĚ PRAŽSKÉM.

PODÍL ÚDŮ NA ROK 1880. — ČÍSLO 67.

V PRAZE 1880.

NÁKLADEM DĚDICTVÍ SVATOJANSKÉHO.

DRAHÉ KAMENY
Z KORUNY SVATOVÁCLAVSKÉ.

ŽIVOTY
SVĚTCŮ, BLAHOSLAVENCŮ A DOMNĚNÍM SVATÝCH
NÁRODA ČESKOSLOVANSKÉHO.

DÍL DRUHÝ.

RODIČCE BOŽÍ

BLAHOSLAVENÉ PANNĚ MARII

bez prvotního hříchu počaté

jakož i

PĚSTOUNU PÁNĚ

SVATÉMU JOSEFU,

ochránci veškeré Církve svaté,

tuto chudobičku věnuje

skladatel.

Osvědčení skladatelovo.

V příčině vypravování o ctnosti, svatosti, divech a zázracích osob těch, jichžto životy první a druhý díl tohoto spisu vytýká, osvědčuju vůbec, že se v týchž i jiných všelijakých kusech, nic nevymiňuje, svrchovanému soudu svatého Otce, římského papeže, rád podrobuju; a bylo-liby v tom cos vadného shledáno, to již napřed tupím, kazím a mořím.

OBSAH.

Světci.

Stránka

Sv. Kliment 3
Sv. Jiří 12
Sv. Vít 31
Sv. Kosmas a Damian 44
Sv. Sigmund 51
Sv. Volfgang 68
Sv. Norbert 97
Sv. Štěpán, král uherský 189

Blahoslavenci.

Bl. Karel Spinola 205
Bl. Ondřej Bobola 270

Osoby domněním svaté.

Václav II. 285
Adam Markovský 313
Jachim Dobeřín 320
Martin Středa 323

Stránka
Adam Kravarský 344
Jan Hoffman 368
Hynek Václav Richter 374
Maxmiliánka Zásmucká 397
Ondřej Faulhaber 418

Osoby pobožné.

František kníže Ditrichštein 437
Bernard Ignác hrabě z Martinic 480
Maria Maxmiliánka, rozená hraběnka ze Žďáru . . . 493
Jan Jindřich Proks 501
Jan Ignác Dlouhoveský z Dlouhé Vsi 506
Tomáš Draský 515

Dodatky.

Bl. Anežka 521
Odpustkový list Arnošta z Pardubic, prvního arcibiskupa pražského 522
Arnošta z Pardubic Chvály blahoslavené Marie Panny 526
Zápisky hraběnky Františky Slavatové († 1676.) . . . 532
Jan Bedřich hrabě Valdštejn 539
Sv. Vojtěcha hrob a ostatky na hradě Pražském . . . 543

SVĚTCI.

Sv. Kliment.

Zásluhám sv. Klimenta, papeže a mučeníka, hodně i tu přičísti lze, že srdce slovanských národů símě slova Božího s radostí přijalo a užitek dobrých skutků vydalo. Cyrill a Methoděj, svatí bratří solunští, zvěstujíce po vlastech slovanských blahé učení vtěleného Syna Božího, obnášeli jsou ostatky téhož sv. Klimenta, ctili jej a milovali tuze, i navrhovali stádu svému, by mu také uctivost a lásku věnovalo. Tehdy počalo Slovanstvo srdečně a horlivě vzývati sv. mučeníka; on pak byl mu řečníkem mocným u Pána Boha, jenž pro miláčka svého apoštolskému dílu našich svatých blahověstů žehnati ráčil. Svědkem a pamětníkem téhož požehnání Božího jsou ti od vděčných pradědů našich svatému Klimentu k poctivosti založení a zdělaní chrámové. Ba, sama vděčnost popouzí našich srdcí, bychom památku sv. Klimenta, štědrého dobrodince Slovanů, občerstvovali a zvelebovali!

Léta po Narození Páně asi čtyřidcátého druhého přišel do Říma chudý, prostouňký cizozemec, galilejský Petr, skála Církve Kristovy, klíčník krá-

lovství nebeského. Založiv a zařídiv křesťanských obcí na východě, ploul na západ vztyčit křižové korouhve v samém sídle císařů světovládných. Než i kníže tohoto světa, s nebe shozený Světlonoš, měl zdávna v Římě rozkošnou besídku, kdež se popstvo, císařstvo, urozenstvo i obecenstvo v bahně pýchy, chlipnosti, mstivosti a ukrutnosti válelo, vděk sobě i bůžkům svým pohanským. A těch bylo na kopy; arcipopský rejstřík byl počmárán jmény několika tisíc bůžků a bůžkyň, před nimiž pop, měšťan, šlechtic, parobek i císař kolena skláněli, jimž kadidla pálili a věnčených hovad káceli. Do pelechu takových oblud a neřestí pustil se apoštol Páně, zápolil s drakem stohlavým a zvítězil — svatým křížem!

Příchozího blahověsta Petra hostil ctně římský kmet či radní pán Pudens; hospodáři odsloužil se divný host tím, že ho i s četnou čeledí z pohanského bludu na křesťanskou víru obrátil. Ve velikém domě Pudensově upravil jest a posvětil svatý Petr první v Římě chrámek křesťanský; tam vzdával Bohu Otci nekrvavou oběť nového zákona; tamtéž křtil, biřmoval, Božím Tělem krmil ty z židovstva a pohanstva, kteří se byli ku Kristu Pánu celým srdcem přihlásili a přivinuli; tam rovněž kněží a biskupů světil a do světa na vinici Páně rozesílal. Přičinlivostí sv. Petra i jeho pomocníků, jimž Pán Bůh patrně žehnal, zrostl počet římských křesťanů v obec znamenitou, k čemuž také sv. apoštol Pavel

jistotně přispěl. Ten na východě od židů zuřivých u vladařů císařských jsa obžalován, odvolal se k císaři; pročež i do Říma dopraven byl. K vůli vyšetření, byl-li by vinen anebo nevinen, ostával sv. apoštol v Římě v najatém domě s dvě léta (61—63) v společnosti úřadního hlídače. Vazby té použil k zvěstování Pána Ježíše jak židům tak pohanům, jenž ho navštěvovali; pak na svobodu propuštěn obrátil se do jiných krajin.

Znenáhlo zpozorovalo římské pohanstvo úbytek souvěrců; v modlárnách sousedů křesťanských nevídajíc, však z jejich úst hanu pocty bůžkům činěné slýchajíc, mělo je za neznabohy a bezbožníky. Popstvo modlářské začalo se báti o svou obecnou vážnost a hojnou živnost; model řezbáři, sochaři, zlatníci, stříbrníci, kramáři a dobytkáři měli strach o odbyt svého zboží, o svůj výdělek. Pohanská zlost číhala na pohodu k vyhubení křesťanstva, té pak se brzo dočkala!

Ukrutný císař Nero, v jehož dvořanstvu a služebnictvu již také křesťanů bylo, užil dotčeného kvášení za zástěru svého zločinu. Chtěje totiž koukáním na hořící Řím zkaženému srdci svému přistrojiti lahůdku, dal jej roku 64 zapáliti a lidu v hašení brániti; hořelo tedy město šest dní a sedm nocí. Hněv pohořelého obyvatelstva odvracel mrzký panovník od sebe sváděním své viny na protivné křesťanstvo. Pod takovou záminkou bylo množství křesťanů římských a vůkolních udáváno, ku právu

poháněno, mučeno i umučeno; neboť trvalo tohle protivenství až po rok 68, v kterýž se ohavný císař Nero sám zavraždil. Málo před tím vzali též svatí apoštolové Petr a Pavel v Římě z Boží pravice mučenickou korunu. Bylť sv. Pavel roku 65 z Korintu Řím navštívil; když pak tam vedle sv Petra slovo Boží hlásal, jati jsou oba v poslední čtvrt léta 66. a spuštěni do Mamertinského podzemního žaláře. Ztamtud po devíti měsících vytažení umučeni jsou v den 29. června l. P. 67; sv. Petr byl hlavou dolů ukřižován; sv. Pavel sťat.

První římský papež sv. Petr choval v svém duchovenstvu tři velevzáctné kněze, jež co prozřetelný pastýř stáda Kristova proto vybral a na biskupství posvětil, aby ho druh po druhu v Římě jakožto pomocní náměstkové v úřadu zastávali, když by mu bylo třeba meškati jinde v dalekých krajinách buď k vůli prohlížení starších aneb k štípení nových osad křesťanských. Jak Pán Ježíš ráčil, byli tito tří, druh po druhu, na stolici sv. Petra v Římě posazeni či nastoleni; po ukřižování sv. Petra začal papežovati sv. Linus; po něm sv. Kletus, a po Kletovi náš sv. Kliment římský.

Jest k pravdě podobno, že přišel sv. Kliment v Římě na svět dříve, nežli sv. Petr do téhož města zprvu připutoval. Klimentův otec, římský měšťan Faustin bydlel s chotí svou Matidií v Římě na hoře „Coelius“ nazývané. Kliment v Krista Pána, vtěleného Syna Božího a Vykupitele světa uvěřiv,

omilostněn jest křtem svatým. Maje sv. Petra za učitele, prospíval pořád poznáváním a milováním Pána Ježíše. Dle zprávy sv. Ireneje a Jeronýma bylby náš sv. Kliment také sv. Pavla žákem. Možná, že Kliment k sv. apoštolu Pavlu v Římě po dvě leta úřadně vyšetřovanému docházel a též z jeho úst slovo Boží čerpal.

Poněvadž Kliment náš skrze samého knížete apoštolů na biskupský úřad posvěcen a na svícen vstaven byl, aby domácím víry a sousedům vně svítil, máme jistou toho záruku, že již tehdy přesnou věrou, ctností, opatrností a horlivostí v službě Boží zářil. Po zesnutí sv. Kleta papeže ustanovil jej Pán Ježíš hlavou své veškeré Církve, Otcem, pastýřem, učitelem a soudcem všeho křesťanstva v duchovních záležitostech. Na stolici sv. Petra vsazen byl sv. Kliment léta Páně 92, a papežoval devět let.

Brzy po nastolení sv. Klimenta papeže znikla různice v obci korintské v zemi řecké. Povstaloť několik křesťanských osadníků proti řádně nařízeným a hodným osobám duchovního stavu; ti buřiči potáhli jiných nespokojenců po sobě, aniž ustali, dokud se jim nepodařilo sehnati svých duchovních starešin s úřadů. Ale pořádná, utištěná část té osady vznesla touž věc na sv. papeže Klimenta, aby svou vážností co Kristův náměstek neplechu vyplel a obec spokojil. Svatý Kliment co nejspíš moha napsal a poslal Korinťanům krásný, obšírný

list, kterýmž provinilce z závisti a pýchy kárá a ku kajicnosti vyzývá; jim pokornost, uctivost a poslušnost k duchovním starostám do srdcí vštěpuje a všech vůbec k bratrské svornosti a lásce pobízí dle vůle a návodu Krista Pána, jenž přijda nás soudit odplatí každému podle jeho zasloužení. Týmž otcovským psaním upokojil sv. Kliment korintských křesťanů, a ti sobě téhož listu jeho tolik vážili, že ještě po dvou stech letech hned po vybraných kusích z sv. Písma v korintských chrámech o službách Božích čten býval. Krom listu ku Korintským složil dotčený papež dva listy o panickém stavu, kteréž sv. Jeronym a sv. Epifan připomínají.

Věda to i vlastním zkušením, že vzorní příkladové křesťanské víry, naděje a lásky neodolatelnou silou srdce k následování uchvacují, rozdělil sv. Kliment město Řím na sedm okrsků a ustanovil v každém z nich notáře či písaře stavu duchovního, aby skutky a utrpení svatých mučeníků pro budoucí paměť zapisovali. Ejhle, kdož nad památkou chrabrých pro milého Krista umučených bojovníků ostražitě bděl, udůstojněn jest od vojvody mučenického sboru, aby jako v odměnu slavně jemu přidružen byl!

Když se byl ukrutný Nero l. 68 sám zavraždil, ustalo pronásledování křesťanstva; Církev svatá pookřála za panování císařů, ač taky pohanů, Vespasiana a Tita. Ale Titův bratr Domician zvrhl

se po mrzkém Neronu; neboť ujav římské panství léta 81, rozkázal vyhledávati a trápiti vyznavače Kristovy kdekoliv po všech říše krajinách. Tenhle císař, veda život ohavný, nadul se pýchou tak hloupou, že se sám za boha prohlásil, jsa toho přežádostiv, aby mu poddanstvo božskou poctu vzdávalo a jeho podobiznám se klanělo. V tu dobu z křesťanstva všickni, kdož pohanským modlám božskou poctu činiti nechtěli, buď z vlasti jsou vyhnáni buď na hrdle trestáni a umučeni. Že tehdy hořem srdce chřadlo svatému Klimentu, vidoucímu, an vlk lapal, trhal, dávil aneb rozplašoval stádo Páně, tohoť se čtenář zbožného citu sám dovtípí! Než Boží prozřetelnost zachránila předce svatého Otce uprostřed zuřící bouře, schovávajíc ho k nejprvé příštímu zápasu s řvoucím lvem, hledajícím, koho by sežral.

Léta Páně 96. vzal za své bídný panovník Domician; zabilať ho vlastní choť, pohanka, aby od něho zabita nebyla. Pooddechlo sobě křesťanstvo za kratinkého panování císaře Nervy († 98), jehož v císařství nástupce Trajan opět v celé římské říši ovečky Kristu věrné hubiti rozkázal. Právě napověděný císař vztáhl ruku na pastýře a otce všeho křesťanstva. Papež Kliment, že Krista Pána zapříti a modlám poklonu činiti nechtěl, vypověděn jest z Říma a zavezen za Černé moře na pustý tavrický půlostrov blízko města Korsuny. Tam se shledal s množstvím křesťanů, pro svatou

víru svou na robotné dobývání a lámání mramoru odsouzených. Vespolné bohabojné v pustých skalách obcování plodilo pastýři a stádečku radost i žalost vzájemnou.

Svatý Otec uznamenav hrubou nouzi křesťanů o sladkou vodu, kterouž z daleka donášeti museli, poprosil klečmo Pána Boha za vzácný dárek. I uzřel na protějším vrchu beránka, jenž se pravou přední nožičkou místa dotýkal, kdež se byl pramen právě vyprýštil; z kteréžto nové studnice pak lopotnou prací mořené křesťanstvo čerstvé vody s dostatek mělo a nabíralo. Vůkolní pohané, užaslí nad týmž zázrakem, své modly zkazili a ku Kristu Pánu přilnuli. Což zvěděv císař Trajan, odsoudil na smrt Klimenta, jenž pak, maje kotev na hrdle zavěšenou, do moře svržen byl. Dobojoval svatý papež řádně, zachoval víru statečně; vítězi podal Pán Ježíš věnec slávy věčné 23. dne listopadu, léta 101.

Tělo svatého Klimenta pilně hledal sv. Cyrill, apoštol Slovanstva, meškaje v městě Korsuně; modle se a žalmy zpívaje nalezl je i s kotvou na ostrůvku Černého moře v rozvalinách chrámku. Drahý ten poklad nosil potom s sebou po vlastech slovanských, v nichž apoštoloval; posledně zanesl jej l. P. 867 do Říma. Vyšel mu vstříc papež Adrian s duchovenstvem, panstvem a lidem obecným; přijal radostně svaté tělo a uložil je v starožitném chrámě sv. Klimenta tamtéž v Římě,

kdež l. 869 taky velebná schránka duše Cyrillovy pochována byla. — Svatý Klimente, pros za nás Boha!

Chrám sv. Víta na pražském hradě chová z pradávna ve svém pokladu svatých ostatků čelisť sv. Klimenta, papeže a mučeníka, s třemi zuby.

Sv. Jiří.

Čeleď Kristova měla vždy tím lepší zdar a zrůst, čím hůř ji pohanstvo týralo a mořilo. Krví mučeníků ztučnělá země vydávala bohatou úrodu čerstvých křesťanů! Na svatou Církev posledním nejprudším útokem dorážel velmi pověrečný císař Dioklecian. Chtěje vykořeniti křesťanské náboženství, prohlásil tu svou vůli roku 303 třemi listinami, následního pak léta 304 čtvrtou listinou. První list oznamoval rozkaz císařův, aby říšské úřadnictvo křesťanům v schůzkách k Boží službě bránilo, chrámy bořilo, svaté Písmo pálilo, a statky zádušní vzebralo; v své víře setrvalý křesťan aby měšťanského práva, úřadu a důstojenství zbaven byl; pán že křesťana z nevolnické služby propustiti nesmí; kdožkoli v křesťanství usvědčen víry nezapře, ten aby katem trápen byl! Druhým veřejným listem poručil císař biskupstva i kněžstva do žalářů pozavírati a všelijak k obětování modlám nutkati. Třetím listem nařídil, aby z uvězněných křesťanů ti k svobodě byli navráceni, jenž by již modlařiti chtěli, ale všichni ve víře prý

tvrdošijní aby pořád až do pozvolení byli mučeni. Čtvrtým listem dal císař křesťanům na vybranou, buď modlám obětovati anebo v mukách umříti.

Na samém počátku tohoto protivenství vyskytl se v městě Nikomedii na Východě panic Jiří, jenž před pohanstvem Pána Ježíše udatně vyznávaje, za náramného trýznění od Něho zázračně posilován, království nebeské uchvátil. Týž veliký mučeník stal se v zemích východních jako vůdcem nesčíslného pluku tehdejších pro Boha zápasníků a vítězů.

Sv. Jiří narodil se l. P. 283 v Malé Asii, v kappadocké zemi, obydlené lidem jazyka řeckého. Měl bohaté rodiče i vzácné, a — na čemž více záleží — bohabojné, kteřížto synáčka především k tomu vedli, aby učení Pána Ježíše dobře znal, dle něho život svůj pořádal a sobě svatého náboženství draze vážil; stejnou dobou vzbuzovali a kojili v jeho srdci lásku k bližnímu, štědrou dobrotivost k nuzákům a stydlivost. Jejich moudrá naučení, provázena příkladným obcováním, padla co dobré símě v půdu výbornou, Duchem Svatým připravenou.

Když byl Jiříkův otec za víru svatou život v mukách obětoval, odstěhovala se nábožná vdova se synáčkem do své vlasti do Palestiny, pocházejíc z města Liddy (Diospolis) ve Svaté zemi, kdež zboží a dědin hojnost měla. Věkem podospělý, tělem sličný, veliký a silný Jiří dal se na vojnu.

Za osvědčenou ve válečném stavu obratnost, umělost i zmužilost povznešen jest brzy od císaře Diokleciána, jenž ho ustanovil tisícníkem, potom pak i dvořanem. Na to umřela Jiřímu matka; on sebrav bez mála všechnu svou pozůstalost, odjel v průvodu několika služebníků ke dvoru císařskému do Nikomedie, stár jsa dvacet let zplna. Tu zvěděv o ukrutných zákonech na křesťanstvo chystaných, odhodlal se pro lásku Kristovu k hrdinskému činu. Avšak vida hrubé života nebezpečí, v němž při provádění dobrého úmyslu nejspíš uvízne, začal o svém majetku a o své domácnosti hned pořizovati, jakoby se již s vezdejším světem loučil. Napřed rozdal chudým všechny svršky své, totiž šatstvo a peníze; pak dal přítomným sluhám svým svobodu; za příčinou ostatního služebnictva v Lyddě ostaveného učinil též opatření.

Léta Páně 303 před velikou nocí sněmoval císař Dioklecian v městě Nikomedii. Říšským kmetstvem, vladařstvem a vojvodstvem obklopen rokoval panovník o schválení a vydání listu znějícího na záhubu křesťanského náboženství. Tu vchází do sněmovny klidnou a veselou tváří nám povědomý důstojník Jiří. Ukloniv se, pravil zvučným hlasem: „Císaři, kmeti a měšťané římští! Ustaňte zákonem stíhat a pronásledovat nevinných křesťanů; či snad sluší nutiti pravověrce k bludnému náboženství, jež vy držíte? Tyhle vaše modly nejsou božské bytnosti; Kristus sám jest Bůh; On sám jest Ho-

spodin v slávě Boha Otce; skrze Něho všecky věci jsou stvořeny; On svým Svatým Duchem všechen svět spravuje a zachovává. Buď se tedy náboženství křesťanského sami rádi chopte, aneb alespoň ty jeho ctitele na pokoji nechte!“ — Otázán, kdo by ho byl té prostořekosti naučil, odpovědél: „Kristus, kteréhož pronásledujete!“ — „Tys taky křesťanem?“ — „Jsem sluha Krista Pána; spolehaje na Jeho pomoc, sám od sebe uprostřed vás stojím, bych pravdě vydal svědectví!“ — Horlivému obranci učení Páně počne císař lahoditi, též zmínkou muk strachu naháněti; potom mu připovídá velikou odměnu za to, jestliže bůžkům obětovati bude. Dí mu Jiří: „Ó císaři, kéž bys raději sám skrze mne pravého Boha poznal, a Jemu oběť chvály vzdal, jistě by on tobě lepší — věčné království daroval; neboť to tvé nynější panství rychle padne a pomine!“ — Rozlícený císař přikázal některým z životních strážců svých, aby Kristova vyznavače oštěpy ven do žaláře hnali; když byl někdo z nich Jiřího kopím bodl, ohnulo se Božím spůsobením ostří hrotu, jakoby z olova byl; obhájce víry, nevzav škody, velebil z toho Hospodina. V žaláři spoutanému a na znak položenému vyznavači uvalili drábové na prsa veliký kámen po rozkazu císařovu; tak mačkán ležel tam ubohý až do rána.

Když se rozednilo, veden jest před císaře; ten vida Jiřího mukou zvondaného, zeptal se ho:

„Zdalis již zmoudřel, čili dosud zarputile v bludu svém vězíš?“ — Jiří: „Neměj mne za choulostivce, jenž by pro chatrnou muku zpronevěřil se Pánu Bohu svému: dřív sebe nežli mne unavíš katováním!“ — Zjitřený mocnář dal vyznavače na velké kolo vložiti a tak přivázati, že tělo v kotouč zohybané oponu téhož kola pokrývalo; pod kolem ležely ploché dřevěné desky, z nichž čněly ostré čepelky nožů a bodáků i háčky udic; kola otáčením bylo jest vyznavačovo tělo krutě bodáno, dráno a řezáno. Zprvu prosil Jiří nahlas Pána Boha za pomoc v té trýzni; pak utišiv se, děkoval Jemu, podoben jsa usnuvšímu. Jakž vítěz nad přemoženým protivníkem jásá, tak rozveselen vzkřikl Dioklecian: „Kde jest tvůj Bůh, Jiří? proč tě nevysvobodil?“ — V tom domnění, že vyznavač v mukách umřel, nařídil císař, aby jeho tělo s kola sňali; počemž chvátal do modlárny kadidlo zapálit nebo ňákého skopce zapíchnout bůžkovi hadačů či Apollinovi na poděkování. Tu s oblohy vnáhle zamračené hrom zarachotil; a s nebe slyšán hlas: „Neboj se Jiří, já jsem s tebou!“ — Jakmile se vyjasnilo, aj muž stkvoucí tváře v bílém rouše podává obyčejem vespolek se pozdravujících pravici zmučenému, a objav ho mizí! — Katané chtějíce Jiřího s kola složiti, zočí jej živa a zdráva před nimi stojícího. Kristův vyznavač ihned doveden jest k císaři v modlárně obětujícímu; ten ani vlastním očím hrubě nevěře, teprva po hlase a po řeči Jiřího

poznal. Svrchu líčeným Božím divem utvrzeni jsou dva vznešení úřadníci Anatol a Protol v křesťanské víře, ku kteréž je dřív již srdce táhlo; ti hlasu pozdvihše, provolali: „Jeden jest Bůh veliký, opravdový — Bůh křesťanů!“ Zahanbený císař dal je hned z města vyvésti a stíti. Také jiní mnozí z pohanstva uvěřili v Krista Pána, leč že tuto víru svou ještě zatajili; však horoucnějším srdcem přijala dar svaté víry Aleksandra, choť císařova; kterážto začínajíc tu své mysli proměnu veřejně ohlašovati, dřív domů byla odvedena, než si toho Dioklecian byl povšimnul. Hněvem soptě, poroučel císař vojákům, aby Božího vyznavače do jámy vřelého neuhašeného vápna strčili a v ní tři dni zanechali. Když ho spoutaného k té jámě vedli, modlil se Jiří hlasem velikým: „Ochranče utiskovaných, naděje těch, jimž po lidském domnění spomoci nelze, Pane Bože můj! vyslyš prosbu sluhy svého, vzezři na mne a smiluj se nade mnou. Vysvoboď mne z léček protivníka a tím mne omilostni, abych až do skonání svého věrně setrval ve vyznávání svatého jmena Tvého. Pane, neopouštěj mne pro nepravosti mé, ať se mi nerouhají nepřátelé, říkajíce: kdeže jest Bůh jeho? — Ukaž mocnost Svou a osvěť jmeno Své ve mně v neužitečném služebníku Svém; pošli anděla Svého, strážce mého, Jenž jsi sluhy Své svaté úrazu všelikého uchoval, proměniv v Babiloně horkost pece rozpálené v rosu chladivou; požehnaný na věky, Amen!“ — I po-

žehnav se znamením svatého kříže s radostí sestoupil do vápenice. Potom třetího dne řekl císař k některým vojínům: „Nechci, aby křesťanům nějaká památka ostala po zlém a zarytém Jiříku; snad by se ní pobláznili a sebe k následování jeho záhubného příkladu rozněcovali; pročež podívejte se do vápenné pece, a zbylo-li cos z jeho kostí, to někde hodně hluboko zakopejte!“ — Za spěchajícími pryč vojáky hrnul se mnohý zástup lidu zvědavého. Vápenici odklidivše, uviděli tam vyznavače v rouchu neporušeném, an s pozdviženýma rukama ze všeliké milosti Pánu Bohu děkoval. Že pak z té jámy bez známky úrazu vyšel, počali užaslí diváci svornými jazyky chváliti Boha Jiříkova. Dioklecian zavolav na vyznavače, pravil: „Pověz nám, kterými čarami a jakými kouzly takové kusy vyvádíš?“ — Dí mu Jiří: „Císaři, myslil jsem si, že ani ty ani kdo jiný se neosmělíte otevřít úst svých na zlehčení všemocného Boha, Jenž v Něho doufající z takových úzkostí vychvacuje; vidoucímu vás ale tak hluboko v propast bludu zapadlé, že vlastním očím vašim prapatrné zázraky čarami nazýváte, jest mně nad vaší zaslepeností do pláče, vás pak samé kladu za nehodné, jimž bych k takové otázce odpovědíti měl!“ — Touž důtkou rozzlobený císař velel upřímného vyznavače do železných, vnitř rozpálenými řeřavými hřebíky obitých střevíců obouti, obutého do žaláře tahati a bitím popoháněti. Ano tak s ubo-

žákem nakládáno, rouhal se mu krutý muž: „Jiříku, tys čerstvý běhoun!“ — Proti tomu zpružoval plesající vyznavač srdnatost svou mocným slovem: „Běž, Jiříku, běž; dostihna cíle, vezmeš věnec závodu! — Shledni na mne, Hospodine, a viz práci mou; slyš vzdychání spoutaného sluhy Svého; rozmnožiliť jsou se nepřátelé moji a nespravedlivě nenávidějí mne pro jmeno Tvoje. Ale Ty sám rač mne uzdraviti, a v trpělivosti až do konce zachovati, aby se nevychloubal nepřítel, říkaje: Přepanošil jsem ho!“

Nazejtří uvelebil se císař s radou říšskou blízko domu divadelního. Když na jeho pokynutí Jiřího ze žaláře a k soudu přiváděli, bylo jest mocnáři s podivením, že si vyznavač zpříma, volně a pohodlně vykračuje; nevěděl totiž o tajemném Boží mocí rychlém hojení ztrýzněných nohou Jiříkových. „Nuže“ — zvolal císař — „budeš-li pak, čar se odvrhna, obětovati bůžkům milostivým? Vzepřeš-li se, dám tě zase mučiti a posléz utratiti!“ — Ozval se mu Jiří: „Zjevna jest mně vaše hloupost, poněvadž ochraně a skutkům Boha všemohoucího čar a kouzel přezdíváte, kejklemi pak a podvody svých velectěných čertů nestydatě se vychloubáte!“ — Hanbou hoře, zařval císař na vedlejší dráby, aby Jiřího zpoličkovali a bejkovcem zpráskali, až by s něho krev, kůže a kusy masa chlipěly. Dioklecian, hledě bystrýma očima mučenému vyznavači do obličeje, neviděl změny

na jeho tváři; ostávalať i ostala rovněž tak jasná za hrozné bolesti jako před trápením. A když nevěděl kudy kam, leč že to zase na čáry sváděl, poradil mu jeden velmož pohan, aby poslal pro Athanáše tu v městě bydlícího, jemuž lidé pro divnou cvičenost v černokněžnickém umění slávu vytrubují. Na zavolání přiběhl čaroděj. Dí mu císař: „Athanáši, co tenhle ohavný člověk již skutil a dovedl, to my zde přítomní dobře víme, ale kterak a čím to dokázal, věc takovou rozeznati přisluší k tobě. Buď tedy jeho čarování svým čarováním zmař a vůli jeho k obětování bůžkům přikloň, buď mu nějakým účinlivějším nežli jeho jest kouzlem duši z těla vypuď, aby právě týmž, načež spolehal, za své vzal.“ — Čaroděj vyprosil sobě lhůtu do zejtřka; císař poručiv odvésti vyznavače do žaláře, šel domů. Zmučený Boží zápasník vstoupiv do temnice, vzýval Krista Pána na pomoc k příštímu boji o svatou víru, aby Jeho jméno bylo oslaveno.

Dioklecian sedě ráno zase s radou na soudu, povolal Athanáše; kterýž přišed, vytáhl z kapsáře dvě hliněné baňky s dvojím nápojem; ukazuje jednu po druhé, křičel chlubně: „Provinilec ten ať přijde, pomocí našich bůžků zví on a zkusí tu v těch dryácích skrytou sílu! Ráčíš-li panovníče, aby bůžkům hned obětoval, nechť pije z této baňky; chceš-li se však na hořké umírání jeho dívati, ať okusí moku z téhle nádobky!“ — Přivedený Jiří

napil se z obou baněk, ale darmo čekal císař s kouzelníkem na účinek čarovných nápojů. Po veliké chvíli zpamatovav se z udivení svého, řekl Jiřímu: „Pověz nám pravdu; jak jest to možná že jsi muk všech pranic nedbal a kouzlům Athanášovým odolal?“ — Vece mu Jiří: „Jest to možno křesťanům Krista Pána vzývajícím a na Jeho přípověď a mocnost se spouštějícím! On jistě čeleď Svou takhle těšil a poučoval: „Nebojte se těch, kteří zabíjejí tělo, ale duše nemohou zabiti.“ (Mat. 10, 28.) — „Bez mého vědomí a proti mé vůli ani vlas s hlavy vaší nezahyne.“ (Luk. 21, 18.) — „Budete-li co jedovatého píti, neuškodí vám.“ (Mar. 16, 18.) — „Kdo věří ve mne, skutky, které já činím, i on činiti bude“ (Jan. 14, 12) — on totiž ve jmenu mém to dovede, aby slepí viděli, malomocní se čistili, chromí chodili, hluší slyšeli, posedlí ďábla zbyli a mrtví oživli.“ — Tehdáž Dioklecian, upřev oči na Athanáše, pravil: „Co tomu říkáš?“ — Dí mu kouzelník: „Císaři, Jiří by tě rád obelhal; neboť ač sice pravda, že den jak den z štědrosti nesmrtelných bůžků mnoho dobrého bereme a máme, ale kdo pak z nás dosavad viděl člověka z mrtvých vzkříšeného? Když tedy Jiří svému ukřižovanému Bohu takové svědectví vydává bez ostychu, ať medle sám před tebou umrlce k živobytí navrátí, pak i my budeme se klaněti jeho Bohu jako všemocné bytosti. Hle tam naproti leží v rakvi mrtvola člověka mně po-

vědomého, jejž nedávno tam složili; toho-li Jiří vzkřísí, opravdu nad námi zvítězí!“ — Ležel pak ten mrtvol odtud do 62 kroků vzdálí. Když na pokynutí císařovo Jiřího rozpoutali, promluvil on vážně: „Bůh z ničehož všechno stvořiv, arciť může tohoto umrlce mnou vzkřísiti. Ačkoli vy náčelníci lidstva, jsouce v pohanském bludu zapeklití, jenom z drzé zvědavosti a pokoušivosti znamení od Pána Boha hledáte, však předce k vůli tomu lidu učiní On skrze mne zázrak ten, abyste jej tak jako předešlých divů na vrub čar a kouzlů vykládati, podezřívati a zostuditi nemohli; neboť vám Athanáš pravdu pověděl, že ani kouzlem ani mocí bůžků vašich umrlce vzkřísiti nelze. Nuže, všickni vy zde shromáždění bedlivě vizte a slyšte na svědectví, že svého Pána Boha vzývám!“ — Pokleknuv, prosil mlčky Hospodina srdcem vroucným; pak vstav, modlil se nahlas: „Ó věčný, milosrdný, všemohoucí Bože, jenž v Tebe doufajících nezahanbuješ, Pane Jezu Kriste! vyslyš mne, bídného sluhu svého, v tuto hodinu, Jenž jsi svaté apoštoly Své v příčině jakých koliv divů a zázraků všady milo vyslýchal! Dej tomuto pokolení zlému znamení, jehož žádá, vzkřeš umrlce toho na oslavení Sebe, i Otce svého i Ducha Svatého, též k zahanbení zlehčujících Tebe. Prosím Tě tuze Pane, dokaž tomuhle zástupu, žes Ty sám jedin Bůh, nejmocnější a nejslavnější pán všehomíra po věky věků. Amen!“ — Tu zaburácel jakýs zvuk jako

hromový a zatřásl veškerým divákem; ejhle z rakve vstává a skáče na zem ten, jenž byl umrlý! — V lidu vzešel ruch a hluk; přemnozí rukama tleskajíce velebili Krista jakožto Boha svrchovaného. Vzkříšenec Pána Ježíše vzývaje běží k Jiřímu a přidržuje se ho; na zemi prostřen leží Athanáš u nohou Jiříkových, prohlašuje a vyznává Krista, Boha všemohoucího, i prosí Jiřího, aby mu zjednal u Něho prominutí všeho, čímkoliv Jej až potud nevědomky hněval. Tehdy pošeptal císaři lhář od počátku chytráckou a rouhačnou vytáčku, kteréž on hned chutě užil. Sotva že přestal zástup hlučiti, prohlásil Dioklecian Jiřího i Athanáše za podvodníky, kteříž prý — oba téhož černokněžnického umění — umluvivše se, dobře sobě vespolek rozuměli, člověka jen zdánlivě umrlého vzbudili a všech přítomných zmámili. Poněvadž i Athanáš i ten domnělý prý umrlec Krista Bohem veřejně vyznali a nazývali, aby za to srubnutím hlav ztrestáni byli. Nález císařův na obou vyřízen a vykonán; plesali andělé, poněvadž Pánu Bohu v nebi dvořanů přibylo! Zase spoutaný Jiří odveden do žaláře. Poděkovav Pánu Ježíši za dotud vzatá dobrodiní, vznesl naň tu prosbu: „Bože můj, toho mne hodna učiň, ať brzo uzřím slávu Tvou a zahanbení přemoženého ďábla!“ — Mimo nadání dostal milých hostů. Byloť v Pána Ježíše mnoho z těch uvěřilo, kteří mezi úřadním vyslýcháním a jednáním svatou řeč Jiřího slyšeli a zázraky při

něm i při družstvu viděli; tito strážníky či hlídače jeho uplativše, vstoupili do žaláře a tulili se k nohoum jeho ze srdečné uctivosti. Mezi nimi nacházeli se nemocní, ježto svatý vyznavač znamením kříže a vzýváním nejsvětějšího jmena Ježíš uzdravil. Když mu oráč Gliceř nehodu svou plačky oznámil, žeť mu na poli z zapřažených volů jeden padl a snad již i zdechl, potěšil ho muž Boží, řka: „Vrať se vesel; můj Kristus vola tvého k životu navrátil!“ — Gliceř uvěřiv, běžel na pole a shledal tam vola živého i zdravého. A hned spěchal zpátky k svatému vězni s poděkováním a křičel z toho hrdla po městě: „Opravdu, veliký jest Bůh křesťanů!“ — O čemž zvěděv císař, dal mu bez prodlení hlavu stíti. Gliceř vzývaje Krista Pána, aby s jeho umučením místo pokřtění za vděk vzíti ráčil, chvátal s radostí na popraviště, že mu vojáci průvodčí sotva stačili. Tehdáž poradil Dioklecianovi nějaký pán z říšské rady, aby pro uvarování horších věcí již toho Jiříka buď k modlaření lahodně přiklonil, anebo, zprotiví-li se, na smrt odsoudil, protože on i ze žaláře svými prý kouzly od bůžků lidi po městě odvrací a pobuřuje.

Za příští noci dřímaje, viděl vyznavač ve snách Pána Ježíše, an obejmuv ho, korunu jemu na hlavu staví, řka: „Raduj se, již hoden učiněn jsi společného se mnou kralování; přijď rychle a požívej toho, co jsem tobě v nebi přistrojil.“ Ze sna procítiv, zavolal Jiří na strážníka i poprosil

ho: „Dopusť služebníku mému vjíti, rád bych s ním promluvil!“ — Na pokynutí strážníkovo vešel venku čekající služebník Jiřího do žaláře, uctil spoutaného pána, a used na zemi hořce plakal. Pozdvih ho vyznavač svatý, zjevil mu své vidění, dokládaje: „Synáčku, hnedličko mne k Sobě povolá Hospodin Bůh můj; jakž tedy zde doputuju, seber toto bídné tělo mé, přenes je do Svaté země a tam je v bydlišti našem pochovej; všechno, což jsem hned zprvu byl ustanovil, opatř a vykonej; Boha se boj, a víry v Krista přidržuj!“ — Objav plačícího služebníčka propustil ho.

Na zejtří o východu slunce zahájil opět Dioklecian soud a poslal pro vyznavače Kristova. Tutlaje hněv, oslovil přivedeného: „Nejsem-li, Jiříku, příliš laskav na tebe, an tobě tak dlouho shovívám? Bůžků se dovolávám na svědectví, že mi jest líto tvého květoucího věku, tvé spanilosti, opatrnosti a statečnosti! Tomu jsem chtěl, abys se mnou v císařském paláci bydlel, jsa první po mně v důstojnosti, jestliže bys sobě naše náboženství oblíbil. Co tomu říkáš?“ — Vyznavač: „Když jsi mne císaři měl tak tuze rád, neměls mne tolik trápiti!“ — Císař: „Budeš-li mně jako otci po vůli, nahradím tobě všechny muky, jež jsi utrpěl, nejslavnějšími úřady a hodnostmi.“ Načež Jiří: „Libo-li, pojďme do modlárny; podívám se na ty vaše bůžky.“ Do císaře vjela radost; vstav dal radě a lidu ohlásiti, že povedou Jiřího do modlárny. Již

se pohané těšili na brzyčké vítězství bůžků svých nad křesťanem. Když s rozpoutaným vyznavačem v modlárně stanuli, všeho množství zrak utkvěl na Božím muži; nadáloť se toho, že hned bude obětovati modlám. Jiří vztáh pravici proti soše bůžka hadačů, vzkřikl: „Ty že chceš co bůh ode mne vzíti oběť?“ I udělal proti modle znamení sv. kříže. Z ní pak vydal ďas tuhle odpověď: „Nejsem bůh, nejsem; ani kdo z těch druhů mých mně podobných! Jeden jest Bůh, ten, jejž ty hlásáš a velebíš; my pak z andělského sboru Božích služebníků pro zpronevěřilost vyvrženi člověku závidíme a ho klameme.“ — Jiří: „Kterak tedy smíte ostati zde v přítomnosti mé, jenž ctím pravého Boha?“ — Tehdy zavzněl ze všech soch bůžků v té modlárně vystavených zvuk lkání a bědování; pojednou spadli bůžkové na zem a polámali sobě údy. A hned ze zástupu popstvem štvaného vyrazilo mužů několik; ti vztáhše ruce na vyznavače, spoutali a tloukli ho vztekle, řvouce: „Skliď toho čaroděje, císaři; sic nás všechen život omrzí!“ Za neklidu toho císařová Aleksandra z paláce vyběhši uzřela vyznavače Kristova v okovách. Že jí nebylo lze davem lidu prodrati se k němu, křičela z daleka: „Jiříkův Bože, pomoz mně; Tys sám všemohoucí!“ — Zástupu bouřícího pouchlácholiv, obořil se Dioklecian jako běs na muže Božího: „Ty ohavo! tak jsi se mně odsloužil za milost mou? takhle obětuješ bůžkům?“ — Jiří: „Ano, takhle.

Bláznivý císaři, zardiž se sám nad sebou a přestaň očekávat spásy od těch, kdož sami ani sebe zachrániti ani před obličejem služebníků Kristových obstáti nemohou!“ V tu chvíli vyskytla se Aleksandra před soudnou stolicí Dioklecianovou a zvolala: „Jiříkův Bože, pomoz mně; Tys sám Bůh všemohoucí!“ — pak pokleknuvši u nohou Jiřího, tupila bláznovství svého muže, císaře ukrutného; klnula bůžky a zlořečila jejich ctitelům. Otázal se jí Dioklecian: „Čím to jest, Aleksandro, že jsi bůžků se strhla a nestoudně tohoto kouzelníka přichytila?“ — Když ho vlastní družka ani sebe kratší odpovědí neuctila, zkypěla mu žluč; i vyřknul nad ní, též nad Jiřím, že bůžků porouhali, trest smrti mečem. Odsouzence vedli jsou vojáci z města na popraviště. Cestou se císařová potichu pilně modlila i často k nebesům pobožně vzhlídala; že pak šly na ni mdloby, žádala, by sobě odpočinouti směla. Usednuvši na zemi, sklonila hlavu a usnula v Pánu, prahnouc po mučenické smrti pro Krista; její svátek světí Církev 21. dne dubna měsíce. Jiří, pochváliv z toho Pána Boha, žádal na Něm i pro sebe blaženého skonání. Přicházeje k určenému místu, obětoval svaté Trojici tuto modlitbu: „Blahoslaven budiž Hospodine Bože můj, že jsi protivníkům mým nedal rozsápati mne s posměchem; vysvobodils duši mou jako vrabce z tenat lovců. I nyní rač Pane vyslyšeti mne, stůj při mně, služebníku svém, v poslední hodinku mou;

spasiž duši mou od zlosti draka satanáše i družstva jeho. Nepokládej lidem těmto za hřích, čímž z nevědomosti proti mně zavinili; spíš uděl jim s prominutím viny také milost Svou, aby i oni s ostatními vyvolenci účasť měli v království Tvém. Přijmi též mou duši na milost s těmi, kteří se Tobě od věků líbili, a odpusť mně hříchy, jež jsem byl vědomě i nevědomě spáchal. Pomni Pane na ty všecky, jenž velebné jméno Tvé vzývají, jsa požehnaný a slavný po věky věků, amen!“ Domodliv se, vztáhl a nastavil s radostí ráně šíji svou; i sťat jest v 23. den dubna měsíce, l. P. 303. Dušička z vezdejšího vězení vysvobozená letěla přímo do nebe v radost Pána svého.

Tělo sv. rytíře a mučeníka Jiřího přenešeno jest do Svaté země a tam při městě Liddě pochováno. Jakmile po několika letech za panování Konstantina, prvního křesťanského císaře, pohanstvo křesťanstva pronásledovati ustalo, vystavěli jsou ctitelé sv. Jiří nad jeho hrobem chrám, v němž Pán Bůh na přímluvu Svého miláčka množství zázraků a divů tvořil, až pocta sv. Jiří nejen po veškeré Asii, nobrž i po Evropě krásně rozkvětla. Pročež i ten veliký shon po jeho svatých ostatcích nastal, čímž hrob jeho v Liddě jako vyprázdněn byl. V Římě, v starožitném chrámě sv. Jiří ukazuje lidu duchovenstvo ten čtvrtek po popeleční středě znamenité ostatky téhož mučeníka, totiž hlavu (ne-li celou, aspoň část), kopí a válečný praporec.

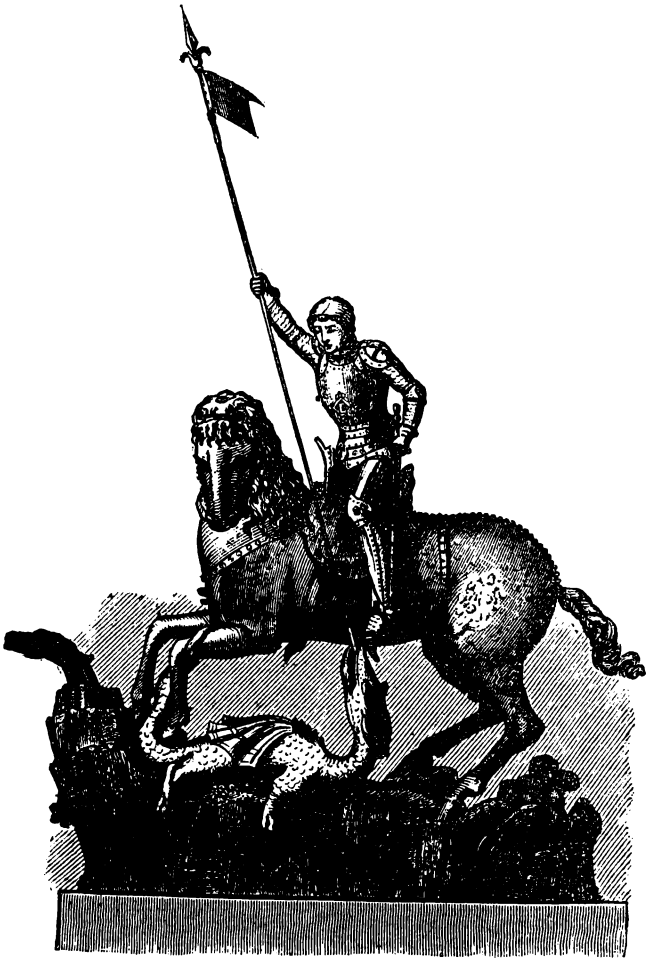

Svatá Církev má a ctí sv. Jiří za svého ochrance proti nájezdům a návalům nevěřících;

taky jej kladou katolíci na přední místo mezi čtrnácti svatými Pomocníky.

Do některých slovanských zemí přinesli tuším z vlasti své poctu sv. Jiří apoštolé naši sv. Cyrill a Methoděj. Asi léta 925 dostavěl sv. Vácslava zbožný otec kníže Vratislav na hradě pražském chrám sv. Jiří, v němž potom sám i s matkou svou sv. Ludmilou pohřben byl. Český král Václav II. přinesl z Uher a daroval r. 1304 stoličnému chrámu sv. Víta na hradě pražském kus lopatky z těla sv. Jiří. Podotčený chrám sv. Víta chová ctně jiný menší kus z těla téhož světce a praporec červené barvy s bílým křížem na něm, jenž snad na praporci římském dotýkán byl.

Na pražském hradě na dvoře stojí nad kamennou kašnou kovová socha sv. Jiří, jenž v rytířské zbroji na vzpínajícím se koni sedě, kopí do tlamy saně vráží. Ulita byla socha tato l. P. 1373 — nejspíš nákladem císaře Karla IV., otce vlasti naší. Pobožný a důvtipný katolík vida tu sochu znamenitou, vzpomene na tuhý boj sv. Jiří o křesťanskou víru s šeredným pohanstvím a jeho počátkem — drakem pekelným. Jakož pak sv. Jiří v strašlivém zápasu víru svatou zachovav slavně zvítězil, podobně máme i my statečně o katolickou víru a ctnost zápoliti s trojím protivníkem svým — s tělem, světem a ďáblem! — Svatý Jiří, ochránče České země, pros za nás Boha! —

Sv. Vít.

Kdekoli chce, tam svívá Duch Svatý milost Svou; udílí pak darů Svých každému, kdož jim s toužebností pokladničku v srdci svém otvírá. Rozličného stavu, stáří a pohlaví osoby již v nebeském Jerusalemě osedlé štědrost Ducha Svatého oslavují! Mezi těmito měšťany třpytí se hvězdička spanilá — sv. Vít, mládeneček, ochránce České země.

Za panování římského císaře Diokleciana bydlel na ostrově Sicilii v městě Mazaře rodem i bohatstvím vznešený pán, jenž Hylas slul. Tomuto horlivému modláři jistě na mysl nevstoupilo, že se s ním někdy jeho synáček Vít náboženstvím rozrůzní; a právě toho se dočkal.

Přejasným okem bděla jest Boží prozřetelnost nad pacholátkem, aby v propasti bludů a neřestí pohanských neutonulo; neboť mu opatřila chůvu Krescencii, kteráž, jsouc křesťanka, spolu s manželem svým Modestem o jeho křesťanské vychování a pokřestění tajně sice, však svědomitě pečovala. Rychle hloub a hloub pouštěla víra, naděje a láska

v srdci Vítka kořání své, až ten ušlechtilý štípek pomocí Boží prudké vichřici a tuhé bouři odolal a obstál.

Vítkovi bylo dvanáct let, když se o něm začala rozcházeti pověst, že se Bohu křesťanů klaní, nemocných náhle uzdravuje a z posedlých pohanů nečisté duchy vymítá. Vladař ostrova sicilského Valerian zaslech to, povolal soukromí Hylu a řekl mu: „Synáček tvůj prý se koří onomu Bohu, před nímž křesťané klekají? — Chceš-li ho při životu zachovati, hleď, abys jej od té pošetilosti odvrátil!“ Přišed domů Hylas, přemlouval Víta: „Nejmilejší synáčku můj, připusť k srdci užitečnou radu mou a zanech toho bláznovského náboženství, jemuž hovíš, klaně se nějakému umrlci; sic rozhněváš císaře pána, který své přísné moci užije k tvé zkáze, mně pak k hoři nad tebou.“ — Vít: „Ó můj otče! kéž bys poznati chtěl, kdo a jak mocný jest Ten, Jejž potupně umrlcem jmenuješ, jistotně bys dovolil, abych se mu klaněl. On jest věru Kristus, Syn Boha živého, ten Beránek Boží, jenž snímá hříchy světa!“ — Hylas: „Já pak vím, že ten Kristus, jehož ty Bohem býti pravíš, v židovské zemi od krajanů svých Pilátovi vydán a z jeho rozkazu ubičován i ukřižován jest.“ — Vít: „Jak pravíš, otče, tak jest; ale to Pána našeho, Ježíše Krista na smrt vydání a ukřižování zdržuje v sobě veliké tajemství; staloť se pro naše vykoupení a spasení! Pročež mne od lásky Kristovy žádný žá-

dným protivenstvím neodloučí; a to mně jistojistě věř!“ —

Valerian, obeslav brzo Hylu, promluvil k němu: „Mám toho jistotnou zprávu, že syn tvůj ukřižovanému v židovské zemi Kristu se klaní, bůžky pak naše tupí; pročež za slušnou věc uznávám, aby byl předvolán.“ Když tedy mládeneček Vít na soud postaven jest, varoval ho vladař: „Proč neobětuješ bůžkům nesmrtelným? což nevíš, že panovníci naši rozkaz vydali, aby kterýkoliv ctitel toho ukřižovance rozličnou mukou utracen byl?“ — Požehnav se svatým křížem, odpověděl Vít: „Já s ďábly nedružím a pohanských model nectím; ale pokládám Syna Božího za živého Boha, Jemuž duše moje věrně slouží.“ Tehdy zaúpěl Hylas a vzkřikl na přátely své: „Ach, politujte mne a pokvělte se mnou, neb vidím, že syn můj se do záhuby řítí!“ Těšil jej synáček: „Neběžím na svou záhubu, chvátaje do sboru spravedlivých!“ — Ozval se Valerian: „Rodu tvého, Víte, vznešenost a tvého otce přátelství dosavad mne zdržely, že jsem se proti tobě jakožto rouhači dle císařské vůle nezachoval; však teď vida tebe v předsevzetí zarputilého, musím zkusiti, zdali trestem zmoudříš!“ Dal ho tedy proutím šlehati. Po chvíli napomenul ho: „Již poslechna, obětuj bůžkům!“ Vít: „Já jsem ti již řekl, že se jenom Kristu, Synu Božímu, klaním!“ Rozhněvaný Valerian přikázal drábům, aby Víta důtkami zmrskali. Když právní sluhové

na vyznavače mocí sahnouti chtěli, ucítili, že jim rukama vládnouti nelze; však také soudci uschla ruka! Kterýžto na Hylu pohleděv, pravil: „Jakž tomu rozumím, jest syn tvůj čarodějníkem?“ — Dí mu Vít: „Nejsem čarodějník; já jsem služebníček Krista, Pána mého, Jenž mne svým přikázaním naučil, Jehož učením a skutky já zbohatnul. On mrtvých vzkřísil, suchýma nohama po moři chodil, kteréž, zbouřeno jsouc, hned se utišilo, jakmile mu pohrozil. Tomuto přesilnému pánu slouže, mohu s Jeho pomocí ruku tvou uzdraviti.“ Vladař: „To-li dovedeš, zvím, že jsi pravého Boha služebník, a ne čaroděj!“ — Vít pozdvih očí svých k nebesům, počal dárce veškeré milosti vzývati: „Bože Otče! vyslyš modlitbu mou, aby přítomný lid uvěřil v Pána našeho Ježíše Krista, Syna Tvého, pravého všemohoucího Boha, Jenž s Tebou kraluje v jednotě Ducha Svatého: ve jmeno téhož Ježíše Krista budiž vladařova ruka zdráva!“ Ihned uzdravena jest ruka soudce Valeriana, kterýž odevzdávaje mládenečka otci, řekl: „Jdi a naprav sám tohoto synka svého, aby uposlechna obětoval bůžkům a tak zkáze ušel!“

Přemítaje na mysli, kterak by svého synáčka sobě povolným učinil, ustrnul Hylas na tom, že mu tělo k rozkoši podráždí, duši žádostivostí chlipnou naprzní a tak jemu přísné křesťanství znechutí. Hodily se k ďábelské lsti všelijaké domácí radovánky, besedy, kvas a ples. Vnadný zpěv a

líbezná hudba rozetřely síť svou na jemného mládenečka; vyfintěné sličné děvice i bujné polonahé děvky provozovaly pekelnou skočnu svou, střílejíce baživýma, lákavýma očima po křesťanském panici. Ale bojovníček Kristův zvítězil modlitbou a křesťanskou opatrností nad duchem smilným. Maje bez ustání oči své k nebi obrácené, prosil Boha srdečně: „Srdcem skroušeným a pokorným Bože nepohrdneš!“ (Žalm 50, 19.) Dal také Hylas pro Víta ložnici stkvostně a rozkošně upraviti a vykrášliti; stěny se leskly drahým kamením, prázdnoty obestřeny jsou vzácnými čalouny, podlaha zakryta kobercem; nákladné lůžko měkkým ustláním jen kynulo; tam zavedl ho bídný tatík a zavřel po něm. Tehdy mládeneček pokleknuv, modlil se: „Bože Abrahamův, Bože Isákův a Bože Jakobův! Bože, otče nejmilejšího synáčka Ježíše, Pána mého, shledni na mne a smiluj se nade mnou! Posilni mne mocí Svou, aby drak ten svou ohavnou kralku proti mně, slúhu Tvému, nevyvedl; z čehož by se pohané Tvým pravověrcům rouhali, říkajíce: Kdeže jest Bůh jejich?“ — Když tak modlitbou ložnici posvěcoval, zastkvěla se tato světlem nebeským a naplněna jest přelahodnou vůní, kteráž se po domě rozcházela. V bludném domnění, že bůžkové Víta navštívili, šel Hylas po vůni k ložnici jeho a pootevřev, uzřel v ní dvanáct andělů okřídlených, krásných a stkvoucích, jenž zpívali: „Svatý, Svatý, Svatý!“ Však od jejich lesku oslnul pohan a za-

kusil toho, že nebeská tajemství nemají leč očima čistého srdce spatřena býti! — Láskou synovskou puzený mládeneček počal se za něho modliti: „Nebes Bože, Pane Ježíši Kriste, Synu Boha živého, narozený z Marie Panny povždy čisté zastíněním Ducha Svatého! neodluč mne od otce mého, ale rač jej se mnou přibrati dvorstvu Svému. Avšak Pane, nikoliv má, nobrž tvá milostivá vůle staň se.“ Zatím otec jeho bědoval: „Zraku zbaven trpím hrubou bolest a úzkost!“ Z lítosti nad svým pánem dala se domácí četná čeládka do pláče. Vladař Valerian přichvátav, pilně se Hyly, přítele svého, na příčinu nehody vyptával. Dí mu Hylas: „Hledě na syna v ložnici, spatřil jsem u něho bůžků; oči se jim třpytily jako hvězdy, a z jejich obličejů pralo blýskání; kteréžto stkvělosti nemoha snésti, oslepl jsem.“ Valerián odvedl přítele v provodu čeledi do modlárny. Stoje před obětnicí, slíbil Hylas bůžkovi Joviši či Perunovi mnoho obětí, zvláště pak velikánského vola s pozlacenýma rohama, jestliže mu zrak navrátí. Že mu Perun, slepá modla, pomoci nemohl, odveden jest domů, kdež v úzkosti své pokleknuv před synáčkem Vítem, prosil za uzdravení; myslilť bez pochyby ještě pořád, by byl Vít čarodějem! — Vece mu synáček: „Chceš-li zraku zase nabyti, odřekni se Joviše a ostatních bůžků, čertů a pomítni jejich sochami co starým ničemným hamparátím; tak-li učiníš z toho srdce, hned oči tvé prohlednou!“ — Hylas: „Nu,

odříkám se jich!“ — Vít: „Z těchto slov zatvrzelosti srdce tvého sice vyrozumívám; než k vůli přítomným, aby uvěříce jméno Pána Ježíše Krista velebili, prokážu tobě ač nehodnému milosrdenství.“ A položiv mu na oči ruku svou, modlil se: „Pane Jezu Kriste! Tys dal zrak slepému od narození člověku; ačkoli víra otce mého nezasluhuje toho, osvěť předce oči jeho pro slávu jmena Svého, aby Tvoji protivníci vidouce to zahanbeni byli, všickni pak Tvoji ctitelé se radovali.“ A hned s očí Hylových spadly jako lupiny, již viděl a rozeznal všechny věci! — Však ale slepá duše pohana tohoto zavilého neprohlédla; což z řeči jeho patrno: „Nikoliv tvému Bohu, Víte, nobrž svým bůžkům děkuju za uzdravení!“ Potom začal přemýšleti, jakou by smrtí syna svého skliditi měl do hrobu. V tento vrchovatý čas napomenul anděl Boží Modesta, by se svým schovancem Vítem k moři pospíšil a z vlasti utekl. Přidružila se prchajícím Krescencia. Přeplavivše se na lodi do jižních Vlach do krajiny lukanské, odpočinuli při řece Silar (Silo). Cizozemce tyto krmil zprvu Pán Bůh orlicí, která jim chleba donášela. Příchozí začali okolnímu lidu zvěstovati učení Páně, jež pak divy a zázraky na nemocných a zlým duchem posedlých stvrzovali; mnoho pohanů v Krista uvěřivších pokřtěno jest. Tím skutky svatých Víta, Modesta i Krescencie daleko rozhlášeny jsou.

Tehdáž byl syn císaře Diokleciana od ďábla

zle trápen; vzývání pohanských bůžků, obětování modlám, zaříkávání a okuřování zhola nic neprospělo, až ďábel kdys ústy posedlého z Boží vůle na sebe pověděl: „Nevyjdu z té nádoby, leč sem Vít lukanský přijde!“ Otázán, kdeby Vít byl, řekl že při řece Silar. Do krajiny lukanské vyslaní vojáci našli Víta a vyřídili mu žádost císařovu; jimž on pravil: „Jděmež ve jmeno Boží!“ Panic, pojav s sebou pěstouna Modesta a Krescencii, přibral se do Říma.

Když tito křesťané k císaři uvedeni byli, spočinul zrak jeho na Vítovi, jehož líce a oči zářily milostí Kristovou. I zeptal se ho, zdaliž jest týmž Vítem, pro něhož byl do lukanské krajiny poslal? Že panic mlčel, obrátil se Dioklecian k Modestovi a vyptával se ho na všelicos. Poněvadž ale Modest, člověk starý a od přirození sprostničký, správně mu odpovídati neuměl, počal se naň císař utrhovati. Zakabonělého panovníka pokáral Vít mírně: „Pro samé šediny měl bys Modesta v poctivosti míti!“ Císař: „Kde pak se v tobě ta prostořekost vzala, že císařské velebnosti mé nic nedbaje, tak směle a výtržně na mne si vyjíždíš?“ — Vít: „My nejsme výtržní ani zlostní, přijavše od Krista Ježíše ducha sprostnosti. Holubičí tichosti následujeme; neboť i učitel náš jest od přirození dobrý, a ač v moci veliký, přece sprostný a mírný; pročež i ti, kdož jeho učeníci býti chtějí, mají tiší a pokorní srdcem býti, a ne zlostní a výtržní, jakž nám pře-

zdíváš.“ — Tehdy počal běs hrozně z posedlého císařovice řváti: „Víte, proč mne tak ukrutně před časem trýzníš?“ Když mu Vít nic neodpovídal, optal se ho císař: „Můžeš-li syna mého uzdraviti?“ Vít: „Kristus, Syn Boží, jemuž sloužím, pak-li ráčí, může jej snadně od toho nejhoršího protivníka mnou vysvoboditi.“ Potom na pilnou prosbu císařovu přistoupil Vít k posedlému, a vzloživ mu na hlavu pravici svou, řekl: „Nečistý duše, ve jméno Pána našeho Ježíše Krista, vyjdi z tohoto Božího tvoru!“ A hned ostavil císařovice ďábel, usmrtiv mnoho pohanů rouhačů.

Samou radostí chtěl se Dioklecian Vítovi slavně odsloužiti, zapřel-liby jen Pána Boha svého: „Vítku, miláčku můj! poslechna mne, obětuj bůžkům, a dám tobě větší díl království svého, zlata, stříbra, klenotů, drahého šatstva i nářadí hojnost, a budeš mně ze všech všudy nejmilejším a nejdůvěrnějším přítelem.“ — Vít: „Království, pokladů a šatstva tvého nepotřebuju; neboť mám svého Pána Boha; Tenť mne, budu-li se Ho stále přidržovati, rouchem nesmrtelnosti oděje, kteréž ničím zatemněno býti nemůže.“ — Odvětil císař: „Nečiň tak, Víte, šetř života, obětuj modlám, bys nemusel trapnou smrtí zahynouti!“ — Vít: „Mukami mně hrozíš? po těch právě z toho srdce bažím, abych vítězné palmy dosáhl, kterouž Pán Ježíš vyvolencům Svým milostivě zaslíbil!“

Nevděčný Dioklecian dal Víta s Modestem a

s Krescencií do smradlavého žaláře strčiti, těžkými okovy spoutati, žalář pak svým vlastním prstenem zapečetiti, tak aby jim ani sousta ani doušku dodáno býti nemohlo. Tehdáž počal se sv. Vít takto modliti: „Hospodine, přispěj mně ku pomoci; rychle nás této pokuty sprosť, Jenž jsi druhdy tré mládenců z ohnivé pece, Zuzanu pak od křivých svědků vysvobodil!“ K té modlitbě otřásl se žalář, světlo nebeské vypudilo tmu, prostorou vál větříček libé vůně; Kristus Pán zjeviv se mládenci, těšil ho: „Vstaň a nabuď srdce; já s tebou jsem po všecky dni!“ Zmizelo vidění, na zemi ležely jejich rozpadlé řetězy, zavzněl zpěv andělský: „Požehnaný Pán Bůh Israelský, že navštivil a učinil vykoupení lidu svého!“ (Luk. 1, 68.) — Napřed byl císař vztekem jako bez sebe; potom kázal v obecném okrouhlém divadle pro svaté vyznavače upraviti zápasiště, rouhaje se: „Já je zvěři nejdravější k rozsápání předhodím a tehdáž uvidím, zdali k vychvácení jich z rukou mých Kristus jejich dostačí!“ — Sešlo pak se v dotčeném stavení asi pět tisíc zvědavých mužů, kromě množství žen a výrostků. Když vyznavači Kristovi z žaláře na zápasiště přivedeni byli, pokoušel Víta zase císař: „Ušetř života svého a obětuj velikým bůžkům!“ Odpověděl Vít: „Nikdy tobě blaze nebude, čertovinou páchnoucí svůdče duší, ty dravý vlče! Divná jest mi tvoje nestydatost; neboť vida tak slavné Boží zázraky, přece mne pořád ještě k modlaření

namlouváš. Já mám Krista Pána, Jemuž jsem dosavad srdečnou žádost svou obětoval, teď pak nejenom duši ale také tělo své Jemu obětuju!“ — I dal zuřivý císař ve velikánském kotli olovo, pryskyřici a smůlu ohněm rozpustiti a do té klokotem vroucí rozpuštěniny Víta vsaditi, hulákaje: „Již teď uhlídáme, může-li tě tvůj Bůh z mých rukou vyrvati!“ Když Vít, požehnav se svatým křížem, od katanů do kotle hozen jest, sestoupiv anděl Páně, palčivost mučidla zmařil. Panic Vít, vzdav Pánu Bohu čest a chválu, děkoval zprostřed kotle císaři a jeho sluhám za lahodnou lázeň. V tu chvíli křičel lid jako u vytržení: „Div divoucí! Jistě tohoto mládence Bůh jest veliký, pravý Bůh! — Vít z kotle vyskočiv, smahy a poskvrny neměl na těle; byloť krásné a bělounké jako padlý sníh. Z čehož pochválil Pána Boha: „Ohněm jsi mne zkusil, a není na mně nalezena nepravost!“ (Žalm 16, 3.) — Pak pokáral týž panic Diokleciana z nevěry v Krista Pána, Jenž Svému všemocnému Božství patrné svědectví právě vydal. Zlostí soptě, zařičel císař: „Uvidíme, také-li nyní tobě čáry pomohou!“ I rozkázal, aby hned z klece na mládence puštěn byl zuřivý lev. Ten když hrozně řva proti Vítovi vyběhl, učinil nad ním vyznavač znamení svatého kříže; skrocená šelma lehla si u nohou jeho, a lízala mu šlapadel. Pohleděv na císaře, řekl Vít: „Ejhle, bezbožníče! zvíře nerozumné činí poctivost Pánu Bohu, ježto ty svého Stvořitele znáti ne-

chceš. Kdybys alespoň teď v Něho uvěřil, dojista bys ještě spasen byl.“ — Císař: „Věř si ty v Něho se vším rodem svým!“ — Usmívaje se, řekl Vít: „Pravdu mluvíš, císaři; já i všechen rod můj, pravou věrou z Boha zrozený, žádáme v nebi věčné koruny dosíci!“ V tu chvíli skoro tisíc osob z pohanstva uvěřilo v Krista. — Potom přikázal Dioklecian katanům, aby Víta, Modesta i Krescencii na skřipcích roztahovali. Tak ukrutně trápeni jsou vyznavači, žeť se jim kloubové vyvinuli, kosti od sebe trhaly, ba i střeva se okázala. Tehdy volal Vít ku Pánu: „Bože, pomoz nám ve jmenu Svém a v moci Své vysvoboď nás!“ V tom okamžení strhlo se hromobití a blýskání přehrozné, pohnula se země, modlárny se sbořily a z pohanského lidu mnozí zahynuli! Zděšený císař utíkaje, tloukl se do čela a bědoval: „Hoře mi, že od tak chatrného mládence přemožen jsem!“ Svatí Vít, Modest a Krescencia umučeni jsou 15. dne června měsíce, l. P. 303. Vítězné duše statečných bojovníků pojal Pán Ježíš k Sobě do nebe, kdežby spolu s Ním kralovaly na věky; těla jejich pochovala ctně vážná paní Florencia z napomenutí sv. Víta, jenž se jí zjevil.

V samém století jejich umučení postaven jest jim ke cti chrám v Římě, kdež v 15. den června znamenitý ostatek sv. Víta lidu pobožnému duchovenstvo ukazuje.

Náš svatý dědic Václav zdělal na hradě praž-

ském chrám v čest sv. Víta mučeníka, jehož rameno od německého krále Jindřicha I. darem vzal a podotčenému založení svému věnoval. Ostatní tělo sv. Víta — bez mála celé i s hlavou dostal Otec naší vlasti, císař Karel IV. l. P. 1355 z benediktinského kláštera sv. Marina, založeného v lombardském městě Pavii, kteréž do Prahy na hrad sv. Václava přenešené uschoval v mramorové rakvi za velikým oltářem hlavního chrámu Svatovítského. Týž chrám chová ostatků sv. Modesta a sv. Krescencie, družiny sv. Víta.

Svatý Víte, ochránče České země, pros za nás Boha!

Sv. Kosmas a Damian.

V Asii, v krajině Cilicii, proslaveno jest přímořské město Egea mučenictvím svatých Kosmy a Damiana, z pradávna ctěných i v naší milé vlasti.

Za panování pohanského římského císaře Diokleciana bydlela v svrchujmenovaném městě mezi pohany řeckého jazyka křesťanská, velmi nábožná, slavná i bohatá rodina z arabské země přistěhovalá. Matce rodiny této říkali Theodora, kteráž byla choti svému patero synů urodila, totiž Antima, Leonce, Evprepa, Kosmu a Damiana. Ti všickni modlením, cvičením a příkladným své matky obcováním výborně vychováni jsou, že sami také životem svatým Církev vzdělali ba i mučenickou smrtí oslavili.

Z Theodořiných dítek prosluli obzvláštně blíženci (dvojčata) Kosmas a Damian. Kteřížto jak v světském umění tak v bázni Boží rostouce, oddali se na lékařství; v tom pak brzy tolik prospěli, žeť jim v celém okolí rovně nebylo. Mrzákům a neduživcům i chudým i bohatým sloužili darmo

z čehož vůbec „lékaři bezplatní“ slouli. Byl-li nemocný člověk zároveň nuzným, obdarovali ho také almužnou. Jistě všechna jejich snažnost k tomu směřovala, by skrze ně pod záminkou pomahání tělům dopomoženo bylo duším k uléčení a spasení! Kdykoli na zavolání k nemocnému pohanu vešli, tehdáž zeptali se ho, co by mu scházelo, kde ho bolí? Potom křísili v srdci jeho víru v jednoho, živého, pravého Boha, Jenž co dárce života i zdraví Sám taky je prodloužiti, zachovati, člověku, tvoru Svému, vzíti a vrátiti může. Toho tedy Pána Boha aby především neduživec a mrzák na pomoc vzýval a Jeho přesvaté vůli se podrobil! Pak příhodným lékem jej opatřivše, požehnali ho znamením svatého kříže a zvěstovali mu Pána Ježíše Krista. Ten znaje čistý jejich úmysl, hledajících pouze cti a slávy Boží s pominutím hmotného zisku, dodával jejich modlitbě a lékům síly zázračné, kterouž i lidé sic nezhojitelní buď hned buď po malém čase z ložců zdrávi vstávali, posedlí však zlého ducha sproštěni bývali.

Na dolíčení bezúplatné užilosti svatých blíženců vytýká starožitný spisovatel tenhle příklad. Palladia, počestná paní, zdlouhavým neduhem soužená, často popoléhávala. Skoro všechen majetek na lékaře utrativši a předce neozdravěvši, uchýlila se k svatým Kosmě a Damianu. Jsouc pak od nich pomocí Boží uzdravena, poprosila vděčná žena sv. Damiana soukromí, aby od ní dárek vzíti ráčil;

a když on prosbu její oslyšel, poklekši nutkala ho ve jméno Pána Ježíše, dokud nevzal. Kosmas, zvěděv to, rozmrzel se na bratra velmi; nechtělť ani po smrti vedle bratrova těla odpočívati. Ale Kristus Pán zjeviv se mu v noci, pokáral ho, řka: „K vůli mně přijal dárek bratr tvůj, jsa doprošen ve jméno mé!“

Z Božího požehnání a přičiněním svatých blíženců rozmáhalo se pořád na zemi království Kristovo. Ustavičným modlením, poučováním a divů tvořením ve jmeno Páně sjednali to, že po městech, vsích a dvorcích množství rodin a jednotlivých lidí od model ohavných odstoupilo a křesťanskou víru rádo přijalo. Že pak v městě Egéi pohanstvo velmi řidlo, měli tamnější popové strach, aby jim posledně modlárny neostaly prázdny. Pročež obviněni jsou svatí bratří Kosmas a Damian z křesťanské víry u vladaře Lysiáše, kterýž horlivě vyřizoval zákony k vyplenění křesťanstva od pohanských císařů vydané.

Z poručení vladařova přivedli drábové bratry blížence; ti stáli jasné tváře před soudcem pohanem. Ohlásiv jim, proč by je souditi měl, přičinil pohrůžku: „Nebudete-li mně po vůli, umořím těla vaše mukou všelikerou! A teď povídejte, jak se jmenujete, kdo jste a odkud?“ Dí mu Kosmas: „Pocházíme z Arabie, jsme křesťané slavného rodu; mně říkají Kosmas a tomuhle bratru mému Damian; doma máme bratry rodné Antima, Leonce

a Evprepa. Pro tyto poslal hned vladař vyslýchance v průvodu svých úřadních sluhů. Když se byli Kosmas a Damian s rodnými bratry svými k soudu vrátili, vyzval je Lysiáš k modlaření: „Nuže, s dobrou se potažte, a přistoupíce, obětujte našim bůžkům; sic vás k zapření Krista brzo donutím!“ Jemuž svorným srdcem a jazykem odpověděli vyznavači jména Kristova: „My se tvých muk nebojíme; čiň, co ti libo! Kterak bychom směli poctu Bohu samému náležitou přivlastniti hluchým a němým, lidskou rukou z kamene a z kovu urobeným modlám?“ Vzkřikl soudce: „Svížíce všecky na rukou i na nohou, trapte je!“ Ano se tak s nimi dělo, modlili se vyznavači: „Vysvoboď nás Hospodine, z osidla zlého ducha i jeho syna Lysiáše vladaře; neboť v Tebe doufáme, Jenž slavný jsi na věky!“ — Ztrýzněná těla vyznavačů uchoval Pán Bůh úrazu a přidal ctitelům Svým srdnaté radosti v podnikání jakých koliv běd pro svatou víru. Bažíce po tužší zkoušce víry, naděje a lásky své k Pánu Ježíši, pravili krutému Lysiáši: „Máš-li pohotově muk bolestnějších, zkusiž nás jimi, a poznáš, že ani ty nám neuškodí, když s námi jest Kristus.“ — Lysiáš: „Vidím že levnou pokutou neskloním vaši tvrdou šíji, abyste císařských rozkazů poslechnouce bůžkům obětovali; teď tedy dávám vás řetězy svázati a do moře hoditi!“ Po cestě k moři modlili se vyznavači: „Hospodine, pro jméno Tvé uprostřed stínu kráčejíce, nebu-

deme se báti, protože Ty s námi jsi!“ — Do moře svrženým přátelům poslal Bůh anděla Svého, kterýž je rozpoutal a na břeh živé i zdravé vysadil. Což uslyšev vladař, poslal pro ně a řekl k nim s úžasem: „Velikých bůžků se dokládám, že čarami vítězíte, odolávajíce mukám i zbouřenému moři! kouzlům svým mne naučte, a spolčíme se!“ Řkou mu svatí Kosmas a Damian: „My nejsme čarodějníci; jsouce křesťané, všelikou mocnost čar a kouzlů ve jmeno Ježíše Krista moříme a kazíme. Chceš-li, buď křesťanem, a uzříš všemohoucnost Pána našeho Ježíše Krista!“ — Rouhal se vladař: „Ve jmeno bůžka Apollina budu vás následovati!“ Ale hned Božím dopuštěním začali jím dva ďáblové vztekle lomcovati a hrubě ho poličkovati. Notně zvalchován, žebral vladař přímluvy: „Prosím vás, bojovníci Kristovi, pomodlete se za mne u Boha svého, abych běsů těch zbaven byl.“ — K modlitbě svatých dvojčat zmizeli jsou lítí čerti. Strachu a bolesti zproštěný Lysiáš, obrátiv rychle mysl svou na ruby, zahučel: „Vidíte, jak se bůžkové na mne rozhněvali, že jsem obmýšlel strhnouti se jich?“ Pokárali licoměrníka vyznavači: „Smyslem pominulý, což ještě nechápeš Božího milosrdenství, jež tobě Hospodin náš prokázal? Ještě-li budeš trvati v nevěře, modly hluché a němé živému Bohu našemu na roveň stavě? Poznej pak již předce pravého Boha, Jenž tě živí a zachovává; přestaň důvěřiti modlám lidskýma rukama udělaným!“ Na

pravdomluvné karatele osupil se vladař: „Již toho mám až po krk; pořád se bůžkům mým rouháte a mou osobu zlehčujete! Jestli božských rozkazů našich císařů neuposlechnete, naložím s vámi dle jejich ustanovení.“ Domluviv pokynul drábům, aby je odvedli do žaláře, chtě zatím dobře uvážiti, kterou mukou by je s toho světa sprovoditi měl. Vyznavači Kristovi, jdouce zpátky do žaláře, modlili se nahlas: „Zpívejme Hospodinu píseň novou, neboť jest divné věci s námi učinil. Spasení učinila nám pravice jeho a rámě svaté jeho. Známé učinil jsi Hospodine spasení své; před očima národu zjevil jsi spravedlnost svou. Rozpomenul jsi se na milosrdenství své a na pravdu svou domu israelskému. Viděly všecky končiny země spasení Boha našeho.“ (Žalm 97, 1—3.)

Na zejtří sedě opět na soudné stolici, poručil Lysiáš drábům, aby Kosmu a Damiana s ostatními jejich bratry z žaláře přivedli. Kteřížto přicházejíce, zpívali: „Uděl nám Hospodine pomoci v soužení, neb marná jest pomoc lidská. V Bohu učiníme moc, a on v nivec uvede sužující nás.“ (Žalm 59, 13—14.) Přivedených zeptal se vladař: „Jakž, rozmysleli jste se jináč, čili snad jste se zarputili v bláznovství svém?“ Řkou mu vyznavači: „Slyš protivníče pravdy! my jsouce křesťané, budeme do posledního vzdechnutí zápoliti o Boží pravdu; ani Pána Boha stvořitele svého zapřeme, ani kterou z vašich model Bohem nazveme. Ustrojil-lis novou

na nás muku, hned s ní se vytas!“ Soudce vida příliš patrně, že je od víry v Krista neodloučí, kázal je na hořící hranici vmetati. Ale oni se po ní jako po rozkošném ráji procházeli, zpívajíce: „K tobě pozdvihujeme očí svých, který přebýváš na nebesích. Ajhle, jako oči služebníků (obráceny jsou) k rukám pánů jejich; jako oči děvky k rukám paní její, tak (jsou obráceny) oči naše k Hospodinu Bohu našemu, ažby se smiloval nad námi. Smiluj se nad námi Hospodine, neb jsme velmi naplněni potupením. (Žalm 122, 1—3.) Shledni na nás Pane Jezu Kriste, aby snad neřekli pohané: Kde jest Bůh jejich, v něhož doufali?“ (Žalm 78, 10.) Boží mocí vyrazil z té hranice plamen, jímž mnoho vůkol stojících pohanů ohořelo a pomřelo, ježto žár vyznavačům ani vlasu na hlavě nepožžal. Vykřikl soudce: „Pro bůžky veliké! cos takového jsem jakživ neviděl. Jak dlouho ještě budete nás svým čarováním mámiti a otáleti s obětováním v čest našim bůžkům, spásám veškerého světa?“ — Utrživ sobě za tu řeč přísnou důtku od vyznavačů a zase uslyšev, že modlami opovrhujíce, víru Pánu Bohu, stvořiteli a správci všehomíra zachovati chtějí, rozkázal je vladař na skřipcích stáhnouti a zle trápiti. Však je Bůh od zranění a zmrzačení ochránil, ačkoli katané jich mučením zemdleli. Soudce vyznavačům s skřipců sňatým do radostného obličeje pohlížeje, pravil: „Vy silní kouzelníci, teď vás tolik a dotud mučiti budu, až se vůli

císařů poddáte a bůžkům oběť vzdáte!“ Řkou mu svatí blíženci: „Tvoji panovníci jsou chatrni; my máme v nebi krále, Krista, Syna Božího! že pak hrozeb tvých nedbáme, to jistotně víš.“ I dal je vladař na kříž pověsiti a kamenovati, však jejich bratry prvé odvésti do žaláře. Když katané po visících na kříži blížencích kamením házeli, obrátily se kameny v letu nazpátek a poranili metačů. I poslal vladař pro bratry jejich do žaláře, aby spatříce nastávající muku a smrt svých miláčků, sami nad sebou se ustrnuli a Krista zapřeli. Po jeho rozkazu přikvapil vojenský sbor střelců rozstřílet a postřílet vyznavače Páně. Všechny šípy, což jich v toulcích měli, na Kosmu a Damiana vystřílevše, nedostřelili terčů; neboť šípky vrátivše se Božím spůsobením, pobili množství pohanských diváků. Ohromený Lysiáš zpamatovav se, odsoudil již patero dotčených rodných bratrů k smrti mečem katovým. Odsouzenci na popraviště vedení prozpěvovali vesele: „Dobré jest oslavovati Hospodina a žalmy zpívati jmenu tvému, Nejvyšší, aby zvěstováno bylo ráno milosrdenství tvé a pravda tvá přes noc“ (Žalm 91, 1—3.); „proto že jsi zvelebil nad námi milosrdenství své. Ale člověk nesmyslný nepozná toho, a blázen nesrozumí těm věcem!“ (Žalm 91, 7.) Na stinadlech stojíce, rozpjali ruce směrem k východu slunce, upřeli oči v nebesa a skonávajíce modlitbu, dopověděli „Amen.“ Kati srubli jim hlavy; duším mučeníků podal Pán

Bůh palmu vítězství 27. dne září měsíce, léta Páně 303.

Dle svědectví Theodoreta biskupa přenešena jsou svatá těla mučeníků Kosmy a Damiana z Egey do syrského města Cyrrha či Cyra; chrám, v němž se chovala, zvelebil a zozdobil císař Justinian roku 527; kterýž také jim k poctivosti v Cařihradě slavné dva chrámy vystavěl na poděkování, že jejich přímluvou z nebezpečné nemoci zdráv povstal. Týmž umučeným blížencům ke cti vystavěl a posvětil chrám v Římě papež Felix IV. l. P. 526—530.

Hlavní chrám sv. Víta na hradě pražském střeží dva kusy a tři kousky z hlav sv. Kosmy a Damiána, jež roku 1353 císař Karel IV. z Němec přinesl. Témuž Otci naší vlasti daroval l. 1373 a poslal bremský arcibiskup Albert dva znamenité kusy z kostí týchž svatých blíženců; odkad by třetí kousek kosti z nich pocházel v témž chrámě chovaný, to již nevíme.

Chrámek sv. Kosmy a Damiana v Staré Boleslavi patří mezi nejstarší založení české; tělo umučeného sv. Václava odpočívalo v něm po tři leta.

Svatí Kosmo a Damiane, ochrancové české země, proste za nás Boha!

Sv. Sigmund.

Burgundský národek, vandalského kmene, jazyka německého, přidružován byl svaté Církvi katolické svátostí křtu od l. P. 417. do 430. Jakož k pravdě podobno, sveden jest k arianskému kacířství svým panovníkem Gundobaldem, který po smrti svého otce Gundiocha, ještě katolíka, roku 473 počal kralovati. Gundobald hověl arianskému bludu, stoje na svém, že jest sice jeden Bůh, ale že prý není ve třech osobách. Tehdy seděli Burgundové ve východní části nynějších Francouz, v západním kusu Švýcar a v Savojsku. Starší obyvatelé týchž zemí, kmene romanského, byli zdávna katolíci a ostali jimi ač se byl jim poroučející burgundský národek přesnému učení Páně zpronevěřil.

Gundioch král usnuv v Pánu l. 473 ostavil syny: Gundobalda, Godegisila, Chilpericha a Godomara; z nichž jenom Chilperich, otec sv. Klotildy katolíkem zůstal.

Novotný král Gundobald, nechav si po otcově smrti dvě částky burgundského království, udělil

třetí část bratru Godegisilovi, v kteréž by panoval. Což když Godegisilovi nebylo vděk, povstal tento s ostatním bratrstvem proti nejstaršímu bratru králi Gundobaldovi; ba k společné proti němu výpravě válečné najal a pozval do vlasti vojsko silných Alemanů, jazyka německého, jichž pomocí brzyčko celé Burgundsko opanoval. Než po malém čase Gundobald, snad přispěním arianských západních Gotů, zase zmocněv, obklíčil vojskem město Vídeň nad řekou Rodanem a vyvrátiv brány, pobil mečem osádku alemanskou a zajav bratra Godegisila, spálil jej i s ženou jeho; jav též bratra Chilpericha s rodinou, dal jej i s dvěma jeho syny mečem stíti, manželce pak jeho kámen k hrdlu přivázati a ji utopiti; jen dvou Chilperichových dcer ušetřil; starší z nich dal do kláštera, v němž ostala jeptiškou, mladší Klotildu vzal k dvoru svému, nejspíš do města Lyonu. Za té války zahynul taky Chilperichův bratr Godomar.

Panovník Gundobald byl vlídný k poddaným katolíkům a uctivý k jejich biskupstvu. Rád v Písmě svatém čítaje, prosíval svatého Avita, arcibiskupa vídenského, za výklad některých jeho částiček; a ten mu jej někdy písemně, jindy ústně poskytoval. Nejspíš na prosbu Avitovu svolil týž král, aby se katolické biskupstvo z burgundského území v městě Lyoně r. 500—501. s arianskými popy o víru hádati smělo. Předek měli v katolickém sboru Avit, arcibiskup vídenský, a Štěpán, biskup

lyonský. Arianské popstvo katolickému biskupstvu Boží pravdu obraňujícímu odolati nemohouc, ustupovalo, ohánějíc se klackem nadávek a přezdívajíc katolíkům mnohobožců a kouzelníků. Studem hoře nad popstvem svým, odvedl král Avita i Štěpána do své komnaty, kdež objav je, poprosil obou srdečně za přímluvu před Pánem Bohem. Z valného lidu arianského veřejnému tomuto hádání o víru obcovavšího uznali jsou mnozí Duchem Svatým osvícení pravdu katolického náboženství a z toho srdce rádi ji přijali. Brzo zhnusil se Gundobaldovi blud kacířský, až i požádal arcibiskupa Avita za soukromné — jako pokoutné — přidružení katolické Církvi. Ale velekněz mu to odepřel, chtěje vším právem, aby král zjevně blud svůj zavrhl a veřejně vyznal Boží pravdu a týmž slavným činem národu svému dobrý dal příklad! — Než Gundobald, poddanstva svého arianského víc se boje nežli Pána Boha, pořád s návratem do Církve svaté oddálal, až ho smrt roku 516 zachvátila. Ostavil dva syny, staršího Sigmunda a Gondemara. Sigmund byl hned za živobytí otcova v říšském sněmu dle zvyku národa burgundského na velkém štítu vyzdvižen a za budoucího krále prohlášen; mladší Gondemar dostal snad úděl, v němž by pod vrchnictvím královým panoval.

Okolo roku 500 oženil se Sigmund s dcerou Dětřicha, krále gotského a vlaského, kteréž leckterý spisovatel Amalberga říká. S ní zplodil synáčka

Sigericha i dceru Esleuru, potom vdanou Dětřichovi, králi Franků východních.

Maje učitele náboženství Avita, arcibiskupa vídenského, poznával Sigmund den ode dne zřetelněji přesné učení Krista Pána, kochal se v něm a usiloval svatě žíti podle zákona Božího. Záhy zvykal postu, nočnímu bdění, zapírání a přemahání sebe samého; taky doprošoval se milosti Boží vroucným prodloužilým modlením a častým katolických chrámů navštěvováním. Tehdáž putoval do Říma k Otci všeho křesťanstva k papeži Symachovi a zjevil mu své předsevzetí, že bude katolíkem; i utvrdil jej papež v úmyslu spasitelném! Jsa upřímnější a srdnatější než otec Gundobald, nedbal Sigmund na strašáka: „Co tomu lidé řeknou?“ ale dbal na Pána Boha a o spasení drahé duše své. On ještě za živobytí otce svého arianské kacířství veřejně v Burgundsku zatratil, katolickou víru slavně vyznal a dítky Sigericha i Eusleru do lůna Církve svaté s sebou přivedl; o kteréžto slavnosti činil k lidu a dvorstvu pobožnou řeč Avit arcibiskup. To když se stalo, poprosil Sigmund po témž svatém Avitě papeže Symacha († 514) za svaté ostatky. Snad je chystal pro chrám svatých mučeníků Maurice a druhů z thebaiského pluku, jejž i s klášterem l. P. 515 vystavěl nad jejich hrobkou v Agauně ve Švýcařích na úpatí hory později jmenem sv. Bernarda poctěné. Sigmundovou a biskupskou snažností osazen

jest klášter ten mužským řeholnictvem; kterémuž dán jest zákon podobný pravidlům sv. Pachomia, Augustina i Cesaria. V ohradu agaunského kláštera zabral Sigmund blizounké městečko Tarnadu, jež od té doby slulo „Svatý Mauric.“

Když byl roku 516 Gundobald umřel, uvázal se připomínaný svrchu syn jeho starší — náš svatý Sigmund, v burgundské království.

Snahou o rozmnožení cti a chvály Boží plápolaje, posloužil král Sigmund platně Církvi svaté tím, že jeho příkladem a návodem burgundský národ znenáhla střásl pouta kacířství arianského a obejmul choť Kristovu. Již l. P. 517 slavilo burgundské katolické biskupstvo sbor v městě Epaoně nad řekou Rodanem. Tam v témž shromáždění zapovědělo kněžstvu podřízenému stolovati s kacířskými popy; nařídilo mu, aby bludaře na smrt nemocné a po sloučení s katolickou Církví roztoužilé prostředkem svátosti biřmování katolictvu přidružovalo, všem pak zběhům, jenž by se rádi do ovčince Kristova vrátili, s někdejší kajicí lhůty až do dvou let slevovalo; také zapověděli sborní Otcové duchovenstvu odbývati Boží službu v modlitebnách arianských, leč že smí Pánu Bohu sloužiti v chrámech druhdy katolíkům odňatých kacířskou násilou! Úchvaly či stanovy téhož krajinského sboru podepsalo dvadcet sedm biskupů, z čehož na velikost Sigmundova království souditi

lze. Náčelníci a správcové sboru téhož byli jsou Avit, arcibiskup vídenský a Viventiol, biskup lyonský.

Dobře věda, že víra bez skutků jest mrtva, svítil král Sigmund své rodině, dvořanům i národu bohabojným životem, zvlášť uctivostí k duchovenstvu, štědrou láskou k chudině a spravedlností k poddanstvu. Staré zákony burgundské, jež byl Gundobald roku 500 v jednu knihu sebral, zkoumal Sigmund a rozmnožil na polehčení poddaným katolíkům románského kmene Burgundstvem odstrkovaným.

Kdožkoliv na hůrce svatého života stojíš, pros Pána Boha, by tě závrať z pýchy nepodjala; sic se brzo skácíš, milosti Jeho i zásluh potratíš! Za touž příčinou vzbuzuje nás sv. Pavel k opatrné pokoře: „Kdo se domnívá, že stojí, hleď aby nepadl.“ (I. Kor. 10, 12.) Svrchovaně prozřetelný Pán Bůh dopouští i na své miláčky hrubá pokušení; aby každý z nich nízce a chatrně o sobě smýšleje Jemu samému chválu vzdával, říkaje: „Milostí pak Boží jsem to, co jsem.“ (I. Kor. 15, 10.) Dal-li se pak návalu pokušení do propasti velikého, smrtelného hříchu strhnouti, bude div, neroztříští-li se člun, na němž břehu spasení doplouti chtěl, o skalisko zoufalosti anebo zatvrzelosti. V tu nebezpečnou přesmutnou dobu těší otec nebeský provinilého syna, vnukaje mu řeč apoštola lásky: „Pakli

vyznáme hříchy své, věrný jest (Bůh) a spravedlivý, aby nám odpustil hříchy naše, a očistil nás od všeliké nepravosti.“ (I. Jan. 1, 9.) Straší-li jej „lhář od počátku,“ šelma lidskou krví zbrocená, tou námitkou, by jeho vina byla příliš ohavná, než aby od Boha směl doufati odpuštění, připovídá mu milosrdný Spasitel — ač skruší-li a polepší srdce své — hříchu prominutí a shlazení: „Budou-li hříchové vaši jako šarlat, jako sníh zbíleni budou; a budou-li červení jako červec, jako vlna bílí budou.“ (Isai. 1, 18.) Vídámeť, an hrubě zavinilý, hluboce zapadlý člověk pomocné pravice slitovného Boha se chytá, povstává a samou vděčností upřímně a horlivě se kaje a vroucněji Spasitele svého miluje a zase od Něho horoucněji milován bývá, nežli před pádem: „kde se rozhojnil hřích, tu se více rozhojnila milost!“ (Řím. 5, 20.) I na Sigmunda krále dopustil Pán Bůh tuhé pokušení, kleslého zdvihl, ohněm pokání očistěného hojněji posvětil, a k patření na Svou tvář ustrojil — všem ctnostným pravověrcům na výstrahu, kajicným však na příklad i potěchu.

Když byla Sigmundovi králi choť umřela, oženil se opět. Z této druhé manželky narodili se mu synáčkové Gystald a Gundebald. Jak bohužel bývá na bídném světě, nevažila druhá choť Sigmundova na svého pastorka, králevice Sigericha. Na svou rodičku zapomenouti nemoha, objevil tehdy snad již dospělý panic Sigerich o jedné slav-

nosti maceše svou k ní nechuť a nelibost. Uzřev totiž skvostné šaty své nebožky matky na těle své macechy, řekl nevrle: „Nejsi hodna, abys těch šatů se dotýkala, ješto k mé milé matce, tvé paní, přislušely!“ Tou výčitkou rozezlená králová štvala muže svého na pastorka prostořekého lží vymyšlenou: „Chce tě zabíti nešlechetník a vyrvati tobě království a jemu vlaskou zemi, dědovo království přivázati!“ Sigmund, uvěřiv ženě své, byl zprvu leknutím, žalostí a zlostí jakoby omráčen; potom však umínil, že sobě přispíší a syna úkladníka zahubí. Opojiv kdys vínem Sigericha, řekl mu, aby sobě lehl a podřiml. Zatím nastrojil dvou silných jonáků; ti pak ku králevici do pokojíka puštění, vloživše mu na krk uzdu, řemeny pod bradou zatáhli a pořád jím sem tam tahali, až ubožáka zardousili! Spáchána jest vražda tato roku 522. Po účinku tak veliká lítost Sigmundovi srdce rváti počala, že na umrlce syna padl a hořce plakal a bědoval. Zpamatovav se, hleděl pilně, aby pokáním svrchovaného soudce usmířil. Putoval po chrámech, všudy prosil oslavených miláčků Božích za přímluvu, trestal tělo i duši postem, až přišel do kláštera agaunského, kdež nepochybně dostal svátostní rozhřešení; neboť právě tam do mnoha dní Pána Boha umilostňoval smutkem, pláčem, tuhým postem a vzýváním svatých mučeníků Maurice a jeho družstva. Tehdáž zvelebil v témž klášteře Boží službu, sjednav to, aby domácí zákonní bra-

trstvo na vše budoucí časy po třídách za dne i za noci v chrámovém kůru bez přítrže hodiny pělo. K vůli tomu rozmnožil nadání téhož kláštera dědinami a svršky hojně. Podle vypravování sv. Řehoře, biskupa turského († 595), prosil tehdy král Sigmund v Auganě u hrobu sv. mučeníků z tebaiského pluku Pána Boha za tu milost, aby ho za jakékoliv hříchy hned na tomto světě potrestal, by on král na onom dluh opláceti nemusel. Prosba králova za vezdejší ztrestání doličuje toho, že víra jeho byla pevná, naděje pružná, láska k Bohu silná jako smrt, skroušenost tedy a kajicnost jeho upřímná. Pročež i Hospodin jeho modlitbu vyslyšel a podávanou oběť vděčně přijal!

Sigmund král měl sestřenici svatou Klotildu, dceru Chilperichovu. S ní slavil roku 493 sňatek v městě Soissonsu Franků saliských král Chlodvík, jenž pak z milosti Boží a přičiněním své choti Klotildy l. P. 496 s třemi tisíci franckých šlechticů svátost křtu přijal. On vybojoval od roku 486 do roka 507 skoro celou nynější francouzskou zem na Římanech i na Alarichu II., králi západních arianských Gotů, čímž se stal hrozným sousedem burgundských králů. Klotilda urodila mu syny Chlodomara, Childeberta i Chlotara, jichž nejstarší bratr Dětřich narodil se z jiné ženy Chlodvikovy před sňatkem jeho s Klotildou. Po smrti otce Chlodvika r. 511 rozdělili se o říši takto: Dětřich dostal se stoličným neb sídelním městem Mety

řečeným království Franků východních; Chlodomar stal se králem orleanským, Childebert pařížským, Klotar soissonským. Pod záminkou, aby pomstil svého dědečka Chilpericha, otce svaté Klotildy, utraceného na rozkaz Gundobalda, krále burgundského, spolčil se orleanský král Chlodomar s bratry svými a zdvihl válku proti burgundské říši roku 523. Frankové utkavše bojem Sigmunda krále i bratra jeho Gundomara, porazili jeho vojsko, zaplavili Burgundsko, jali Sigmundovu choť s dvěma synáčky, pátrali a sháněli se po přemoženém zmizelém králi, jemuž i bratru Gundomarovi se bylo podařilo po bitvě vítězným nepřátelům ujeti. Sigmund král odešed sám na Versalský vrch, počal tam jako poustevník Pánu Bohu modlitbou a postem sloužiti Avšak několik jidášských, nejspíš dotud arianských Burgundů, vyslídivších poustevnu ubohého krále, prosilo jej, aby se pro větší života svého bezpečnost v jich průvodu do pevného kláštera agaunského odebral a tam schránil. Svolivšího dovedli až do útěsku poblíž dotčeného kláštera; tu pak pána svého spoutavše, vydali Frankům, od nichž zavlečen jest do vězení v okrsku orleanském, kde již jeho choť a dva synáčkové hořem chřadli. Svatý Avit, opat miciackého kláštera sv. Maksimina prosil krále Chlodomara za odpuštění životům Sigmunda krále i rodiny jeho s tou výstrahou, že sic sám i s dětmi spravedlivým Božím soudem zahyne; ale Chlodomar, po-

mítnuv radou služebníka Kristova, dal vězně královské do Kolumny do vsi blíž městečka Patéa k městu Orleansu příslušné dopraviti, katem stíti a do staré bahnité studny hoditi v první den měsíce května l. P. 524.

Zatím byl Sigmunda krále bratr Gundomar po odchodu vojska franckého nové vojsko v Burgundsku sebral a zůstavené po městech osádky nepřátelské tisknouti počal. Když pak burgundský národ truchlivou zvěst o umučení svého krále i rodiny jeho uslyšel, vyzdvihl Gundomara na království.

Želel tchána svého Dětřich král, jenž se stolice své v Metách východním Frankům mezi řekami Šeldou, Mosou a Rejnem panoval. Od bratra Chlodomara k společné výpravě do Burgundska pozván, táhl s ním na krále Gundomara. Potkavše se s ním blízko města Vídně, obrátili burgundské vojsko na útěk. Když pak se Chlodomar za nepřítelem prchajícím tryskem hnal a osamotněl, ana jeho družina pozadu ostala, vlákal jej zástup vojáků Dětřichových společným heslem mezi sebe, sťal mu hlavu a nastrčil na oštěp r. 524. Po zavražděném Chlodomaru, králi orleanském, ostavení dva synáčkové nezdědili ničehož, protože brzo zabiti byli od lakotného a pánovitého strýce svého Chlotara s vědomím druhého podobného strýčka Childeberta. Burgundský král Gundemar odolal

Chlotarovi a Childebertovi až do roku 534, kteréhož dobytím města Autuna od týchž nepřátel dokonale přemožen z vlasti uteci musel; načež království burgundské samostatnosti zbaveno a francké říši přivázáno bylo.

Sigmunda krále i choti jeho a synáčků těla ležela po tři leta v bahnité studni; za kteréž doby zářilo z ní světlo zázračně rozsvěcované. Napomenul pak anděl Boží opata agaunského, aby tatáž těla, jichž duše mučeníkům thebaidským v nebi přidruženy byly, rovněž vedle jejich ostatků svatých v klášteře svém pochovati dal. Žeť Dětřicha, metského krále († 534) syn Theodebert — snad tehdejší panovník orleanský — dovolil, zdvižena jsou ta těla královská ze studny, pak do agaunského kláštera přenešena a tam posvátným obřadem v chrámě pohřbena. Svatý Řehoř, biskup turonský, nám za to ručí, že Pán Bůh lidem zlou zimnicí trápeným zdraví daroval, když ke cti krále Sigmunda mši svatou obětovati dali; z čehož důsledně soudí, že týž král, jejž Bůh na zemi oslavuje, jistě také v nebi od Něho do spolku a sboru Jeho svatých miláčků přijat byl.

Jistotně se choť Sigmunda krále rovněž na zemi dokála, takže její zde očistěná duše odtud přímo na nebe vzata byla s dušemi chotě a nevinných dítek Gystalda i Gundebalda. Neboť kdož ji za přímluvu u Pána Boha vzývali, bývali rov-

něž tak od svých nemocí uzdravováni, jako oni, jenž se jejího chotě aneb jejích dítek za řečníky před Bohem doprošovali. Její ostatky byly spolu s ostatky jejího manžela i dítek z hrobu v agaunském klášteře zdviženy a slavně na oltář vyloženy; ze studny, do níž tělo její i těla muže a dětí jejích shozena byla, pívali nemocní zvlášť zimnicí trápení lidé, a uzdravováni jsou. Tak ve Francouzích jak ve Švýcarech ctili hned na počátku všechnu tu královskou rodinu bez rozdílu jejích jednotlivých údů.

V agaunském klášteře sv. Maurice odpočívalo tělo sv. Sigmunda až do léta 1365., kteréhož k nám do Čech přenešeno bylo. Měsíce března t. l. 1365 odjel císař Karel IV. v průvodu českých pánů do Francouz do města Avignona k římskému papeži Urbanu V. Ztamtud odebral se do blízkého města Arles, kdež korunován jest na dolnoburgundské království. Pak putoval do švýcarského kláštera sv. Maurice a tam vyprosil sobě v dar tělo sv. Sigmunda, krále a mučeníka. Když se císař t. r. 1365, dne 28. srpna s tělem téhož světce do Prahy vrátil, přijalo duchovenstvo v průvodu posvátném vzáctný svatý klenot a uložilo jej v hlavním chrámě na hradě v kapli sv. Urbana, kteréž počali říkati kaple sv. Sigmunda. Hrob (rakev, skříni) svatému tělu tomuto dal týž pobožný Karel IV. zdělati, zlatem a stříbrem skvostně ozdobiti. Jeho úcta k sv. Sigmundu byla Pánu Bohu vděk; neboť mu

na přímluvu téhož oslaveného miláčka brzo znamenitou milost prokázal. Když totiž pobožný ten císař l. 1371, května měsíce, na Karlštejně tak hrubě stonal, že lékaři pomoci nemohouce naději o něm pustili, vzývala císařová Alžběta důvěrně sv. Sigmunda za přímluvu před Pánem Bohem, přičiňujíc slib ten, že za zdraví svého chotě z Karlštejna do Prahy k hrobu téhož mučeníka pěšky putovati a tam osm misek z ryzého zlata k okrášlení hlavy Jeho obětovati bude. I naplnila svědomitě slib svůj, počemž brzo její choť k zdraví navrácen byl. Z obětovaného zlata na 1650 dukátů vyceněného zhotovena jest koruna na hlavu sv. Sigmunda. I z dalekých zemí putovali lidé valně do Prahy k hrobu téhož světce, kdež taky na jeho přímluvu mnoho slepých, hluchých, němých, chromých, všelijak nemocných, ba i ďáblem posedlých osob zázračně Boží pomoci zúčastnělo. Divy tyto byly úřadně zapsány do zvláštní knihy, ta pak při hlavním chrámu sv. Víta ve svátnici neb v zákristii chována. Byl tedy sv. Sigmund jako veliký dobrodinec národu svatým ochráncům České země přidružen.

Pražský hlavní chrám měl již před čtyřmi sty lety mezi svatými ostatky též sv. Konstancie, choti Sigmunda, krále burgundského, hlavu bez čelisti; chová také znamenitý ostatek sv. Gundebalda, mučeníka, nejspíš jejího a Sigmundova synáčka. S ostatkem burgundské sv. králové do-

stalo se nepochybně také jméno její k nám do Čech, kteréž sice nejstarší životopisci sv. Sigmunda byli zamlčeli, to však jistě ve Švýcařích a ve Francii známo a dochováno bylo.

Svatý Sigmunde, ochránče České země, pros za nás Boha!

Sv. Volfgang.

Český národ klade sv. Volfganga do sboru svých velikých dobrodinců.

Svatý Volfgang přišel na svět asi l. P. 930 v zemi švabské z rodičů šlechtických a bohabojných. Dokud ho matka v životě nosila, zdálo se jí ve snách, by měla pod srdcem stkvoucí hvězdu. To se rodičům znamením dobrým býti vidělo, že jejich plod učeností a svatým životem zářiti bude: „Kteří učeni budou, stkvíti se budou jako blesk oblohy; a kteříž spravedlnosti vyučují mnohé, jako hvězdy na věčné věky“ (Dan. 12, 3.) — Když bylo Volfgangovi asi sedm let, počal jej kněz nějaký svatému náboženství, též čtení, psaní a počítání vyučovati. Čemuž se pachole snadno i brzo naučilo, jsouc vtipno a pamětlivo. Potom jej otec zavezl do kláštera Rychnova, blízko města Kostnice. Při tom klášteře byla slavná škola, v níž domácí řeholní bratří, synové sv. Beneše, dospívající i dospělou mládež jak v světském tak v duchovním umění velmi moudře cvičili.

Z daru Božího a z vlastní přičinlivosti prospěl Volfgang v Rychnově brzy důkladnou znalostí všelijakých potřebných a užitečných věcí, až byl učitelům s podivením. Proto se však moudrý jinoch nenadýmal ani nad své spolužáky popínal, ostávaje v obcování s nimi skromným, ústupným, vlídným a laskavým. Z všech spolužáků nejúžeji k němu přilnul rodem vznešený, hodný Jindřich, a ten přítele k tomu namluvil, aby s ním odjel do bavorského města Vircburku. Mělť tam Jindřich rodného bratra Boppu biskupa, jenž byl z Vlach Štěpána, muže učeností rozhlášeného, pozval k spravování školy v městě podotčeném.

Ve Vircburku přijal Štěpán Volfganga a Jindřicha za žáky. Volfganga měl rád jenom do času; neboť když onen kdys ve škole spolužákům za to prosícím některou věc důmyslněji a zřetelněji než sám pan učitel byl vyložil, rozmrzel se naň Štěpán a smazal jeho jméno v poznamenání svého žákovstva. Od té chvíle vynakládal jest Volfgang mnoho času a píle na to, aby tajemstvím Písma svatého, pokud lze, porozuměl; i dařila se mu spasitelná práce, že ho Duch Svatý při tom osvěcoval.

Volfgangův přítel Jindřich zvolen jest roku 956. na trevirské arcibiskupství. Maje se do Trevíra odstěhovati, prosil a nutkal Volfganga, aby jel s ním, připovídaje mu hojný důchod a vzáctné důstojenství ve své osadě. Hleděl

totiž moudrý pastýř zachovati sobě upřímného druha i opatrného rádce, a zužitkovati ho, věda že by svou zevrubnou učeností a životem příkladným osadnictvu platnou konal službu. Ale Volfgang nehledal slávy ani bohatství, jež pomíjejí a málo bdělou duši zavádějí, pochopiv jasně řeč sv. Pavla apoštola: „Jest pak zisk veliký pobožnost s dostatečností (s myslí na mále přestávající). Nic jsme zajisté nepřinesli na tento svět, bezpochyby že také nic odnésti nemůžeme. Ale majíce pokrm a čímž bychom se odívali, dosti na tom mějme. Nebo kteří chtějí zbohatnouti, upadají v pokušení a v osidlo ďáblovo, a v žádosti mnohé neužitečné i škodlivé, kteréž pohřižují lidi v zahynutí a zatracení.“ (I. Tim. 6, 9.) Volfgang sice obmýšlel zasvětiti život svůj Boží službě v klášteře některém, však boje se vlastního zdání a svéhlavosti, poslechl přítele; i vymínil sobě a přijal v Trevíře namahavý učitelský úřad, ale bez platu!

Učil Volfgang v Trevíře světských mládenců svobodným uměním, dbaje o to pilně, aby se jim rozum bystřil a srdce zušlechťovalo. K nedovtipným a nepamětlivým žákům schyloval se s mateřskou trpělivostí a láskou, vykládaje jim zvolna, zřetelně, pořád jednu věc, až ji pochopili a v paměť uložili. By se pak učenictvo nezvrhlo pýchou v mudrlantstvo, vychvaloval mu svatou katolickou víru za nejdražší klenot, za perlu Boží milosti, z níž

se pokora, čistota, láska i všeliký dobrý skutek a spasení duše prýští. Všemu tomu rádi věřili a zvykali žáci, vidouce, an učitel sám napřed do nebe po té cestičce chvátá, na kterouž jim prstem ukazoval. Chudobným študentům pomáhal Volfgang všemožně, aby se pro nouzi škol strhnouti nemuseli. Tehdáž se šatil lacině, stravoval střídmě, masa nejídal, pobožnosti hověl, ba i částku noci na modlitbách trávil.

V tu dobu měl nejspíš Volfgang již posvěcení jáhenské, poněvadž mu arcibiskup v správu dal duchovní žákovstvo hlavního chrámu, z něhož podle stáří podjáhnové panici do sboru kanovníků přecházeli. Starosta Volfgang připudil jedněch z žákovstva tohoto hrůzou, jiných láskou k bydlení pod jednou střechou, k zasedání k společnému stolu a k odpočívání v té samé ložnici; napomínal, aby jsouce vším potřebným opatřeni a starosti o to tělo zbaveni, tím horlivěji o svou drahou duši a o to, což Božího jest, pečovali, Písmo svaté a výklad rádi čítali a rozjímali a všelijak v pobožnosti se cvičili a kochali. Napravil je s pomocí Boží, sám prvé čině to, což pak na nich žádal; pročež mu také z uctivosti „mnich“ říkali.

Když Volfgang v Trevíře osm let strávil, vytýčil mu Pán Bůh jinde působiště. — Z rozkazu císaře Oty I. jel trevirský arcibiskup Jindřich do Říma; tam hrubě onemocněv, usnul v Pánu léta 964. Návěští o smrti nejmilejšího přítele zarmou-

tilo sic Volfganga, než i potěšilo ho nadějí, že mu teď volno bude, dáti se někam do kláštera, po čemž z dávna dychtil. V tom pozván jest k Bruně, arcibiskupu kolínskému, tehdáž vladaři v lotrinském vojvodství. Ten chtěje míti Volfganga v své osadě, sliboval mu hory doly až i nějakou biskupskou stolici, pakli u něho zůstane. Když se pak arcibiskup přesvědčil, že touha Volfgangova po křesťanské dokonalosti v mnišském stavu jest neúmorná, pochválil ho za to, požehnal a propustil.

Volfgang spěchal do své vlasti do Švab rozloučit se s pokrevenstvem. Rodičové po mnoha letech s ním se shledavše, měli radost velikou a prosili ho tuze ba s pláčem, aby od nich neodcházel, že mu větší díl svého jmění postoupiti chtějí. Leč moudrý syn, jsa pamětliv řeči Páně: „Kdo miluje otce neb matku více nežli mne, není mne hoden“ (Mat. 10, 37.) odpověděl jim: „O ten lepší díl svého majetku, jejž mně chcete dáti, rozdělte se sami. Znám přemocného a bohatého pána, jenž mne, budu-li mu věrně sloužiti, dědicem hojných statků ustanoví, takže se z nich i na vás něco dostane; nač tedy jest ten pláč a nářek váš, leda na závadu štěstí mému!“ — Vyjasnila se tvář rodičům: i zeptali se Volfganga, kdo že jest a kde ostává ten velemocný a bohatý pán, u něhož chce sloužiti? — Dí jim syn; „Ne hned, ale potom zvíte!“ — Vzav od rodičů požehnání a rozloučiv se s přátelstvem, putoval do Švýcar do kláštera

„Einsiedeln“ či „Poušť bl. Panny Marie“ řečeného. Tento klášter řádu sv. Beneše byl nedávno před příchodem Volfganga vzáctným Božím divem oslaven. První opat téhož kláštera Eberhard poprosil kostnického biskupa Konráda, aby právě dostavěný sborní chrám v den 14. září l. P. 948 v čest bl. Panny Marie posvětiti ráčil. V noci na den 14. září slyšel pozvaný biskup zpěv jako andělský, a když dne 14. září v tom chrámě obřad svěcení jeho načínal, zabránil mu to nebeský hlas: „Přestaň bratře, Bůh sám posvětil tenhle chrámek!“ — O té udalosti vypravuje sám biskup Konrad v své knize „o tajenstvích,“ — a totéž vypravoval po šestnácti letech ústně papeži Lvu VIII., který poradiv se s mnohými německými arcibiskupy, biskupy a opaty, uvěřil a udělil plnomocné odpustky hodným poutníkům einsiedelnským. Pro ten slavný div, též pro zázračné pomoci a jiné milosti, jichž Pán Ježíš k přímluvám Své panenské Rodičky v tom chrámě pobožným jejím ctitelům uštědřoval i dosavad uštědřuje, chvátají tam ze Švýcar, z Němec, z Francouz a z Vlach k výročnímu dni zázračného posvícení téhož chrámu, do 300,000 osob úhrnkem!

Jakmilitně Volfgang kláštera einsiedelnského doputoval a Panenku Marii pozdravil, dal se ohlásiti starostě či opatovi sboru mnišského, zákon a pravidlo sv. otce Beneše svědomitě zachovávajícího. Tehdejší opat Řehoř byl synem anglického krále

Eduarda i svatem císaře Oty I. Za květoucího mládí opustil on z lásky k Pánu Bohu vlasť, rodiče, snoubenku a oblíbil sobě tuhý mnišský stav; na Poušti bl. Panny Marie opatoval od roku 960 do r. 996.

Volfganga za přidružení bratrstvu mnišskému prosícího poslal opat Řehoř do zkoušebny a cvičebny domácí na vyzvěděnou, zdali by jeho chuť k zákonnímu přísnému živobytí byla z Boha či nebyla? Asi po dvouleté zkoušce, když jej všechno domácí bratrstvo za hodna, k svatému mnišství spůsobna uznalo a prohlásilo, dovolil mu opat učiniti před tváří Církve slib chudoby, čistoty a poslušenství, též ostříhání zákona sv. Beneše. To když Volfgang učinil, přijal ho sbor einsiedelnský co řádného bratra mezi sebe. Okolních klášterů správcové o učenosti a bohabojnosti bratra Volfganga zvěděvše, posílali k němu do školy svých podřízenců řeholních, jež on s povolením opata Řehoře svobodným uměním vyučoval.

Staloť se pak, že svatý Oldřich, biskup augsburský, na Poušť bl. Panny Marie zase připutoval. Ten poznav hodného bratra Volfganga, posvětil jej na kněžství, nedbaje odporu, jejž mu pokorný mnich kladl, vydávaje sebe za nedůstojna tak svatého úřadu. Tehdáž co den zpytoval bedlivě Volfgang srdce své, rovněž smýval skroušenou lítostí všelikou skvrnku i vadu, jež mu svědomí útle vytýkalo a usiloval řádně vykonávati úkol

k němuž se byl řeholním slíbem Pánu Bohu zavázal. To všechno podnikal proto, aby kněžský úřad hodně a svatě zastávati a plniti stačil. Také vzýval Ducha Svatého za osvícení, kterak by co nejvhodněji k svému a k bližních spasení hřivnou z posvěcení na kněžský řád nabytou těžiti měl. Když se pak za touž příčinou proseb na oslavených Božích miláčcích, zvlášť na sv. Otmaru, opatu, dožadoval. zjevil se mu týž světec ve snách i řekl mu: „Že jsi mne za přímluvu prosil, oznámím tobě, co jsem ti u Pána Boha zjednal. Chudý sic a nuzný z tohoto kláštera odputuješ, ale v cizině, kdež pro Kristovu lásku pohostinu budeš, obdržíš z předzřízení Božího biskupský úřad a příslušných časných zboží hojnost; budeš-li pak v spravování téhož úřadu věrný nalezen, toť po dvadceti a dvou letech šťastně z vezdejšího života vykročíš a k věčnému dospěješ. Věru, kdež křesťané mou památku světívají, tam Kristu Pánu svou duši odevzdáš! Jakož mám doufání v Boha, navštivím tě v hodinku smrti tvé s některými občany blahé vlasti, abychom těšili tebe.“ — Z vnuknutí Ducha Svatého vydal se brzy Volfgang na dílo apoštolské.

Uhři, tehdáž pohané a divoši plamene tureckého, ztenčivše návodem a pomocí Němců sílu moravské říše, rozkotali ji a osedli nynější Uhersko napořád. Ztamtud činili nájezdy loupežné do blízkých a dalekých zemí, všady drancem, mečem, ohněm a zavláčením zajatých křesťanů do své země

pírka po sobě zanechávajíce. Brzo stali se metlou ba karabáčem svých druhdy přátel Němců; na tyto zvlášť a na Vlachy šel z nich tak veliký strach, že v chrámech svých do litanie tu prosbu vkládali: „Od uherské zuřivosti vysvoboď nás, Pane!“ Štváče Uhrů na moravskou říši, německého krále Arnulfa ostavený syn Ludvík přemožen jest v několika bitvách od týchž Uhrů, donucen k ročnímu poplatku i umořen hořem roku 911 nad porážkou v Debenách. Uhři dolních Rakous až po řeku Enži opanovavše, zpustošili zemi, vyvrátili kláštery v horním Rakousku a vyjížděli na lup až k městu Pasovu. Císař Ota I. dal jim pořádně na pamětnou. Léta Páně 955. dne 10. srpna přijal on uprostřed svého vojska velebnou Svátost oltářní, slíbil Pánu Bohu, dá-li mu vítězství, postaviti v Meziboří chrám ke cti sv. Vavřince, a potkav se s Uherským vojskem v bitvě na lechovském poli u Augsburku, zahubil je krom toho ostatku, který se byl útěkem zachránil. Proto vyklidili se Uhři z části dolních Rakous od řeky Enže až po svou pevnost Melík a zkrotli svou pohromou, tak že kníže jejich Toksa (Taksony) roku 971. s Němci pokoj učinil.

Horlivostí o čest a chválu Boží planoucí kněz Volfgang nadál se toho, že již padla dobrá hodinka k obracování pohanských Uhrů na víru křesťanskou. S povolením svého opata odešel z kláštera a ubíral se Švabskem do Pasova, města bavorského,

k biskupovi Pelhřimu z hraběcího rodu Pechlarnského. Pasovská biskupská osada zahrnovala tehdy také horní a dolní Rakousy a kus východních Uher až po řeku Rabu, ačkoli toho času, o němž právě rozprávíme, biskup pasovský pro násilu uherskou práva svého v těch zemích málo aneb zhola nic užívati a uskutečňovati mohl. Učený, ctnostný a horlivý biskup Pelhřim s radostí kněze Volfganga přivítav, zmocnil jej k zvěstování blahého učení Páně mezi pohany a dal mu požehnání k apoštolskému dílu. Volfgang podával se horními Rakousy k uherskému pomezí. Přišed mezi pohany, pracoval do unavení, zasvěcoval a provázel práci modlitbou; ale všechno namahání ostávalo bez patrného účinku jakoby jalové. Uherský lid byl ještě v pohanském bludu a neřádu příliš zapeklitý, aby bujnou šíji sklonil pod sladké jho Kristovo, opíraje se o knížete svého Toksu, protivníka svaté víry křesťanské. Volfgangova pokora, trpělivost a odevzdanost do vůle Boží obstála v této perné zkoušce, tak že nezdarem díla nejenom zásluh před Bohem nepotratil, nobrž jich sobě i přispořil! — Biskupovi Pelhřimu bylo líto výborného kněze Volfganga, že síly a práce a času na tom tvrdoustém pohanstvu maří, ježto by se v křesťanech stkvělého duchovního užitku dodělati mohl. Povolav ho tedy zpět do Pasova, hostil jej ctně v domě svém (r. 971—972). Podniky v příčině obrácení pohanských Uhrů na křesťanskou víru začaly se teprva po smrti jejich

knížete Toksy lépe dařiti. Gejza, Toksův syn, ujav knížetství l. 972, přemýšlel o hrozné strasti a bídě, jakouž byl dosavád uherský národ na křesťanstvo uvalil; s druhé strany považoval těch ran, jichž sobě onen za to utržil; vida také, že vlasť uherská jest úrodná, měl národ k tomu, aby odlože zbraň, chovu dobytka, rolnictví a řemesel sobě hleděl, domácích plodin vyvážel do sousedních zemí a pokoje s nimi vyhledával. Uhrům přikázal, aby cizincům do jejich vlasti příchozím pohostinství přáli; ba i to dovolil, aby jak světští duchovní tak řeholníci k jeho dvoru přicházeli, jimž pak o křesťanském náboženství vypravujícím rád naslouchal. K tomu ke všemu přiklonila ho s pomocí Boží jeho žena Sarolta, křesťanka statečná i opatrná. Tehdy vypravil pasovský biskup Pelhřim do Uher apoštolských mužů tak mnichů jak světských duchovních malého i velkého posvěcení, ba sám svou osobou se poněkud zúčastnil té práce v Uhřích, která se jim až milo dařila; neboť týž biskup zaslal asi roku 975 papeži Beneši VII. tu potěšnou zprávu, že v malém čase 5000 Uhrů obojího pohlaví v Krista Pána uvěřivších svátost křtu přijalo. Možná, že tito blahověstové teď teprv klidili s oněch záhonů, jež byl Volfgang náš v potu tváře osíval.

Léta Páně 972 usnul v Pánu řezenský biskup Michal, k jehož osadě taky český národ přislušel. Právě pomýšlel v Pasově u biskupa Pelhřima hostěný kněz Volfgang na návrat domů na Poušť

bl. Panny Marie, když jej mimo jeho vědomí hostitel s Burchardem, markrabětem rakouským, císaři Otě I. k uprázdnělé biskupské stolici řezenské poručil. Císař vypravil posly své do Pasova; ti odvezli Volfganga do bavorského města Řezna, kdež ho ve jmeno císařovo k zvolení ponavrhli. Duchovenstvem a lidem k řezenskému biskupství zvolený Volfgang vezen jest do Frankobrodu k císaři, jenž na výmluvu a prosbu pokorného kněze nedbaje, uvedl ho v úřad biskupský, podav mu prsten a berlu. Když Volfgang odtud do stoličného města Řezna zpátky přijel, zplesalo obyvatelstvo a provázelo jej do chrámu sv. Jimrama (Emerama), biskupa a mučeníka, potom do ostatních klášterských kostelů, posledně do chrámu sv. Petra, v němž jej solnohradský arcibiskup Bedřich na biskupství pomazal či posvětil. Stalo se v podzimek, l. P. 972.

Na biskupskou stolici posazený Volfgang ostával pokorným mnichem. S podřízeným duchovenstvem obcoval a nakládal uctivě a poníženě, zachovávaje rozkaz Ducha Svatého všelikým představeným vydaný: „Zprávcem tě ustanovili? buď mezi nimi jako jeden z nich!“ (Sir. 32, 1.) —

K horlivosti v pastýřském úřadu podněcovalo jej ustavičné rozjímání výstražné Boží hrozby: „Běda pastýřům israelským, kteří pásli sami sebe, . . . stáda pak mého nepásli!“ (Ezech. 34, 2—3.) — Napřed přihledl Volfgang k řeholnictvu v samém městě, poněkud zašlému. Nad nedostatkem pořád-

ných řeholníků a řeholnic hned na počátku svého biskupování vzdychával: „Bohdejž bychom měli mnichů, byla by snadná pomoc v příčině ostatních věcí!“ Když mu kteřísi důvěrníci namítli, že jest v mnohých klášteřích mnichů nazbyt, odpověděl, slzy roně: „Ó, což se svatých nedostává! Zmenšena jest pravda u synů lidských (dle Žalm. XI, 2.). Co medle řeholníkovi prospěje, že tělo obláčí v posvátnou kůtnici, pakli v nahotě ponechává duši svou, ze svatých skutků vysvlečenou? Jakož se mniši blaženým andělům přirovnávají, pokud život svůj pravidlem svého zákonodárce spravují: takž se za duchy Bohu zpronevěřilé vším právem pokládají, jestli zesvětačeli!“ — Svatý Volfgang přičinil hned rukou k zvelebení kláštera sv. Jimrama. Bydleli v něm mniši, synové sv. Beneše, od dvou set let, kteří také českého vojvody Boleslava Krutého syna Strachkvasa vycvičili a co mnicha Křištana mezi sebe bratrsky přijali. Skleslostí kázně v tomhle mnišském sboru byli jsou předchůdcové Volfgangovi v úřadu biskupském sami hrubě vinni; neboť důstojnost opatskou a klášterský statek k sobě shrnuvše, řeholnímu sboru opatů voliti nedali, důchod pak, nač chtěli, nakládali, takže domácím bratrům mnichům chleba i oděvu psotně bylo sháněti. Vlastního opata pohřešujíce, jehož jim správcové chatrnější vážnosti nahradit nedovedli, byliť jsou jako stádo bez pastýře. Umínil tedy Volfgang odvázati klášter od biskupství v ten

způsob, aby on svého vlastního opata měl a zboží své sám spravoval. Když svůj úmysl sboru kanovnickému objevil, zrazovali jej někteří s toho, řkouce: „Neračtež sebe a budoucích biskupů o důchod z kláštera sv. Jimrama připraviti, ale račtež ostati též opatem jeho, dle příkladu a zvyku svých předchůdců v biskupství; jináč-li učiníte, jistě prohloupíte!“ Dí rádcům nevhodným pastýř statečný: „Nestydím se za nádavku, chtěje rád hloupým slouti pro Boha. Věru, toho se nedočkáte, aby Volfgang dvojí břímě, biskupské i opatské, na plece sobě naložil, jehož by unésti nemohl! Má biskup dost starosti a práce s pastýřským svým úřadem; podobně i opat, aby řádně spasení bratrů obstaral i klášter odevšad dobře opatřil. Vrátím-li Božímu služebnictvu dědiny a zádušní statky, jimiž nadáno bylo, toť jich nepromrhám, poněvadž týmž právě účinkem mnoho získám!“ — Rádcové prostořecí zmoudřevše, pochválili z toho biskupa, že bystřejšíma očima hledí na čest a chválu Boží, než na svůj vezdejší hmotný užitek. Bez meškání pozval biskup do Řezna svého někdy druha v Trevíru, kázně milovného Ramualda, s nímž trevirskému biskupu Jindřichu u oltáře byl sloužíval. Toho ustanoval napřed proboštem, pak opatem kláštera sv. Jimrama; kterémuž založení také všechny dědiny vrátil, jimiž od králů a knížat nadáno bylo a obdarováno. Již bylo lze klášteru z vlastních důchodů domácí bratrstvo i čeleď do-

statečně vychovávati, Boží službu velebněji slaviti, chudině pomahati, poutnictva a jiných příchozích z lásky přechovávati. Opat Ramuald krmil a obsluhoval den jak den padesát nuzáků, ježto podřízené mu bratrstvo jiných patnáct chudáků stravovalo a obstarávalo; týž opat poručil jednomu bratru, aby se v městě po chudých poptával a jim pokrmu a šatstva dodával; pak vystavěl Ramuald a zařídil dům či hospodu pro chudé a nemocné při klášteře. Bratří řeholní o ten bochánek a o tu hazuku péče sproštění dbali s větší chutí své i svých bližních duší; opisovali, četli, rozjímali Písmo svaté, skládání svatých Otců i knihy světských starožitných spisovatelů. K nim chodili do školy synkové z nejvzácnějších rodin; vyšedše z té klášterské školy stávali se slavnými biskupy, opaty a jj. Patrně spočívalo požehnání Boží na spravedlivém skutku biskupa Volfganga!

Tehdáž stáli v Řezně dva panenští klášterové, Horní a Dolní; bydlely v nich větším počtem urozené slečny, kteréž se s týmž světem, z něhož utekly, rády přátelily. Když jim biskup Volfgang světačení vyčítal a jich k polepšení se napomínal, ohrazovaly sebe svobodou mírnější kázně, jsouce kanovničky, nepak mnišky. Uhodil tedy prozřetelný pastýř na jinou cestičku k jejich srdcím. Vyzdvihl totiž při kostele sv. Pavla Prostřední klášter a uvedl do něho panny mnišky zákona sv. Beneše, kteréž ctným životem brzy obecné vážnosti nabyly a k napravení kanovniček valně přispěly; neboť

ty z počátku pro tu světskou hanbu, potom však z pouhé lásky k Pánu Ježíši život svůj polepšily, až pak i jiným klášternicím za příklad a vzor sloužily, přijavše mnišský zákon sv. Beneše. — Začasté buď ve dne, buď v noci přišel biskup Volfgang někdy do toho, jindy do jiného klášterského chrámu z pobožnosti, též s tím úmyslem, aby zvěděl, jak tam řeholníci aneb řeholnice Pánu Bohu slouží.

Po řeholnictvu došlo na světské duchovenstvo. Za nemoci biskupa Michala zhoršil se sbor kanovníků stoličného chrámu sv. Petra; každý bydlel kdekoli po své chuti, stravoval se sám, vycházel kdy chtěl, zacházel kamkoliv, a povinnost stavu svého, kteréž se vyhnouti nemohl, ledabylo odbýval. Biskup Volfgang věda, že kanovnictvo, družina velekněze, dobře spořádáno býti má, jako hvězdy kolem slunce na nebeské báni, dovedl toho při něm, že společně po klášterskú žíti počalo, majíc nad sebou domácího správce či dozorce, mimo určené hodiny z domu nevycházejíc a mlčenlivosti nařízené ostříhajíc. Starším kanovníkům biskup uložil, aby sobě hleděli čtení, modlení a v kůrupění; mladým, aby do školy pilně chodili a svobodným uměním se učili.

Za pastýřské návštěvy venkovských osadních kněží šetřil toho svatý Volfgang bedlivě, kterak lid svatému náboženství vyučují; s jakou pobožností oběť mše svaté konají; kterak svatým křtem

a jinými svátostmi osadníkům přisluhují; prohlížel kostely, mšály a jiné knihy posvátné, taky roucha a nádoby k Boží službě příslušné; pořád jim mluvil do duše, aby zdrželivost panickou svědomitě zachovávali, hříchů se varovali a ze spáchaných se káli, říkávaje: „Nepravostmi zkálený ať se z uctivosti k Pánu Bohu ostýchá požívati Jeho svátost, dokud by se neočistil pokáním!“ — Uslyšev kdys, že někteří kněží z nedostatku vína oběť mše svaté pod jednou toliko spůsobou sloužili, naplakal se mnoho, i byl takřka div, že zármutkem nad tou smělostí nemocen neulehl. Pokárav hrubých provinilců přísně, nařídil, aby dvanáct kněží na každý měsíc do biskupského sklepa přicházelo pro víno a osadnímu kněžstvu, pokud by toho třeba bylo, vína ke mši svaté rozdávalo.

Biskup Volfgang, ač velmi učený, skládal kázaní prostonárodně; slovo Boží rozsíval prostičkou sice, však jadrnou, Duchem Svatým provanutou řečí; ta vnikajíc do srdcí lidských, pohybovala strunami jejich citů, že málokdo z chrámu odcházel, jenž byl slzičky neunořil. Když lid zvěděl, že bude míti biskup Volfgang kázaní, běžel do chrámu, aniž chtěl kdo zůstati doma, aby hlídal. Dochován jest nám Volfgangův výklad na žalm padesátý, v němž hrozně na svou hříšnost naříká.

Částku řezenské biskupské osady tvořila naše milá česká vlasť; té bylo velice třeba vlastního domácího biskupa. K tomu svolil na prosbu českého

vojvody Boleslava Pobožného sv. Otec Jan XIII., pakli řezenské biskupství práva svého ustoupí. Boleslavovu žádost za propuštění Čech z osady řezenské podporoval jeho přítel Jindřich II., vojvoda bavorský, též císař Ota I. s synem svým. Biskup Volfgang sezvav ku poradě kapitolu svou, otázal se jí v dotčené příčině; však i věhlasní v kanovnickém sboru rádcové kladli odpor, žeby prý tím důchod řezenského biskupství zhubeněl. Jináč soudil a počítal svatý pastýř; což zřejmo jest z jeho odpovědi: „Drahou perlu zříme, anať se pod českou zemí skrývá; té však nedobudeme, leč zákupem z svého zboží Ejhle, já, cožkoliv mám i sebe sama rád na to vynaložím, aby na zmohutnělé v Čechách Církvi dům Páně ustálel!“ — Srdečnou užilost a lásku k českému národu vyjevil pastýř Volfgang také tím, že na počátku l. P. 973. sám základní listinu pražského biskupství skládal. Možná že obcoval co host a svědek slavnému nastolení prvního českého biskupa Dětmara v Praze, kamž se Chudenicemi dostati mohl. Pražské biskupství papežem Benešem VI. potvrzené a mohučskému arcibiskupství podřízené kladlo tehdáž do své osady všechny země, jimž vojvoda Boleslav II. panoval: Čechy, Moravu, Slezsko, Slovensko, Krakovsko.

Válkou mezi císařem Otou II. a bavorským vojvodou Jindřichem II. Pobožným vyplašen jest biskup Volfgang z osady své do několika let. Po

Otě I., jenž 7. května r. 973. umřel, počal jeho syn Ota II. císařovati. Proti tomuto povstal Jindřich Pobožný, vojvoda bavorský, mysle, by měl k německé koruně lepší právo. Jemu přáli Boleslav náš Pobožný a Mečislav, vojvoda polský, jimž snad byl prominutí poplatku k říši německé připověděl, jestliže by mu k německému království aneb k císařství dopomohli. S nimi spolčil se frisinský biskup Abraham, a ten nespokojeného Jindřicha II. již roku 975 v Řezně na německé království korunoval, kteréž slavnosti prý náš Boleslav II. s četnou družinou českou obcoval. Příštího roku 976 vzal císař Ota II. zajatému Jindřichu Pobožnému bavorské vojvodství a dal je Otě, vojvodě švabskému. Však pomocí přátel vyvázl Jindřich z vazby ingelheimské a nalezl v Čechách útočiště u vojvody Boleslava II. Pročež vtrhl císař s velikým švabským a bavorským vojskem do Čech, zpustošil země mečem a ohněm; ale u Plzně, kterouž oblehal, ztratil skoro všechno vojsko náhle od Čechů zachvácené, i musil s jeho skrovným zbytkem z Čech do hrazeného města svého Kambu uteci. Následního roku 977 vtrhl do Čech švabský a bavorský vojvoda Ota, ježto zatím císař Ota II. s částí vojska bavorských hranic střežil proti vojsku, jež Boleslav náš, Jindřich Pobožný a Jindřich, biskup augsburský k horním Rakousům stahovali. Odkad když Boleslav pospíšil chránit země české a Jindřich Pobožný bez mála všech měst

rakouských i s Pasovem opanoval, přikvapil z Čech do Bavor vojvoda Ota, obklíčil s císařem Pasov a donutil Jindřicha Pobožného k vzdání téhož města. Brzo vešel náš Boleslav v přátelství s císařem. Zajatý Jindřich Pobožný stížen jest r. 978 vazbou v Utrechtě a vězel tam, až Ota II. r. 982 umřel. Roku 984 dostal zpátky Jindřich bavorské vojvodství a panoval v něm pokojně do roku 995, kdy v Pánu zesnul. Hned jak válka tato byla vypukla, svěřil a poručil jest Volfgang správu svého biskupství spůsobnému náměstku do času a odešel z osady, nejspíš s vědomím a dovolením svého starosty — arcibiskupa solnohradského, i svého lenního pána — císaře Oty II. Chtělť prozřetelný a svědomitý biskup jednak zachovati víru císaři pánu, jednak s bavorským vojvodou pořád dobrou vůli míti a tak nepřátelské řádění a hospodaření od dědin a zboží biskupských odvrátiti. Svatojimramský opat Ramuald odešel za touž příčinou do Trevíra. Dokud válka trvala, tedy asi po pět let, poustevničil svatý Volfgang nedaleko města Solnohradu při aberském jezeře, kteréž po něm se jmenuje, na kolmé hoře „Sokolí kámen“ řečené. Tam za svatý pokoj v říši a za blaho stáda svého bez ustání před Bohem přímluvu konaje, sloužil Jemu postem, modlitbou a svatým rozjímáním. Když bylo po válce, vrátil se do Řezna, ujal správu osady a počal s opatem Ramualdem stavěti kryptu sv. Jimrama.

Léta 978. uzřeli osadníci svého pastýře, mnicha Volfganga v úplné zbroji na koni v čele biskupských oděnců. Provázel totiž jakožto nápravník či man císaře Otu II., jenž na ztrestání křivdy jemu a říši za příčinou lotrinského vojvodství od franckého krále Lotara učiněné, s vojskem do Francouz táhl. Zhubiv zemi, kady se bral, a vraziv až do pařížských podměstí, ostal císař ve Francii co vítěz od 1. října do 1. prosince; počemž se vracel do Němec. V patách mu byl nepřítel, tiskl a zbíjel zadních jeho vojska houfů. Žeť se pak řeka Aisna byla rozvodnila, utonuli mnozí. Když biskup Volfgang s lidem svým zbrojným k té řece přicválal, požehnal sebe i jej znamením kříže a velel, aby na koních řeku přeplavil. Však branná jeho čeleď vahala, bojíc se. I vzkřikl vůdce: „Ve jmeno Páně!“ a skočil napřed do hučících vln a vyvázl šťastně na protější břeh. Což vida lid jeho, vskákal do řeky; bez úrazu se přeplaviv, pochválil Pána Boha. Zkusilť toho, že pobožnost bázlivých choulostivců neplodí, ale že rodí reky srdnaté jako lvy a že jest, jakož dí sv. apoštol Pavel, ke všemu užitečna.

Ze světských skutků Volfgangových jest také níže vypravovaný vděčné paměti hoden. Ačkoliv uherské kníže Gejza l. P. 977 v městě prý Vesprimu svátostí křtu omilostněn byl, předce najížděli Uhři na Rakousy, hospodařili tam zle, a drali se až k Pasovu. Pročež ustanovil císař Ota III. statného

Leopolda z babenberského hraběcího rodu léta 984. markrabětem rakouským; a ten oblehl a dobyl uherskou pevnost Melík, s kteréž Uhři pořád Rakouska ohrožovali. Na Melíku počal Leopold sám seděti a založil tam klášter řeholních kanovníků. Prodloužilým bojem s Uhry pošinul hranice rakouské až k Lysé Hoře a k řece Dyji. Léta 985. zahájil v městě Dolině sněm, na němž pasovskému biskupství desátek, některých dědin a úpadků postoupil. Že pak byly dolní Rakousy od Uhrů velmi zhubeny, bezlidny a takřka pusty, oprostil všecky, kdož by se tam usadili, obecné berně a vojenské služby; šlechtě pak a biskupstvu dovolil, aby tam hrady, městečka a města zakládali. Tehdy, tuším, zaváděl do Rakous svatý Volfgang čerstvé osadníky, štípil tam osady a vyzdvihl s povolením císaře Oty III. na městišti Zuisila řečeném při stoku malé a velké Erlafy tvrdý hrad Víselburg k ochraně nových osadníků proti nenadálým nájezdům uherským; z čehož má znamenitou zásluhu o dolní Rakousy, v nichž svrchu vytyčenou krajinu zalidnil, zabezpečil a zúrodnil.

Nahleděmež do biskupského palácu a zvíme, jak byl Volfgang živ po domácku. Jsa biskupem, tak sprostě se šatil, tak skrovně jídal a pil a na tvrdém loži spával, jako dřív, dokud bydlel v klášteře; podobně oddán byl jako prvé nočnímu bdění a modlitbě. Začasté vstal s ložce o půlnoci, a ztichounka, by sobě toho nikdo nevšimnul, sstoupil

do stoličného chrámu sv. Petra; zavřev za sebou, ostal tam až do jitřní; jsa s týmž modlením hotov a vida, ano ještě nesvítá, lehl si oblečen a podřimnul. Zrána před první hodinou kůrovou obíral se posvátným čtením; pak rozprávěl s přátely, pojednával o důležitých věcech, nařizoval a vykonával, čehož bylo třeba, důmyslně, opatrně a prozřetelně. — Sloužil-li mši svatou, ozývala se duše jeho skroušenost a k Božímu Beránkovi milost vzdycháním a slzením. — U oběda bedlivě naslouchal čtení spasitelnému; jedl a pil málo, aniž dopouštěl těm, kdož s ním seděli za stolem, přebrati se pitím. O žebrácích říkával, že jsou mu páni a bratří; těm dával prostříti ve svém večeřadle a přihlížel s vyššího sedadla, takéli je domácí dobře častují a obsluhují. Na rozkaz jeho přinášeno vždy do večeřadla tolik pokrmu, žeť se z hojnosti jeho nejenom na jiné venku očekávající chudáky, ale i na nuzné rodiny v okolí palácu dostávalo. Po obědě dal se biskup do čtení. Nebyl-li právě nařízen půst, večeřel po nešporu k vůli domácímu duchovenstvu. Po nešporním doplňku nepromluvil, leda z potřeby. Tak pořádal doma život svůj na každý den.

Čině veliké pomoci svým osadníkům, pomahal biskup Volfgang také cizím. Což když jeho domácí mrzelo, ozvali se: „Ať si jde každý osadník k svému biskupu; ten nechť se o něho stará!“ Vece jim Volfgang: „Kdo napřed o to dbá, by ani sám ani

jeho podřízenci nouzi netřeli, potom ale, maje již sebe i je opatřeny, také svým jiným bližním pomahá, ten jistě milosrdné dílo dobře a řádně koná; neboť praví apoštol sv. Pavel: „Pokud čas máme, čiňme dobře všechněm, zvláště pak domácím víry.“ (Galat. 6, 10.) Jednoho času vzešla v Bavořích z neúrody veliká drahota, že mnozí hlady umřeli. Brzy přijelo do Řezna i z dalekých krajin kupců na obilí. Útrpný slúha Boží Volfgang, vzav od svých obročních připověď s přísahou, že od těch kupců nijakého dárku nepřijmou, poručil, aby zadarmo každému tolik zrní z biskupských obilnic vydali, mnoho-li by vzíti chtěl, ukládajíce mu na svědomí té podmínky vyřízení, aby přijeda domů polovici darovaného zrní chudině rozdal. Několik takových kupců uctilo Volfganga darem vzácných, drahých nádobek; on vzav je přívětivě, dal je pokrmem a nápojem naplniti a s poděkováním těm kupcům vrátiti, přidav jim bez záplaty obilí, jehož polovičku by doma chudým lidem rozdali.

Volfgangovo tiché a laskavé srdce, moudrým rozumem ovládané, zrcadlí se v jeho řeči a jednání za udalosti vdole vypravované. Jakýs chudera vlez svatému biskupu do pokoje, uzřel tam koltru obestírající jeho lůžko; neodolav čertu pokušiteli, ustřihl sobě kus a kradl se ven z palácu. Někdo z čeledi domácí, pustiv se za podezřelcem, obrátil ho a postavil na soud před biskupa Levnější posuzovači řekli, žeby za to alespoň notný výprask

zasluhoval. Hospodář Volfgang, pokárav služebníků z nedbalého hlídání, zeptal se provinilce, proč ten kousek spáchal? — Ten třesa se, vykoktal ze sebe: „Z nouze, nemaje roucha!“ — Mluvil pravdu, jsa polonah. Velekněz, milosrdenstvím hnut, kázal darovati jemu nový oděv; však pohrozil mu, pakli, maje již roucho, cos takového zkutí, tehdy že zví, zač toho loket!

Jednou naskytla se biskupu Volfgangovi příležitost k obraňování svaté víry katolické. Před ním a před císařem Otou počal nějaký bludným mudrlantstvím nafouklý repetil podezřívati článek víry o vtělení Syna Božího a tím i o spasitelském Jeho úřadu. K prosbě císařově, aby Volfgang tomu kacíři odpověděl, řekl pokorný biskup: „Mnichovi nesluší hádati se.“ Tato řeč byla kacíři voda na jeho mlejn; i opakoval své rouhání a mlel hubou nestydatě. Volfgang, zplanuv horlivostí o čest Pána Ježíše, vykasal se již na rouhače. V malé však sporé učené hádce usvědčil chvastavého mudrlanta pravdou z rozumu a z Božího zjevení naváženou šeredného bludu, dokládaje: „Na taková tajemství třeba nám hleděti očima víry; v té věci dávno napsal blažený Řehoř: „Před Bohem zásluhy nemá z víry svaté, kdož ji jen potud za pravdu uznává, pokud ji svým pouhým rozumkem chápá.“ Uloživ mu pokání, zapověděl pod uvarováním klatby církevní zase tak bludně klábositi!

Věrou, nadějí a láskou hodného sluhu svého

Volfganga poctil Pán Bůh již za vezdejšího živobytí jeho vzáctným darem divotvorství a proroctví. Neduživci, na něž biskup Volfgang ruce své skládal, bývali uzdraveni; také jiní nemocní, chleba rukou jeho požehnaného okusivše, ozdravěli. Maje na starosti vychovávání dítek bavorského vojvody Jindřicha Pobožného, předpověděl jim budoucí stav jejich; a vyjevila se řeč jeho: Jindřich stal se králem německým; bratr jeho Bruna biskupem — augsburským; sestra Gizela královnou — uherskou; mladší sestra Brigita abatyší — kláštera sv. Pavla v Řezně. Z těchto ze všech velmi nábožných prohlášen jest potom německý král pak i císař Jindřich II. za světce v Církvi katolické. — Týž biskup Volfgang vymítal z posedlých ďábly a potkával se s účinkem.

Když slunéčko života Volfgangova za horu zacházelo, aby opět vyjdouc, na nebi věčně svítilo, vypravil se muž Boží z Řezna v důležité věci do dolních Rakous do městečka Pechlaren v osady, jež byl tam někdy štípil. Ale na této cestě tuze onemocněv, zůstal ve vsi Pupingenách. I dal se donésti do tamnější kaple sv. Otmara a před jeho oltářem složiti. Přijav tamo svátost pokání, učinil řeč k svým průvodcům i k přibylým vesničanům; napomenuv jich k setrvání v katolické víře, naději a lásce, poroučel je i všechno stádečko své Pánu Bohu k milostivé ochraně. Boží Tělo přijav k sobě, pokynul, aby jej na holou zemi položili. Komorníci

a kostelník chtěli teď lid z kaple vykliditi, aby pán užil pokoje; ale zabránil jim toho biskup, řka: „Otevřtež kaplu dokořán; nechť vejde, kdo chce; jsa smrtelný, nač bych se štítil diváků, svědků smrti mé? Vždyť ani Kristus, ač nic smrti nejsa dlužen, neostýchal se, bez mála nah, na kříži pro naše spasení umříti! Ať tedy každý, patře na mne umírajícího, zví, čeho by se sám též báti a varovati měl, až umírati bude. Bůh pak milosrdný a dobrotivý račiž se nade mnou umírajícím bídným hříšníkem i nade všemi smilovati, kteří pokorně a v spasitelné bázni na skonávání mé pohlížejí!“ Ahned zavřev oči, jakoby dřímati počal, usnul v Pánu, léta 994, dne 31. října. Tělo jeho do Řezna převezené přivítalo ctně kanovnictvo, a když v stoličném chrámě sv. Petra zádušní Boží služba dokonána jest, nesli je do ostatních chrámů, posléz do klášterského chrámu sv. Jimrama, kdež za duši mše svatá slavně sloužena a hodiny odbývány, pak tělo v témž chrámě sv. Jimrama pochováno. Pán Bůh ráčil všelijakými divy lidem zjeviti, že duše miláčka jeho Volfganga s Ním v nebi kraluje. Slepec na hrobě Volfgangově na modlitbách mnoho trvaje, pojednou prohledl a dobře viděl; na témž hrobě žena nějaká dnou sklíčená, vzývajíc Volfganga za přímluvu u Boha, hned uzdravena jest.

Léta Páně 1052. zavítal papež Lev IX. s císařem Jindřichem III. do Řezna, posvětil tam vnově vydeskovaný chrám sv. Jimrama, též koste-

líky v okolí řezenském, totiž v Kageru a v Brukdorfu, pak vložil tam v Řezně do desk světců Božích Erharda a našeho dobrodince Volfganga.

Pražský hlavní chrám sv. Víta chová uctivě částku lopatky a jiný znamenitý kus kosti z těla sv. Volfganga.

Svatý Volfgangu, ochránče České země, pros za nás Boha!

Sv. Norbert.

Nejkrutější pronásledování křesťanů dálo se za Diokleciana, císaře římského. Ten měl spoluvládce Maximiana Herkula, kterýž l. 302. do severní Gallie na zpurné poddanstvo s vojskem vtrhl. V témž vojsku byl taky pluk Thebejský, seřaděný z křesťanů egyptských. Nad řekou Rodanem u města Octodurum (Martinaku) nařídil Maximian veškerému vojsku, aby slavně obětovalo bůžkům pohanským. Část pluku thebejského, jížto veleli Mauric, Exsuper a Kandid, odepřela účastenství v službě modlářské; i vzala za to i s náčelníky svými u Auguna (Sv. Maurice) dne 22. září palmu mučennickou. Na dalším pochodu kázal dotčený panovník v Bonně z téhož pluku setníky Kasia a Florencia s některými jejich podřízenci pro svatou víru utratiti. Podobně umučen byl setník Gereon s 318 vojíny dne 10. října v Kolíně nad Rýnem.

Z thebejského pluku zbývalo ještě 330 křesťanů s vůdcem Viktorem. I oni dosáhli téhož dne 10. října koruny mučennické, a sice u Kolína Trajanova, na levém břehu Rýna. Z močálu, do

něhož těla jejich byla uvržena, poručila jest asi r. 316 sv. Helena, matka císaře Konstantina, ostatky svaté vybrati a v kostelíku tam vystavěném poctivě uložiti. Na památku těchto svatých mučeníků počali domácí křesťané městu tomu říkati „Sancti“, z čehož jméno „Santen“ (Xanten) povstalo o zobecnělo.*)

V témž městě Santenách narodil se okolo roku 1080 náš sv. Norbert, muž zásluh velikých o veškerou Církev. Měl dva bratry, Heriberta staršího a Erberta. Otec jejich Heribert byl spřízněn s císaři německými, matka pak Hedvika — s vojvody lotrinskými. Hraběcí ten rod psal se po hradě Genepp, jenž strměl nad stokem řek Mosy a Niersy; znak jeho: červený ležatý kříž v poli stříbrném, mezi rameny téhož kříže čtyry černé jehlanečky.

Rodičové Norbertovi pečovali o to, aby syn, jehož povolání matka Hedvika před narozením jeho ve snách viděla, nejprvé v bázni Boží, pak ale v světských uměních řádně cvičen byl a vycho-

---

*) Pražský hlavní či arcibiskupský chrám v Praze chová znamenité ostatky světců z umučeného pluku thebejského: sv. Maurice rameno, část hnátu a meč, které byl Vladislav II., český král, r. 1156 z Milána přivezl; — celou hlavu sv. Kandida; rameno sv. Gereona, Viktora, Kassia i Florencia, z města Bonnu r. 1358 přinešená; též hnát a žebro sv. Gereona, dvě částky sv. Kassia s mnohými jinými kostmi 55 mučeníků téhož pluku.

váván. Přičinlivosti rodičů a učitelů pomáhalo vůčihledě Boží požehnání. Jinoch postavy vysoké a souměrné zdravím jen kynul; z očí mu hleděla duše jemná, vážná, podnikavá; z úst plynula mu řeč vtipná, líbezná, opravdová; v obcování byl ušlechtilých mravů a nezkažené jeho srdce kochalo se v Hospodinu.

Takto spořádaný panic poprosil kolinského arcibiskupa Bedřicha, by jej na podjáhenství zříditi či posvětiti ráčil; i vyslyšena jest prosba zbožného mládence.

Podjáhen Norbert učiněn jest brzo kanovníkem při sborním (kollegiatním) chrámu sv. Viktora v Santenách, kdež sobě v malé době mravní čistotou a horlivostí obecnou vážnost získal.

Bedřich arcibiskup, jsa touž měrou velmi laskav na Norberta, pozval jej k dvoru svému do Kolína. Hlučné živobytí u dvora arcibiskupského bylo z počátku protivno Norbertovi, jenž byl okusil, jak sladký jest Hospodin duši sloužící Jemu samému. Než codenní ponoukání ba dráždění pohoršlivých příkladů neostalo bez obyčejného účinku. Bujného, v ctnosti nevyspělého muže odtrhoval znenáhla proud svůdných druhů od břehu milosti Boží, až i odtrhnuv jej zanesl daleko! Norbertovo jemné svědomí zhrubělo a ztupělo, pokora ustupovala pýše, pobožnost lenivosti v Boží službě, srdce pak jeho, nedávno ještě vznešené, sklánělo se pode jho ničemných veselůstek. Nad jiné prud-

čeji ovládla mysl jeho žádost světské slávy. Ucházelť se o kanovnictví při hlavním chrámě kolinském; došed jeho, podržel i kanovnictví v Santenách; aniž toho pilen byl, aby buď tu buď onde povinnost sám zastával.

Nabaživ se dvora arcibiskupského, zjednal si Norbert asi roku 1107 místečko na dvoře Jindřicha V., krále německého. Týž král vložil naň almužnictví a kaplanství dvorské a jmenoval jej svým skutečným tajným rádcem. Z toho pošla Norbertovi povinnost, aby provodil Jindřicha krále r. 1110 do Řezna, kdežto v den šestý ledna měsíce zahájen jest říšský sněm. Tam ustanovena jest výprava do Vlach k vůli tomu, aby papež Paschal II. krále — tehdáž Církev sužujícího — vol nevol v Římě na císařství korunoval. Zmíněné sužování Církve svaté týkalo se její svobody; neboť král dotčený neštítil se nikoli muže — i nehodné — na biskupské a opatské stolice sázeti a — což horší byla věc — taková důstojenství prodávati!

V srpnu měsíci počal Jindřich V. táhnouti do Říma; v jeho komonstvu byl též Norbert, hrabě genepský. Zatím s duchovní i světské strany o přátelské narovnání jednáno. Svatý Otec Paschal II. chtěje tomu raději, aby Církev byla chudičkou chotí Kristovou, než bohatou však nesvatou děvkou světa, smluvil se s králem německým, žeť se církevní důstojnictvo světských panství a zboží vzdá,

jestli on král Církvi svaté úplnou svobodu zaručí. Však s hotové již smlouvy, bohužel, sešlo, protože mnozí němečtí biskupové říšských lén pustiti nechtěli. Jindřich král všed do Říma 12. února 1111, jal sv. Otce s několika kardinály, kázal s nich strhati posvátná roucha a odvedl spoutané do tábora před městem, odkad potom Římany tištěn pryč s vojskem a s zajatci odtrhl.

Hrabě Norbert měl tehdáž velikou útrpnost s ubohým Otcem pravověrců, i ulevil srdci svému tím, že bolest svou v jeho srdci ukryl. Navštiviv totiž za pohodné chvíle náměstka Páně, padl mu k nohoum, toužil na křivdu Církvi a její hlavě učiněnou a prosil skroušeně za prominutí, že svou ač bezděčnou přítomností oné křivdy poněkud zúčastněl.

Jindřich král, jenž se byl zapřisáhl, že papeže a kardinály buď zabiti anebo zmrzačiti dá, držel jaté u vězení až do 12. dubna. — Lítost nad spolu-vězni též úzkost o všechnu zemi vlaskou, kteréž válka spoustou hrozila, rozedrala jest jemnou duši sv. Otce; pozvolil tedy k návrhu tomu, aby Jindřich V. moc měl i právo, osob dle řádu církevního svobodně na duchovní úřady volených prstenem a berlou v statky vezdejší uvozovati a sporné volby rozhodovati. Papež týmž svolením vysvobozený korunoval sice Jindřicha V. v Římě (13. dubna, r. 1111.) — ale již následujícího roku 1112 zrušil onu násilím vynucenou smlouvu.

Když se byl císař Jindřich do Němec vrátil, pomýšlel, jakouby dal hraběti genepskému odměnu služeb dosavádních. Stalo se pak, že 19. června, r. 1113, zesnutím Ody biskupská stolice v městě Kameraku nad řekou Šeldou osiřela. Toto biskupství podával teď císař oblíbenému dvořanu; ale Norbert poděkoval se za nabídnutý dar zdvořile, však jen pro strach církevní klatby! Doufaje někdy beze vší nesnáze výsluhy řádné užiti, hleděl všemožně, aby nad něho nebylo kolem císaře horlivějšího služebníka.

Hrabě Norbert měl již pronikavé výstrahy vrchovatě potřebí; veškerá jeho bytost byla opletena růžovím světáckých snah a rozkoší. Kolinského arcibiskupa napomínání, aby, dada se na kněžství posvětiti, Církvi svaté sloužil, nic neprospělo. Ale Otec nebeský, shovívav druhdy křehkosti Šavlově k vůli budoucí horlivosti Pavlově, nedopustil nikterak, aby zahynul Norbert. Právě z takového činu, jímž prý hrabě labužnému srdci lahodnou novinku přistrojiti chtěl, vyvedla Boží prozřetelnost bludné duše polepšení a spasení!

Na draze vyšňořeném koni cválal za krásného dne l. P. 1114 v průvodu slúhy stkvostně oděný hrabě Norbert ode dvora císařského k městečku Vredeni do šesti mil od Santen vzdálenému, prahna prý po venkovské zábavě. Z nenadání vyvstal na jasném blankytu strašlivý mrak, a hnedličko sršely

blesky a rachotil hrom. Nevšímaje si bouře, klusal Norbert k cíli. Než sluha hrůzou trna, varuje pána: „Kam pádíte, Norberte! nebrojí-li mocně ruka Páně proti Vám?“ V tom bije blesk s náramným třeskotem do země před hrabětem; s koně skácen leží Norbert polomrtev na kraji rokle bleskem vyryté. Sluhovi nelze vzkřísiti pána; ten se teprva po dobré hodině z mrákot smrtelných probírá! — Oči otevřev, cítí muž v srdci svém změnu přepodivnou; ošklivi se mu svět i rozkoš jeho; dosavádní život hnusí se mu; lítostí zdrcen vzdychá: „Pane, co chceš, abych činil?“ A v nitru svém slyší odpověď: „Uchyl se od zlého a čiň dobré; hledej pokoje a stíhej jej!“ (Skut. 9, 6. — Žalm 33, 15.) Norbert, stvoření nové v Duchu Svatém, vsedá na kůň a jede — do Santen. Cestou stanoví, že ostatek života stráví v tuhé kajicnosti.

Žádoucího útulku poskytl Norbertovi dům jeho v Santenách, kdež vzdálen světského lomozu nesmírné milosrdenství Boží velebil; hříchy oplakával; modlitbou, postem a žíněným rouchem Bohu sloužiti počal. — Po pěšince dokonalosti do nebeského Jerusalema chvátajícímu nováčku třeba jest zkušeného vůdce, poněvadž by se snadno cíle minul. Jakož druhdy Kristus Pán obrácenému Šavlovi učeníka Svého Ananiáše byl poslal, tak i Norbertovi vzbudil On teď výborného učitele. Bylť jím učeností a ctným obcováním proslulý Konon, opat Siegberský, řádu sv. Beneše, jenž

pak r. 1126 na řezenské biskupství zvolen, tam co biskup r. 1130 usnul v Pánu.

Norbert, uchyliv se r. 1115 do kláštera siegberského, pobyl tam jedenácte dní. Konon čítaje s ním v Písmě svatém, zvlášť o učení a skutcích Pána Ježíše, vykládal mu otcovsky všecko, čehož třeba bylo. Cviče kajicníka v rozjímání a v modlitbě, upozorňoval ho na léčky, do nichž tělo, svět a ďábel duše lapají; poučoval, kterak těmto úkladníkům lze odolati, a rozněcoval jej k udatnému skrocování smyslů i k podrobování bujných žádostí správě rozumu a zákona Božího. Řádně připravený kajicník očistil duši svou v koupeli svátosti pokání, načež s nejvroucnější láskou Boží Tělo přijal.

Oplývaje radostí v Duchu Svatém, vracel se Norbert do Santen. Jakož pravdě podobno, tanuly mu cestou na mysli mnohé duše, zmítané vichrem vášní ve vlnách zlého svědomí; přál jim z hloubi srdce toho míru, jehož mu nyní Pán Bůh milostivě uděliti ráčil. Možná, že právě takové rozjímání zplodilo v jeho srdci velebnou myšlenku, kterouž v témž roce 1115 uskutečnil. Poněvadž jeho nejmladší bratr Erbert na bojišti zahynul, umluvil se s samým bratrem Heribertem, aby nedaleko Santen na Knížecím vrchu (Fürstenberg) založili klášter. Dotčený vrch přislušel však k dědictví kolinského kanovníka Jindřicha z Alpheimu, kterýž jej hned příteli svému Norbertu ke cti a chvále Boží po-

stoupil. Hrabata genepští osadili řečený klášter bratrstvem sv. Beneše ze Siegberka povolaným. Benediktini uprázdnili později klášter fürstenberský pannám řádu cisterciáckého, kteréž pak za válečného nepokoje týž klášter na vrchu ostavivše, v hrazeném městě Santenách bydlely.*)

Kolikrát koliv Norbert na léta svého jinošství pomněl, tolikrát taky želel trpce pohoršlivých příkladů, jimiž byl tehdáž království Boží ztenčoval. Radilo-li mu srdce stav kněžský, v jakovémž by nejspíš onu chybu mohl napraviti, srazovala jej s toho mysl pokorná, řkouc: „Nesluší tobě pomýšleti na velebný řád, jenž by toliko andělské čistoty osobám měl býti udělován; ty budiž rád, jestliže kdesi v zákoutí na pokání do smrti trvaje, spasení své konati budeš!“ Nevěda sobě rady, počal kajicník důvěrně vzývati Ducha Svatého za osvícení; týž pak Bůh, vyslyšev jej, radil mu, by se o vzáctnější svěcení ucházel.

Div divoucí jal Bedřicha, arcibiskupa kolinského, slyšícího, an kdysi hrabě Norbert z čista jasna v skvostném rouše před ním s prosbou se vytasil takovou, aby ho na jahenství a na kněžství jedním dnem posvětiti ráčil. — Ejhle, pomyslil sobě nejspíš velekněz, dvořan pohrdav kněz-

---

*) Z potomků Heriberta, bratra Norbertova, byl Vilém hrabě z Genepp arcibiskupem v Kolíně, kdež i v Pánu zesnul dne 15. září, l. 1362.

stvím často mu nabídnutým, žádá teď o dvojí svěcení najednou, čehož Církev svatá neudílí leč prosebníkům nejhodnějším! — Norbert, zočiv nesnázi velekněze, vypravoval mu na kolenou o milosti Boží, kteráž ho byla divným spůsobem zjinačila; ta pak že jej k tomu pudí, aby v knězském stavu království Kristovo rozmáhati pílil. Arcibiskup, nepochybuje již o opravdovém povolání podjahna Norberta, připověděl mu obého svěcení ke dni Bílé soboty.

V určený den přišel Norbert do hlavního chrámu kolinského i uzřel tam mnoho jiných, ani rovněž na milost svěcení čekali. Maje oblékati posvátná roucha, pokynul služebníkovi; a ten doručil pánu svému kůtnici z beránčího rouna. Svléknuv stkvostný šat, oblékl Norbert onu sprostou hazuku a přepásal ji provazem, chtěje napraviti pohoršení, jež byl dříve svou nádherností lidu dával! Když velepastýř Bedřich Norberta na knězství mazal, šířilo se valem skroušených i radostných pocitů svěcencovo srdce; duše pokorná zalétala k nebesům na perutích vděčné lásky k štědrému Dárci nejvzáctnějších milostí. Dálot se léta Páně 1115.

Z Kolína odebral se kněz Norbert v sprostém rouše do siegberského kláštera. Meškaje tam po čtyřidcet dní k vůli zručnosti ve vykonávání rozmanitých úkonů knězských, chystal se zároveň prodloužilým modlením k hodnému a tak i pože-

hnanějšímu zastávání svého úřadu. Nevzal pak po všechen ten čas mimo suchý chléb a vodu do úst ničehož. Dokonav pod správou opata Konona tuto přípravu, vrátil se horlivý učeník Kristův do Santen, kdež byl kanovníkem.

V čele kapitoly santenské přivítal děkan nového kněze, bratra Norberta uctivě i srdečně, žádaje spolu, aby nazejtří, ve svátek Nanebe stoupení Páně u přítomnosti kanovníků v chrámě sv. Viktora prvotiny své Bohu obětoval. Všeliké srdce shromážděných v chrámě katolíků vznášelo se vysoko nad hroudu zemskou, když obětníkovi Beránka Božího slzy nejvroucnější pobožnosti po lících kanuly. Duchem Svatým uchvácený Norbert, dozpívav první evangelium, učinil k lidu řeč, kteráž učeníkovi Páně takořka z pouště jordanské připutovavšímu dobře slušela; kázalť o pokání, o ješitném shánění padoucího zboží, též o marných a záhubných rozkošech světa ve zlém postaveného. Soudě pak, že byl s řádem knězským práva dosáhl, hubiti hříchů kdekoliv, neopominul rázným slovem své duchovní bratrstvo napomenouti, aby pamětlivi závazků velebného povolání pospíšili s nápravou vadného života svého. Chtěje bratry z nebezpečného spánku bezpečnosti ohledem spasení vyburcovati, stavěl jim kazatel před oči příkrý soud a věčnou pokutu svrchovaně spravedlivého Boha, kteréž jenom upřímným pokáním lze ujíti. Símě slova Božího z úst kněze horlícího padlo, jakož

bývá, tu v zemi dobrou, onde v hubenou. Usiluje získati Kristu Pánu všecky bratry, opáčil Norbert příštího dne svá napomínání. Drže totiž v rukou zákon sv. Řehoře a Isidora, poukazoval na pravidla, dle nichž by dotčení kanovníci svůj život pořádati měli *). Potom vzbuzoval děkana k zavedení kázně, sic žeby, nepořádku shovívaje, na Božím soudu neobstál. — Usedlejší bratří pomýšleli na opravu, ale ostatní spílali Norbertovi přemrštěných a dotíravých svatoušků.

Odporem utužený horlivec umínil tedy bleskem apoštolské srdnatosti na tvrz udeřiti. Kázávaje od té chvíle častěji, předstíral jednotlivcům pohoršlivý život a ukazoval jim pěšinku, po níž by dle svatého povolání měli kráčeti. Některým z bratrů zdálo se, by mravokárce nemohli déle snésti; poštvali tedy jakéhosi spustlého duchovníka na sluhu Božího. Ničemník, laje Norbertovi veřejně, naplil mu do očí. Zrouhaný kněz utřel sobě tvář slzami porosenou, obětoval křivdu na pokání za své hříchy Pánu Bohu a dobrořečil Jemu, že hodna učinil ho, trpěti pro Jméno Ježíšovo pohanění. — Takhle utužoval Duch Svatý bojovníka Kristova, cviče ho v dokonalé trpělivosti, bez kteréž by on za pozdnějších strašných protivenství sotva byl

---

*) Zákonem tímto míní se nejspíš zákon Cachský, jenž ze spisů sv. Řehoře a Isidora i z jiných knih vyňatky sebrané choval.

Jemu věrnost dochoval. — Časem nacházel týž trpitel úlevy v Siegberce u opata Konona, též u poustevníka Ludolfa, pak i u řeholních kanovníků v klášteře Radenském (Klosterrath.) Z úst těch mužů sbírala jeho duše co pilná včelička med moudrosti a balsám útěchy. Pod chrámem jmenovaného právě kláštera byla krypta či hrobka mučeníků, posvěcená na jméno sv. Lucia. Tam když jednoho času Norbert mši svatou sloužil, spadl mu mezi pozdvihováním veliký jedovatý pavouk do kalicha. Obětník nepoužil dovolení, jakéhož byla Církev svatá pro křehkost lidskou v této případnosti kněžím udělila, nobrž důvěřuje se přípovědi Páně: „Jestliže by co jedovatého pili, neuškodí jim“ (Mar. 16, 18), přijal on neohroženě Velebnou Svátost pod spůsobou vína. Ztad vzešlo přísloví: „Bernard láskou, Norbert věrou veliký!“

Do tří let zastával kněz Norbert svou osobou kanovnický úřad v Santenách. Jeho obcování bylo zrcadlem, v kterémž se všickni jeho duchovní bratří mohli shlížeti. Někteří počali ho opravdu následovati; než jiní zostuzovali ho vůkol tak chytře, žeť se jim také mnozí z biskupů a opatů omámiti dali. Věc vyšla na jevo ve sboru či na církevním sněmu ve Freclarech blíž města Kasselu.

Bylť po papeži Paschalu II. dne 25. ledna, r. 1118, Gelasius II. na stolici sv. Petra dosedl. Týž papež, obnoviv klatbu na císaře Jindřicha V.,

kázal kardinalu Kononovi, biskupu prenestinskému, aby v církevním sboru freclarském vůli jeho říši německé oznámil a v též říši svazek jednoty církevní s Římskou Stolicí upevnil. Někteří Otcové sboru vinili jsou Norberta obeslaného z toho všeho, což jim byli utrhači namluvili. Pokorně a vážně zněla odpověď Norbertova, kteréž odpůrcové nijakž neodolali. Kardinal Konon zplna přesvědčený o nevinnosti pohnaného kněze, propustil jej přívětivě (1118). Norbert politovav bratrů srdce tvrdého a ošemetného, umínil jinde hledati duší, ješto by snad nesly hodné ovoce pokání. K věci tak důležité chtěl se po celou noc vzýváním Ducha Svatého připravovati; i stalo se, že potrvav až k ránu na modlitbách, dřímotou zmožen usnul. Nepřítel lidský, jenž by rád všeliké Boží dílo hned v zárodku zmařil, otázal se ho ve snách úšklebně: „S maličkost nejsa, spouštíš se na veliké věci?“ Norbert procítiv, zahnal pokušitele, řka: „Lháři od počátku, kdož by dbal tvých přeludů?“ — Potom šel Norbert do Kolína. Zjeviv arcibiskupovi úmysl svůj, složil v jeho ruce svou dvojí hodnost kanovnickou; pak prodav dědiny, dvory a což koliv měl, rozdal stržený peníz mezi chudé. Čeho sobě ponechal, bylo všeho všudy: deset hřiven stříbra, nosecí oltářík s příslušenstvím a mezkyně. Z valných sluhů podržel jenom dva, však nejhodnější. Bylo patrno, žeť se na misionářství vydává.

Téhož leta 1118 potkala papeže Gelasia II.

nehoda přežalostná; císař Jindřich V. nasadil v Římě vzdoropapeže, arcibiskupa Maurice Burdina; mimo to vzbouřil se proti řádnému papeži jeho vlastní příbuzný Cincius Frangipan. Sv. Otci bylo ujíti z Říma; i hledal zprvu v Gaetě, potom ve Francii útočiště.

Zvěděv o papeži, by v městečku sv. Jiljí v kraji languedockém právě meškal, pustil se tam Norbert na konec měsíce září vyprosit sobě požehnání k apoštolskému dílu. Přišed do městečka Hujy nad řekou Mosou, rozdal chudým ostatek peněz svých, zamýšleje sloužiti Pánu Bohu v dokonalé chudobě. Papež přijal Norberta v městečku sv. Jiljí laskavě; ale uslyšev prosbu jeho, přemlouval jej, aby k užitku veškeré Církve u dvora jeho zůstal. Pouhá o dvoru zmínka polekala zkušeného kajicníka; pročež vypravoval on papeži, jak nehrubě mu život u dvora svědčil, kdež duše jeho málem by byla zahynula. Kristův náměstek uděliv Norbertovi požehnání, doručil mu list, aby bez překážky a závady všady a kdekoli blahé učení Páně zvěstovati a vykládati směl (1118).

V průvodu bývalých dvou služebníků teď přátel svých vydal se Norbert na dílo apoštolské. Žíněné roucho vespod nose, obláčel se v kůtnici a plášť z hrubého sukna; i za prudké zimy chodil bos, trmáceje se často až po pás v závějích; mezkyně nosila obětní mešní desku s posvátným příslušenstvím. Za celý rok — leč v neděli — masa ne-

jídaje, požíval postních krmí den jak den teprv na večer, zřídka kdy ryb připouštěje; obyčejným nápojem jeho byla voda. Kdež se koli velikého pohoršení obávati nepotřeboval, tu jídal sedě na holé podlaze v želení hříchů mladosti své; avšak za stolem církevních knížat slevoval s přísného pořádku, aby buď hospodáře nezarmoutil, buď hostů nepohoršil.

Jakožto misionář hleděl Norbert býti všecko všem. Jeho kázaní směřovala vůbec k tomu, aby posluchačové činili hodné ovoce pokání; pročež vykládal jim mocně poslední věci člověka, smrt, Boží soud a věčnou buď v nebi anebo v pekle odplatu. Maje ohled na rozličné lidstva stavy a potřeby, rozněcoval chudinu k skládání pokladů v nebi ochotným pro Boha snášením nouze a bídy; zámožných pak a bohatých naváděl k moudrému, křesťanskému vynakládání vezdejšího zboží, tak aby před Hospodinem chudí duchem býti zasluhovali. Manžely a manželky odvracel důrazně od nevěrnosti a rozvodu. Míření nepřátelských a sporných stran kladla jeho láska za předůležitou úlohu práce apoštolské. Z krajin, jimiž se Norbert pěšky bral, mizely před světlem učení a skutků jeho světélka pověr a bludů kacířských; z měst vytrácela se mravů porušenost a neřestného obcování shnilotina! než i z hradů velmožů některých dostávala surová hrdost a zkázoplodná mstivost rozhodnou výpověď, z čehož dědiny okřívaly, sproštěny rejdů, zášti

a ukrutnosti panské. — Zázraky, jimiž Bůh svému sluhovi svědectví vydával, roznášela pověst křidlatá z místa na místo; z měst a vesnic vycházeli zástupové lidu misionáři naproti, odcházejícího pak provázeli daleko, ještě žádostivi chleba, jejž byl duším lámal. Nechtěje lačných domů propustiti, neuchyloval se tehdáž Norbert do hospody na nocleh, nébrž ostávaje na trzích a ulicích pod šírým nebem, pokračoval ve vyučování lidu, jenž ho až tam byl doprovodil. — Spoludělníky a učeníky své cvičíval týž blahověst soukromí za dob příhodných, uče je znáti předrahou cenu upřímné pokory, dobrovolné chudoby, ustavičné čistoty a radostného snášení všelikého protivenství pro spravedlnost. —

Norbert zařídil duchovní porady, na kterýchž o věcech víry a ctnosti rokováno i záhadných otázek rozřešováno. Takovým poradám zavdali příležitost biskupové, kanovníci a faráři, přicházejíce do osad, v kterýchž Norbert svaté misie konal; jedni žádali ho za radu srdcem upřímným, druzí obojetným; jiní vyptávali se z holé zvědavosti. Duchem Božím osvícený muž, pronikaje útrobu tazatelů, rozeznával tajné obmysly. Těše toho, káraje onoho, napomínal všecky k svědomité a horlivé péči o spasení své i duší jim poručených. Bylo-li komu důtklivé pobídky třeba, žehral vhod nevhod, nepatře na osoby. — Leckde skládali vděční boháči stříbra k nohoum blahověsta; ten

však bera za vděk s přístřeším a stravou, rozdával dary mezi chudé vdovy, sirotky a neduživce; vždyť ani obětí na oltář položených nepodržel, s nimiž, mši svatou doslouživ, ihned k bratrům a sestrám nuzného Krista spěchával!

Norbert konal svaté misie ve Francouzích, v Belgii, v Němcích. Kdož blahé působení tohoto světce zevrubněji poznati chce, ten ho milerád na poutích apoštolských provázeti bude.

Vzav od sv. Otce požehnání, přišel Norbert s dvěma svrchu připomenutými druhy na počátku čtyřicetidenního postu, l. P. 1119, do města Aureliany (Orleans). Tam přibyl mu pomocník podjahen, jehož jmeno určiti nelze. V sobotu před květnou nedělí, 22. března, přišel náš světec do města Valencen. Poněvadž dosud obratně francouzsky neuměl, prosil Pána Boha za opatření věci této. V květnou neděli přihrnulo se množství lidu na kázaní misionářovo. Norbert kázal německým jazykem pouhým Francouzům; ale ti předce všemu dobře porozuměli. Spasitelně účinkoval div takový; hned po kázaní drali se k blahověstovi zástupové, prosíce, aby je prostředkem svátosti pokání s Bohem smířiti ráčil.

Ve Valencenách pobyl náš světec za delší čas; neboť průvodčí jeho hrubě onemocněli. Sám ztrmácen obsluhoval své učeníky mateřskou láskou; vymývalť jim rány na nohách sněhem a mrazem porouchaných a podával jim jídel, jež buď sám

byl vyprosil aneb od milosrdných měšťanů poskytnuté přijal. Dle návodu jeho trpěli nemocní rádi bolest a chystali se — byla-li by v tom vůle Boží — k vykročení ze slzavého údolí. Tu oběť přijal Hospodin; zesnuli svatě brzy po velikonočním hodě. Podjahen pohřben v chrámě blahoslavené Panny Marie, druzí na podměstí v kostele sv. Petra.

Náhradou za oželené dal Otec nebeský služebníku Svému hnedličko syna zdárného. Bylť ve středu před zeleným čtvrtkem Burkard, biskup kamerácký, s kaplanem svým Hugonem z Fos blíž Namura rodilým do Valencen přijel. Norbert a Burkard, někdy dvořané Jindřicha V., milovali se vespolek; biskupství, z něhož se byl Norbert poděkoval, dlouho uprázdněné, obdržel r. 1115 jeho přítel Burkard. Z uctivosti a z přátelství navštívil téhož biskupa vyzáblý, bosý, chatrně oblečený kněz Norbert. Biskup, poznav za chvilku starého přítele, padl mu s pláčem okolo krku, volaje: „Ó, Norberte, Norberte! kdožby se byl kdy toho do tebe nadál, nebo slyše to uvěřil?“ — Kaplan Hugo, s jednoho na druhého pokukuje, trnul tím více nad počínáním pána svého, že německé jejich rozprávce nerozuměl. Biskup mu tedy přívětivě vypravoval, kým Norbert býval. Ihned počal Hugo ctíti misionáře, kterýž brzy nato onemocněl. Z častých návštěv a rozmluv s Norbertem prospěl týž kaplan v lásce k Bohu znamenitě, až

i k následování jeho příkladu sebe puzena cítil. Jakmile tedy misionář ozdravěl, prosil jej snažně Hugo, aby ho za učeníka a pomocníka práce apoštolské přijal. Norbert, očí k nebesům pozdvihnuv, děkoval: „Hospodine! dnes prosil jsem Tebe, abys mně druha dáti ráčil!“ —

Prošed skoro celé biskupství lutišské, ubíral se blahověst s čerstvým tovaryšem Hugonem do Foss. Jak domácí tak přespolní duchovenstvo přivítavši je, zpozorovalo brzy mohútné působení řeči jeho na srdce veškeré; pročež vzneslo naň žádost, aby v témž městě i vůkol zuřivých nepřátel smířit popílil. „Zde v městě“ — řkou jemu — „bydlí dvé rodin, kterých ani obec ani sousední šlechta upokojiti nemůže; zabito již osob šedesát po obojí straně a v dotyčném přátelstvu. Tamhle kráčí jeden z úhlavních protivníků, hledaje vraha, jenž mu minulý týden bratra zahubil.“ Misionář vzhlédnuv, uviděl mládence dobře ozbrojeného; i zavolal naň. Když byl jinoch přistoupil, dí mu Norbert: „Mládenče! vidíš mne cizince, který po tu chvíli na nikom ničehož nežádal; tys první všech, jejž o možnou věc poprositi hodlám, doufaje, že prosebníka neoslyšíš, jsa po mém zdání ušlechtilého srdce.“ Jinochovi z očí slze vyhrkly, i řekl: „Kaž, Otče, všechno ti po vůli učiním!“ — Kněz: „Prosím tě, odpusť vrahovi bratra tvého!“ — Jinoch odpustil. Než tím nebyla věc odbyta; sporné strany byly se již dříve umluvily, že na rozhodnutí své zá-

šti budoucí sobotu u blízké vsi Munstera bitku svedou. K ustanovenému dni odešel Norbert do té vesnice; stál tam kostel, kamž v sobotu množství lidu pospíšilo slyšet misionářova kázaní. Téhož dne prodlužoval Norbert své modlení, pilně vzývaje Boha za odvrácení krvavé půtky. Lidé z daleka přišlí a tudíž nedočkaví služby Boží, poslali k němu Hugona; ten přistoupiv vyřizoval učiteli svému, že se lid rozejde, pakli hned nenačne svatých úkonů. Norbert probrav se jako z vidění, řekl: „Mlč synu můj; sluší nám sloužiti Bohu, jak Jemu a ne jak lidem libo!“ Až na několik málo osob rozptýlil se opravdu zástup, hledaje po krčmách i chalupách občerstvení tělům svým. — Uzřev čas Bohem vyměřený, šel blahověst do kostela sloužit mši svatou v čest Rodičky Boží, což každou sobotu činíval. Tehdy modlil se za dušičky oněch ubožáků, jichž zabitím krajina takřka plamenem rozbroje hořela. Potom začal kázati o smiřenlivosti. Hlas kněze sic prací, postem, putováním zmořeného, nabýval zvučnosti a hřmotnosti téměř nadpřirozené; slyšeliť jsou kazatele až i ve vzdálených obydlích! Brzo naplnil se kostel posluchači slova Božího; mezi nimi stáli také zbůjníci ve zbroji, k půtce hotoví. Mezi kázaním ochabovala zuřivost protivníků; Bůh obměkčil jim srdce, žeť prostředníkovi do řeči vskočili, připovídajíce podati sobě pravic na smířenou. Vyšed z chrámu Páně, poručil Norbert ozbrojencům, aby ku stvr-

zení přátelského v řádný spis uvedeného narovnání na svatých ostatcích přisáhli.

S pomocí Boží zjednav pokoj městu i okolí, připutoval náš světec do vsi Gemblaku. Zde mu oznámeno o dvou sousedech urozeného stavu, kteří nedaleko odtud na štíru žili. Oběma pánům poddaní lidé zkoušeli mnoho záští jejich, poněvadž sok soku statky plenil. Missionář, došed k jednomu z těch pánů, vyčítal mu laskavě zneužívání moci a bohatství ku zkáze a pohoršení poddaných chuďasů; pak napomínal ho důrazně, aby s nepřítelem v mír vejda, jemu i poddanstvu jich obou milosrdenství prokázal, sic že sám někdy marně u Boha milosrdenství hledati bude. Pán všecek zjinačen připověděl pokoj, jestli protivník zášti zanechá. Norbert došel i k druhému pánu a pokusil se o jeho obrácení všemožně; ale zarputilec ostal na svém: „Chci se mu mstíti, byť mně při tom i zahynouti bylo!“ — Mířiteli zabolelo u srdce; věděltě z Božího vnuknutí, co mstivci nastává! Jakž Hugonovi soukromě byl předpověděl, tak se stalo; za nejprvé příštího téhodne upadl mstivý pán sokovi v moc, načež v žaláři tvrdosti své trudně želel! — Z Gemblaku odebral se blahověst do městečka do Koter (Kolrois). Když tam dva šlechtice mířil, rozmrzel se jeden z nich, a vyběh ven z kostela, chtěl rychle ujeti. Ale Božím řízením nehnul se mu kůň z místa, ač dlouho a citelně ostruhami bodán byl. Šlechtic, obklopen diváky

jednak se chechtajícími, poznal v tom vůli Boží; slez tedy s koně, šel zpět do kostela, kdež odprosiv muže Božího, smířil se (r. 1119).

V tu dobu cestoval Norbert s Hugonem do Remeši. Bylť téhož léta 1119, dne 29. ledna papež Gelasius II. na kluniackém opatství, svém posledním útočišti, usnul v Pánu. Již prvního dne února měsíce zvolilo kardinalstvo na témž opatství nového náměstka Kristova, jmenem Guidona, arcibiskupa vídenského (ve Francii), jenž byl mezi kardinály nejučenější, nejstatečnější a nejhorlivější. Zvolený papež nazval sebe Kalistem II. a rozepsal sbor či církevní sněm ke dni 20. října (1119) do Remeši. Tam i svatý Norbert s Hugonem pospíšil vyprosit sobě potvrzení v úřadu misionářském. V Remeši uvedl ho k papeži Bartoloměj, biskup laudunský či laonský. Norbert, klada účty z misionářství, vypravoval, které věci Boží milost skrze něho ve francouzských a belgických krajinách učiniti ráčila, a prosil za požehnání k novým snahám apoštolským. S radostí požehnal mu papež. Až do konce sněmu choval biskup Bartoloměj Norberta u sebe, v potaz ho bera v záležitostech církevních; pak do Lauduna se vraceje, vzal jej a Hugona s sebou do své osady. Za nimi přijel papež poodpočinout sobě od namahavé práce v témž městě Lauduně.

Na laudunském podměstí stálo opatství sv. Martina. Tu osedlí řeholní kanovníci byli zdávna

ohledem kázně tak sešli, že krom jmena a zákona sv. Augustina nic do sebe neměli, což by lidu jejich svaté povolání připomínalo. Hrůza, kterouž Bartoloměj biskup i jiní předci jeho na ně pouštěli, ničehož nedovedla. Za opravovatele toho kláštera obral tedy biskup Bartoloměj v mysli své horlivou věrou a trpělivou láskou výtečného Norberta; chtěje však s jeho strany všeliké zdráhání zameziti, poprosil sv. Otce, aby sám takovou starost a práci naň vložil. — Poslušný syn náměstka Kristova činil, seč koliv byl; poučoval, napomínal, zapřísahal, modlil se za ně; však nic u nich nepořídil, oni zůstali solí zmařenou! — Ujištěn jsa, že Babylona nevyléčí, žádal i dostal propuštění ze služby mu poručené.

Zbytek zimy t. r. 1119. trávil světec náš v domě biskupa Bartoloměje, kterýž o zdraví hosta svého jako milosrdný Samaritán pečoval. Obou vznešených srdcí ovinula brzo páska ušlechtilého přátelství. Biskup přemlouval misionáře, by s Hugonem a s budoucími žáky v laudunské osadě zůstával. Norbert, poznav z Božího vnuknutí, že mu biskup dobře radí, svolil sice, však vyjádřil úmysl svůj, že v samém městě Lauduně stálého bydliště míti nechce. Voděn jest tedy od biskupa po celé osadě, na vůli maje, vyhlédnouti sobě kdekoliv stanoviště.

Na skloňku leta 1119 jel biskup Bartoloměj s hostem svým do Tusniaku, samoty utěšené, le-

síky, potoky, tučnými lučinami a úrodnými nivami požehnané. Norbert, pomodliv se, pravil biskupovi: „Jest tato krajina k založení kláštera velmi příhodná, mně však není Bohem souzena!“ Posléz jeli spolu do lesa koucienského, mezi Laudunem a Suessionem, a nalezli tam údolí kolmými stráněmi ohrazené, s nichž bystřinatí potůčkové sbíhali. Neladně vzhůru strmící a vysokým drvem porostlé skaliny slunečním paprskům bránily, že se důl brloze šelem podobal. Zdola kynul příchozím kostelík sv. Jana Křtitele, v němž bratří z laudunského kláštera sv. Vincence mši svatou sloužívali, dokud se lidé z krajiny pusté a hubené nevystěhovali. Pocestní vstoupivše do kostelíčka, modlili se. Za hodnou chvíli promluvil biskup: „Již abychom šli; nastává noc! Smutno přenocovati v pustém lese.“ Norbert poprosil přítele, aby ho tu přes noc ponechal. Biskup vsed na kůň, odjel do Anysga na biskupský, asi hodinu cesty odtud vzdálený dvorec. Ztad poslal osamotnělému příteli pokrmu, jehož se ale tento nedotekl, okoušeje láhůdky nebeské. Za jitra přišed biskup stál vedle Norberta, jenž otázán, jak by se mu to místo líbilo, odvětil vesele: „Vidím místo podle srdce svého, jež mně Bůh připravil. Zdeť odpočinutí mé; tu brána nebes a břeh spasení mého. Sem věrní s nebe sluhové shromáždějí se velebit Boha bohů na Sioně a rozhlašovat milosrdenství Jeho. Nepak tuhle, nobrž tam naproti pod vrchem státi

bude chrám bratrského sboru (konventu); i bude dům Páně, založený na pevné skále. Spatřil jsem na modlitbě u vytržení mysli zástup poutníků v rouchu, nesoucích kříže a kadidla v rukou svých; ti obcházejíce místo, ukázali mně, kdeby svrchovaný Pán příbytek Sobě stavěti kázal.“ — V témž kostelíku za té samé noci zjevila se bl. Panna Maria Norbertovi, určila místo k založení kláštera, i bílé roucho řeholní, řkouc: „Synu, vezmi bílé roucho!“ —

Dotčené údolí jmenovalo se z dávna „Prémonstrát,“ a patřilo tehdáž s kostelíkem klášteru sv. Vincence v Lauduně. Biskup Bartoloměj požádal toho místa s příslušenstvím a nahradiv dárcům, obětoval všechno Pánu Bohu k rukoum svatého Norberta i budoucích jeho synů duchovních l. P. 1120. Misionář připověděl vzíti obětovanou poušť, dá-li mu Pán Bůh učeníků k jejímu osazení.

Toho času kvetla při stoličném chrámu v Lauduně škola veškerých umění za mistra Radulfa, kancléře biskupství laudunského. Radulf měl mnoho žáků z lotrinského vojvodství; k této nadějné mládeži pozdvihl Norbert očí svých. Všed tedy do zmíněné školy, učinil tam kdys řeč výbornou, a touž sedm žáků, Lotrinčanů, tak roznítil, žeť se návodu a správě jeho milerádi odevzdali. Norbert zavedl je do chyžeček dřevěných v údolí prémonstrátském, kteréž byl prozatím okolo kostelíka či

kaple sv. Jana Křtitele zbudovati dal. Jenom jeden z nich stal se potom nehodným svatého povolání.

Náš světec, svěřiv tyhle učeníky své Hugonovi, odebral se z jara (1120) na misie do Kameraku a získal tam v svatopostní době, hlásaje slovo Boží, nového žáka Evermoda. S tím šel pak do Novelly (Nivelle) blahověstit; na kteréž pouti přibral zase žáka Antonína. Brzo přihlásili se ještě jiní, takže blahověst ku konci čtyřidcetidenního postu třináct učeníků do Prémonstrátu přivedl. Před jeho návratem pokoušel se čert o stádečko Hugonovi poručené. Usiluje budoucí vojsko Hospodinovo zmařiti v zárodku, vnukal jednomu nadutost z učenosti, druhému šeptal nenávisť k lidem světským a jiného — postu ctitele znamenitého sváděl i svedl k nezdrželivosti v popeleční středu. Když se tedy muž Boží do Prémonstrátu byl vrátil, nemeškal očistiti role Páně a zpřímiti což bylo křivého. Velikonoc tam doslaviv, vyšel Norbert s Hugonem a Evermodem zase do Novelly na misie. Mimo nadání jevili Novelští tenkrát hrubou nechuť a odpornost svatému blahověstu. Pohoršili jich někteří k snášení tuhé kázně choulostiví učeníci Norbertovi, jenž odšedše z Prémonstrátu, zpátky do Novelly se vrátili a na omluvení své křehkosti samého učitele obyvatelům zošklivili. Boží sluha poručil křivdu vševědoucímu ochránci nevinných; kterýž věru hned zničil úklad, oslaviv před vším lidem miláčka zlehčeného.

Bydlelať v témž městě dívka dvanáctiletá již rok trápená duchem zlým; že zuřívala, vězili svázanou v domě ubohých rodičů; ona však předce leckdys ven vyrazivši, kohož zastihla, ukrutně sedrala. Dotud nespomohlo děvečce posedlé ani upotřebení vymítacího obřadu. Pročež se rodičové, jakž za to měli, posledního prostředku chopili; když totiž blahověst Norbert zase do chrámu přišel, postavili před něho dceru spoutanou, prosíce, aby se jí ve jmeno Páně ujmouti ráčil. Misionář, začínaje vymítati ďábla, klade dívce posvátnou knihu na hlavu a čte z ní svaté evangelium. Vztekle chápe lidský nepřítel štolu vymítačovu a přeloživ ji, chce zardousiti muže apoštolského. Hugo kvapí na pomoc milému učiteli; ten mu brání, řka: „Chce-li Bůh, abych posedlou děvicí umřel, staň se vůle Jeho!“ — Pyšný anděl, věrou a pokorou svatého kněze zahanben a přemožen, pustiv ruce dívčiny, pustil ho. — Den se chýlil k večeru, aniž bylo dívce zpomoženo; Norbert odloživ věc na zejtřek, odevzdal dceru rodičům. Druhého dne přistoupil modlitbou a postem zmocnělý sluha Boží k oltáři obětovat mši svatou a vymítat zarputilého ďasa. Hugo a Evermod drželi posedlou dívku, aby z chrámu neutekla. Mezi pozdvihováním Velebné Svátosti klidil se ďábel na dobro z dívky. Plesající lid div že Norberta na rukou nenosil; on však — ušel z města!

Za poslední čtvrti roku 1121 zavítal Norbert

do Kolína nad Rýnem. Arcibiskup Bedřich pozdravil ho s radostí velikou; zástupové obklíčili jej, prosíce, aby jim svátostí pokání přisluhoval. Misionář, rozestřev síť svou, velebil Boha z požehnaného lovu a získal tu do třidceti učeníků, kteří spůsob života jeho následovati ustanovili. Jeho přátelé, zvěděvše, by v údolí Prémonstrátě klášter s chrámem stavěti obmýšlel, opatřili mu mistra s zedníky; neboť znělo tehdy slavně jmeno kolinských stavitelů pro jejich pěkné a trvanlivé dílo. Norbert, maje k témuž účelu svatých ostatků potřebí, bažil po ostatcích ze svatých mučeníků a mučenic, o kterýchž, by tu někde odpočívaly, soudil. Velekněz Bedřich, duchovenstvo a lid připověděli mu jich, pakli se mu hledání podaří. Náš světec nařídil tedy učeníkům v Prémonstrátě i těm nedávno získaným žákům půst a modlitbu, aby Pán Bůh zjeviti ráčil, kdeby dotčené klenoty byly k nalezení. Ve snách zjevila se Norbertovi jedna panna z družstva sv. Voršily, oznamujíc své jméno i místo, kdeby tělo její odpočívalo. Pokladu hned zdviženého část znamenitá bohumilému nálezci postoupena jest. Pak poprosil týž misionář kapitolu u sv. Gereona za ostatky sv. mučeníků z pluku thebejského. Ta chovala v chrámě svém z pradávna část hlavy sv. Gereona, nevědouc, kdeby druhá část s tělem odpočívala. Probděv celou noc na modlitbách, poručil Norbert dle vidění, jež měl, kopati v témž chrámě tam právě,

kdež ani stopy po jakémsi hrobě nebylo. I nalezli tu tělo sv. Gereona bez oné části hlavy. Jásot duchovenstva i lidu byl nesmírný, poněvadž předkové týž poklad hledávavše, nic nenalezli. Zdvižení sv. Gereona událo se 24. listopadu. Znamenitou částku z těla sv. Gereona vzal darem svatý Norbert; mimo tu postoupili jemu Kolinští ostatky svatých z družstva sv. Voršily, z pluku thebejského a z obou mučeníků Evaldů.*)

Norbert složiv svaté kosti do dvou rakví či schránek, nesl je v průvodu posvátném do Prémonstrátu. Když se namurským hrabstvím bral, vyšla proti svatým ostatkům až do Florefie choť namurského hraběte Bohumíra, jížto říkali Ermensendis. V kostelíku florefském zůstavil a nechal jednu rakev se svatými ostatky.

V údolí Prémonstrátském bylo se tolik učeníků Norbertových sešlo, že bylo lze pomysliti na založení nějakého řádu. Mezi nimi shledáno jest čtyřidcet bývalých kanovníků světských a mnoho osob z obecenstva. Dosavad řídili se všickni ústním vyučováním a příkladem starosty Norberta; nyní jednalo se o řeholi či o zákon neb pravidlo obecné, podle něhož by stejně voděni jednosvorně sil svých k docílení rozmanitých účelů obraceli. Biskupové a opatové za příčinou řehole otázaní radili jedni

---

*) Pražský hlavní chrám obdržel z Kolína znamenitých ostatků ze sv. Voršily a z jejího družstva.

tak jiní opak. V této nesnázi vzbuzoval Norbert učeníky své, aby s ním po několik dní vroucně Ducha Svatého za dar osvícení vzývali. Jednoho dne, an týž světec zase v modlení pohřížen klečel, zjevil se mu kmet velebný v rouše biskupském, jenž z pravého boku vyňav zlatý zákon, podal jemu, řka: „Jejž vidíš já jsem, Augustin, biskup hyponský. Ejhle, tu máš zákon, který složil jsem. Pod ním budou-li tvoji spolubratří, moji synové, statečně bojovati, dojista bezpečně budou státi u Krista na posledním strašném soudu!“

Zákon sv. Augustina učiněn podstatou řádu založeného svatým Norbertem. Řád ten slove po údolí, kde vznikl, „Prémonstrátský“, a po zakladateli „Norbertský“. Za patronku neb ochraňkyni obral jest zakladatel svému řádu bl. Marii Pannu, k jejímuž pokynutí též nařídil, aby bratří bílou řizu z hrubé vlny se škapulířem a pasem téže barvy a látky nosili; z čehož řád prémonstrátský také „Bílým“ řádem nazýván. Svatý Norbert sloučil spůsob mnišského života s kanovnickým, ustanoviv, aby jeho synové a bratří nejprvé o svou duši, pak ale i o spasení bližního péči měli. Náleželoť jim pod správou vrchního duši svou posvěcovati zpěvem hodin církevních, modlitbou rozjímací, tuhou mlčenlivostí, přísnou od masných pokrmů zdrželivostí a častým hodným přijímáním svátostí pokání a oltářní. S druhé strany měli posvěcovati duše bližních svých hlásáním slova Božího mezi

nevěřícími a bludaři (misionářstvím), a spravováním pravověrných oveček na vinici Páně (duchovním pastýřstvím.)

V Boží hod vánoční l. P. 1121 učinili ochotní synové v ruce starosty a otce svého Norberta slavné sliby řeholní. Klášter v údolí Prémonstrátském stal se tudíž kořenem a matkou všech po šírém světě zakládaných klášterů Bílého řádu. Nadací listinu arcikláštera Prémonstrátu uveřejnil biskup Bartoloměj téhož roku 1121 v Lauduně, kdež také Ludvík, král francouzský, touž nadaci potvrdil.

Roztomilé bývalo podívání na život prvotních premonstrátů. Slib chudoby, ustavičné čistoty a dokonalého poslušenství, kterýmž byli sami sebe Bohu obětovali, zrcadlil se v jejich veškerém obcování. Upřímná pokora, bratrská láska a její družice — míru chtivá, prozřetelná mlčenlivost, vzdělaly v srdcích jejich stánek svůj. Na mrtvení těla i podrobování nedovolených chtíčů spouštěli se tak prudce, že moudrý starosta za dobré uznával, horlivce na mírnost pamatovati a svou úřadní mocí na uzdě zdržovati.

Norbert svítil všem domácím křesťanskou dokonalostí. Co do kázně, vzkládal on sám na sebe těžších břemen; tak, u příkladu, povoliv bratrstvu obuvi, chodil sám bos, dokud opatoval v Prémonstrátě. Nejhlubší uctivost k Velebné Svátosti, synovská láska k Rodičce Boží, bedlivé napravování

sebe menších poklesků, milosrdné živení a opatrovaní chudiny a hostů — byly jsou věci, kteréž bez ustání podřízencům k srdci kladl.

Mezi tím stavěli Kolinští pilně chrám a klášter v údolí Prémonstrátském. Půda, kdež zemi pro základ vybírali, ukázala se močalovitou; strachem, žeby stavení snad shrklo, zpouzeli se tuto pracovati. Ačkoliv Norbert před tím dvakrát u vidění byl poznal, kdeby konvent s chrámem stavěn býti měl, předce úzkostlivým k vůli oddal se opět s bratrstvem na půst a modlitbu, vzývaje Pána Boha v té příčině. I spatřil v těch místech, kdež stavěti se báli, Krista Pána na kříži, obklíčeného jasnem sedmera stkvoucích paprsků; k Němuž od čtyř uhlů světa chvátali poutníci v bílém rouše; a ti poklekše a nohou Páně polibivše, opět se navraceli a rozcházeli, zkad a kudy byli přišli. — Znamenité stavitelské dílo všechno za devět měsíců dokonáno. Laudunský biskup Bartoloměj posvětil 28. dubna, l. 1122 sborní chrám v čest bl. Marie Panny a sv. Jana Křtitele. Poněvadž o tomto posvícení kamenná deska hlavního či velikého oltáře návalem lidu byla zlomena, svěcen jest chrám zase týmž biskupem v listopadu t. r. 1122 v oktávě sv. Martina. Zlomení desky vykládal Norbert na budoucí nějakou důležitou změnu v prémonstrátském řádu.

První letorůstkou na kmeně arciopatství Prémonstrátského bylo opatství florefské nad řekou

Sambrou, jež 27. listopadu 1121 založili a nadalí Bohumír, hrabě namurský a choť jeho Ermensendis a kteréž Norbert hned po založení řádu svého osadil syny svými; prvním opatem ve Florefii stal se Richard. Zakladatel téhož kláštera, hrabě Bohumír žil potom v něm jakožto služebný bratr.

Uspořádav těch a jiných záležitostí v údolí Prémonstrátském, vyšel Norbert opět na misie; a všude provázelo jej Boží požehnání. Připutovav do Florefie, potěšil synů nedávno sem vyslaných. Když tu meškaje, v kostele mši svatou obětoval, uzřel před sv. přijímáním na mističce kališní krůpěj nejsvětější, nejdražší krve Páně, anať se třpytila leskem převzáctného diamantu. Vlastním očím jaksi nedůvěřuje, zeptal se jahna Rudolfa: „Můj milý, vidíš-li, co já vidím?“ Rudolf: „Opravdu vidím na té mističce krůpěj krve Páně, z nížto zář ku podivu světlá vychází!“ Touž milostí Boží proniknut, skončil Norbert nejsvětější oběť v slzách díků, kterouž byl u víře započal. —

Z Florefie přišel týž misionář do Mastrichtu nad Mosou. V tomto městě pokusil se úskočný a závistivý ďábel o to, aby horlivého blahověsta u lidu o vážnost připravil a tím rozkvétání království Božího zarazil. An opat Norbert kdys mši svatou sloužil, přiveden jest k oltáři venkovan posedlý duchem zlým. Ten chudák svíjel se o pozdvihování bolestmi a přetrhal řetěz, jímž byl svázán. Vymítaje z něho ďábla, pracoval Norbert do una-

vení, ale bez prospěchu. Ostatek dne strávil blahověst, jemuž vším právem „anděl pokoje“ říkali, mířením tvrdých dvou protivníků. Tehdy dáno mu návěští o mládenci ďábla prý již sproštěném; však druhého dne oznámeno mu o včerejší přetvářce starého lháře, jenž na oko ustoupiv, teď posedlého mučí, a jistě umučí, pakli sám Bůh nespomůže. Dí jim Norbert: „Lhůta k vysvobození mládence dosud nedošla; třebať mu za hříchy potrpěti!“ Třetího dne poslal náš světec pro posedlého a zbavil jej pouhým tváře odechnutím krutého vraha (1123). Ztad cestoval Norbert do Vestfalska. Tu když slovem Božím a vlastním příkladem srdce hříšná k pokání skrušoval, pobožná však k dokonalosti křesťanské rozněcoval, umínil zbožný hrabě kapenberský Bohumír výhost dáti bohatství, slávě a rozkoši světské, sebe pak Boží službě zcela obětovati. Pracně k témuž spůsobu života choť Jilku, bratra Otu i sestru Blaženu přikloniv, odevzdal 31. května r. 1122 hrad Kapenberk svatému Norbertu, aby jej v klášter prémonstrátského řádu proměnil. Arciopat Norbert, opraviv na hradě kaplu a obydlí pro své řeholní syny, povolal jich na Kapenberk z arcikláštera Prémonstrátu. Kapenberský klášter s hradní, snad porozšířenou kaplí posvětil munsterský biskup Dětřich (jináč i Jindřich) z Vincenburka v čest bl. Marie Panny 15. srpna, l. t. 1122. Dosavádní hraběcí neb hradní kaplan Eppo stal se pak premonstrátem. Snad tehdy dala se Bohumírova choť

Jitka, slibujíc ustavičnou čistotu, posvátnou rouškou zastříti a do zvláštní jizbičky neb sklípku zavříti, kdež za některý čas postem, modlitbou, rozjímáním, nejsv. oběti obcováním, též častým svátosti pokání a Těla Božího přijímáním Hospodinu Bohu sloužila. Oknem téhož sklípku, z něhož nevycházela, viděla do kostela; jiným okénkem dodáváno jí pokrmu a nápoje. Potom stala se abatyší v Herfordu. Brzy založen a stavěn jest na Kapenberku sborní či konventský chrám ke cti bl. Marie Panny a sv. Petra a Pavla, apoštolů. Hrabata Bohumír a Ota založili a nadali ještě tři kláštery pro panice a panny zákona premonstrátského, totiž varlarský blíž městečka Koesfeldu, elovstadský či ilbenstadský na kopci mezi Fridberkem a Frankobrodem, jakož i panenský klášter na úpatí samého Kapenberka. Právě do tohoto kláštera dala se Blažena, jejich rodná sestra, s příbuznou Alhejdou, hraběnkou z Oldenburka, kdež řeholní slib svůj velmi svědomitě zachovávala. Bohumír a Ota, zaslíbivše se Pánu Bohu obyčejem prémonstrátského řádu, přijali v arciklášteře Premonstrátě čtvero nižších svěcení.*)

Na Kapenberku meškával rád svatý Norbert. Tam předpověděl svým řeholním synům: „Vzejde

---

*) Život bl. Bohumíra, někdy hraběte kapenberského, jehož svatou hlavu strahovský klášter v Praze chová, podal r. 1877. náš „Blahověst“.

hlad po Vestfalsku veliký, kterýmž i vy drobátko budete od Pána Boha zkáráni.“ Naplněno jest proroctví; neboť uhodila r. 1125 hrozná drahota a z ní pošel r. 1126 náramný hlad, že jím třetina vestfalského lidu pomřela. V tu dobu činili kapenberští prémonstrátové chudým a příchozím hojné milosrdenství, sousta sobě utrhujíce; čímž stalo se kdys, že do večeřadla přišedše nenalezli, čeho by sami pojedli. Tehdáž přesvědčeni jsou bratří o pravdivosti slov Ducha Svatého, jimiž je Norbert k důvěře v pomoc Boží často vzbuzoval, říkávaje: „Nebude Hospodin sužovati hladem duši spravedlivého,“ (Přísl. 10, 3.); neboť poslal bratrstvu po Svých věrných služebnících tolik chleba, žeť sebe i všech příchozích nasytilo. Tehdy sloužil Pánu Bohu v témž kapenberském klášteře nějaký bratr prémonstrát, jehož arciopat Norbert v příčině kláštera někam poslati chtěl. Vida jej na ložci silnou a neustupnou zimnicí trápeného, přikázal mu, řka: „Jdi a vrať se, a nechť ostaví tebe zimnice!“ Vstal hned uzdravený bratr a vykonal rychle úkol svatého poslušenství. —

Pověst o vstoupení kapenberských hrabat do řádu Bílého po Francii rozhlašovaná hnula nejmocněji srdcem Děpolta, hraběte kampanského. Bylť syn Štěpána, hraběte kampanského a Adléty, dcery Viléma, krále anglického. Rozsáhlé hrabství ujal po otci roku 1102, zdědiv na něm tolik hradů, co dní do roka. Bohatství své po vůli Boží vynakládaje, byl Děpolt otcem sirotků, obhájcem vdov, útočištěm

nešťastných, Samaritánem nemocných, zvlášť malomocenstvím sklíčených, a štědrým zakladatelem klášterů. Jakmilitně se Norbert v Prémonstrátu vyskytl, prosil jej host Děpolt za přijmutí do svatého řádu. Dí mu hospodář: „Pane, posečkejte u nás, až se v tak důležité věci s Pánem Bohem poradím.“ Po několika dnech zvěstoval týž hraběti: „Boží vůle jest, abyste nesl jho Kristovo spojené s jařmem manželství; stav manželský určil Vám svrchovaný Hospodin, Jenž z beder Vašich četné potomstvo vyvede. Vězte pak, žeť hrubě zaviníte, jestli se radám Boží prozřetelnosti zprotivíte!“ Uposlechnuv, poprosil Děpolt světce, by mu sám nevěstu vyhledati ráčil. Však měl Norbert důležitější práci napřed k vyřízení.

Touž dobou zmáhalo se v Belgii šeredné kacířství. Bludné smýšlení, jakéž se od sta let po Francii plazilo, začal Tankelin v lidnatém a bohatém městě Antorfu veřejně vykládati. Za tehdejší pohody ujal se brzy koukol a dusil svou bujností pšeničku, an hospodář spal. Bohužel lpěla tehdy na drahné části duchovenstva v těch krajinách skvrna neumělosti a pohoršlivé rozpustilosti. Touž měrou zanedbaný lid vězel v hrubé nevědomosti věcí Božích a pohřešujíc vzorů svatého obcování, zvykal skutkům bezbožným! Příkrý život, jejž Tankelin z počátku na odiv vedl, zjednal mu vážnost a důvěru; lid měl jej za posla Božího, za křisitele dobrého řádu v Církvi. Ten vlk v ovčím rouchu

podmílal nejprvé v srdcích zástupů ten zbyteček uctivosti k služebníkům Páně, broje proti papeži, biskupům a ostatnímu duchovenstvu. O svátostech rozhlašoval křivě Tankelin, že k spasení neprospívají, Velebná Svátost žeť se k ničemu nehodí a chrámové že jsou jenom hampejsy! — Vůčihledě rostl počet jeho přívrženců; nadháněl mu čert, lákaje tučnými kvasy, jež kacíř svým spojencům strojil. Hnedle opanoval Tankelin tak chasu svou, žeť se horších věcí odvážiti směl. Vyhlásilť sebe za rovně Kristu Pánu! — Sběř pitomá uvěřivši, stavěla svůdci oltáře, pálila mu v čest kadidlo a schovávala sobě jako za svatý ostatek špínu, kterouž rúhač na umývadle po sobě zanechával. Teď teprv ukázal Tankelin, kýho by ducha byl. Chtěje bez ostychu hověti ošklivým pudům svým, převracel mravní zákon, uče, by smilnění a cizoložení bylo velmi dobrým a záslužným skutkem. Ohavný rouhač velel vyzdvihnouti oltářík a ozdobiti jej soškou bl. Marie Panny, pod záminkou, že ji sobě zasnoubiti chce. Hned snesli jeho učeníci snubných darů, z nichž kejklíř mnoho nakořistil. Matky a manželové chvátali k učiteli nestydovi s dcerami a s manželkami, kterých mu pak s radostí podávali na rušení, ti pak, jichž prosbu vyslyšeti nestačil, odcházeli zarmouceni, jakoby zbaveni přežádoucích zásluh! — Antorfčanů pokaziv, umínil Tankelin rozšiřovati vůkol kacířství své. Shromáždiv tedy do tří tisíc chlapů ozbrojených, pustil se s nimi ven do kraje.

Chodíval anebo jezdíval ve zlatohlavu, maje vlasy ve tři praménky rozčesané a zlatými tkanicemi proplítané. Na výpravách nosívali před ním korouhev a meč; on pak vesnicemi a městečky procházeje, pustošil a vraždil stálé v katolické víře pastýře a ovečky. Řádným vojskem stíhávaní třeštěnci zalézali do své brlohy do Antorfa, města tehdy nedobytného. — Vrchovatá byla již míra Tankelinových zločinů; Pán Bůh pokynul, Tankelin zmizel, by odplatu vzal; v rozbroji, jejž byl sám r. 1115 ztropil, roztříštěna mu lebka. Po něm vodil zámečník Manases tankelinisty, kteří se také okolo Utrechtu a Kolína rozplemenili. Smutného divadla poskytovalo tehdáž město Antorf, jež byl druhdy sv. Vilibrord Kristu Pánu získal. Teď ležely jeho chrámy namnoze v rumu, zpustlé kláštery a podvrácené kříže děsily; přesná víra a ctný mrav byly vnitř i vně zahlazeny; zdálo se, jakoby tam pohané místo křesťanů bydleli!

Když v okresu antorfském plenění a vraždění ochablo, ustanovil jest kamerácký biskup Burkard dvanáct kanovníků v Antorfě, aby obyvatelstva v duchu Božím obnoviti hleděli. Ti pak zdárného účinku práce své pohřešujíce, prosili snažně biskupa, by raději Norberta z Prémonstrátu k uvázání se v to dílo vybídnouti ráčil. Dožádaný zakladatel Bílého řádu odešel s dvěma podřízenýma bratry Evermodem a Valdmanem do Antorfu, prahna po tom, aby nejdražší krví Kristovou vykoupené duše z otroctví ďáblova vyvázly na svobodu dítek Božích.

Za malý čas otevřeli blahověstové srdce Antorfčanů slovu Božímu; kterakým asi klíčem? — klíčem lásky, jížto nelze odolati! Počínajíce jim kázati, říkávali: „Nezoufejte bratří! Vy jste se dali pomásti z nevědomosti, majíce blud za pravdu; by vám byl kdo pravdu zvěstoval, jistě bylibyste ji rovněž tak ochotně přijali k spasení, jakož jste se onoho bludu přichytili k svému zahynutí!“ — Jejich přičinlivou a modlitbami posvěcovanou lásku odměnil Bůh rozkoší z hojného ovoce pracovitosti. Od té chvíle, v kterouž Norbert s dvěma spoludělníky kázati počal, bylo maličko času uplynulo, a již se přední bludaři k nohoum jeho vrhou a svatosvatě slibují věrnost katolické Církvi! Totéž činí ostatní mužská i ženská družina. A již jdou s pláčem usedavým, provázejíce Velebnou Svátost, kteréž nedávno ještě zastrčené se rouhali. Hnedle zašlých chrámů vnově stavěno, pobořených opravováno, Božích muk a obrazů bl. Panny Marie k veřejnému ctění zase povýšeno, necudného obcování zanecháno a duchovenstva s plesáním zase uvedeno!

Kamerácký biskup boje se o nové ušlechtilé štípení, požádal arciopata, by z Antorfu neodcházel, že mu v témž městě ponechán bude kostel sv. Michala s částí důchodů. Přání tomu nemoha vyhověti, ponavrhl Norbert, aby měšťané dvanáct řeholních jeho synů mezi sebe přijali, z jichž kláštera by na budoucí časy světlo víry katolické jasných paprsků rozlévalo po městě i na venek.

I stalo se. Hildolf, probošt kapitoly u sv. Michala, pustil t. r. 1124 prémonstrátskému řádu chrám sv. Michala s kostely jinými v obvodě, pak čtvero obročí a cosi nemovitého zboží. Správa osadníků odevzdána jest Premonstrátům, jichž přičiněním z Božího požehnání tankelinský blud po Belgii vykořeněn jest. Církevní či světští kanovníci s proboštem Hildolfem obravše sobě chrám bl. Panny Marie za sborní neb kolegiatní, podrželi osm obročí neb prébend, a trvali povždy v upřímném přátelství s klášterem prémonstrátským, jehož první sv. Norbertem schválený opat Valdman v zásluhách bohat l. P. 1138 v Pánu usnul.

V tentýž rok 1124 vyslal Norbert k prosbě biskupa Bartoloměje sbor synů svých s opatem jejich Gualbertem do Lauduna, by tam při chrámě sv. Martina — místo nenapravitelných kanovníků — spasitelně působíce, Bohu sloužili; zkad potom prémonstrátové vycházejíce v Němcích a v Belgii svaté misie konali.

Maje pokdy l. 1125 cestoval náš světec do Bavor do města Řezna, kdež biskupoval Hartvik, rodný bratr Bedřicha, arcibiskupa kolinského, i Engelberta, markraběte kraiburského. Prostřednictvím téhož biskupa Hartvika namluvil Norbert kampanskému hraběti Mathildu, dceru výše jmenovaného markraběte. Jsa na sklonku t. r. 1125 v domě biskupa Hartvika pohostinu, vycházel týž apoštolský muž na svatou misii.

Tehdáž proměnil Albert, hrabě od Luků, hrad svůj Vindberg nedaleko Štrubiny položený v klášter Bílého řádu; také Verner, hrabě ze Švabek, založil pro týž řád proboštství v Ursberku nad řekou Mindelou.

Norbert, zavítav i do Augsburka, vrátil se do Řezna ze svaté misie. Vzav odpuštění od biskupa Hartvika, odešel s třemi vnově získanými učeníky na pouť do Říma k hrobům svatých knížat apoštolských.

V středišti staroslavném všeho křesťanstva poprosil arciopat Norbert vrchního náměstka Kristova za potvrzení prémonstrátského řádu. Milerád vyslyšel a naplnil prosbu jeho sv. Otec Honorius II. daným v Lateraně listem (bullou) dne 16. února, léta Páně 1126.

Náš světec, vraceje se z Říma do Němec, poslal jednoho z průvodců do Kampanie k hraběti Děpoltovi s vyřízením o zdařilých námluvách.

Ve Vircburku, v sídle biskupském, spatřil Norbert stádo Kristovo bez pastýře. Svoliv tedy k prosbám lidu i duchovenstva, slavil tam velikonoc. Pán Bůh to tak zřídil na Svou oslavu a k poctění sluhy svého!

Když totiž arciopat svrchu dotčený v Boží hod, 11. dubna 1126, v stoličném či v biskupském chrámě po kázaní nejsvětější obět mešní slavně konal, poprosila ho důvěrně slepá žena za přímluvu u Pána Boha, by zraku nabyla. Po svatém při-

jímání obrátil se Norbert k prosebnici a odechl jí oči; hned prohlédla žena i viděla dobře. Div ten podnítil Jana, kanovníka téhož chrámu, k vstoupení do Bílého řádu s rodným bratrem Jindřichem a k založení prémonstrátského proboštství „Cella Boží“ blíž Vircburku. Ztamtud pustil se Norbert do Lotrink. Velmi uctivě přivítal jej vojvoda Šimon, jenž potom v tulském biskupství prémonstrátské opatství bl. Panny Marie Větší založil.

Z Lotrink vrátil se arciopat Norbert do Prémonstrátu na skloňku měsíce května, t. r. 1126. Tu když domácími starostmi a pracemi jakož i obecnou správou ostatních klášterů zaměstnán meškal, vzkázal mu kampanský hrabě Děpold pilnou prosbu svou, aby k němu zavítal, jej k hodnému přijetí svátosti manželství připravil a pak s ním na pomezí nevěstě Mathildě vstříc jeti ráčil. Chystaje se na cestu do Kampanie, ustanovil Norbert, aby arciklášter Prémonstrátský každého roku po vše budoucí časy sto a dvadcet chudých, nemocných a příchozích svým nákladem živil a ošetřoval. Krom toho vydal arciopat obecný zákon, aby všickni tehdejší i budoucí klášterové řádu Bílého část svých důchodů chudině a příchozím k užitku oddělovali. Obmýšleje pak domácí bratrstvo v svědomitém plnění veškerých povinností utvrditi, učinil k němu na rozloučenou Duchem Svatým nadšenou řeč, kteráž — byť i jinačích scházelo dokladů — jeho bohomyslnosti a mocné výmluvnosti slavné svěde-

ctví vydává. — Dvěma podřízenými bratry provázen, odebral se náš světec do Kampanie, a vyhověv tam pobožnému přání hraběte Děpolda, provázel ho, an si jel pro nevěstu. Na pomezí, kdež kraiburský markrabě dceru svou ženichovi odevzdati měl, potkali se jenom s poselstvem vyřizujícím, že nevěsta cestou ochuravěvši domů se vrátila. Pro jistotu jel doprošený starosvat do Řezna na oslici, rozmlouvaje s bratroma o věcech spasitelných.

Kdožkoliv očima věrou v prozřetelnost Boží osvícenýma na skutky svatých osob pohlíží, tomu se v jich všelikém podnikání a jednání objevuje prst Hospodinův; kdo by však pouhým, přirozeným zrakem rozumku na obcování světců a světic Božích patřil, takovému zdálo by se leckteré počínání jejich buď planým buď padavým ovocem. Svatý Norbert jel do Řezna k vůli námluvám; jedni kladli to za nedůstojné opata bohomyslného, aneb alespoň za maření času vzácného; jiní pak spatřivše, žeť cesty té používal k rozmnožení království Kristova, velebili Ducha Svatého, jehož nestihlá moudrost vše dobré vnuká a lidské činy líbezně pořádá. Teď doprovází týž světec ženicha pro nevěstu jedoucího, ba on jede ochotně i dále k Řeznu v záležitosti světské. Ale taky v tom byla vůle Boží, jakož níže zjevno bude.

Císař Jindřich V. umřel 23. května 1125. Po něm zvolen jest t. r. dne 30. srpna v Mohuči na

království německé Lotar II., vojvoda saský, jejž kolinský arcibiskup Bedřich dne 13. září v Cachách korunoval. Mezi třemi, kteříž výborem voličů ku království byli ponavrženi, stál Bedřich, vojvoda švabský, sestřenec Jindřicha V., a bratr Kunrada, vojvody franckého. Na těchto Hohenstaufcích požádal král Lotar některých po Jindřichovi V. zděděných panství, aby co léna k říši německé připadly. Z toho vznikl boj devítiletý, o jehož příbězích leckde zmínku učiníme.

Za jeden z prvních skutků Lotara krále považuje se vtrhnutí jeho přes Krušné hory do Čech s olomúckým knížetem Otou, jehož povznesti hodlal na vojvodský stolec Český, na kterém již Soběslav I. seděl. Týž vojvoda Soběslav, spoléhaje na Boha též na přímluvu sv. Václava a Vojtěcha, udeřil blíž Chlumce hrdinským srdcem na Lotara krále a spůsobil v jeho vojsku takovou záhubu, že na ni v německé říši do padesáti let zapomenouti nemohli. Událo se 18. února 1126. Ušlechtilý a prozřetelný Soběslav I., moha zajmouti německého krále, propustil ho; čímž učiněni jsou upřímní přátelé. Král Lotar odtáhl s ostatkem vojska do Sas; v 11. den dubna měsíce spatřujeme ho v městě Děvíně nad Labem, kterýmž právě hýbala nesnáz o nového arcibiskupa. Bylť Děviňanů velepastýř Rutard (jináč Rudger) 20. prosince 1125. usnul v Pánu, a stolice uprázdnělé dotřelec Arnold v obecném zbouření za své vzal.

Vhod bude, poohlédneme-li se na starší dobu téhož znamenitého města.

Císař Ota I., příjmím Veliký, druhý zakladatel Děvína nepřítelem druhdy jako v nivec obráceného, vyzdvihl v něm klášter sv. Innocence pro řád sv. Beneše; řeholníků povolal z Treveru, kteříž by zároveň o školy v městě i vně pečovali. Týž císař postavil v Rotersdorfu špitál domácím chudým též příchozím, vedle pak kostel. Vida, by v krajinách vůkolních chrabří Slované podmanivým tehdy Němcům na úkor tápali v čiré tmě modlářství, založil Ota Veliký v Děvíně sídlo arcibiskupské a při něm hlavní chrám sv. Maurice, zkadby se spasitelné světlo učení Páně po Slovanech rozlévalo. K vůli zdělání téhož chrámu přeložen jest dotčený benediktinský klášter na Horu v podměstí. Na úpravu arcibiskupství již založeného obětoval císař devatenáct beček zlata. Jeho péčí v tom samém směru tré biskupských stolic vyzdviženo, v městech Žiči, v Míšni a v Meziboru; taky toho pořízeno, že mohučské arcibiskupství pravomoc nad braniborským a havelberským biskupstvím postoupilo. Věc uzrála roku 968. Papež Jan XIII. svolil, aby děvínský arcibiskup patero krajinských biskupů měl: žičského, mišenského, meziborského, braniborského a havelberského; pak jmenoval ho předníkem biskupstva v říši německé, tak aby z jeho přednictví toliko mohučský, trevirský a kolinský arcibiskupové vyloučeni zůstávali. Prvním v Děvíně

arcibiskupem stal se Adalbert, řeholník z benediktinského trevirského kláštera sv. Maximina povolaný, jenž byl Rusům blahověstil. Vzav arcibiskupský pláštík od papeže, pracoval on pilně mezi Slovany, ovečkami svými, aby jich získal Kristu Pánu. Za úřadování téhož arcibiskupa Adalberta († 981.) učil se náš svatý Vojtěch ve škole děvinské při hlavním chrámu svobodným uměním. — Císař Ota I. usnul v Pánu l. 974; tělo pochováno v hlavním chrámě děvinském; Děviňané postavili svému dobrodinci sochu na náměstí. K zvelebení téhož města přispěli též císařové Ota II. i Ota III. Onen oblíbil sobě Děvín za jedno z takových měst, kdež by on sám a budoucí císařové, do Sas přijdouce, dvorem pobyli a sněm odbývali. Jeho rádce Burkart z Mangefettu složil r. 978 proslulá Děvinská práva. Ota III. ustanovil asi r. 1000, aby jeden ze čtyř purkrabat říšských sídlil na Děvíně.

Obraťme již očí k Lotaru králi, an z Děvína ke Špýru, městu Hohenštaufcům oddanému, pospíchá. Lotarovi město obléhajícímu otvírají obyvatelé stísnění brány; vítěz vchází a uhošťuje se v něm. Touž dobou jede tudy na oslici do Řezna náš svatý Norbert. Král pozval ho ke dvoru, chtěje rady věhlasného blahověsta u věcech Církve katolické užiti a kázaní slavného řečníka slyšeti. Špýrané povyjasnili zasmušilých tváří, doufajíce Norbertovým prostřednictvím u panovníka uraže-

ného milosti sobě pojistiti. Tehdáž u dvora Lotarova rokováno o věc důležitou i choulostivou. Bylit do Špýru poslové kapitoly děvinské přijeli, aby volení arcibiskupa, jež pro strany sporné doma nemohlo býti vykonáno, před kardinálem Gerardem, papežským poslem, i před králem Lotarem žádoucího konce došlo. Tyto příčiny a okolnosti poskytly hodné látky dožádanému kazateli. Norbert hlásal o povinnostech knížat zemských a o věrnosti poddaných, též o spravování Církve svaté a o řádném volení jejích pastýřů. Blaze působilo Boží slovo; ze srdce Lotarova zmizel zbytek záští proti Špyranům; tito pak proviny želíce, slibovali mu zase věrnost; — podobně dali jsou Děvinští zplna výhost všelikému stranictví v úkolu jim poručeném.

Po kázaní bral Norbert ode dvora odpuštění k vůli záležitosti hraběte kampanského; ale zřejmé královo přání přimělo jej k prodlení v městě za tři dni, ažby věc poslů děvinských dobře byla opatřena. Ti vznesli teď rozhodnutí otázky, kdo by jejich arcibiskupem býti měl, na kardinala Gerarda; týž pak posel papežský rokoval o tom s duchovenstvem u dvora přítomným. Hlasové byli rozptyleni; jedni přáli Adalbertovi, proboštovi a arcijahnovi metského biskupství, jiní našemu Norbertovi, ostatní pak Konradovi z Kverfurtu, z příbuzenstva krále Lotara, kanovníku děvinskému, jenž teprv na podjahenství zřízen byl.

V té tísni ukázal probošt Adalbert prstem na misionáře Norberta, řka: „Zbytečna jest starost lidská o to, což byl Bůh již sám opatřiti ráčil: slúha Páně ctnostmi apoštolů zářící budiž arcibiskupem!“ *) Všickni schválili radu Adalbertovu; děvinské poselstvo, chopivši se Norberta, pokřikovalo hlasem velikým: „Ejhle, pastýř náš!“ — Norbert dlouho odporoval; potom prosil aspoň o lhůtu na rozmyšlenou; než marné zůstalo zdráhání jeho; čím více on svou nehodnost vyznával, tím silněji zmahala se v srdci všelikém ta přesvědčenost, žeť on dotčeného arcibiskupství zcela hoden jest. Stalo se na počátku července, l. P. 1126.

Volený arcibiskup, nemoha již sám věc hraběte kampanského obstarati, poručil ji průvodcům, řeholním synům svým, k vyřízení. Kampanský hrabě Děpolt, pojav Mathildu k manželství, zplodil synů a žil velmi bohabojně, jsa údem třetího řádu prémonstrátského či bratrstva z osob obojího pohlaví k svatému účelu spolčeného. Když totiž svatý Norbert svůj první řád pro mužské, druhý pro ženské založil, aby k sloužení Bohu v klášteřích slavným slibem sebe zavazovali, chtěl také osobám pobožným venku ve světě bydlícím nějak přispěti, aby

---

*) Probošt Adalbert, jináč Albero, papežem Innocencem II. donucen, přijal k sobě r. 1131. arcibiskupství trevirské. Tento důvěrný přítel sv. Bernarda, opata jasnodolského, usnul v Pánu léta 1152.

snáze na některý stupeň křesťanské dokonalosti povystoupaly. Všem toho žádostivým navrhl a předložil k ostříhání několik pravidel, jimiž první a druhý řád drobátko nápodoben byl, pročež i dotčené bratrstvo třetím řádem nazváno jest. Dle návodu a ustanovení Norbertova nosili mužští též ženští údové toho bratrstva pod slušným — nikoliv stkvostným — svrchním oděvem krátký bílý vlněný v prémonstrátském klášteře posvěcený škapulíř; místo duchovních hodin modlili se doma určený počet „Otčenášů, Zdrávasů a Věřím v Boha;“ — svátost pokání a Boží Tělo přijímali aspoň sedmkrát do roka, totiž v Boží hody vánoční, velikonoční a svatodušní, též ve svátky Všech Svatých, Narození a Nanebevzetí bl. Marie Panny, a sv. Jana Křtitele. K obyčejným Církví svatou nařízeným postům přidávali jiných, v každý pátek jednou do syta jídajíce a po celý advent masných pokrmů se nedotýkajíce. Toto bratrstvo takřka zobecnělo v zemi francouzské, však i v jiných zemích kořen pustilo; byli v něm údové z rodin královských, knížecích, panských, měšťanských a sedlských. Když pak horlivá pobožnost ochabla, týmž pak i toto bratrstvo skorem zaniklo, tehdy je vzkřísili prémonstrátští opatové krajiny bavorské. Vzkříšený ten třetí řád prémonstrátský potvrzen jest sv. Otcem Benediktem XIV. 22. května 1752 a svatými odpustky omilostněn.

Opatřiv záležitost hraběte Děpolta, vsedl Nor-

bert na oslici a jel v průvodu dvou biskupů truchliv do Děvína. Zočiv sídlo své, slezl a putoval bos do města. Všed do hlavního chrámu sv. Maurice, vzýval z toho srdce Ducha Svatého na pomoc a odevzdal sebe i stádo své v ochranu Krista Ježíše. I vedli jej do arcibiskupského domu. Vrátný vpustiv přední z města osoby a jiných vznešených hostů, osupil se na chatrně oblečeného Norberta, hulákaje, by s žebráckou chasou venku ostal a s panstvem do palácu se nedral! — Okřiknut, žeť právě ten muž arcibiskupem a pánem jeho, ulekl se vrátný, a nechav všeho, utekl. Arcibiskup dal jej vyhledati; přivedeného pak oslovil přívětivě: „Bratře milý, ty mne lépe znáš než oni, kteří mne do tohoto palácu vpudili!“ Dne 25. července, na sv. Jakuba apoštola, r. 1126, pomazán jest Norbert na arcibiskupství skrze Udu, biskupa žičského, načež vzal pláštík (pallium) od papeže Honoria II. Jména tehdejších krajinských biskupů děvinskému arcibiskupství podřízených: Uda, biskup žičský; Anselm, biskup havelberský; Meingott, biskup meziborský; Godebold, biskup mišenský a Ludolf, biskup braniborský; všickni tito přečkali svého arcibiskupa Norberta. Týž odjel po několika dnech do Brodnice, kdež král Lotar meškal. Zde vyšetřoval kardinal Gerard vircburského biskupa Gebharda ze svatokupectví pohnaného, maje po boku děvinského arcibiskupa Norberta, též arcibiskupy z Mohuče a z Bremy.

Děvinský novotný velepastýř, jsa pamětliv povinnosti, kteráž hospodáře každého, zvlášť pak vladaře nad církevním jměním víže, prohlížel brzo důchod svěřeného mu záduší. Čině tak, žasl nad jeho skrovností. Oznámeno mu, žeť drahná část arcibiskupských statků rozebrána. Byloť se chtivé hrabivosti některých urozených sousedů podařilo zmocniti se mnohého zboží; jiných pak dědin užívali pokrevníci a příbuzní předešlých několika arcibiskupů, považujíce jich takměř za své statky. Soudě, by tím okrasa domů Božích, duchovenstvo a ústavy milosrdenství na hnusnou přicházely mizinu, zřídil Norbert vyšetřovatelů k pátrání, kterakým by právem tehdejší držitelé statků — někdy arcibiskupských — se byli ujali; nespravedlivě od nich nabytého zboží dobýval potom svědomitý a srdnatý velekněz rázně, sahaje i k trestnímu právu svého úřadu. Touž jeho snahou v málo letech tisíc a dvě stě lanů či jiter rolí a luk k děvinskému arcibiskupství vráceno a přivázáno. Spravedlivý Pán Bůh sám váhy dodával usilovnosti Norbertově. Šlechtic jakýs blíž Boulantu přivlastnil sobě bezprávím úrok z vinice, jenž měl k hlavnímu chrámu děvinskému odváděn býti. Arcibiskup, procházeje osadu svou, zašel k němu a napomínal ho, by vrátil a nahradil. Zpurně odbyl ho šlechtic, dokládaje, že ani klatby jeho ani trestu sv. Maurice nedbá. Dí mu pastýř: „Věz, že do roka ze zboží zle nabytého vypadneš! Bůh, ujma se spra-

vedlivé pře svých oltářů, tobě ukáže, jak nebezpečno jest, sahnouti na dědictví Páně!“ A než byl rok 1129 pominul, zahynul zarputilý muž v souboji! — Stihaje dráče církevních zboží vůbec, dopomahal týž světec také jiným v osadě utištěným kostelům k jich spravedlnostem.

Podobně bylo třeba vykliditi jiné pohoršení z ovčince Kristova. Dosednuv na stolici arcibiskupskou, zalkal Norbert nad velikou částí svého duchovenstva i nad zpustlostí jeho ovčiček. Mnozí duchovníci, rozkošem hovíce, žili na štíru se zákonem Církve svaté, kteráž u nich posvátného bezženství pohledávala. Pročež umínil rek Boží, stůj co stůj, kámen urážky z domu Hospodinova vyvrci. V této věci vrazila horlivost jeho na tuhý odpor; u kterýchkoliv tedy otcovské kárání a vyhrožování nespomahalo, na ty zdvihal vrchní pastýř berlu kázně, trestaje příslušně skládáním jedněch s úřadů a vylučováním provinilejších z Církve. Po dobrém i po zlém zvykalo kněžstvo v rozsáhlém arcibiskupství počestnému obcování, jakož sluší na sluhy Boží a rozdavače tajemství Kristových.

Mezi tím býval velekněz Norbert v potaz brán ve věcech říše německé a veškeré Církve svaté. Král Lotar pečoval záhy o znamenité přátele, jichž pomocí by Hohenstaufcům odolal. Provdav jedinkou dceru svou Kedrutu za bavorského vojvodu Jindřicha, pustil mu vojvodství saské; z tohoto sňatku pošel Jindřich příjmím Lev. Král utuživ také

přátelství s knížetem naším Soběslavem I., požádal ho, aby s ním oblehl Nornberk. Však kníže za málo pomeškav u téhož města, vydal se na plenění Švabska; Lotar pak spálil Augsburk. Tím rozjitřili se příznivci Hohenstaufců náramně; když tedy Lotar před Nornberkem nic nepořídil, nadul se vojvoda francký a prohlásil sebe za krále (18. pros. 1127). Jistou toho zprávu dostal král Lotar ve Vircburku, slavě tam vánoce, kdež také děvinský, mohučský a solnohradský arcibiskupové za příčinou výš naznačeného biskupa Gebharda prodlévajíce, klatbu vyřkli na zpupného Konrada. Lotar hnuv dvorem do krajin porýnských, sbíral pole proti vzdorokráli; dne 21. dubna 1128 byl kmotrem synáčkovi Soběslava I. v městě Meziboru, kdež také v nejprvé příští den velikonoční Boží hod slavil. Té doby stížil papež Honorius franckého vojvodu Konrada i pomocníky jeho církevní klatbou, poněvadž týž vojvoda, maje ve Vlaších mnoho přátel, Anselmem, arcibiskupem milanským, železnou korunu sobě na hlavu vstaviti dal. Německý král Lotar pobyl za některý čas v říšském městě v Cachách, u jehož dvoru tamž 13. června 1128. svatého Norberta nacházíme. Když se byl týž arcibiskup do Děvína vrátil, dožádán jest od kolinského arcibiskupa Bedřicha, by sborní chrám sv. Viktora v Santenách, r. 1109 ohněm zkažený a teď teprv dostavěný, místo něho slavně posvětil; s radostí učinil to náš světec 11. srpna t. r. 1128.

Na skloňku t. l. 1128 stala se v prémonstrátském řádu změna důležitá. Od onoho dne, kteréhož Norbert na arcibiskupství volen byl, zastával ho v arciklášteře Prémonstrátě řeholní jeho syn Hugo. Norbert, jenž sebe nikdy opatem nenazýval ani nepsával, znamenaje, že záležitostmi svého arcibiskupství zaměstnán řád svůj tak obstarávati sotva stačí, jakby na starostu jemného svědomí slušelo, nabídl bratrstvu v údolí Prémonstrátě, aby sobě opata, veškerému pak řádu zároveň hlavu či jenerála vyvolilo. Za takového zvolen jest Hugo, jenž tehdy z vůle Norbertovy v Děvíně meškal. Jak mile poselství o dokonané volbě Norberta došlo, svolav bratrů v Děvíně bydlících, představil jim Hugona, jemu řka: „Za nástupce mého zvolili tebe bratří v chudobném klášteře našem; nuže, půjdeš k nim!“ Dí mu Hugo: „Boha Otce nejprvé, potom tebe náleží poslouchati; půjdu tedy a budu pozorovati, kterak mne milosrdný Bůh cestami Svými povede a provodí! Prospěju-li v čem, vzdám tobě dík; nezdaří-li se mi, pak nechať mi volno, vrátiti se k tobě; neboť jsem po Pánu Bohu tebe za otce a strážce duši své obral.“ Jemuž Norbert: „Jdi; ruka Hospodinova bude s tebou až do konce!“ I odešel Hugo s dvěma bratroma do Prémonstrátu.

Jakož jest věc přirozená, byloť nejvroucnějším přáním arcibiskupa Norberta, by zvlášť v středišti osady jeho v Děvíně kněžstvo ctným životem Bohu a lidu se líbilo. Za takou snahou žehral on v sva-

tém zápalu na kanovníky sborního (kollegiatního) chrámu bl. Panny Marie blíž domu arcibiskupského. Zmíněnou kapitolu založil r. 1016 Gero, předek Norbertův v arcibiskupství. Že pak její zboží potom v rukách světských uvízlo a dílem nedbalostí kanovníků ladem leželo, postačoval roční důchod jen z nouze na obstojnou výživu osmi sborníků, z čehož bylo stýskání slýchati; kanovníci sami měli hubenou vážnost u měšťanů pro nepořádný život svůj. Arcibiskup Norbert bez účinku použiv napomínání a kárání, přendal je jinam po městě a pojistil jim dostatečné výživy, na jejich pak místo povolal z Prémonstrátu sbor svých synů, jimž v Děvíně šest, venku čtrnácte far k obsluhování odevzdal — s dorozuměním a schválením papeže Honoria II. a krále Lotara II. l. 1129.

Neustupná horlivost, s kterouž arcibiskup Norbert potřebných novot uváděl jakož i srdnatá přísnost, s níž zašlou kázeň a bázeň Boží mezi světskými a duchovními křísil, vzbudila mu mnoho nepřátel, jenž tajně i zjevně proti němu brojili až i úklady jeho životu strojili. Kníže světa tohoto vida, an velepastýř Norbert království Boží bez ustání zvelebuje, hleděl zmařiti jej, však duchovenstvem mu nejbližším! Nalezlť spůsobného náhončího — Atika arcijahna při hlavním chrámě děvinském. Atik štval duchovenstvo i měšťanstvo děvinské na velekněze Norberta, najal r. 1129 dvou vrahů, jenž by ho ze světa zprovodili a zbouřil téhož

roku měšťanstvo proti pastýři. Dopustil to Pán Bůh, aby Sebe oslavil a sluhu Svého v zásluhách obohatil.

Na zelený čtvrtek r. 1129 přisluhoval svatý Norbert v jedné kapli svátostí pokání. Mladý v plášť zahalený muž usiloval o vpuštění do kaple, žeby rád k svaté zpovědi! Vrátný oznámiv to arcibiskupovi, dostal rozkaz, ponechati muže venku, dokud by se kajicníci nevytratili. Když byl světec osamotněl, dal vrátnému znamení, aby onomu muži otevřel. Vkročivšího zakuklence zarazil Norbert slovem „stůj!“ a povolav některých z čeledi své na blízku čekajících, poručil jim, aby nepovědomému mladíku plášť rozhrnuli. To když byli učinili, aj! zespod zableskla dýka! — Otázán, nač byl dýku přinesl, padá úkladník veleknězi k nohoum, prosí za milost a odkrývá sběř spiklých nepřátel, z nichž napřed jmenuje nejdůstojnější osoby z domácího duchovenstva. Přítomní stáli leknutím jako přimrazeni; i ozval se Norbert: „Proč nad tím žasnete? Neostýchal-li se ďábel v tuto noc hlavy Církve svaté, ký div, spouští-li se také na údy Kristovy? Blaze tomu, komuž by dal Bůh v některou hodinu dne tohoto umříti zradou a rukami nepřátel, anobrž i přátel, o nichž jste právě teď slyšeli; toť den, kteréhož Bůh zoufanlivým milosrdenství, hříšným odpuštění a mrtvým života uděluje!“ — Darovav život vražednému úkladníku, nechal ho spiklencům na výstrahu vězením potrestati.

Za jedné noci téhož léta 1129 číhal zlý du-

chovní na pastýře Norberta, ažby šel na jitřní. Nechav průvod mimo jíti, myslil, že arcibiskup jako jindy řadu kněžstva končí. Vrhnuv se tedy na domnělou oběť, ranil kaplana či obřadníka Norbertova dýkou; poznav po hlase mýlku svou, dal se na útěk. Někteří hnali se za ním; ale pastýř zastavil je, řka: „Nestíhejtež ho, aniž odplácejte zlým za zlé; nestalo se bez dopuštění Božího, aniž přišla ještě hodina moje!“ — Chtěje víru, naději a lásku náměstka Svého v témž roce do třetice zkusiti a mu odměny přištědřiti, dopustil Pán Ježíš na Norberta ještě jedno protivenství, sloučené s hnusným urouháním jeho Velebnosti.

Hlavní chrám děvinský sv. Maurice byl zločinem porušen. Když arcibiskup kapitole nastávající nové posvěcení oznámil, upírali kanovníci, že by toho třeba bylo. Víc šetře zákonů Církve svaté, pozval Norbert ke dni 30. června 1129 k sobě dva biskupy, Anselma z Havelberka i Godebalda z Míšně. An v chrámě úmysl svůj lidu ohlašoval, vzniklo mezi kanovníky nevrlé hučení; ustanovil tedy muž Boží v srdci svém, že zvšednělý chrám soukromí v noci posvětí. Věc neostala tajna odpůrců, každinkého kroku arcibiskupova pilně šetřících. V určitou hodinu šel svatý Norbert do hlavního chrámu, maje po boku oba ty biskupy; provázeli je probošt téhož chrámu, domácí prémonstrátstvo a několik světských mužů. Mezi posvěcováním zbouřili kanovníci město, roztrušujíce, že

prý arcibiskup chrám vyloupati a s klenoty zlatými a stříbrnými ba i s ostatky svatými prchnouti hodlá. Děvinský purkrabě, syn Udy, markraběte braniborského, meškal tehdáž kdesi venku. Mnozí z domácích, uchopivše zbraň, obklíčili chrám sv. Maurice a pokoušeli se vtrhnouti do něho. Všem v chrámě bylo úzko krom chrabrého pastýře Norberta; chtělť ven mezi rozkacený lid, v čemž mu však ostatní zabránili. Jakmile obřad posvěcení dokonán byl, nutkali obleženci arcibiskupa, by se s nimi na jednu při hlavním chrámě císařem Otou I. nedostavěnou věži uchýlil; i naplněna jest žádost jejich. Za ječením vzteklé chatry a řinčením zbroje přitihla půlnoc. Velepastýř načal zpěvmo jitřní v čest sv. Pavla apoštola. Zmuželo srdce všech, připomínajících sobě protivenství apoštolského knížete; jenom světští hořekovali, že umrou v hříších svých. Těšil je pastýř: „Netraťte srdce, bratří nejmilejší, Bohu k vůli jednali jsme, aniž možno, aby bez Jeho dopuštění dobrý čin odporu nalezal!“ Mimo to vzýval potichu Pána Boha za posilnění úzkostlivců. Za jitra udeřilo buřičstvo na věži; jedni stříleli šípy a metali kopími do otvorů, jiní přistavivše řebříků drali se vzhůru s mečem vytaseným. Arcibiskup, vyšed proti prvním vedralcům, zvolal statečně: „Jednoho hledáte; ejhle, jáť jsem! ušetřtež těchto!“ Velebnost náměstka Páně oděného v posvátná roucha též jadrná řeč Božího bojovníka sklátila buřiče; pro-

silit na kolenou za prominutí a nabízeli mu k ochraně svou zbraň. Té chvíle klesl polomrtev na zemi komorník arcibiskupův, jenž byl z veliké lásky jeden přístupek proti novým útočníkům hájil; zbujník nad jiné krutější ťav jej do hrdla, byl by mu málem průdušnici proťal. Arcibiskup, vymknuv se zdržujícím ho, pospíšil k ubohému. Ukrutník, přiskočiv, ťal pastýře zakrváceným mečem do ramene; však Boží mocí odskočil meč; krůpěj krve komorníkovy skápla s meče, an jím vrah máchl, na korunu arcibiskupovu, jižto pak nikdy lze nebylo setříti. Týmž divem poněkud zkrotlí buřiči počali s pastýřem svatým smlouvati, kladouce návodem kanovníků tuhle výminku smíření, aby prémonstrátové kostel bl. Panny Marie a jiné fary světskému duchovenstvu odevzdali. Arcibiskup, jenž v patrném života nebezpečí ani růžové barvy na lícech nezměnil, pomítl návrhem, řka: „Nelze mi vyhověti vaší nespravedlivé žádosti; či snad sobě pokoj zjednám o ujmě díla Božího? Řeholníky uvedl jsem v držení kostela Matky Boží ve jmenu papeže, náměstka Kristova, s přivolením našeho krále!“ Zatím byl purkrabě do města se vrátil; zkrotiv lid, konal právo. Velekněz Norbert sestoupiv do hlavního chrámu sv. Maurice, ukazoval některým měšťanům oltáře a poklad: „Patřte a rcete, zdali čím hnuto, o čemž vám praveno, že bych vyloupati a zanesti chtěl!“ Nyní obětoval mši svatou, děkuje Bohu za odvrácení horších věcí; potom chystal se v pří-

bytku svém modlitbou k dalšímu soužení. Jeho protivníci měli v příští den odpočinek; hovoříce o tom, kterak se asi odevšad stísněnému muži poštěstilo vyváznouti, vyložili sobě divnou věc tou domněnkou, žeby je byl kouzly omámil a zaslepil. „A co teď počneme?“ tázal se druh druha. „Podnapivše se, budeme před soudcem zhurta mluviti, aby postrašen nám právo přiřkl; pakliby předce náš nepřítel práv ostal, zabijeme ho, budouce chráněni výmluvou opilosti; a kdož by z nás této úmluvy nezdržel, tomu vydrancujeme a sboříme dům!“ — Přátelé radili arcibiskupovi, aby potají ušel nástraze; však znamenajíce, by muž Boží choť svou duchovní nerad opustil, prosili jej, aby se ovečkám k vůli zachránil a zachoval, kráčeje v šlepějích Krista Pána, Jenž také někdy před nepřátely uhnul, dokavad nepřišla hodina Jeho. — V týž den, který měšťanům byl položen k stání před úřadem, přiběhl na arcibiskupství posel, oznamuje jitření a zbrojení-se lidu a hluk podnapilců, kteří prémonstrátský klášter bl. Panny Marie drancují a z něho domácí vytloukají. S jasnou tváří vyslyšev smutnou zprávu, pravil Norbert: „To bohdá nebude; štípení svého nenechá zmařiti Otec nebeský!“ — Brzy ohlašoval jiný posel, že zástup buřičů přímo valí se k domu arcibiskupskému. Když se věrnému pastýři nijakž odtud nechtělo, byl takřka mocí od svých na kůň posazen. Svatý Norbert hledal útočiště v Dobroboru či v Dobré Soli, na hradě pří-

slušném k stolu arcibiskupství děvinského; ale cestou pověděno mu, že týž hrad již dříve od nepřátel jeho zbrojenci osazen byl. Jel tedy na Petřín (Petersberg), doufaje nalezti útulek na opatství, jež byl z ruk světských vybavil. Řeholní kanovníci obětovali s radostí zapuzenému veleknězi, dobroději svému, žádoucího pohostinství. V touž přežalostnou dobu vrhal se ubohý arcibiskup v tamním chrámě den jak den na kolena, prosívaje s pláčem Pána Ježíše, aby milostiv byl zaslepenému stádu, za kteréž by ochotně i krev i život obětoval. Slitovník vyslyšel miláčkovo lkání. Bylyť ztichly rozlícené mysli Děviňanů; jejich rozum, probrav se z mrákot vášní, ukazoval jim nevinnost arcibiskupovu; svědomí vyčítalo jim mrzkou nevděčnost a bezbožnost; zármutek, stud a lítost draly jim srdce. Těsno jest pod víkem v rakvi zdánlivému umrlci; tak nesnesitelným počal býti městu klatbou stíženému stav jeho bez pastýře! Duchovenstvo a měšťanstvo vybravši tedy ze sebe mužů nejzachovalejších, poslalo je na Petřín. Ti stojíce před Norbertem prosili ve jmenu vší obce, aby se pastýř k stádu vrátiti ráčil; to že, mimo patřičnou poslušnost a lásku, jemu svatosvatě slibuje splniti všechno, což by jim za výminku své milosti položil, jsouc hotovo krom srdcí obětovati mu též pokladů svých k volnému použití. Velebě Hospodina, řekl jim arcibiskup: „Vyřiďte obci, žeť nebažím po zlatě a stříbře, jehož biskupům na

věřících pohledávati Kristus Pán zapovídá; budiž ono mzdou nájemníkům, ničímž pastýřům; jenom skroušených a pokorných srdcí žádám! Všem vůbec z otcovského srdce odpouštěje, očekávám od nich nahrazení škod v té bouři spůsobených.“ — Norbertovi strojí Děvín slavné přivítání. Ctné poselstvo, vzavši na Petříně pastýře svého, vede jej s jásáním na Dobrobor a odtud do Děvína. Velekněz poděkovav nejprvé Pánu Bohu v chrámě sv. Maurice, měl k shromážděné obci kázeň v duchu lásky apoštolské, načež rozvázal město z klatby církevní při pláči lidu a duchovenstva. Od téhož okamžení milovali Děviňané pastýře svého převroucně. Jeho komorníkovi v oné bouři zraněnému dali peněz hojně v náhradu za lékařské útraty, a vystavěli mu dům ondy od buřičů sbořený.

Za času nejtužšího protivenství potěšoval Pán Bůh trpícího sluhu Norberta novými letorůstkami na kmenu Bílého řádu; synové jeho povoláni jsou r. 1128 skrze Burkarda, biskupa kameracké ho, do kláštera grimberského; r. 1129 skrze Bohumíra, vojvodu lotrinského, do kláštera parcenského; a t. r. i do kláštera midelburského v Belgii.*)

Léta 1130 ujal se Norbert špitálu, jejž byl arcibiskup Adalbert v Děvíně postavil. Hojně na-

*) Midelburský klašter (opatství) řádu premonstrátského, oslavili roku 1572 sborníci či údové jeho svatí Adrian Bekan a Jakub Lakop mučenictvím pro víru v přednictví římského papeže a v podstatnou přítomnost vtěleného

daný ústav sešel nad míru vinou lakotných dozorců; chudině, kteráž měla v něm míti vychování, bylo v poslední dobu žebrotou choditi po domích. Hořkloť srdce muži Božímu, vidoucímu, jak boháči z pokladničky chudých hejřili; odevzdal tedy správu téhož špitálu prémonstrátům u bl. Panny Marie, aby na budoucí časy chudé zaopatřovali. — Téhož léta 1130 všel jest Lotar, německý král, do Řezna, stroje se na odbojné město Nornberk. Pozvav českého vojvodu Soběslava I. nedaleko meškajícího k sobě, přemlouval ho, aby vtrhna do franckého kraje, vojvodě vzdorokráli Konrádovi škodil; učiniv mu po vůli, zdrtil kníže Soběslav s lidem svým za jedinký týden v dotčeném kraji dvacet hradů.

Od roku 1130 do r. 1134 prokazoval svatý Norbert se sv. Bernardem, opatem jasnodolským, veškeré svaté Církvi služeb veleplatných. Papež Honorius II. usnul v Pánu 14. února 1130, a v týž den jeho skonání volen jest za jeho nástupce bohabojný a moudrý Řehoř, kardinál od sv. Anděla, jenž přijal jméno Inocenc II. Tenhle papež měl soka, kardinála Petra Leonovice, jenž bohatstvím, též mocným v Římě přátelstvem oplývaje, dřív než Honorius II. duši vypustil, od několika kar-

---

Syna Božího ve Velebné Svátosti oltářní. Tyto blahoslavence prohlásil sv. Otec Pius IX. roku 1867 za světce. O jejich umučení vypravuje náš „Blahověst“ r. 1865, čísl. 17—20.

dinálů za papeže obrán jest. Z toho pošlo Církvi svaté protivenství veliké jež byl náš svatý Norbert předpověděl. Svatý Bernard nasvědčuje tomu v listu svém k Bohumírovi, biskupu karnutskému, známo čině, že mu přáno bylo uzříti tvář Norberta arcibiskupa a z úst jeho rozličné věci slyšeti, zvlášť o Antikristovi, jenž prý jistě za jeho (Norbertova) živobytí veškerou Církev pronásledovati bude. — Koho by tím Norbert mínil, vyrozuměl Bernard nejspíš tehdáž, když Petr Leonův proti Inocenci II. válčiti a Církev ohavně trhati počal. Bezbožný Leonovic hleděl štědrotou i násilou udržeti se na vznešeném místě, jehož byl hříšně ujal. Když mu vlastní jmění porušováním duchovního i světského stavu docházelo, přiměl židy k tomu, že v Římě po chrámech zlaté a stříbrné kříže, sochy a posvátné nádobí lámali. Jeho drzost metala blesky klatební na řádného papeže i na věrné mu přátele. Spolehalť pak v Římě na sprostý lid, venku však na Rogera, knížete v dolních Vlaších. Inocenc II., nejsa v Římě svým životem jist, nechal tam místo sebe Konrada, biskupa sabinského, a uchýlil se do Francouz. Tam získal mu svatý Bernard krále Ludvíka VI., jehož příkladu anglický, španělský, portugalský a jerusalémský králové následovali.

Petr Leonův věda, by na děvinském arcibiskupu v říši německé mnoho záleželo, psal mu lichotivě, aby přilna k jeho osobě, krále Lotara

namlouval, žeť on Petr jest po právu papežem. Svatý Norbert jednaje opak, usiloval o to, aby duchovní i světská knížata říše německé, zvláště král Lotar, při Inocenci papeži věrně stáli a mu pomahali. A Bůh žehnal práci služebníka Svého; Leonovic sám, ač bezděky, posloužil platně řádnému papeži svým na děvinského arcibiskupa dorýváním!

Arcijahen Atik, vůbec známý strůjce všech bouří proti arcibiskupu Norbertovi, zneužíval jeho křesťanské trpělivosti. Zkusiv totiž jeho milostivosti v promíjení křivd, pokud se týkaly osoby arcibiskupovy, počal okrádati stolici arcibiskupskou, jejížto časné hospodářství pod jeho dozor slušelo. Z této nevěrnosti káral ho velekněz před sborem kanovníků a že při něm důtka nic nedovedla, složil nespravedlivého vladaře s úřadu. Atik pospíšil do Říma k Leonovci, jenž tehdáž chutě darebákům nadržoval. Leonovic poslal ihned do Děvína list, poháněje arcibiskupa v příčině Atika před svůj soud do Říma. Když Norbert na obsílku pranic nedal, vypravil jest Leonovic Atika do Děvína s rozkazem, aby arcibiskup žalobníkovi úřad vrátil a k měsíci listopadu r. 1130 před soudnou jeho stolicí v Římě státi neobmeškal. Než předce jel Atik s nepořízenou zpět do Říma. Nestoudný mamič Leonovic mrštil tedy jedním ze svých klatebních blesků po reku Božím, vyčítaje mu obzvláštně, že prý krále a biskupů svádí, aby se přiznávali a

hlásili k Inocenci. Zbrklým činem tím uškodil sobě Leonovic; němečtí biskupové, o svatosti Norbertově přesvědčení, uvěřili teď vesměs šeredné pověsti, kteráž jim o svatokrádci šejdíři k sluchu dorážela; odstoupili tedy od něho i ti málokteří dosavádní jeho příznivci. Norbertovu zásluhu o náměstka Kristova a tudy o veškerou Církev uznal apoštolský posel kardinál Gerard, ba i sám papež Inocenc II. vděčně mu toho ve zvláštním dopisu připomenul.

V říjnu měsíci l. 1130 shromáždilo se biskupstvo i opatstvo německé ve Vircburku, kdež pak svorně Inocence II. za viditelnou hlavu Církve svaté uznalo. Týž sbor vyvolil ze sebe arcibiskupy Konrada solnohradského a Ekberta munsterského, a odeslal je do Francouz k sv. Otci, poručiv jim vyřízení své oddanosti a vroucného přání, aby také do Němec zavítati ráčil. Dotčení zřízenci sboru, papežskými posly kardinálem Gerardem též Valterem, arcibiskupem ravenatským, provázeni, zastihli papeže na Jasných Horách. Dle vůle Lotara krále mělo se uvítání sv. Otce s velikou slávou a k duchovnímu užitku všech díti. Král, dorozuměv se o to s papežem Inocencem, položil ke dni 22. března 1131 krajinský sbor či církevní sněm do Lutichu, známo čině vůbec, že sv. Otec sám svou osobou sbor ten zahájí. Když lhůta k chystání téhož sboru docházela, byl král Lotar dvorem v Goslaru. Tam poprosil ho Norbert za milost v prospěch arci-

biskupství děvinského. Král, vyslyšev jej ochotně, pustil arcibiskupské stolici městečko Alsleben nad Zálou i s opatstvím, začež směnou k říši přivázal hrad Scharfeld na pohoří Harci až potud k dotčenému arcibiskupství příslušný (1131).

Všechnu svou i cizou krásu a slávu rozvinulo město Lutich v den 22. března 1131. Tehdy honosila se lutišská kapitola při stoličném chrámě údy rodu vznešeného, čítajíc devět knížat z krve královské, čtrnácte vojvod, devětmecítma hrabat a čtvero svob. pánů. V Lutichu sjeli se král Lotar s chotí Richenzou; čtyři arcibiskupové, Adalbert z Mohuče, Bedřich z Kolína, Kunrad ze Solnohradu a Norbert z Děvína — všickni s biskupstvem soukrajinským, úhrnem 36 německých a 14 cizích velekněží; mnoho opatů, mezi nimiž svatý Bernard; též drahně jiných duchovních a světských pánů jmena slovútného. Treverská stolice arcibiskupská nebyla tehdy ještě vnově osazena. Svrchu spomenutí čekali před chrámem na papeže, jemuž městské domácí duchovenstvo s valným lidem slavně vstříc bylo vyšlo, an sedě na bílé brůně v provodu kardinálů a biskupů přijížděl. Jakmile sv. Otec Inocenc před chrám dojel, prošel král Lotar tlačenicí, a ujav brůnu jeho za uzdu, držel ji, až byl papež slezl; kterýžto všed do chrámu, slavil oběť nejsvětější a korunoval krále Lotara i královnu. (Nedávno byl Leonovic knížete Rogera v Římě na království sicilské korunoval!)

Potom zahájil Inocenc II. krajinský sbor, v němž vzdoropapežík Leonovic a vzdorokrálík Kunrad s rodným bratrem Bedřichem, jakož i oženělí kněží z Církve vyloučeni jsou. Biskupskou stolici v Kamerace zesnutím Burkarda uprázdnělou obmyslil papež k přímluvě králově Litardem, kaplanem dvorským. Na počátku měsíce dubna 1131. vracel se Inocenc II. z Lutichu do Francouz. Arcibiskup Norbert doprovodil ho až do Lauduna, kdež 12. dubna společně prémonstrátský klášter navštívili; tehdáž bydlelo v něm pět set bratrů, sloužících Pánu Bohu v lásce svorné.

Ke dni sv. Lukáše (18. října 1131) rozepsal papež obecný sbor do Remeši. V shromáždění Otců napočteno 13 arcibiskupů, 263 biskupů, a množství opatů přibylých z Němec, z Francouz, z Angličan a ze Španěl. Mezi všemi stkvěli se dva muži, svatý Norbert a svatý Bernard. Týž sbor obnovil klatbu puštěnou na Leonovice a prohlédaje zvlášť ku panictví duchovenstva, zapověděl obcovati mšem svatým, ježby kněží souložek chovající sloužili. Duchovním vůbec uloženo, vlasů postřihovati, brad holiti a též vně chrámu poctivou kůtnici nositi; takhle znamenaného duchovního kdož by zlomyslně udeřil, ten aby vyobcován či od Církve odřezán byl! — Hildesheimský biskup Bernard a děvinský arcibiskup Norbert vznesli na sbor poníženou prosbu, by Gothard, biskup hildesheimský († 4. května 1038) za světce prohlášen

byl. Svolil sbor a ustanovil den usnutí sv. Gotharda tolikéž k svěcení svátku jeho.*) — Papež pojal v ochranu svou nadání, obdarování a svobody děvinského arcibiskupství, kteréž byl sbor Otců k prosbě Norbertově z původních velice již zetlelých a nečitelných listin přepsati a vkladem zboží vnově nabytého rozmnožiti kázal.

Po skonání sboru připověděl dožádaný král Lotar výpravu do Vlach na zapuzení Leonovice z města Říma. Již 25. října t. r. byla osada kolinská usnutím arcibiskupa Bedřicha osiřela; za jeho nástupce obrán jest Bruno, probošt u sv. Gereona v Kolíně a u sv. Floriana v Koboleneči. Týž prvé na treverské arcibiskupství volený kněz byl se pro churavost z téhož důstojenství v lutišském sboru poděkoval. Než po smrti arcibiskupa Bedřicha pobízel jej král Lotar, aby kolinské osadě pastýřem býti pozvolil. Bruno, svého obcování nedokonalost pilně na mysli uvažuje, poprosil sv. Bernarda opata za radu; ten však odepsal mu, by se raději děvinského arcibiskupa otázal a na jeho usudku přestal. Bruno, přijav k sobě dle rady Norbertovy podávaný úřad, pomazán jest o vánoci 1131. v Cachách skrze kardinála Viléma, biskupa prenestského.

---

*) Sv. Gotharda posvětil na knězství biskup řezenský sv. Volfgang. Hlavní chrám sv. Víta na hradě pražském chová uctivě dva znamenité ostatky z těla téhož sv. Gotharda, biskupa hildesheimského.

Spoléhaje na slíbenou válečnou výpravu krále Lotara, vracel se Inocenc II. na počátku l. 1132 zvolna z Francouz do Vlach. Vedle jiných biskupů a opatů provázeli jej Bruno, arcibiskup kolinský, a svatý Bernard. Po velikonoci svolal papež biskupy z Lombardska, z dolních Marků a z krajiny ravenatské v sbor do Piacensy; z toho, že přijeli, souditi lze, žeť rovněž přilnuli k Inocenci II.

O hromnicích slavil jest král Lotar říšský sněm v Bamberce. Tam nalezeno, aby se účastníci nastávající výpravy římské v hod Nanebevzetí Marie Panny ve Vircburku shromáždili a odtud hned do Vlach táhli. Nejspíš tehdy v Bamberce byl náš světec Norbert za říšského kanclíře volen, kterýžto úřad potom u dvora Lotarova v Římě zastával. Témuž bamberskému sněmu obcoval i Soběslav, český vojvoda. — Vzdorokrál Kunrad, vida kam se veškeré věci schylují, ostavil brzo Vlach, kdež byl dotud sídlil, a navrátil se do Němec *).

V čele skrovného vojska hnul jest král Lotar po Nanebevzetí bl. Marie Panny 1132 z Vircburku, táhna do Italie. Vojsko odpočinulo v Augsburku. Arcibiskup děvinský Norbert pospíšil — jakož činíval — do stoličného chrámu Překročiv prah, řekl nahlas: „Pokoj tomuto domu a všem, kdož

*) Hohenstaufci, byvše r. 1134 na dobro poníženi od krále Lotara pomocí jeho zetě Jindřicha, vojvody bavorského, poddali se mu l. 1135. Prostřednictvím sv. Bernarda ponechal jim Lotar švabské a francké vojvodství.

obývají v něm!“ Vnukl mu Duch Svatý, co se díti bude. Velekněz, obrátiv se k jahnovi, průvodci svému, pravil: „Pokoje přál jsem na Hospodinovi městu tomuto i obyvatelům; oni pak jeho nepřijali! Nuže, ostříhej bedlivě pláště mého i ostatních věcí; neboť aj předpovídám tobě, brzo uzříš město v zmatku a obyvatelstvo ve zbroji.“ Za příští noci propuklo spiknutí proti králi Lotarovi; měšťané pobili stražníků na královském paláci! V pravici meč, v levici hořící smolnici drže, odrazil král statně buřičů a učinil zájem i porážku hrubou, ano zatím k jeho rozkazu zapálené od čtyr uhlů město takměř všechno popelem lehlo. Domácí biskup Heřman z domu svého vystrčen a všeho zloupen bloudil kvíle po ulicích, až jej náš světec k sobě vzal, vzývaje Pána Boha úpěnlivě za ukonejšení hněvu králova. Ustal jest Lotar od prolévání krve, a přijav pykajících na milost, činil jim dobře. Vojskem odtud hnuv bral se Kostnicí do Milána a Pisy; na podzim sešel se na ronkalských rovinách s papežem, který přezimoval v Pise. Lotar slavil vánoc v Monze; jeho vojsko bylo trestáním odbojných měst zaměstnáno. Z jara l. 1133 potkali se král a papež v Pisansku; onen táhl zpříma k Římu, tento však podle břehu mořského; pak se v Sabinsku spojili. Lotarovo vojsko, jehož mezitím přibylo, položilo se táborem u chrámu sv. Anežky před hradbami města Říma. Hned vzkázal Lotar protivníkům papežovým, aby z města

ustoupili; tito chtějíce strojením průtahů něco získati, prosili krále, aby s přátelstvem Inocence II. o smírné narovnání uhoditi směli. Když se král biskupů a opatů německých ptal, coby radno bylo, zamítli oni věc ponavrženou: „Inocenc II. jest ode všeho světa i od mnohých církevních sněmů za hlavu Církve uznán i prohlášen; nač bychom se tedy o touž věc teprva smlouvati měli s jeho protivníky?“ Lotar, schváliv odpověď, velel vojsku vtrhnouti do Říma. Inocencovi přátelé otevřeli bran; král a papež všedše rozhostili se na vrchu aventinském, ovládajíce tím basiliku či chrám sv. Jana v Lateraně (30. dubna—1. května 1133.) Leonovic sedě na hradě sv. Michala archanděla, ovládal basiliku sv. Petra. Týž Leonovic poslal nyní svého tovaryše, kardinála Petra, biskupa portského, a jiných ku králi Lotarovi, kteří všelijakých prostředků k zjednání pokoje na krám vykládali, ba, žeť Leonovic pro ušetření krve lidské hotov jest podrobiti se rozsudku dobrých lidí; zástavců že postaví a válečných zásob králi k uchování dopraví. Však mnoho hluku, málo zvuku! král čekaje nemohl se od nich ničeho dočkati; chytráci jen k tomu směřovali, aby se věc hodně dlouho protáhla; ježto strana Inocencova rychle osob i věcí v zástavu králi dala na důvod, žeby ovšem ráda městu k pokoji dopomohla. Král vyzval naposled Leonovce i družinu jeho, aby neváhali splnit přípověď; vida však, ani se pořád jen kroutí a rovné

odpovědi vyhýbají, sestavil on nejvyšší soud říšský z desíti biskupů, odpoly národu německého a vlaského, též ze tří německých opatů a z devíti hrabat. Arcibiskup děvinský Norbert předsedal co kancléř: přísedícími byli Adalbero, arcibiskup bremský; Dětmar osnabrucký, Bernard paderbornský, Anselm havelberský, biskupové; pak opatové z Fuldy, Naumburka i Glinberka; kteřížto všickni patřili ke dvoru krále Lotara. Ti vyřkli nález, že Leonovic a přívrženci jeho jsou zjevní nepřátelé říše, víry prázdni a velezrádci! — Dne 4. května t. r. 1133 korunoval jest Inocenc II. Lotara i Richenzu na římské císařství v basilice lateranské; kteréžto slavnosti Leonovic rušiti nesměl. Před korunováním přisahl král, že ani na osobu papežovu, ani na velebný úřad sv. Otce, ani na dědictví sv. Petra ruky nevztáhne. Inocenc dal též králi pod leno ty statky, jež byla druhdy markraběnka Matilda Stolici apoštolské darovala; poctil z vděčnosti děvinského arcibiskupa Norberta názvem „Německý Primas.“ —

Lotar sice dovedl Inocence II. do Říma, i posloužil veřejným zavržením Leonovice Církvi znamenitě; však pro skrovnost vojska nebylo mu lze vyhnati z Říma uchvatitele papežství. Když pak branný lid z náramného vedra nemocněti počal, uznal císař Lotar za radné pro uvarování moru do Němec pospíšiti; vyšel tedy s vojskem svým z Říma asi 15. června. S císařovým dvorstvem vracel se i

arcikancléř Norbert, jenž po tu chvíli k užitku Církve a říše co nejpilněji pracoval a den jak den Lotarovi Velebnou Svátostí přisluhoval. Ve velikém nebezpečí octnul se císař blíž horské úžlabiny, kterouž k městu Mostu projíti chtěl; opřelť se mu jakýs kníže Adalbert v čele 10.000 mužů; ale s pomocí Boží předce Lotar zvítězil a zajal uprchlého odpůrce na tvrzi Lutrině. Dne 8. září nacházíme císaře ve Vircburku, kdež Nanebevzetí Marie Panny slavil. Ztamtud odebral se Lotar k vůli říšským záležitostem do Mohuče, pak do Basileje. Až tam provázel císaře Norbert, anobrž ostal u dvoru jeho až do postu r. 1134, kdy do Děvína se vrátil, jsa na mizině s zdravím svým.

Na rozloučenou s vezdejším živobytím sv. Norberta všímněmež si zásluh jeho o slovanské naše bratry, jakož také písemných jeho skládání.

Staří spisovatelé podotýkají za příčinou svatého Norberta, že přispěl hodně k probuzení Sas v křesťanství ochablých a ku vzkříšení křesťanské víry v Slovanech. Děvinská osada arcibiskupská obsahovala též župu Moračanů. Tito k Veletům či k Luticům počtení Slované seděli mezi řekami Labem, Stremou, Havolou, Temnicí a Nutou. Na snadě jest úsudek, že sv. Norbert nad týmž stáda svého dílcem ostražitě bděl, aby ušlechtilé ovoce křesťanství vydával v hojnosti. Ohledem přesné víry katolické a ctných mravů působil náš světec jakožto arcibiskup bez pochyby blaze na Velety

skrze soukrajinské biskupy braniborského a havolberského, též na Srby skrze biskupy meziborského, žičského a mišeňského. — Vedle Vicelina biskupa († 1154) blahověstili v nynějším východním Holštýnsku Norbertovi učeníci a řeholní synové Vagrům, slovanské větvi Bodrců, při roce 1066 téměř zpohanělým. — V polabských Slovanech zakotvilo a rozvinulo se křesťanství řádem Bílým, jejž byl sv. Norbert založil. Prémonstráti, řeholní kanovníci, na biskupské stolice sázeni a po krajích chováni v četných klášteřích, štěpovali nové a zušlechťovali zpustlé vinice Páně. Upřímnou pokorou, trpělivou láskou a ochotnou s málem spokojeností, jakouž byli po Otci zdědili, zdobýváno srdcí těch Slovanů. Sám Pán Bůh přidával váhy slovům poslů svých, čině zázraky na svědectví všem, kdež apoštolovali. Za semeniska blahověstů mezi Slovany dotyčnými slušno klásti tré biskupství, v Braniboru nad Havolou, v Havolberce a v Ratiboru, kteráž l. 1138, 1147 a 1154 prémonstrátskému řádu přivázána byla, takže nikdo tam nesměl býti biskupem ani kanovníkem stoličného chrámu, leč byl údem téhož řádu. V hlavním městě polabských Slovanů v Ratiboru osazena jest biskupská stolice výborným sv. Norberta učeníkem Evermodem l. 1154. Polabců dotčených, kteří opět k pohanství přilnuvše, po 84 léta modlám byli sloužili, ujal se biskup sv. Evermod právě otcovsky a dovedl toho s pomocí Boží, že svému nástupci v biskupství

sv. Isfridu, též prémonstrátovi, křesťanskou osadu zůstavil. — Vedle Benediktinů dopomahali také prémonstráti k rozkvětu Církve svaté v Pomořanech, kterouž byl tam bamberský biskup sv. Ota r. 1124. a 1128. štípil. — Pro ty a takové zásluhy, jež sobě sv. Norbert o Slovany buď sám získal aneb jich alespoň zúčastněl, slove on pokdy apoštolem Slovanů.

Jakožto spisovatel zůstavil sv. Norbert níže vytknuté plody své moudré, vroucné a statečné duše: Tři knihy o zjeveních a viděních, jež z milosti Boží měl v Kolíně a jinde; kázaní o zesnutí svatých mužů; rozjímání o padoucnosti věku lidského, též o nejsladším jhu Krista Pána; spis o napravení řeholního života i kázně; výbornou obranu papeže Inocence II. naproti Leonovci; výklady na mnohé knihy Písma svatého, které ještě před dvěma sty lety kapenberský klášter přechovával; malé duchovní hodinky o neposkvrněném početí Panny Marie, v nichž tahle věta zářila: „Zdrávas Panno, zachráněním Ducha Svatého nad velikánským hříchem prvotného rodiče vítězko neporušená!“ *) — též i řeč, kterouž l. 1126 v arciklášteře k sboru synů svých řeholních na rozloučenou byl učinil.

*) Řád Prémonstrátský, v čest bl. Panny Marie bez prvotného hříchu počaté založený, maje na paměti příklad svého sv. zakladatele, zapověděl v XIII. století svým údům, buď ústně buď písemně na ujmu neposkvrněného Početí bl. Marie Panny učiti aneb tvrditi.

Tuto, pokud víme, jedinkou nám dochovanou písemní práci sv. Norberta čítají podnes klášterové Bílého řádu vedle zákona sv. Augustina.

Jak svrchu praveno, vrátil se arcibiskup Norbert hrubě churav po výpravě římské ode dvoru císařova do Děvína. Osm neděl před svou smrtí ulehnuv, dokonával běh svůj bolestmi mořený rek křesťanský. Duše svátostmi Církve opatřená toužila po svém Pánu. Velekněz, pozdvih očí a rukou, žehnal své řeholní rodině i osadě; i rozloučila se — však na shledanou — dušička s pohostinným stánkem a letěla vstříc kynoucímu ženichu; i objal choť svou Kristus milostí věčnou! Umlkla, dozněla v slzavém údolí „nebeská píšťalka,“ jakž byl svatý Bernard Norberta pro jeho zbožnou výmluvnost nazval. Norbert usnul v Pánu ve středu, v šestý den června měsíce, léta 1134.

Blažené vykročení miláčka svého ráčil Pán Bůh ihned jednomu řeholníku v Prémonstrátě v arciklášteře zjeviti, ukázav mu oslavence olivovou ratolístku držícího. Jiný tamnější řeholní kanovník uzřel po několika dnech z milosti Boží známého mu Norberta v bílé říze, kterýž se před jeho očima v bělostkvoucí lilii proměnil. Hugo, arciopat prémonstrátský, spatřil u vidění Norberta v lesklém palácu září osloněného a slyšel ho líbezně zvěstujícího, žeť on Hugo jakožto společný dělník na vinici Páně té samé blahé slávy dojde.

Ledva byl arcibiskup děvinský Norbert v Pánu

usnul, vzešla jest mezi kanovníky hlavního chrámu sv. Maurice a řeholními kanovníky prémonstráty u chrámu bl. Panny Marie ušlechtilá hádka o místo, kdeby velebná schránka bohumilé duše odpočívati měla. Rozsouzení věci sporné vznešeno na císaře Lotara, jenž tehdy v Meziboru meškal. Zatím ve lebné tělo Norbertovo po městě Děvíně z kostela do kostela nošeno a všude Boží služby zádušní konány. Tehdejší náramné vedro nemělo pamětníků, a předce nebralo mrtvé tělo porušení; libá z něho vanoucí vůně občerstvovala mdlých zástupů, a dosavad kvetly umrlci po lících růže, jichž anděl smrti tehdáž ještě otrhati nesměl. Žasnul lid, plesalo duchovenstvo, velebíce Hospodina, Jenž tak sluhu svého uctiti ráčil. Z rozeznání a poručení císařova pohřbeno jest tělo sv. Norberta v prémonstrátském chrámě bl. Marie Panny, v pátek, 15. června t. r. 1134 u přítomnosti několika knížat a tří biskupů, Godebolda z Míšně, Ludolfa z Braniboru a Anselma z Havolberku. Obcoval-li císař Lotar slavnosti pohřební, za jisto klásti nelze, ač sice povědomo, že 29. června v Děvíně meškal. Z prostřed chrámu Marie Panny, kdež zprvu tělo sv. Norberta pochováno, přenesli je po několika letech řeholní jeho synové do kůru; nad hlavou a prsoma jeho stál oltář sv. Kříže; tu rozdával všemocný Bůh na přímluvu svého přítele poutníkům vzáctné milosti, jichž seznam nejspíš požárem l. 1180 zkažen byl.

Děvinského arcibiskupa Norberta prohlásil za světce papež Řehoř XIII. listem v Římě daným 28. července l. P. 1582. Tehdáž směřoval prémonstrátský řád k tomu, aby tělo sv. Norberta z města Děvína jinam přenešeno bylo, poněvadž od první polovice století šestnáctého nikoliv mezi katolíky, nobrž mezi zjevnými odpůrci Církve svaté odpočívalo. Bylť se blud Luterův r. 1522 v Děvíně rozplazil, obzvláštně přičiněním zvrhlého Františkána Jana Fritschhansy. Část svedeného měšťanstva pozvala Martina Lutera do Děvína, jenž přišed učinil k nim řeč v kostele sv. Jana Křtitele, v neděli sedmou po sv. Duchu r. 1524. Saský volenec Bedřich dovolil Děvíňanům chovati u kostela sv. Oldřicha učitele bludů, pastora a superintendenta Mikuláše Amsdorfa. Císařovy důtky a zápovědi nedbala rada městská, duchovní pravomoc k sobě potáhnuvši. Po smrti Bedřichově přiznal se Jan, volenec saský, veřejně k luteranství; Děviňané, přistoupivše r. 1526 v Torgavě k spolku ostatních protestantů, patřili potom mezi pověstné protivníky svaté katolické Církve. Vida věci takové, usiloval na strahovské opatství r. 1586 dožádaný Jan Lohel o dobytí těla sv. Norberta z ruk obce děvinské: o totéž pokusil se několikrát r. 1596 Jan de Pruetis, arciopat a hlava řádu Bílého; ale prosba obou i přímluva některých knížat katolických odmrštěna jest. Kašpar z Kvestenberka, opat strahovský, baže po svatém klenotu, vypravil

se r. 1626 do Děvína, spolehaje poněkud na listy zbožného císaře Ferdinanda II.; však bohužel bylo mu z Děvína dvakrát s prázdnou odjeti, kdež by ho byla rozkacená luza málem zabila. Posléz ráčil sám Pán Bůh tu věc líbezně spořádati.

Tilly, vůdce katolických vojsk, zvítězil u Luter v Brunšvicku nad Christianem IV. králem dansk ým, jenž byl protestantským knížatům na pomoc přitáhl. V tísni své pomýšleli Děvíňané, kterak by jim lze bylo ukonejšiti spravedlivého hněvu císařova. Vzkázali tedy opatovi Kvestenberkovi, že, chtíce již císaři pánu po vůli býti, jemu opatovi v příčině odvezení žádoucího pokladu překážeti nebudou. V provodu Krispina Fuka, probošta doksanského, vydal se pozvaný opat na cestu. Dne 2. prosince 1626 do Děvína přibylých hostů pozdravila ctně rada městská. Na zejtří uvedla je do někdejšího kláštera prémonstrátského bl. Panny Marie, kde již cizí vedralci totiž luteráni hospodařili. Tito prosili opata za přímluvu u císaře pána, by jim dosavádní odpor prominouti, starých svobod ponechati, jich pak samých osoby v své ochraně míti ráčil, poněvadž prý jim Christian Vilém, braniborský markrabě, jakožto správce někdejšího arcibiskupství děvinského, šibenicí vyhrožuje, pakli by tělo sv. Norberta odvezti dopustili. Majíce milost a ochranu císaře pána připověděnou, vedli opata do chrámu Marie Panny. S ním vešli Krispin Fuk; Martin Stricer, doktor bohosloví,

kanovník u sv. Kříže v Hildesheimě, jenž se potom stal prémonstrátem; Rudolf Sbrajavaka, setník v císařském vojsku, velitel posádky na hradě dobroborském; pak dva starší obce děvinské a Ondřej Rohr, děvinský měšťan, veřejný notář. Hnuvše zděným oltářem sv. Kříže a odkryvše vedlejší částičku podlahy v samém kůru, vypátrali zvláštní sklípek pomocí zedníků; i objevila se v něm rakev, složená ze dvou hrubých mramorových kamenů, spjatých skobami olovem zalitými. Na svrchním kameni či na víku byl nápis latinský, jenž po česku tak zní: „Zde pod tím mramorem odpočívá Norbert, z Boží milosti arcibiskup děvinský, zakladatel řádu prémonstrátského a obnovitel tohoto kláštera. Zemřel léta Páně 1134, 6. června.*)

Krušným namaháním sňavše víko, spatřili jsou na lůžku ve spodním kameni vydlabaném celé tělo sv. Norberta i ozdob arcibiskupských v dokonalém pořádku. Poctivše klenotu, začali svaté ostatky z rakve na prostřený kment přendávati. V hlavách rakve klečel opat Kašpar, v nohách probošt Krispin; mezi oběma kněz Stricer, bera jim z rukou ostatek po ostatku, zapisuje na lístek každý zvlášť, připínaje lístky a zavinuje všechno. Bylť od samého

---

*) HIC SUB HOC MARMORE JACET NORBERTUS — DEI GRATIA MAGDEBURGENSIS ARCHIEPISCOPUS — INSTITUTOR ORDINIS PRAEMONSTRATENSIS ET RESTAURATOR HUJUS MONASTERII. MORTUUS EST ANNO DOMINI MCXXXIV. VI. JUNII.

poledne až do noci úlohou posvátnou zaměstnáni. Velebíce Hospodina v srdcích svých, odnesli z chrámu svatý ten poklad na hospodu svou dne 3. prosince 1626. Když strahovský opat na zpáteční cestě dne 11. prosince k Doksanům pílil, vyšel proti tělu sv. Norberta v posvátném průvodu zástup lidu a duchovenstva, rozžaté voskovice nesa. Opat Kvestenberk složil svatý poklad prozatím v Marianském chrámě doksanských panen Bílého řádu; i odpočinul Otec mezi dceruškami, až v Praze k Jeho přenešení všechno bylo uchystáno. Kašpar opat, vrátiv se do Prahy na Horu Sion či na Strahov, pozval k budoucí slavnosti opatstvo a proboštstvo prémonstrátské z Čech, z Polska, z Němec a z Belgie, jehož císař Ferdinand II. vojenským úřadům v ochranu poručil, aby bez úrazu pouť konati mohli.

Královští místodržící v Čechách a nejvyšší úřadníci při soudu zemském požádali nejvyššího komorníka Jaroslava Bořitu hraběte z Martinic za prostřednictví u arcibiskupa pražského, kardinála kněze Arnošta hraběte z Harrachu, aby sv. Norberta za ochránce České země prohlásiti ráčil. Učiniv tak arcibiskup Arnošt dne 30. dubna 1627 danou v Praze listinou, v kteréž sv. Norberta Antorfčanů, Sasů a Slovanů apoštolem a protisvátostního kacířství pohromitelem nazývá.

Staroslavná Praha byla již ve svém toužebnou milostí rozšířeném srdci nebeskému hostu velebný

stánek vzdělala; pročež vypravil se opat Kvestenberk svrchu dotčeného dne 30. dubna s kláštera Hory Sion či se Strahova do Doksan. Bohu zaslíbené panny prémonstrátky ustrojily tam bohatým dílem ostatky svého Otce, kteréž pak v rakvi na podušce neb vycpánce aksamitové rozloženy jsou.

V první den května 1627 hnuli tělem sv. Norberta v sborním chrámě doksanských jeptišek a sice hned po mši svaté, kterouž tam kněz z rána před čtvrtou hodinou obětoval. Zástup lidu a duchovenstva doprovodil s kus cesty svaté tělo na ramenách kněžských nešené, počemž toto vloženo jest na slavnostní vůz, jenž byl čtyřmi běloskvělými sloupky opatřen a koltrami bílé barvy obestřen. Vítězný ten vůz táhlo šest brůn: povozníci a jiní sluhové měli na sobě bělounký oděv. V čele osmi strahovských duchovníků provázel svaté ostatky doksanský probošt Krispin, a k ozdobě téhož průvodu přispívalo jezdectvo šlechty vůkolní. Když se průvod okolo čtvrté hodiny s poledne ku Praze přibližoval, vyjelo mu ztamtud naproti tři sta obrněných mužů. U pořičské brány očekával již kardinál Arnošt s veškerým duchovenstvem pražským a s množstvím lidu městského i urozeného. Kardinál přivítav sv. Norberta řečí až k slzám pohnutlivou, skončil ji tou prosbou, aby světec království České v ochranu svou vzíti ráčil. Tu zavzněla nová píseň ku poctivosti sv. patrona potom přendáno jest svaté tělo do nové cedrové rakve

indickým dřevem i stříbrem řemeslně vykládané a trojím zámkem opatřené. Za slavného vyzvánění a z pušek střílení městských tří praporců vneslo osm prémonstrátských prelátů tělo svaté do chrámu Matky Boží před Týnem. V týž den 1. května, svatvečer před hlavní slavností, postil se obecný lid s duchovenstvem. Když průvod s tělem sv. Norberta v Týnském chrámě stanul, deštivé několikadenní počasí hned minulo a od té chvíle zůstávalo nebe pořád jasné po celý oktáv té slavnosti. V témž chrámě slavili prémonstráti v touž noc pění církevních hodin. Nazejtří, 2. května, zrána o šesté hodině shromáždilo se opět duchovenstvo s lidem a se šlechtou v chrámě týnském, načež jeden z premonstrátských prelátů mši svatou zpěvmo obětoval. Po té ubíral se průvod s tělem svatým do chrámu nejsv. Spasitele a odtud po mostě Karla IV. na Strahov. Cestu posvátného průvodu krášlilo tré vítězných bran či oblouků, ozdobených průpovědmi a obrazci, život a skutky našeho světce připomínajícími. S hůry oblouků zněla sv. ochránci tudy procházejícímu líbezná hudba; jinochové, co pážata, věnovali mu zbroj a štíty se znakem Čech, Moravy a Slezska; jedni vítali sv. Norberta švarnou řečí, jiní za starší ochránce zemské přestrojení spouštěli se na oblacích dolů, pozdravujíce a vítajíce nového a přijímajícího ho slavně mezi sebe. U každého oblouku zastavoval se průvod, šetře cestou následního v postoupání pořádku.

Napřed šli řádové řeholníků; za nimi kráčelo světské duchovenstvo; následovali premonstráti, jichž přes sto napočteno, za těmi postupovala vždy věrná kapitola Svato-Vítská, za ní šlo osm prémonstrátských opatů, jenž rakev s tělem sv. Norberta poponášejíce, v službě této s tolikýmiž sborníky téhož řádu se střídali. Za nimi kráčel velebně kardinál Arnošt, drže v stříbrném ostatkáři hlavu našeho světce pod nebesy, kteréž čtvero knížecích osob neslo. Následovala šlechta, pak ubíral se purkmistr s radou obce pražské a s měšťanstvem, všickni rozžaté voskovice nesouce. Slibní korouhve království Českého, též krále (císaře) a panstva, jichž sedmnácte vlálo, zdobil nápis: „Bohu a velikému Jeho příteli Norbertovi.“ — Prošedše prvním, nejspíš na náměstí postaveným, obloukem, učinili zastávku v chrámě nejsv. Spasitele, kdežto píseň „Tebe Boha chválíme“ rozkošně zpívali. Odtud dále na Karlův most, ihned zahřměla hrubá střelba z protějšího hradu královského. Na témž mostě u Božích muk prodlel chvilku sv. Norbert, obzvláštní druhdy milovník kříže Kristova. U mostecké věže na Malé straně čekal pod vítězným obloukem jinoch vzáctného rodu, sedě v drahém brnění na bujném komoni. Vzdav světci poctu, poroučel království a matičku Prahu v jeho ochranu a obětoval mu meč, který pak, jeda před rakví ostatkovou, v pravici držel, dokavad průvod trval. Šlechtic tento měl

v komonstvu zpředu tři a vzadu opět tři urozené panice, kteří planoucí pochodně nesli. — Opodál kynula brána okrášlená obrazem ukřižovaného a sedmi paprsky ozářeného Krista Pána; touž bránu krášlil obraz sv. Norberta, jenž ověnčen září nebeskou, pravicí veškeré Praze žehnal; byltě obraz tak nastrojen, aby se kamkoli pohodlně obraceti dal.

Posvátnému průvodu na Horu Sion či na Strahov vstupujícímu vyšel naproti opat Kašpar z Kvestenburka a přivítal u brány strahovského kláštera sv. ochránce jmenem prémonstrátského sboru řečí srdce uchvacující. U kobky sborního či konventského chrámu bl. Marie Panny pnul se vítězný oblouk vzhůru nad vrch téhož chrámu, skad dva ušlechtilí panicové v provodu lahodné hudby našeho světce pozdravovali; jiní však mládenci poklonami a jináč ho vítali a ctili. Potom v témž strahovském chrámě obětoval kardinál Arnošt mši svatou na velikém oltáři, nad kterým rakev s tělem sv. Norberta složena byla. Mezi ctitele sv. Norberta tam přítomné rozdal strahovský opat Kašpar množství pamětních penízů stříbrných; měly na líci obraz sv. Norberta, na rubu však nápis latinský, jenž česky takto zní: „Přenáší se do hlavního města České země druhého května léta 1627.“ *)

---

*) Transfertur In Metropolim Boemiae Secunda Maji An. 1627.

Osm dní slavila Praha přenešení těla sv. Norberta. V den třetí května měsíce putovala veledůstojná kapitola Svato-Vítská na Horu Sion, kdež jeden z jejích údů oběť mše svaté sloužil, jiný pak v čest sv. ochrance kázal. Podobně odbývali pouť ostatní kapitoly a řádové řeholní. Bylť arcibiskup Arnošt všem po Praze kazatelům poručil, aby po celý oktáv té slavnosti skutky a zásluhy sv. Norberta za cíl své řeči obírali. Dne 9. května, jímž se oktáv slavnosti dokonával, nešena jest hlava sv. Norberta v posvátném průvodu s Hory Sion do chrámu Rodičky Boží před Týnem, v čemž se tří opatové Bílého řádu střídali. Před chrámem prostřed náměstí učinil řeholní kanovník ze sboru strahovského kázaní ku poctivosti sv. Norberta, načež všem jeho ctitelům za vroucné účastenství poděkoval; pak donešena jest svatá hlava zpátky na Strahov.

Nepokoj v Slezsku překážel zbožnému Ferdinandu II. ve vyvedení úmyslu, dostaviti se k slavnosti přenešení sv. Norberta. Když pak se r. 1628 výroční památka té slavnosti v Praze dála, neobmeškal týž český král s chotí a syny svými dotčenou památku světiti. Tehdáž nesli prémonstrátští prelátové tělo sv. Norberta do hlavního chrámu sv. Víta, v němž je na oltář položili. Sestoupiv s královského hradu, modlil se císař Ferdinand II. s rodinou svou před velikým oltářem a poslouchal kázaní opata Kašpara z Kvestenberka. Potom nesli

prelátové tělo svaté zpět na Horu Sion. Kardinál Arnošt nesl hlavu našeho světce pod nebesy; za ním kráčel císař pán s rodinou svou a s jinými údy císařského rodu, tak skroušeně a vážně, žeť svým příkladem přítomné zástupy k pobožnosti rozněcovali. V sborním chrámu Panny Marie na Strahově načal arcibiskup Arnošt píseň v čest sv. Norberta a obětoval mši svatou. Nešpory a požehnání Velebnou Svátostí ukončily slavnosť. Téhož dne zdvihalo se od hradu sv. Václava až na Strahov patero vítězných oblouků; na večer hořela Praha slavnostním osvětlením a ohněm strojeným.

Od té doby, co se úcta k sv. Norbertu po vlasti naší zmahati počala, uděloval Pán Bůh na přímluvu téhož světce upřímným jeho ctitelům vzáctných milostí v duchovních i tělesných potřebách. Nad jiné častěji utíkaly se k přímluvám sv. Norberta ženy, aby na živě zachovány šťastně porodily. Svým ctitelům k vůli přimlouval se náš světec i za takové, kdož vně ovčince Kristova bloudili po hubených pastvinách. Mezi oktávem přenešení sv. Norberta r. 1627 vrátilo a přivinulo se k matičce Církvi šest set osob augsburského vyznání; dosvědčuje toho zvláštní spis v kanceláři království Českého uložený. Braniborský markrabě Christian Vilém, jenž byl co správce arcibiskupství děvinského přenešení těla sv. Norberta tuze odporoval, zavrhl též okolo roku 1631 vyznání luteranské a přilnul k víře katolické. Po-

kládaje tu dosaženou milost Boží za účinek přímluvy sv. Norberta, chtěl tomu, aby, až umře, tělo jeho na Strahově blízko ostatků téhož světce odpočívalo; že pak pro valný odpor svého pokrevenstva donucen byl od takového přání upustiti, pečoval aspoň o to, aby tam výročně za jeho duši mše svatá byla obětována.

Svatý Norberte, ochránče České země, pros za nás Boha!

Sv. Štěpán,

král uherský.

Uherský národ, zkaziv za pohanství svého říši moravskou, usedl v nynější vlasti své a najížděl odtud na sousedské i daleké křesťanstvo. V základ, že zdrží smluvené s řeckým císařem příměří, postavil zástavců, mezi nimiž se Ďula (Gyula) vojvoda sedmihradský, nacházel. Ten oblíbiv sobě v Carhradě náboženství křesťanské, přijal tam asi leta 948 svátost křtu. Biskup Hierothej, doprovodiv téhož vojvodu do země sedmihradské, naučil jeho rodinu a poddané některé počátkům svaté víry, a pokřtil je. Vojvoda Ďula měl úhlednou, rozumnou a statečnou dcerku Saroltu, a právě tuto křesťanku požádal uherský kníže Gejza k sňatku. Přičiněním Sarolty obrácen jest potom její choť na křesťanskou víru.

Pokřtěného knížete Gejzy hnětla starost, kterak by divokému, spurnému, krutému národu uherskému blahé učení a příklad Pána Ježíše v mysl a v srdce vštípil. Tehdáž uzřel ve snách velmi sličného jinocha a slyšel jeho zvěstování: „Narodí se tobě syn a

ten z Božího uložení vykoná, co ty obmýšlíš; on bude králem, však takovým, jenž i věčnou korunu od Boha vezme. Blahověsta, který tebe navštíví, vzácně přivítej, dobře chovej a rád poslouchej!“ Procitnuv, oznámil kníže vidění domácím křesťanům a poděkoval za to Pánu Bohu. Podobné vidění měla i kněžna Sarolta, jsouc na slehnutí; zjevil se jí sv. Štěpán, prvomučeník, v jahenském rouchu, řka: „Porodíš syna, jenž bude prvním korunovaným králem uherským; tomu dej jmeno po mně!“

Leta 984 vybral se náš sv. Vojtěch do Uher shlednout a obstarat Slovenska, tehdy dílce pražského biskupství. Připutovav s duchovní družinou k Ostřehomu městu, kdež Gejza dvorem seděl, vzkázal mu, že by rád přispěl k štípení vinice Páně mezi Uhry. Kníže s hloučkem křesťanů vyšed proti Božímu poslu a přijav hosta vzáctného, dal svolati pohanů, jimž pak svatý biskup blahé učení Kristovo zvěstoval, pokání a polepšení života navrhoval a hodným svátostí křtu posluhoval. Též tam mnozí chrámečkové naspěch zbudovaní povstali. Té doby urodila v Ostřehomě Gejzovi kněžna Sarolta synáčka, jehož dožádaný k tomu sv. Vojtěch svátostí křtu omilostnil, nazvav jej Štěpánem. Jakž podobno, byl tehdáž v družině sv. Vojtěcha kněz Radla, někdy pěstoun, učitel a duchovní otec téhož pražského biskupa. Kterýžto kněz učiniv v Římě Pánu Bohu slavný slib pod korouhví sv. Beneše, nazýván jest Anastás či Astrik. Týž Astrik Radla

opatoval nejprvé v břevnovském klášteře u Prahy; ale po zradném zbití rodného bratrstva sv. Vojtěcha na Libici roku 996 jsa co přítel a řeholní bratr jeho v Čechách ohrožen, ušel s částí břevnovského sboru do Uher ku knížeti Gejzovi, jehož nákladem pak tito synové sv. Beneše na Svaté Hoře či na Hoře sv. Martina sobě a budoucím klášter stavěti počali.

Nábožně a moudře vychovávaný kněžic Štěpán přiučil se taky slovanskému a latinskému jazyku. Když v mládenečka povyspěl, zahájil stařičký Gejza sněm v Ostřehomě; tam uradiv se s zástupci všeho národa, prohlásil syna Štěpána za budoucího knížete, po čemž roku 997 v Pánu usnul. Téhož léta náš sv. Vojtěch v Prusích umučen jest.

Začav panovati, rozkázal kníže Štěpán Uhrům, aby křest svatý přijali a křesťany v chlapství zdržované k svobodě navrátili. Odbojné pohanstvo našlo brzo náčelníka Kupu, vojvodu župy šomoďské, kterýž jsa z přízně Štěpánovy snad po knížecí stolici dychtěl. Silné vojsko povstalců drancovalo, plenilo, požehalo venkovských knížecích statků a měst; ubíjelo obecných lidí a úřadníků příchylných k panovníkovi. Za hrozného nebezpečenství objevil kníže Štěpán srdečnou důvěru v Pána Ježíše. Vojíny statečné, sv. Jiří a sv. Martina, za přímluvu u Boha vzývaje, udeřil malým vojskem křesťanským na buřiče pohany, kteří právě sklíčili a oblehali Vesprym, město mu přemilé. Zví-

těziv tu nad nepřítelem, splnil svůj před bitvou Pánu Bohu ke cti sv. Martina učiněný slib. Dostavěl totiž arciklášter benediktinský na Hoře sv. Martina i nadal jej vesnicemi a hospodářskými dvory ze zboží po zbitých v té bitvě buřičích; přikázal také, aby z všelikého majetku zajatých ne přátel budoucím biskupům domácím desátek zachován byl.

Pilným čtením a nábožným rozjímáním Písma svatého utvrzoval se mladý kníže Štěpán v tom úmyslu, že z uherské země modlářskou ohavnost vykoření a všechen svůj národ k sloužení Pánu Bohu do ovčince Kristova přivede. Na tak pracnou však spasitelnou věc pomýšleje, hledal rady a pomoci Ducha Svatého. Již tedy Jeho milosti užiti chtěje, prodlužoval své modlení, leže křížem prostřen na podlaze chrámové, i rozdával štědrou pravicí almužnu Pak pozval z blízkých a dalekých zemí řeholního a světského duchovenstva, by v pohanském národě uherském vinici Páně štipilo a zdělávalo. Plodným semeniskem uherského duchovenstva byl arciklášter na Hoře sv. Martina, v němž rodák náš, Astrik Radla, zprvu opatoval. Z tamtud vycházeli spůsobní blahověstové a rozcházeli se kvapíce do modlářských pustin kypřit a osívat Božím slovem a svatým živobytím tvrdou půdu srdcí pohanských; ztamtud mnichů vybíráno i na biskupské stolice sázeno. První arciopat Svatomartinský Astrik Radla vystavěl pod Železnou horou

pro syny sv. Beneše klášter Pécsváradský, jenž pak od knížete Štěpána hojně nadán byl. K vůli rozmnožování a vzdělávání uherského duchovenstva založil a nadal týž horlivý kníže ještě tři kláštery zákona sv. Benedikta, v nichž taky opatové starostovali.

Svatý Štěpán často s posvěcenými Božími služebníky o křesťanském náboženství před svým dvorstvem a před svou družinou vojanskou rozprávěl; i dal mu Pán Bůh, že tato družina v Krista Pána uvěřivši, ráda křest svatý přijala.

Hodlaje v zemi uherské biskupských stolic vyzdvihnouti, poslal dotčený kníže roku 1000 arciopata Astrika Radlu do Říma k papeži Silvestru II. s tou prosbou, aby uherskému národu již namnoze k víře Kristově obrácenému požehnal, cožkoliv dobrého kníže Štěpán za příčinou katolického náboženství v Uhřích zařídil a ještě zařídí, schválil, knížete za krále prohlásil a jej korunovati dovolil. Vyslanec Astrik dobře pořídil u Stolice apoštolské. Svatý Otec nazval uherského knížete apoštolským králem a poznav andělským zjevením vůli Boží, dal mu zlatou korunu pro polského knížete Mečislava chystanou i dvojitý kříž stříbrný a posvětil našeho Astrika Radlu na biskupství kaločské.

V hod Nanebevzetí bl. Marie Panny, 15. srpna, l. P. 1000 pomazán i korunován jest uherský kníže Štěpán v Ostřehomě na království. Brzyčko slavil král sňatek s pobožnou Gizelou, dcerou bavorského

vojvody Jindřicha Pobožného a sestrou Jindřicha svatého, jenž r. 1002 císařovati počal. Sňatek ten sjednán i požehnán jest biskupem Astrikem Radlou.

Štěpána krále zásluhy o svatou Církev v Uhřích jsou převzáctné. On tam založil a nadal aspoň desatero biskupství, mezi nimiž ostřehomské vysazeno jest v arcibiskupství. Krom velikých chrámů biskupských dal všudy po zemi uherské stavěti osadních kostelů, z nichž by každý desíti vesnicím vůkolním dostačoval. Roucha, nádobí a nářadí do chrámů pořizoval svatý Štěpán, ježto knih mešních a obřadních dodávání k biskupům příslušelo, u kterýchž také podřízené duchovenstvo chlebilo. Drahá roucha vyšívaného díla vzali jsou někteří chrámové z rukou královny Gizely, která je byla s pomocí dvořanek zhotovila. Chtěje svým vlastencům pobožné putování navrhnouti a usnadniti, založil a nadal pro ně zbožný král Štěpán hospody v Jeruzalemě, v Římě a v Cařihradě. V Jeruzalemě postavil klášter a nadal jej poplužními dvory a vinicemi; v Římě založil a nadal chrám sv. Štěpána prvomučeníka a při něm sbor dvanácti kanovníků; též v Carhradě vystavěl a nadal slavný chrám.

Hlavní či arcibiskupský chrám ostřehomský posvěcen jest našemu sv. Vojtěchu k poctivosti. Za prvního arcibiskupa v Ostřehomě obrán byl kněz Dominik; po něm arcibiskupoval z roku 1003 domněním svatý Šebesta, prvé mnich na Hoře sv. Martina; ten když Božím dopuštěním oslepl, usta-

noven jest správcem ostřehomského arcibiskupství náš Astrik Radla; v témž úřadu potvrdil ho papež a poslal mu plášť arcibiskupský. Po třech letech zbavil Pán Bůh arcibiskupa Šebka slepoty; pročež vrátil se Astrik do Kaloči na svou biskupskou stolici, podržev plášť a název arcibiskupský. Léta 1007 obcoval náš Radla krajinskému sboru ve Frankobrodě, kdež biskupstvo o založení babenberkského biskupství jednalo na žádost císaře Jindřicha II., svatého bratra uherské královny Gizely; potom roku 1015 posvětil týž Astrik klášter pécsváradský. Dle domnění řádu sv. Beneše a některých katolických spisovatelů, předně uherských, byl náš vlastenec Radla „světec“ a „muž svatosti veliké.“ Tento věhlasný rádce sv. Štěpána i rozmnožitel království Božího v Uhřích usnul v Pánu 12. listopadu, léta prý 1023.

Apoštolský král Štěpán prohlásil národu zákon, jímž pod uvarováním přísných trestů zapovídá hověti pověrám pohanským, smilniti, cizoložiti, vražditi a snubiti se s modláři. Ano svědomitým pečováním a horlením svatého panovníka království knížete světa tohoto pořád hubenělo, poštval naň jedovatý prskač sestřence matky jeho Sarolty, vojvodu sedmihradského Ďulu. Tento zarytý modlář spolčil se po smrti svého strýce Ďuly staršího s valným zbytkem sedmihradského i uherského pohanstva též s Keanem, vojvodou Pečenezů pohanů proti svatému králi a všemu křesťanstvu

v zemích jmenovaných. Ale Pán Bůh dal při roce 1002 svatému Štěpánu za pomoc prosivšímu stkvělé vítězství, až i Ďula s ženou a s dvěma syny jat a ponížen jest. Dle slibu svého před bitvou učiněného postavil připomínaný král v Budíně a v Bělehradě královském nákladné chrámy Rodičce Boží k poctivosti. Aby se pak víra křesťanská v Sedmihradsku spíš ujala, založil a nadal tam vítěz Štěpán z dědin a statků přemoženého Ďuly v jeho někdy sídelním městě v Bělehradě Ďulově biskupství. Tomuhle městu říkáme nyní Karlovský Bělehrad.

Po Pánu Bohu miloval svatý Štěpán Rodičku Boží, Panenku Marii náramně; on této naší velemocné prostřednici a řečnici sebe i království své na modlitbách ustavičně v ochranu poroučel; od té doby Ji národ uherský pro velikou vážnost a uctivost vždycky nejiným jmenem leč „hospodyní“ či „paní“ svou nazýval.

Jsa ve dne rokováním o důležité věci obecné a plněním jinačích povinností zaměstnán, trávil apoštolský král za noci mnohou hodinu na modlitbách, rozjímal o tom, což katolíkovi k spasení prospívá a žadonil svrchovaného Soudce za tu milost, by On sám den jak den rozumem a vůlí jeho vládl, když by mu bylo úřadně rozeznávati, právo konati, někoho na smrt odsuzovati; a ty pokorné prosby své provázel on pláčem před tváří Hospodina Boha našeho!

Řádných křesťanů víra jest krásný štěp, osy-

paný ovocem lásky. Úrodnou věrou obdařil Duch Svatý krále Štěpána. Kterýžto ctě samého Pána Ježíše v chudých Jeho údech, vycházel nočně přestrojen z paláců, navštěvoval, těšil, oštědřoval je penězi a klečmo nohou jim umýval. Na téhož dobrodince svého vrhli se kdys nedosytní žebráci, oškubali mu bradu a vytrhli váček s penězi. Jeho láska k nuzáctvu mrzutostí urvalců neuhasla, nobrž prudčeji vzplanula! Postesknuv sobě u Panenky Marie a pochváliv z toho Pána Boha, již na tom ustrnul, že prosby chudého, buď on kdokoliv, nikdy neoslyší. Den po dni brali chudí z královského důchodu hojnou pomoc peněžitou; milostinu (almužnu) rozdával někdy král apoštolský sám, jindy rukou duchovenstva. Kdykoliv k jeho dvoru bl. Vintíř z pouště šumavské přijel, poručil hospodář zvanému hostu, dokud by u něho pomeškal, péči o národ uherský. Rozuměje mu, začal poustevník v královském paláci divně hospodařiti; což tu koliv kloudného zahledl a vyšťoural, to vzebrav, rozdal vdovám, sirotkům, příchozím, poutníkům, kostelům a duchovním osobám chudobou a bědou sklíčeným, takže tam skoro nic nezbylo. V čemž se mu hospodář za posledních let věku svého vyrovnal; neboť tehdy zasílal velikých darů i cizozemským klášterům, věda, že se z týchž pomocí také na mnohé jiné chudáky ledacos dostane.

Pán Bůh, jenž osob mu milých rád křížkem navštěvuje, arciť bydla svého sluhy Štěpána nepo-

míjel. Ba, On vcházel k němu pokusit víry, naděje a lásky jeho! — Štěpánovo srdce jemné svírala úzkost a bolest, když proti němu naddotčení pokrevenci s pohanským lidem zbrojně povstali. V těch i v jiných nebezpečenstvích vlasti a Církve svaté utíkal se panovník důvěrnou modlitbou k Pánu Bohu, poroučel sebe i národ Marii Panně v ochranu, a v nejpilnější potřebě zavěsil modlitbám křídla tuhého postu, přizvav k tomu i poddaného lidu křesťanského. Ještě jináč dotýkala se ho ruka Páně. Tři léta pořád byl král hrubě nemocen; ozdravěv pochoval svých dětí záhy zemřelých. Ostal mu syn Emerik ku potěšení. V něm již jedináčkovi soustředil otec všechnu lásku svou; jemu dal zbožných a moudrých učitelů, aby někdy v duchovních a světských věcech vyspělý po něm národu k užitku, sobě pak k věčnému spasení uměl kralovati. Otec sám složil a doručil Emerikovi moudrých a spasitelných pravidel, jichž by až králem bude, ostříhal: „Především drž se pořád svaté víry katolické; upevňuj ve vlasti novotnou Církev; biskupy měj v uctivosti; miluj přední panstvo i drobnou šlechtu; panuj a suď vždycky spravedlně; při všelikém podnikání svém buď trpěliv; příchozích rád vítej a přechovávej; bez rady moudrých mužů nic nezačínej; dobrých příkladů svých předků následuj, zlých se varuj; rád se modli Pánu Bohu; buď pobožný, milosrdný, na chudé laskavý!“ Avšak svrchovaně prozřetelný

Hospodin velmi schopného, výborně vychovaného a svatého královice přidružil Svému dvorstvu 2. září, l. P. 1031, když mu bylo čtyřiadvadcet let. Zahynul-li královic Emerik, jakž někteří dost vážní spisovatelé vypravují, o lovu divokým kancem, toť měl otec jeho ještě větší bolest. Pozbyv jedináčka svého, byl král Štěpán zprvu jakoby omráčen; ale spamatovav se brzy, srovnal po křesťansku vůli svou s Boží prozřetelností. Od té chvíle byla jeho pobožnost ještě vroucnější, láska k Bohu čistší, dobrota k chudému lidu a duchovenstvu štědřejší a všechen život jeho dokonalejší. Pán Ježíš byl teď napořád terčem jeho myšlení, žádání, rozprávění a jednání; již bažil po té hodince, která by jeho dušičku s Vykupitelem v nebesích svedla a sloučila! Na sklonku života svého stonal dlouho. Když slabostí státi nemoha, ulehl, spiklo se proti němu čtvero nejvzácnějších uherských smrti královy nedočkavých županů. Na večer, dřív nežli v palácu královském služebnictvo bylo rozsvítilo, vplížil se jeden z vrahů těch do pokoje králova, nesa pod pláštěm schovaný obnažený meč. Však řízením Božím smekl se meč, an vcházel, na podlahu a zařinčel. Králi otázavšímu se ho, nač by přicházel, sklesl úkladník k nohoum, vyznal všechno a žebronil za smilování a prominutí. Král odpustiv mu, dal ostatní spiklence souditi; a ti po zákoně byli utraceni.

Vyzvav k sobě biskupů a předních pánů ná-

dvorních, o tom rokoval s nimi panovník Štěpán, kdože by po něm kralovati hoden byl? Pak jich napomenul, aby v svaté katolické víře trvali, o spravedlnost dbali, sebe vespolek milovali, pokory hleděli, a všemožně o zachránění a zvelebení vinice Páně po vlasti pečovali. Pak očí a rukou k nebesům pozdvihnuv, modlil se, řka: „Ó, ty nebes královno! slavná veškerého světa obnovitelko! tobě Církev svatou se vším biskupstvem a duchovenstvem i království uherské s panstvem i lidem obecným v přímluvu a ochranu poroučím, svou pak duši mateřským rukoum tvým důvěrně odevzdávám!“

Byl svatvečer hodu Nanebevzetí bl. Panny Marie; král prosil s pláčem Pána Boha, by duši jeho v ten svátek těla odloučiti ráčil, doufaje pro nebeskou radost a blahost Matky-Panny v týž slavný den, že na Božím soudu hojnějšího milosrdenství užije. Nazejtří uprostřed panstva a duchovenstva všechny svátosti umírajících pobožně přijav, usnul v Pánu — 15. srpna, roku 1038. Tělo do Bělehradu Královského zavezeno a tam v proboštském chrámě bl. Marie Panny v rakvi z bílého mramoru pochováno. Královna Gizela, vrátivši se do první vlasti své do Bavor, strávila zbytek života v městě Pasově v panenském klášteře zákona sv. Beneše v Nižním Hradě, jejž byl její svatý bratr, císař Jindřich II., obnovil.

Ostatky sv. Štěpána krále asi roku 1038

slavně zdviženy jsou. Zdviž dála se v Bělehradě Královském v proboštském chrámě bl. Marie Panny 20. srpna po nešpoře. Za noci této učinil Pán Bůh svému miláčku k vůli v dotčeném chrámě mnoho zázraků na nemocných a mrzácích; z těch budiž hned níže jeden vytknut. Sedmiletého již od narození ochrnulého pacholíka leda čtvermo lezoucího donesli ubozí rodičové k hrobu sv. Štěpána, vzývajíce ho za přímluvu před Pánem Bohem. Pojednou vstává hošík zdráv a chodí z příma. Svědek divu toho svatý Ladislav, uherský král, dal se radostí do pláče a vzav omilostněného hocha do náručí, nesl jej k oltáři a velebil s přítomným množstvím lidu a duchovenstva Toho, Jenž mocen jest v Svatých svých. —

Když dne 2. září l. P. 1686 vojsko císaře Leopolda I. nad tureckým zvítězivši, pevnost Budín dobylo, ustanovil papež Inocenc XI., aby se památka sv. Štěpána (či svátek jeho) vždy 2. září světila.

Lebku sv. Štěpána chovají v Bělehradě Královském; neporušenou štědrou jeho pravici, korunu a korunovační plášť střehou v Budíně v hradní královské kapli sv. Sigmunda.

Hlavní chrám sv. Víta v Praze chová ctně znamenitý kus z těla sv. Štěpána, uherského krále, i ostatkář či schránku s třístičkou z kříže Kristova též s prstem sv. Štěpána, prvomučeníka, jejž na

hrdle zavěšený nosíval. Kterýžto ostatkář darován jest potom léta 1353 od uherského krále Ludvíka našemu Karlu IV. Otec vlasti ozdobiv tu ostatkovou schránku nejdražšími kameny, nosil ji uctivě na krku do skonání vezdejšího života svého.

BLAHOSLAVENCI.

Bl. Karel Spinola.

V horních Vlaších kvetl v šestnáctém a sedmnáctém století hraběcí rod Spinolů. Mezi muži výbornými, jež Církvi svaté a obci světské dodával, byli zdární biskupové jakož i vznešení úřadníci a dvořané německých císařů a španělských králů. Nejvzácnějším pak ovocem na tom kmenu vyspělým nazvati lze Karla, který nedávno za blahoslavence prohlášen byl. On jest spoluvlastenec, pročež i zvláštní náš řečník před Bohem.

Císař Rudolf II., král český, měl na hradě pražském znamenitého dvořana Oktaviana Spinolu z rodu hrabat Tasarolců, usedlých v svobodné obci janovské ve Vlaších. Téhož zasloužilého hraběte učinil komořím a nejvyšším podkoním dvoru svého.

Nejmenovaná šlechtična — Česká — urodila v Praze roku 1564 hraběti Oktaviu Spinolovi synáčka Karla, svrchu označené ovoce přeušlechtilé.

Dle pověsti obýval Karlíček několik let ve

Španělích u svého příbuzenstva. Do Vlach povolaný dán jest na starost ujci Filipovi Spinolovi, biskupu Nolskému, kardinálovi sv. římské Církve.

V městě Nole měli jezuité kolej; k nim chodil pacholíček Karel Spinola do latinských škol. Buď tehdáž buď dřív událo se, co náš blahoslavenec po mnoha letech v Japonsku přátelům vypravoval: „Byl jsem ještě tuze mlád a hrál jsem s chlapci, když mne náš dozorce jezuita kněz Bartoloměj Ricci k sobě povolal a mně oznámil: „Budeš údem Tovaryšstva Ježíšova, misionářem v Japonsku, kdež i život složíš za víru Kristovu.“

Věkem prospívaje, zpomínal hrabě Karel Spinola často na řeč jezuity Bartoloměje, rozjímal padoucnost blaženosti a slávy vezdejší, a obdivoval se apoštolskému hrdinství kněze Rudolfa Akvavivy. Tento syn adrianského ve Vlaších vojvody, vstoupiv do Tovaryšstva Ježíšova, odplul do Indie a zvěstoval tam učení Kristovo pohanům, od nichž léta 1583 na ostrově salsetanském byl umučen. To vše hnulo srdcem dvacetiletého hraběte Spinoly, že za přidružení Tovaryšstvu Ježíšovu snažně počal prositi, hodlaje plouti do japonské říše a tam v apoštolském díle, dal-liby Pán Bůh, život za milého Spasitele obyčejem mučeníků obětovati. Od představenstva jezuitského ujištěn jest hodny panic vyslyšením prosby, až sobě u rodičů svolení k tomu dobude; to pak zjednal mu kardinál ujec, zkusiv jeho v té věci nepodajnost.

Dne 23. prosince přidružen jest Karel Spinola jezuitským nováčkům v neapolském městě Nole. Pěstounem nováčků byl tehdy Bartoloměj Ricci, jehož moudrou správou Karel Spinola tolik prospěl, že hned po prvním roce zkoušky řeholní do lecské koleje vypraven jest, aby v jedné školní třídě mládež vyučoval. Tam měl zpovědníka jezuitu Bernardina Realina, s kterýmž se radil, měl-liby za vyslání do Japonska svého jenerala či vrchního starostu prositi anebo mlčky očekávati, až se zlíbí prozřetelnosti Boží naplniti přání srdce jeho? Kněz Realino zpytoval a zkoušel dlouho, měl-liby jinoch od Pána Boha povolání k zámořskému misionářství, a přesvědčil se, žeť panicovo přání Duch Svatý zanítil. Poradiv mu, aby své toužení zjevil vrchnímu, připověděl, že prosbu jeho svou přímluvou doprovodí. Hnedle potom odjel Spinola do Neapole, vlaského města, študovat v koleji jezuitské.

V Neapoli zastal Karel Aloisia z Gonzagy, k vůli zotavení tam meškajícího. Blaze působil svatý mládenec obcováním svým na Spinolu, z čehož tento ještě na sklonku svého živobytí Pána Boha velebil. Po odbyté dvouleté zkoušce nováčků zavázal se Karel Spinola Tovaryšstvu Ježíšovu prvními řeholními sliby v hod Boží vánoční 1586, načež opět v Neapoli u jezuitů mudrctví študoval. Když pak tam počal krví chrkati, poslán jest z vůle lékařů do Říma, kdež za některý čas chodil

do školy ku knězi Klaviovi, vyhlášenému učiteli vyššího počtářství. Ztamtud jel na rozkaz svého vrchního k vůli zdraví do Milána. Vyhojenec dostudovav mudrctví v koleji brerské, učil mládež v jedné třídě celý rok. Za let následních študoval bohosloví a učil mládež počtářskému umění, k čemuž měl od Ducha svatého zvláštní schopnost.

Mnoho času a pilnosti věnoval Spinola vědám, slýchaje, by Japonci sobě učených misionářů oblibovali. Než umění a vědění všeliké bylo mu jen prostředkem, nikoliv cílem; za účel a konec všeho študování kladl větší čest a slávu Boží a spasení svých bližních. Na docílení toho hleděl sám prospěti v ctnostech a tráviti život v svatosti, což se mu i podařilo s pomocí Boží. Řeholní spolubratří vydali o něm po jeho smrti toto svědectví: „Bez přítrže s Pánem Bohem přátelsky obcoval; pro Něho i pro svého bližního rád a mnoho pracoval, trpěl a života se opovažoval; všeliké krušné a lopotné dílo horlivě podnikal i statečně dokonával překážek a protivenství nedbaje, jak militně uznal, že se tou prácí Pánu Bohu zavděčí; v zapírání sebe samého, v přemahání a umrtvování své žádostivosti nikdy nemdlel; všechny kusy zákona svého řádu zevrub zachovával a naplňoval.“ — Patrnoť, že byl krásným vzorem dokonalého řeholníka podle srdce sv. Ignáce z Lojoly. Terč, k němuž Karel pořád mířil, až mu Bohem dopřáno uhoditi do něho, líčí nám modlitbička, kterouž v noviciátě

i potom den jak den klečmo činil: „Klaním se Tobě, nejsvětější Trojice, Otče, Synu a Duše svatý, Bože můj a všecko mé! Z toho srdce Tobě děkuju za milost stvoření, vykoupení, svatých svátostí ustanovení, též za tu milost, že jsi mne povolati ráčil do Svého Tovaryšstva; úhrnem děkuju Tobě za veškeré milosti a dobrodiní, jež jsi mně a všem lidem udělil a co den pořád uděluješ. Všechno, což se koli ve mně i mimo nachází, své dnešní a budoucí myšlenky, slova i skutky obětuju Tobě, Bože Otče, ve spolku s nejsvětější krví Syna Tvého na Tvou větší oslavu i na spasení svého bližního. Zbav mne všeho, což se Tobě na mně nelíbí, a daruj mně všecko, v čemž máš zalíbení. Voď mne a provoď po cestičce Tobě příjemné, a pro lásku nejblahoslavenější Panny prosím Tebe, rač mně tu milost dáti, abych Tebe nikdy neurazil, ale vždy Tvou svatou vůli plnil. Učiň mne dokonalým podle úmyslu a spůsobu Tovaryšstva Ježíšova, by radost moje byla vrchovatá. Uštědřiž srdci mému duchovní útěchy, abych ve všem a všudy a vždycky Tebe nalezal a posledně prostředkem mučenické smrti k Tobě se dostal. Amen.“

Karel Spinola vřel uctivostí a milostí k Pánu Ježíši ve Velebné Svátosti oltářní. On Jej pod spůsobou chleba v chrámě přítomného několikrát za den navštěvoval. Kolikrát koliv mu zpovědník povolil, tolikrát chodil Boží Tělo přijmout. Ani před zřízením na kněžství ani potom neopo-

vážil se přikleknout k stolu Páně, dokavad mu svědomí nějaký všední hřích vyčítalo. Z té příčiny chodil již co řeholní žák několikrát do téhodne k správě Boží, a ten obyčej zachovával, dokud na světě putoval. Ze všedních vin tak skroušeně se vyznával, až leckdys pro vzlykot a pláč sotva mluviti mohl. Marii Pannu bez prvotního hříchu počatou miloval synovskou láskou a zvěstoval Její chválu horlivě. Proto ač mladičkému starostové rádi poručili ředitelství Marianského bratrstva v koleji brerské. Obraznost a paměť svou pilně střehl z obavy, žeby se mu do hříšného světa zatoulaly a zkáleny domů vrátily. Jakž ale čistá jeho mysl v samých nebeských věcech se kochala, rovněž tak zvykla ústa jeho jen o duchovních záležitostech rozprávěti s družstvem; byla li řeč o žádoucnosti mučenické korunky, tehdáž se o tom štěstí rozhovořil s takovou nadšeností, že byl jako u vytržení a sebe chladnějších srdcí plápolem svým zažehal. V zapírání sebe samého cvičil se bez ustání, věda, že mu sic nelze býti apoštolským mužem, ba ani ctnostným křesťanem. Tělo své skrocoval uzdou práce a postu, šleháním a jinačím obyčejem. Když mu z choroby mdlému od představenstva poněkud v tom bráněno, nahrazoval nedostatek tělesného mrtvení horlivostí v duchovním sebe mrtvení. Hledal tedy a vítal příležitost, za kteréž by se mu snížení, hany a potupy dostalo, maje na mysli urouhaného Pána Ježíše. S veselou

tváří vyslýchal rozkaz řeholního svého starosty: „Vezma pytel na záda, vytloukej domy a žebroň na chudé!“ Jindy zase: „Jdi, pospěš sloužit nemocným ve špitále!“ Srdce v něm radostí poskočilo, jestliže při vyřizování tohoto úkolu zakusil posměchu a opovržení. —

Jsa ještě žák řeholní, cvičil se v péči o duše svých bližních. Ledva školní prázdniny nastaly, spěchal s dovolením starostovým do vesnice učit pacholat i dospělého lidu svaté víře a ctnosti. Té práce sobě tuze vážil; neboť v témž listu, jímž za poslání do Japonska prosil, žádal jenerala jezuitského, aby mu dovolil až do smrti vyučovati chudého lidu a pacholátek katechismu, pakliby ho neuznal za spůsobna k misii japonské. Podobně jednal v Breře co ředitel Marianského bratrstva. Nechť v obecných schůzkách svěřené mu mládenečky nadšenou řečí k milování ctnosti rozpaloval, předce mimo to jednoho po druhém k sobě zvával, chtěje každému zvláštní mu potřebné rady poskytnouti. Některému pomahal při volení budoucího stavu; jiného upozornil na hříšnou jeho vášeň, kteréž by odpírati třeba bylo; tomuhle vytknul divokou horlivost, které by otěž dobře slušela; onomu navrhl mravní vadu k odklizení; několik z nich cvičil ve vnitřní modlitbě a v zapírání sebe; jiných brával s sebou do špitálů a ukazoval jim, jak rádi by pro milého Pána Boha ty nejmrzutější skutky křesťanského milosrdenství měli vykonávati.

Návod a příklad mladého dozorce potkal se u mnohých z bratrstva s dobrým účinkem. — Dne 15. června, léta 1592, usnul v Pánu Oktavius Spinola, Karlův otec; tělo pohřbeno v hlavním chrámu sv. Víta na pražském hradě, jakož svědčí tamnější hrobní nápis na sloupu při oltáři svaté Barbory.

Na kněžský řád posvěcen jest Karel Spinola l. P. 1594. Od té chvíle až do skonání svého modlil se klečmo hodiny, svatý úkol duchovenstva. Hned z počátku té doby připomenul svým představeným starou prosbu svou za vypravení do Japonska. Zatím, nežli to vyřízeno, působil užitečně na vytknutém mu stanovišti ve vlaském městě v Kremoně, kdež dosavad jezuité sídla neměli. Tam kázal po kostelích několikrát v každou neděli a v každý svátek. By pak i takoví, kdož do chrámu nechodili, slova Božího zaslechli, počal na trzích a po ulicích učení katolické víry a ctnosti vykládati. Cos takového tam dosud nebylo vídáno ani slýcháno; mnozí sobě strhli smích z toho kněze; ale když v dobrém neustával, počali ho ctíti a jeho řeči sobě vážiti, až se i valně zarputilých hříšníků na pokání dalo. Kremonskou zanedbanou mládež opatřil řádným v počátcích víry svaté vyučováním. Napřed učil sám pacholata v kostele; potom zřídil mezi vzáctnými měšťany bratrstvo, které s povolením biskupovým několik hodin do téhodne katechismus mužské mládeži vykládalo. Podobný sbor

paniček ujal se chudých děvčat a vyučoval je svatému náboženství; začež ho ještě po mnohých letech kremonské chudinstvo svým největším dobrodincem nazývalo. V témž městě stál tehdáž panenský klášter, kdež byla řeholní kázeň hrubě zašla. Jeptišky na slib dobrovolné chudoby pramálo dbajíce, měly každá pro sebe důchodek a nakládaly jej načkoliv po libosti. Z toho plemenila se leckterá neplecha ku pohoršení světského sousedstva. K pernému kusu práce užila duchovní vrchnost misionáře Karla Spinolu, by totiž zpronevěřilou choť chudičkému Ježíši v náruč navrátil. S pomocí Boží přesvědčil týž kněz zbloudilé osůbky o svatosti řeholního stavu a zkrušil jim srdce, takže slib chudoby řádně plniti počaly, soukromému majetku výhost davše. Biskup, uznávaje zásluhy jeho, poslal mu děkovací list a založil pak v Kremoně, kdež stolici měl, jezuitům kolej, aby ovoce Karlovy štěpničky dotrvalo. Tehdáž obdržel týž misionář z Říma od svého jenerala povolení, aby se do Japonska odebral. S nevyslovnou radostí vrátil se Karel Spinola do Milána; tam vyvinuv se odporujícímu příbuzenstvu, spěchal do Janova, odkadž by se mořem doplavil španělského města Barcelony (1594). V Janově bylo mu opět zápasiti s opatrnou starostlivostí některých přátel příbuzných. Chtějíce ho s úmyslu sraziti, hádali se s ním: „Nač hledati v Japonsku, čehož doma míti lze? Čili není ve Vlaších hříšníků nazbyt, kteří návodu k polepšení života potřebují?

Mezi nimi taky lze rozmahati čest a chválu Boží; a právě domácím slušno dáti přednost, a ne cizincům pohanům!“ Odpověděl misionář: „Z Evropy pudí mne láska k sirým duším, nemajícím, kdož by jim cestu do nebe ukázal; pobádá mne toužebnost s nadějí, že se mi tam udá obětovati život za víru v Krista Pána; vyhání mne odtud strach, že tu mnohým s přáteli obcováním v lásce k Tovaryšstvu Ježíšovu zvlažním; rád bych také ušel důstojným úřadům, jež mně snad tu řeholní starostvo chystá.“ Příbuzenstvo vyprovodilo jej tedy do přístavu. Jedné noci kněz Spinola na korábu ani oka nezamhouřil; buď nedorozuměním buď omylem bylo mu lože vykázáno v nejspodnější šalandě mezi plavci a pacholky; této hrubé, nepobožné, rozpustilé čeládce dal se v posvátné řeholní roucho oblečený kněz rodu hraběcího až do rána všelijak týrati, ač sobě slovíčkem vážnost a pokoj mohl zjednati. Sotva byl nazejtří koráb vyplul, vraziv do skaliny porouchán jest; i bylo mu vrátiti se do přístavu. Opět příbuzní Karla Spinolu pobízejí, aby u nich ostal: „Nechce tomu Pán Bůh, abyste nás opustil, dávaje Vám na počátku plavby pohromou znamení, že úmysl Váš neschvaluje.“ Dí jim kněz: „Vyslyšel Pán Bůh prosbu mou; On mne připravuje a utužuje k lopotnému dílu apoštolskému překážkami!“ — Opravený koráb chystal se podruhé k vyplutí z janovského přístavu; Karel vplul na něm do španělského přístavu pod městem Barcelonou,

a pustil se odtud pěšky až do Lisabony do města portugalského. Z jara posílalo Portugalsko své kupecké koráby do Indie. Misionář Spinola, přišed záhy do města Lisabony, mohl ještě téhož roku s dotčeným loďstvem odplouti; pročež hodlal brzo uviděti Indie, odtamtud pak doplaviti se Japonska. Než Pán Bůh zkoušel do dvou let upřímnost a stálost jeho předsevzetí a ustrojoval ho sobě strastmi k apoštolování a k zasloužení mzdy nebeské.

Léta 1596. ubíralo se osm jezuitských misionářů do říše japonské, mezi nimi pět Vlachů, jenž s Karlem Spinolou do téhož korábu vstoupili. Dne 10. dubna vypluli z lisabonského přístavu. Za pohodlného větru ploul koráb mořem atlantským okolo Afriky. Misionářové pečovali o duše plavců, vojáků a ostatních osob. Spinola byl skoro pořád zaměstnán vykládáním katechismu, kázáním, mše svaté sloužením a svátostmi přisluhováním. Láskou obětnou přiklonil sobě srdce lodní čeledi. Když se námořníci či plavci a vojáci svářili a již k půtce zbraň dobývali, skočil mezi protivníky a sjednotil je k přátelskému narovnání. Až do 16. června t. r. 1596 minul se koráb s nehodou; však nedaleko od předhoří Dobré Naděje zlomilo se kormidlo či hlavní veslo výdmou či prudkým větru trhnutím. Vjel do lidu strach; kdož prvé o smíření s Pánem Bohem nedbal, běžel teď k správě Boží. Jenom někteří dotud otáleli, až zimnice houšť kositi počala; neboť koráb bez kormidla skoro bez přítrže

za náramného parna na jednom místě do kolečka se točil. Jednoho dne onemocnělo do čtyr set osob. Mezitím, co měli misionářové na pilno, rokovali v hromadě vojenští důstojníci. Na urobení nového kormidla nebylo pomyšlení pro nedostatek příhodného dřeva i železa; pročež ustrnul s nimi správce korábu na tom, aby se vrátili do Lisabony. Ale podřízené vojsko donutilo jej plouti k Brasilii, kamž se dřív a snáze dostati doufalo. Pak zhotovili lecjakous opačinu, kterouž se koráb nehrubě říditi dal; ploul příliš zdlouhavě, potravy se kazily, léky docházely. Zimnice tak zle řádila, že sotva deset plavců k službě schopných zbývalo. Taky misionářové ustavičným namaháním zemdleli a onemocněli. Kněz Spinola po několika dnech zotavělý procházel v průvodu spolubratra Jeronyma příjmím „od Andělů“ řadami nemocných, každého těše i obsluhuje. Při tom čase vytrhl je Pán Bůh z hrdla smrti; neboť bez obzvláštní Jeho pomoci byl by se koráb stroskotal. Bloudil totiž podél břehu země brasilské, jejž hustá mlha tak zahalovala, žeť správce jeho ani zdání o tom neměl. V tom zahlédli blizounko lodici loupežnickou; pátrajíce bedlivě, byla-liby samotna, uzřeli s hrozným leknutím, že koráb jejich s jedinký dostřel z ručnice vzdálen jsa od břehu, letí k němu rozpjatými plachtami. Úsilou dán jest v okamžení korábu jiný směr; i vploul zvolna do brasilského chobotu či zálivu Všech Svatých pod městem Sv. Salvatora.

Uchování tolika životů přičítal Spinola přímluvám kněze Ignáce Azavedy a 39 druhů jeho z Tovaryšstva Ježíšova, kteří v těch samých skoro místech byli do moře hozeni od kacířů.

Město Sv. Salvatora bylo tehdy hlavou Brazilie od Portugalců opanované, však roku 1580. s korunou španělskou spojené. V tom městě mělo Tovaryšstvo Ježíšovo kolej. Jezuité, uslyševše o korábu do Indie vypraveném, ale k městu přistalém, vyšli rychle a přivítali spolubratry misionáře; pak přejali sami obsluhování na korábu, aby onino v koleji pookřáti mohli. Jezuita kněz Jakub (de Vikariis) brzy tu v Pánu usnul. Tím pozbyl Spinola podpory silné; jsa teď mezi japonskými misionáři sám jedin ozdravělý, měl na korábu velmi mnoho práce, kterouž od městských jezuitů mermomocí převzal. Vyslýchaje zpověď nemocných a pomahaje vyndavat zboží, prodléval v té prostoře, v níž mnozí nemocní dlouho leželi a kteráž dotud nemohla býti vyčistěna. Pročež dostal opět zimnici; ale již po osmi dnech začal jezuitům pomahati v duchovním díle, očekávaje na spravení korábu. Pobyvše tam pět měsíců, odpluli misionářové 12. prosince 1596. Plavbu měli zprvu k omrzení zdlouhavou, potřebujíce k oplutí předhoří sv. Augustina čtyřidcet dní, ježtoby k tomu za pohodného větru tři dni byli dostačili. Na počátku měsíce března 1597 povstala tuhá bouře; koráb dostav štěrbin, porouchán byl. Ve dne v noci čer-

pali z něho vodu, a polehčili mu, část nákladu vyhodivše. Že pak pro bouři a nával vln ani pukliny zaceliti ani koráb po své vůli říditi nemohli, vzešel obecný strach a zmatek. Jenom misionáři, Boží prozřetelnosti jsouce oddáni, podrželi paměť a mysl pokojnou; ti pak za dne i za noci udělovali svátost pokání lidem v opakujících se nehodách pravici trestajícího Pána Boha vidoucím. Kajicnost lidu byla upřímná; kdož se v čas bouře nemohl dostati k svaté zpovědi, přišel po bouři k správě Boží. Dne 25. března t. r. připlavil porouchaný koráb do přístavu portorického.

Ostrov Portorico objeven jest r. 1493 od nálezce Ameriky, od Kolumba v moři atlantském, a již r. 1510 založili tam Španělové osadu. Když kněz Spinola k ostrovu přistál, bylo na něm mimo hlavní město sv. Jana mnoho městeček a vsí Španěly, Portugalci, a černochy (mouřeníny) obydlených. Na tom ostrově pracoval dotčený kněz pět měsíců. V hlavním městě Sv. Jana nad přístavem měli stolici svou biskup a vladař. S biskupovým svolením počali připlulí misionářové pravověrcům ve Sv. Janě svátostmi přisluhovati. Zpovědnice, v nichž seděli, byly na každý den od kajicníků obklíčeny, neboť dělo se v pašijový svatý týden. Jakmile nastaly Velikonoce, přejali jezuitští misionářové i kazatelský úřad po městě. Karel Spinola vyučoval jazykem španělským katechismu v stoličném chrámě i na ulicích. Těmto výkladům obco-

valo vedle mládeže množství osob dospělých, zvláště vladař s muži vojanského stavu. Když byli jezuité v hlavním městě hotovi, poprosil je biskup, aby podobnou misií celičký ostrov obnovili, proto že by v mnohých osadách dušníci z nedostatku duchovenstva velikonoční zpověď vykonati a Velebnou Svátost oltářní přijmouti nemohli. Jezuita Aleksander Ferrati navštivil s portorickým knězem cukřinových sadů v okolí hlavního města, kdež mouřenínům otrokům podstatné kusy katolické víry s velikou trpělivostí a láskou vykládal. Ubozí nevolníci za dne do práce zapřažení obraceli částku noci na to, aby misionářské cvičení slyšeti a svatou zpověď vykonati mohli. Kněz Karel Spinola vyslán jest s druhem svým Jeronymem od Andělů do městeček a vesnic. Na té misii zkusil dost odporných věcí pro milého Pána Ježíše, užil však i rozkoše duchovní, což sám v písemní zprávě takhle líčí: „Ostrov jest hornatý, přemnohými řekami a potoky prorvaný. Padesáti řekami byloť nám s hrubým životů nebezpečenstvím koňmo přebřísti. Když jsme se jednoho dne tou samou řekou po jedenáctkráte brodili, strhl proud koně mého, i byl jsem rád, že mně bylo lze na vysedlou skalinu vyniknouti a tím sebe zachrániti. Leckdys přívalem lijáků hnaly se takřka nové řeky prudce voznicemi; tehdáž musili jsme po celé dni sečkati, ažby voda opadla; nocleh měli jsme pod širým nebem na mokré zemi. Pro posilnění nebylo na

venkově leč planých fíků a mléka; v městečkách dostali jsme předce aspoň někdy chleba i masa. Napřed navštívili jsme městys Kramo na polední straně ostrova. Když se roznesla pověsť o dvou duchovních nepovědomého řádu přišedších nahradit nemocného osadního kněze či faráře, stal se do pěti hodin vzdálí valný shon ostrovanů do Krama. Běloši a černoši strojili se správou Boží na Boží hod Svatodušní. Za těch desíti dnů našeho u nich pobytu nedbali pranic na nedostatek potřebných tělu věcí ani na kterékoliv nepohodlí, jsouce se vším dobře spokojeni, jen když mši svatou a slovo Boží slyšeti jakož také s dítkami svými a s porobky či s otroky křesťanského cvičení zúčastněti mohli. Užitek naší práce byl z daru Božího arciť hojný. Brzo naučili se hlavním kusům pravdy Bohem zjevené a podmínkám hodného přijetí svátosti pokání; jenom některé rozjímání o posledních věcech člověka postačilo hnouti jejich srdcem k dokonalé nápravě života. Žeť se upřímně polepšili, zjevno učiněno jest smířením-se protivníků, též navrácením anebo nahrazením křivě dobytého zboží. Přispěl mně Pán Bůh, takže svých pověr potupili. Mým návodem slíbili kostel vykrášliti, posvátným nářadím s dostatek opatřiti a ročně na jeho potřeby určitou hromádku peněz obětovati. Zde jsem z milosti Boží poprvé dušičku křtem svatým do lůna Církve uvedl. Žehnáním a slzami lidu provázeni odešli jsme do vesničky Bukanasu; a po-

slouživše obci jako v Kramu, odebrali jsme se do města, jemuž domácí Nová Salamanka říkají. Tu počal jsem v hod nejsv. Trojice Boží kázati o svátosti pokání. Vůkolní lid chvátal do města, druh druha pobízeje: „Sama Boží prozřetelnost dopustila bouři, zahnat koráb k Ostrovu na spasení naše!“ — V hod Božího Těla přijalo množství věřících Velebnou Svátost. Pak jsem zase kázal o hříchu a o jeho účincích, též o posledních věcech člověčích . . ., v čemž mně Pán Bůh patrně pomahal. Aniž bych se byl hrubě na kázaní připravoval, hrnuly se ke mně ty nejjadrnější a nejpronikavější myšlenky; posluchačové ucítili chuť a lásku k ctnosti, kterouž pak dobrými skutky prokazovali. Ženštiny zase dbaly o cudnost a počestnost, muži o pobožnost. Byloť i těch hojně, kdož se káli zjevně. Noc jak noc putovali muži v dlouhaté řadě ulicemi, nahlas se modlíce a obnažený hřbet mrskajíce. Tu noc před svátkem svatého Barnabáše vedl jsem lid v slušném pořádku po městě na uprošení Hospodina Boha, by nám hříchy odpustiti a setrvalost ve víře i ctnosti darovati ráčil. Všecka obec městská zúčastnila se kajicího průvodu. Bez mála všickni mužští šli bosi, z nichž mnozí se přitom do krve bičovali. Mezi ženskými byly takové, kteréž, majíce obličej hustě zastřený, na kolenou se šoupaly; jiné pak hlasitě nad hříšností svou bědujíce, za prominutí dávaného pohoršení žebronily. Však nejmocněji

srdcem hýbalo žalné dítek nevinných úpění: „Slituj se, ó Ježíši, slituj se!“ Když jsem tu pobožnost v kostele zakončiti měl modlitbou k ukřižovanému Pánu Ježíši, nemohl jsem samým pláčem ani mluviti; lid pak vzlykaje sliboval stálost v dobrém předsevzetí a opětoval mrskání hřbetu svého. Jeronymovi, tovaryši svému, poručil jsem, aby katechismus vykládal on vykonal úkol s užitkem mládeže i černochů a mnohých osob rodu vznešeného. Misionářské cvičení odbývalo se tu po celý měsíc; šli tedy mnozí zase k svaté zpovědi, a shledáno u nich, žeť se od dobrého úmyslu za ten čas neuchýlili. Slibovali setrvání v ctnosti, jen kdyby prý kdosi z duchovenstva každého roku k nim zašel a jim spasitelnou pravdu připomenul. Ztad putovali jsme do Areciba; když pak jsme i tam svou prací mnoho dobrého spůsobili, vrátili jsme se do města Sv. Jana.“ — Z přílišného namahání pochváceni jsou oba missionářové prudkou zimnicí; ta pak zdlouha odcházela, poněvadž na ostrově příhodných léků nebylo.

Štěrbinatý koráb byl zacelen a k odplavení přistrojen; že však u všech misionářů ztratil úvěrek, rozdělili se tito a vstoupili na dvě skrovnější lodě. Karel Spinola a Jeronym vyplouli z přístavu na rychlé některým kusem ozbrojené lodi dne 21. srpna 1597. Ale novým cvičením ráčil jest Pán Bůh posly Své zkusiti v trpělivosti a utvrditi ve srovnalosti s přesvatou volí Svou, čehož velmi

třeba k dobrému počinku apoštolského díla mezi pohany. Tehdáž válčilo Anglicko se Španělskem; příslušenstvím koruny španělské bylo od roku 1580 Portugalsko. Na loď, v níž se vezl Karel Spinola s Jeronymem, udeřil 17. října t. r. 1597 správce lodi anglické a vzal ji po dvou hodinách. Pustivše se do kořistění, ponechali vítězové misionářům jenom oblek na těle; knihy, spisy a posvátné penízky z části vzebrali, z části do moře vyhodili. Nazejtří převedeni jsou misionářové na anglickou loď. Její správec otázal se jich, kdo že jsou a odkud? Když Spinola odpověděl: „Jsme vlaští jezuité“ počal na ně laskavěti. Vytknuv jim za příbytek kotec vedle pokojíka svého, leckdys je navštivil, někdy jim posloužil, a dovolil přecházeti na zajatou loď a tam posluhovati nemocným katolíkům; mimo to rozkázal svým vojákům a plavcům, aby nakořistěných věcí jezuitům vrátili. Misionářové dostali nazpátek spisů a posvátných penízků. — Zvítězivší loď přistála k městu Yarmoutu v Angličanech dne 4. listopadu, t. r. 1597; zkad nazejtří odvezl její správec zajaté osoby do Atopsony na svou usedlost. Knězi Karlu Spinolovi a jeho druhu Jeronymovi od Andělů dopřál prostrannější volnosti než ostatním zajatcům, věda, že jsou příslušníci vlaského panství, nikoliv španělské koruny. Z jeho přízně a oka zamhouření směli misionářové některým katolickým rodinám v sousedstvu skrytě Bohu sloužícím platných du-

chovních službiček prokazovati, rovněž i návštěvu krevních přátel nadlodníka vítěze — protestanta — zjevně přijímati, jichžto bludy pak za rozprávkou seč byli umořiti hleděli. Avšak jejich pilnou prosbu za výhost do Londýna, odkad by se do Lisabony přeplavili, oslýchal týž nadlodník dlouho, maje úzkost, žeby ho snad z křivdy jim příslušníkům vlaské země učiněné obvinili aneb kdesi v Anglicku ostali a katolickou víru rozhlašovali. Posléz předce svoliv, převlekl je do světských šatů, aby snáze vyvázli z království. Dne 5. prosince vstoupivše na loď při městě Yarmoutě, doplavili se misionáři po některé nehodě lisabonského přístavu na počátku měsíce ledna, r. 1598.

Oba misionářové hodlali příštího měsíce dubna s loďstvem zase do Indie a odtamtud do Japonska plouti; však se zmýlili! Starosta jezuitských klášterů v krajině portugalské či provinciál zdráhal se jim cos takového dovoliti, leč by jenerál řádu sám posvědčil; tehdáž se to ale dlouho vléklo, než otaz z Lisabony do Říma a odpověď zpátky docházely. Kněz Karel Spinola bál se, že mezi tím jeho pokrevenstvo na hlavu Tovaryšstva Ježíšova prosbou dorážeti bude, aby na misii za moře poslán nebyl. Pročež přispíšiv sobě, psal sám svému jenerálu do Říma, žadoně, aby mu v odplutí na misii mezi pohany nevadil, s tímhle dokladem: „Svým od Boha povoláním k zámořskému misionářství jsem právě zhola ujištěn; aniž o tom pochy-

buju, že mně Hospodin, bude-li třeba, křídla zavěsí, abych se tam dostal, kamž mne od mnoha let výrazně volá. Znaje svou nehodnost k dělání této vinice Páně s muži slovutnými a výbornými, stydím se v skutku sám za sebe; ale předce mám naději, že se ohněm jejich lásky rozpálí studené srdce moje k misionářské horlivosti, až hleděti budu na tolikeré krásné příklady. Jestli Pán Bůh dovolí, abych pro Něho drobátko popracoval, bude On z toho všechnu čest míti, poněvadž Jemu samému lze jest učiniti mne bídáka k práci spůsobna.“ Oslyšel tedy jezuitský jenerál Klaudius Akvaviva prosbu Spinolovců a dovolil, aby kněz Karel před odplutím do Indie slavný řeholní slib učinil, Jeronym pak, druh jeho, na kněžství posvěcen byl. Jeneralovo psaní doručeno jest portugalskému provinciálovi až po vyplutí loďstva lisabonského, za kterouž příčinou bylo oběma misionářům až do jara posečkati. Tak to líbezně Boží prozřetelnost zřídila; neboť vypukl mor v Lisaboně a jezuité z tamnější koleje s polovice onemocněli; pročež přišla vhod městské obci přítomnost jezuitů Karla Spinoly a Jeronyma od Andělů, kteří také brzo nakaženým lidem po domích sloužili a v kostele svátosti udělovat pomohli. Touž milosrdnou bližních obsluhou zaměstnávali se tam skoro celý ten rok 1598 a první měsíce následního roku. Portugalské kupecké koráby chystaly se opět do Indie. Pro strach holandského nepřátelského loďstva ustanovila jest

rada indických záležitostí přidati kupeckým korábům na obranu sedm lodí válečních. Ale kde nabrati a shledati kněžstva pro tolik plavců a vojáků? Mnozí kněží štítili se loďstva toho z obavy dotčeného moru; ale Tovaryšstvo Ježíšovo vybralo ze sebe osmnáct kněží, aby provodili loďstvo do Indie. Sbor ten rozmnožen jest knězi k zámořské misii odhodlanými Karlem Spinolou a Jeronymem od Andělů.

Na skonání měsíce března, roku 1599 vyplulo loďstvo z lisabonského přístavu. Zase tedy načal kněz Karel Spinola misionářskou pouť do japonské říše, kamž do šesti tisíců mořských mil dálky počítali. V korábu sloužil Spinola lidu s velikou láskou, tolik se přitom namahaje, až ulehl poražen zimnicí. Stonal dlouho, i v indickém městě v Goji ještě tak tuze, žeť mizela naděje uzdravení. On pak zvěděv o korábu k plavení do Japonska přistrojeném, pustil se v něm na moře, v pomoc Boží doufaje. Plavba od Goy až k ostrovu Malaka řečenému trvala 65 dní; na břeh vystoupil 30. června 1600. Odpočinuv sobě v městě Malace osm dní, plavil se k městu Makao. Vysedl z korábu měsíce listopadu t. r. 1600.

Město Makao patřilo již tehdy Portugalcům pod vrchní správou čínských císařů. Tam měli jezuité kolej, v kterémž všickni do Číny a do Japonska vypravení misionářové počátkům jazyka též obyčejům národů v týchž pohanských vlastech obý-

vajících se učili. Karel Spinola hleděl si toho pilně, čehož mu bylo třeba uměti a věděti za příčinou japonské misie. Mimo to sloužil Portugalcům s kazatelny, ve zpovědnici, v žalářích a ve špitálích; také dohlížel k stavění nového kostela. Starosta Makaovské koleje, uznamenav horoucnou milost téhož kněze k ukřižovanému Vykupiteli, poručil mu konati s lidem pobožnost ke cti přehořkého umučení Pána Ježíše. V postě na každý pátek s večera shromáždil se pobožný lid v chrámě; po kázaní byl posvátný průvod po městě, jehož nejpěknějšími ulicemi obnášeny jsou nástroje umučení Páně. Tuhle pobožnost slavili jezuité v Indii od padesáti let s užitkem duší znamenitým; neboť spočívalo na ní požehnání Boží; množství hříšníků dalo se na pokání, a mnozí z vůkolního pohanstva oblíbili a přijali křesťanskou víru. Také náš blahoslavenec Karel přispěl k rozmnožení cti a chvály Boží a ku spasení duší prostředkem svrchu vyložené pobožnosti.

Léta Páně 1602. na počátku měsíce května vploul do přístavu nangasackého v říši japonské koráb požehnaný, veza misionáře Karla Spinolu.

Japonsko skládá se ze čtyr velikých a z množství malých ostrovů. V říši této bydlí asi 33 milionů lidí, skoro vesměs pohanů. Svatý František Ksaverský, připlaviv se roku 1549 z Indie, zvěstoval Japoncům blahé učení Kristovo a činil v jejich vlasti divy a zázraky na svědectví pravdě

Boží. Po něm ujali se apoštolského díla v Japonsku jeho řeholní bratří z Tovaryšstva Ježíšova. Císařové japonští zprvu blahověstům v práci nepřekáželi; některá knížata či vladařové a náměstkové císařští v rozličných krajinách uvěřivše, přijali křest svatý. Od roku 1560 zakládáno a stavěno v Japonsku mnoho kostelů, škol, špitálů a jiných domů lásky křesťanské. Modlárny pohanské sem tam spustly; popové pohanstva, majíce úzkost o tučnou živnost, nařkli misionáře jezuity u císaře, že prý nic dobrého neobmýšlejí, leč aby japonskou říši Evropanům v loupež vydali. Uvěřiv sokům křesťanstva, rozkázal císař Tajkosama roku 1588 do sedmdesáti kostelů sbořiti; mimo to vypověděl ze své říše jezuity, kteří tam dotud sami dělali vinici Páně. Bylo však u dvora císařského několik na víru křesťanskou obrácených knížat, jenž tak dlouho císaře uprošovali, až dovolil misionářům ostati v Japonsku, leč tak, aby zjevně a veřejně křesťanskému náboženství nevyučovali, aniž služby Boží slavili. Když potom r. 1593 františkánové, a za nimi brzo dominikánové a augustiniánové do Japonska vešli a bez ostýchání svaté evangelium veřejně hlásali též na mši svatou slavně zvoniti dávali, zňalo se nové pronásledování křesťanů, z nichž mnozí jsou umučeni. Ale předce se víra svatá v Japonsku rozmahala; neboť jen roku 1599 obrátili a pokřtili jezuité 70.000 Japonců, mezi těmito i velevážených dvořanů císařských.

As tak vypadala vinice Páně v říši japonské, když se tam kněz Karel Spinola objevil. Představení poslali jej do Arimy. Tam byl seminář, v němž jezuité odchovávali kněžstva i zvláštních učitelů náboženství stavu světského z japonské mládeže. Těmto světským učitelům mládeže (nekněžím) říkali „katechetové“ a „katechistové“. Z téhož semináře nejhodnější mládenečkové vybíráni jsou a přidružováni bratrstvu Marie Panny, a ti pak svou horlivou nábožností a příkladným životem ostatní chovance k následování podpalovali. Správa téhož bratrstva Marianského poručena jest nyní kněz Spinolovi, horoucnému ctiteli Rodičky Boží a moudrému vůdci mládeže, jakýmž druhdy v Breře shledán byl. Karel Spinola, maje tam nejlepší pohodlí ke cviku v řeči japonské mezi domácí mládeží, uměl po roce tak dobře a hbitě japonsky mluviti, že mu již směli starostové svěřiti úřad misionářský v Japoncích. Poslán jest tedy léta 1603 do města Arie, v němž 8000 lidí bydlelo. K městské obci přislušeli venkovští křesťané Japonci, vůko různě obývající. S náramnou pilností a obětivostí pečoval Spinola o drahé duše osady své jak vyučováním tak navštěvováním nemocných i posluhováním svátostmi. Často se stalo, když vyřídiv kdesi pastýřskou povinnost, zdaleka domů se vrátil, že tu již na něho kdos čekal s důležitou a chvatnou prosbou; on pak cestou a službou všechen utrmácený, nevyspalý, hladový, hned se pustil na

cestu několik mil dalekou, aby nezmeškal. — Pro zápověď veřejné služby Boží bylo misionářům málokdy možná sezvati obec křesťanskou. Z té příčiny chodil taky kněz Spinola po domích a chalupách; navštěvuje rodinu po rodině, učil dítky počátkům svatého náboženství, tvrdil dospělce v přesné víře a ponoukal je k milování a ostříhání zákona Kristova. Pro péči o věčnou blaženost svých ovčiček nezapomínal na jejich vezdejší potřebnost; svým ústům utrhaje a žebraje u zámožných Japonců i portugalských kupců, sbíral pomoc i donášel nuzáctvu. — Pohanů s očí nespouštěje, dělal seč byl, aby je přiklonil a získal Kristu Pánu. I požehnal Duch Svatý jeho snažné, pracovité lásce; za času zvěstování pravdy křesťanské nepohodlného ba protivného obrátil a pokřtil týž blahověst Spinola dle spolehlivého svědectví přes pět tisíc Japonců z pohanstva. Jeho horlivosti družila opatrnost. Kdysi vracel se z návštěvy venkovského neduživce; uzřev zdaleka lidu pod širým nebem a uslyšev, by tam umíralo děťátko pohanské naschvál pohozené, namočil šátek do vody, a přišed k dítěti, dotknul se týmž mokrým šátkem hlavy jeho, jakoby mu dával obkladek lékařský, a vyždmul vodu, říkaje při tom slova, jimiž se svátost křtu rozdává. Mimo tušení pohanů na to hledících bylo děťátko blaze okřtěno, načež po chvíli umřelo. Věc vypravuje křtitel sám v psaní spolubratrům řeholním do Portugalska poslaném,

a vyjadřuje svou radost z toho slovy těmito: „Byť mně milý Pán Bůh za všecky moje minulé i budoucí práce a svízele nižádné jiné mzdy nedal, předce myslím, že mně již tím samým přehojně zaplatil, dopřáv mi toho, abych tuto dušičku pro věčnou blaženost zachoval!“

Popracovav dvě leta (1604 a 1605) v Ariji, dostal kněz Karel Spinola od jezuitského provinciála rozkaz odebrati se do Meaka a tam konati úřad služebníka domácích spolubratří v slavném koleji jezuitském. Meaka jest staré hlavní město císařství japonského, v němž asi 700.000 lidí přebývá. Zde sídlil Mikado jináč Dairi Sama, potomek starých císařů, jež byl nejvyšší vojenský velitel o světskou panovnickou moc připravil. Dairi Sama, arcipop japonského modlářstva, polepšoval knížatům znaky (erby), prostředkoval mezi nimi přátelská narovnání, vyhlídal i určoval některým mužům po jejich smrti stolec mezi japonskými bůžky. K jídlu a k pití potřeboval pokaždé nového hrnčířského nádobí, a to se hned roztlouklo, když pojedl a popil. Bradu, vlasy a nehty střihali mu v noci, když spal. On se s dvanácti ženinami pelešil. Krom ženin, dětí, dvořanů a poslů světského panovníka, císaře, neuzřel ho nikdo tváří v tvář; ale jednou do roka o jisté slavnosti ukazoval lidu aspoň šlapadel, procházeje se na svém hradě po kryté chodbě k vůli tomu vespod provrtané aneb mřížkované.

Vnově ustanovený služebník bratrstva Karel

Spinola počal úřadovati v koleji meacké. Služebníku bratrskému (ministrovi) náleželo z povinnosti nad domácími řeholními spolubratry pilně bdíti, aby pravidla a stanovy svého řádu svědomitě zachovávali a plnili. K tomu úřadu se kněz Spinola výborně hodil jakožto příkladný řeholník a bratrstva milovník. Úřadoval pak sedm let (1605—1611) s takovým prospěchem, že s ním představení a podřízení bratří dobře byli spokojeni. Za ten všechen čas nikdo sobě na něho nestýskal, nébrž všickni dobré svědectví mu vydávajíce, chválili jeho vlídnost a milostnou trpělivost, ješto se ostýchá zarmoutiti koho posupným slovíčkem. Jsa laskav na druhy, nevřel na sebe. Dokud byl zdráv, trestal tělo své noc jak noc důtkami; skorem ustavičně nosil žíněnou košili; tak skrovňounce a pod měrou jedl a pil, že jeho život prodloužilému postu se podobal. Některý druh japonského ovoce jest přechutný; kněz Spinola odepřel sobě té pochoutky několik let, až mu řeholní starosta poručil jísti to ovoce. Předivná milost Boží k hříšnému lidstvu tanula mu pořád na mysli; samou útrpností s Pánem ukřižovaným a vděčností k témuž Spasiteli kanuly mu z očí slze po lících, kdykoli Beránka Božího na oltáři obětoval. Jeho apoštolská horlivost nikdá se úzkostí nezachvěla. Stěžovalo sobě několik Japonců u císaře na Portugalce, že prý jim v Meaku ukřivdili. Rozlícený panovník dal hnedle jeden portugalský koráb vyloupati a jeho lid uvězniti. Teh-

dáž proslýchalo se o rozkazu císařově, aby všickni v Japonsku usedlí a neusedlí Evropané i světského i duchovního stavu byli zabiti. Mnozí misionářové radili k útěku; ale Spinola rozdmychal svou řečí v srdci spolubratrů plamen zmužilosti, že pak na cos takového ani nepomyslili. — Obstarav domácí věci, vynakládal ostatek času na pasení ovčiček nedávno do ovčince Kristova uvedených. Vídali ho často sedícího ve zpovědnici; čím valnější byl dav zpovídanců, tím větší měl radost. Za touž příčinou říkával: „Nižádný kupec nebude se hněvati na veliký shon lidí, jenž se mu do kotce pro zboží hrnou, výdělek hojný nesouce: my pak bychom se snad horšili nad tím, udá-li se nám získati a zachrániti dušičku pro nebe?“ — Velice dbal o sbor katechistů, jichž správu byl přejal, stav se služebníkem bratrským. Oni měli také ten úkol, chudobným vnově na křesťanskou víru obráceným Japoncům almužnu donášeti, nuzných churavců navštěvovati, a od smrti vysvobozovati takových dítek, jež chudí Japonci z pohanstva dle starožitného práva i obyčeje na břehy řek vykládali, aby tam pošly. Dotčené katechisty podněcoval Spinola k horlivosti svým příkladem; sám donášel potrav chudinstvu do chatrčí a koutů; Bohu pak samému povědomo, kolik pohanských dítek od ukrutných rodičů vyložených při vezdejším živobytí zachoval a křtem svatým k věčnému životu v Kristu zplodil. Dítky takové měly pro sebe dům

neb špitál, kdež se jim kojiček (kojných), chův a všemožného opatření z křesťanstva dostávalo.

V Meaku rozestřel Spinola síť apoštolskou na zadrhnutí velkých ryb. Zřídiv totiž školu, otevřel ji s prohláškou, že v ní na všelijaké divy světa výklad činiti bude. Po takovém proudu přihnalo se mnoho znamenitých a slavných žáků z pohanstva. Kněz Karel vykládaje jim obíhání a kolisání hvězd, též jiné divné zjevy v přírodě, povznášel posluchače od tvora k Tvůrci všemohoucímu, Jenž cožkoliv stvořil, i dobrotivě zachovává i velemoudře a libezně pořádá. Drahně mudráků, boháčů též úřadníků ba i dvořanů císařských počalo z milosti Boží v hvězdářské škole Spinolově pravdu Kristem Pánem zjevenou chápati; pak se dali soukromí důkladně svatému náboženství vyučiti a pokřtíti. Blaze působil na obecný lid příklad s hůry; jenom roku 1611 přijalo v městě Meaku osm tisíc věkem dospělých osob svátost křtu. Týž misionář vycházel také do podměstí posilovat novotných křesťanů ve svaté víře a přisluhovat jim svátostmi; leckdy zabočil i k pohanům zvěstovat jim blahé učení Páně; a dílu jeho žehnal Bůh jako dříve v městě Ariji.

Léta 1611 ustanoven jest Karel Spinola zásobitelem jezuitské misie v Japonsku. Pro snadnější spojení s Evropou stěhoval se tedy do přímořského města do Nangasak. Mnohý zástup chu-

dých pokřtěných Japonců a sbor katechistů provázel Otce svého několik mil vzdálí na rozloučenou.

Nangasaky jsou veliké město říšské, v němž teď asi 80.000 lidí obývá. Léta 1607 skládala se obec městská ze samých křesťanů; byl jí korunou biskup Ludvík Cerkveria z Tovaryšstva Ježíšova, jenž tuto měl stolici svou. Před dvěma lety rozložil obecný pravověrný lid na patero, poručiv každý dílec jednomu osadnímu knězi či faráři k spravování; tito pastýři byli již z Japonstva vybráni. Za nejpěknější kostel osadní kladli chrám bl. Marie Panny. Týž biskup Ludvík slavil r. 1605 v Nangasakách poprvé hod Božího Těla, nesa o hudbě a zpěvu Velebnou Svátost pod nebesy. Potom léta 1611 založil a vyzdvihl tamž bratrstvo Velebné Svátosti; na každý měsíc sešli se údové bratrstva tohoto na velkou mši svatou a přijímali Pána Boha pod spůsobou chleba. Ve dne navštěvovali Nangasačané několikrát Velebnou Svátost v kostelích, v noci klaněli se a modlili u vrat chrámů zamčených. Tehdáž pokoušel rozpustilý mladík pannu z pohanstva nedávno pokřtěnou k smilství; ona pak uhasila smrdutý plamen jeho chtivosti touhle odpovědí: „Kterak bych směla poskvrniti těla svého, ježto jsem přijala Boží Tělo!“ — V tu dobu měli jezuité v Nangasakách kolej, dům pro své řeholní nováčky, dům milosrdenství a špitál pro nemocné. V témž městě bydlel obyčejně japonský provinciál Tovaryšstva Ježíšova, dědičný správce

japonského biskupství, kdykoliv biskupská stolice uprázdněla. Starší pobožná bratrstva byla tam dvě, totiž ku poctivosti nejsvětějšího jména Ježíš a bl. Marie Panny.

Dědin aneb stálých důchodů Tovaryšstvo Ježíšovo v japonské říši nemělo; jezuitští misionářové a k nim příslušní ústavové stáli tam pomocí evropských a japonských křesťanů. Měl tedy zásobitel jezuitské misie v Japonsku z almužen či z darů křesťanské lásky potřebných věcí dodávati spolubratřím, mužům apoštolským, též o zachování a upravování kostelů, kaplí, škol, špitálů jezuitských pečovati. Kněz Spinola vykonával úřad ten s velikou láskou a opatrností. Jakž svědomitý otec pečuje o svou rodinu, tak staral se on ve dne v noci o spolubratry misionáře, aby měli všeho s dostatek, čehož opravdu potřebovali. On vyhledal vždycky prostředek ku spomožení jim a ústavům posvátným. Misionářové trudné starosti za příčinou hmotných potřeb sproštění mohli všechnu mysl a celé srdce obraceti a obětovati k dílu na vinici Páně. Však byl kněz Karel rovněž spořivým úředníkem, klada odpor všelikému ať sebe skrovnějšímu vydání na zbytečné věci, čímž by slib svaté chudoby úraz bral a řeholní kázeň ochabla.

Již z počátku Spinolova zásobitelského a důchodnického úřadování sbírala se a stahovala mračna nad křesťanstvem japonským k vychrlení bouře zkázonosné. Když roku 1598 císař Tajkosama,

protivník křesťanů, umřel a od Mikady mezi válečnými bůžky uveleben byl, uchvátil poručník nezletilého císařovice panovničí berlu a nazval sebe císařem Dajfusamou. Zprvu přál katolickým misionářům svobody v štěpování a ošetřování vinice Páně v říši japonské, chtěje sobě přikloniti domácího valem přibývajícího křesťanstva. Když pak urvač stolice císařské již za to měl, že ho nikdo s ní nesežene, počal Církev svatou pronásledovati. K tomu jej podpalovala holandských kupců, kalvinců, kramářská lakota a závisť, též katolické víry nenávisť. Obmýšlejíce Portugalců a Španělů, horlivých katolíků, z obchodu s Japonskem vytisknouti, sami pak z něho bohatnouti, sočili na ně u císaře a nařkli jich lhouce: „Španělský král poslal sem misionáře na to, aby mu získali přízeň částky národa tvého, s kterouž by se vojsko španělské spolčilo na podvrácení tvého panství.“ Podezřivý uchvatitel císařské důstojnosti začal se báti o svou loupež. Umínil tedy křesťanské duchovenstvo z říše japonské vyhnati a jeho stádo — asi milion duší — k zapření Krista Pána donutiti. Protivenství křesťanstva zdviženo ku konci léta 1611. Císař obnoviv starý skoro zaniklý zákon říšský, kterýmž bylo japonské šlechtě zapovězeno vyznávati křesťanskou víru, rozkázal vyšetřiti, kolik by se křesťanů při jeho dvoře nacházelo? Z nalezených vybráno jen čtrnácte však znamenitých předních dvořanů, kteří, nechtějíce zraditi Krista Pána, odsouzeni jsou k vy-

hnanství. Tenhle trest rovnal se v Japonsku skoro k samé smrti. Všechny statky jim pobrány, takže z nejbohatších pánů ostali holí žebráci; zároveň s odsouzenci vyhnány jsou jejich manželky, dítky a ostatní přátelstvo; vojenská stráž hnala je na určené místo, vyhybajíc se městům a vesnicím; nikdo jim nesměl almužnu dáti; vyhnanci byli a zůstávali jako na smrt odsouzeni, jimž císař, kdykoli se mu zlíbilo, na hrdlo sáhnouti směl. Dle příkladu velikého panovníka počali také někteří jeho náměstkové, vladaři neb knížata v krajinách křesťanstvo sužovati; tehdáž do čtyr set bohatstvím oplývajících urozených pánů, že zpohaněti nechtěli, s rodinami a s přátelstvem z domů a z dědin vyhnáno; poněvadž je vojsko neprovázelo, brali je křesťané pod svůj krov a činili jim pomoc s opovážením hrdla svého. Tato bouře řádila zprvu jenom v arimském, surangském a jeddonském knížetství; ale roku 1614 zahrnula všechnu říši japonskou. Neboť byl císař Dajfusama rozkázal, aby všechno křesťanské duchovenstvo, evropské i japonské, bylo z říše vyklizeno, chrámy a kaple aby byly zkaženy, obecný pak lid křesťanský aby nucen byl k zapření své víry. Již pak všudy po Japonsku misionářů, katechistů i seminaristů schytáno a do Nangasak dopraveno, a dne 27. října 1614 odtud na třech chatrných lodicích dílem do Manily, města ku koruně španělské příslušného, dílem do Makao zavezeno. Jezuitů odvezeno devadesát, mezi nimiž

se 45 kněží nacházelo. Sotva že bylo duchovenstvo odplulo, vyloupali a spálili pohané kostely a kaply v Nangasakách, z nichž ale den aneb dva dni před tím posvěcení sluhové Boží ostatky svatých a těla umučených vybrali a v bezpečném místě schovali. Mezi těmi, kdož s povolením starost řeholních proti zápovědi císařské v Japonsku ostali, bylo s knězem Karlem Spinolou dohromady osmnácte kněží a devět bratrů služebných, vesměs jezuitů, též mnoho seminaristů a katechistů. Již před touhle žalostnou proměnou usnul v Pánu pravým hořem nad záhubou své osady roku 1614 biskup Ludvík. Nový pastýř osady Jakub Valens připloul teprv roku 1618 tajně do Japonska. Jeho jeneralním vikářem stal se jezuitský v Japonsku provinciál Valentin Karavajal. Ten co vůbec známý nesměje se vydati v patrné nebezpečenství ostana v Japonsku, odploul taky r. 1614 s vypovězeným duchovenstvem; ale dřív ustanovil ještě v japonské říši náměstkem svým v úřadu provincialním jakož i v jeneralním vikářství, kdyby biskupská stolice uprázdněla, jezuitu kněze Jeronyma Rodrigueze; avšak Karlu Spinolovi v Nangasakách uložil, aby sbíral svědectví o boji a vítězství japonských mučeníků. Náš blahoslavenec učiniv tak, poslal úřadní zápisy do Evropy. Po roce připloul kněz Karavajal přestrojen zase do Japonska.

Misionář Spinola, v zásobitelském úřadu ponechaný, vězel v patrném nebezpečenství života,

protože z povinnosti své pořád se všemi misionáři jezuitskými buď ústně buď písemně obcovati a jednati musel. Aby tedy od křesťanů, jenž ho z veliké lásky u sebe kryli a přechovávali, hrozné soužení odvrátil, bydlel brzo tu brzo tam v domnění, že úřadní drábové tak snadno skrýši a schránu jeho nevyslídějí. Za dne býval v své sedničce samoten; v noci vycházel ven posluhovat věřícím svátostmi. V domě některého křesťana sloužil v neděli dvakrát a ve svátek také dvakrát mši svatou, na kterouž katolíci opatrně docházeli. V tak protivné a hrdelné době předce několik pohanů k svaté víře obrátil a okřtil!

Císař Dajfusama umřel 8. března 1616. Ukrutenstvím přestihl jej syn a dědic stolice císařské Ksogunsama. On zapověděl na sklonku t. r. 1616 měšťanům nangasackým a všem svým poddaným přijmouti do domu duchovního z křesťanstva; kdo by zápovědi nedbal, že s ženou a s dětmi a s pěti sousedy v levo od domu jeho na hrdle trestán bude. V den 22. května 1617 sťati jsou z rozkazu jeho dva řeholní kněží misionáři, františkán Petr od Nanebevstoupení a Jan Machado z Tovaryšstva Ježíšova. Kněz Spinola psal o tom do Říma svému jenerálu Muciovi Viteleschi. V svém listu blahoslaví Tovaryšstvo Ježíšovo z nového mučeníka, i podotýká: „Blaze mně očitému svědku jeho přeslavné smrti! Také já byl bych tehdáž vzal mučenickou palmu, kdyby mně hrubá nemoc nebyla

překážela navštiviti dvě vsi křesťanské; neboť tam by mne byli jistotně úřadní slídičové postihli a zajali. Že jsem se dosavád s tak velikým štěstím minul, tím jest bohužel jenom hříšnost moje vinna; však předce doufám, že mne dobrotivý Bůh týmž štěstím omilostní. Zatím jakž mohu, pracuju mezi tuzemci a usiluju je zmužiti k statečnému setrvání v tuhé zkoušce, jakouž na ně Hospodin dopustil. Já pak hotov jsem všelikého dne obětovati život svůj za Toho, Jenž za mne Svou krev do poslední krůpěje proliti ráčil. Poněvadž příčinou zásobitelské povinnosti osobu svou tak jako jiní misionářové tajiti a skrývati nemohu, toť mne snad hnedle stihači vypátrají a na smrt odvlékou! Bohdejž!“ — Tušení a přání brzo se mu vyjevilo.

Tehdáž apoštolovalo v Japonsku zase třidcet kněží jezuitů, a ti v letech 1616 a 1617 pokřtili 2900 dospělých osob z pohanstva. Krutý císař Ksongunsama uslyšev, že v Nangasakách několik misionářů zůstalo a že nedávno jich přibylo dovozem z měst Makao a Manily, poslal do Nangasak čerstvého vladaře, rozkázav mu přísně bez odtahu všecky řeholníky vyhledati a zajmouti. Gonruko, nový vladař nangasacký, poléčil hned na křesťanstvo. Jeho návodem roztroušena jest po městě křivá zpráva: „Vojáci nebudou se na misionáře do křesťanských domů dobývati; vladař dá na ně číhati venku, protože již k vůli těm vyznavačům víry Kristovy bez toho pořád v koutku

civěti nemohou.“ — Zapověděl tedy provinciál Karlu Spinolovi z úkrytu vycházeti, poručiv zaopatřování nemocných jinému misionáři. Dle rozkazu vězel Spinola po několik neděl ustavičně v domku Dominika Giorgi, Portugalce. Na dva dni, nežli zajat jest, odevzdal po mši svaté svému katechistu kostelní nádoby a své účty k doručení provinciálovi, též svatých obrázků pro řeholní spolubratry a některé křesťany stavu světského. Když katechistovi svou bílou čapku japonského kroje na památku podával, zdráhal se onen vzíti ji, řka: „Vždyť bez toho Velebnost Vaši jakožto štědrého dobrodince svého pořád na mysli míti musím; a mimo to kyne mi naděje, že s Vašností zároveň jat a zabit budu.“ Dí mu kněz Spinola: „Ovšem stane se, co Bůh ráčí; ty však buď tím ujištěn, že tebe nic protivného nepotká!“ — V den sv. Lucie, 14. prosince 1618, mínil Karel Spinola na radu starostlivých přátel dosavádní svou schránu opustiti a jiné útočiště zvoliti; že pak ho prosili domácí, aby jim z rána svátost pokání udělil a Boží Tělo podal, ostal u nich na noc. Než v tu samou noc rozvrátili drábové Gonrukovi dvéře u domku, v němž Dominik Giorgi kněze Karla skrýval, a jali služebného bratra, jezuitu Ambrože Fernandeza. Když pak již odcházeli, otevřel jeden dráb dvéře do vedlejšího pokojíka, kdež host Spinola bydlel. Ten vida sebe nalezena, poklekl a poděkovav Pánu Bohu vyšel proti drábům. Kteřížto

hodivše mu provaz na krk, svázali mu ruce a nohy, až se mu provazy do masa zadřely, načež ho i s řeholním spolubratrem Ambrožem a s hospodářem Dominikem do vládařského paláce odvlékli. Noc a den stáli zajatci pod širým nebem na dvoře v palácu za tuhé, prudké zimy. Tam rozhřešoval Spinola sluhů a vojáků Gonrukových svátostně a napomínal je k stálosti v křesťanské víře. Jejich pomocí svlékl roucho japonského kroje a oblékl se v kůtnici řádu svého. Zatím přivlečeni jsou na týž dvůr dva Dominikánové, jenž se byli nedávno do Japonska doplavili. S nimi vyslýchán jest blahověst Spinola úřadně.

Vladař, zapsav sobě vyznavačů jméno, vlasť, stav i stáří, promluvil na Spinolu, jedinkého z přítomných řeholníků, jenž dobře japonsky mluviti uměl: „Toho nepochopuju, kterak smíte tvrditi, že jste přišli donest život Japoncům? Zdaliž jich právě vaším spůsobením nepřišlo mnoho o život?“

Spinola: „Smrtelný tento život zajde rychle se vším statkem, aniž zasluhuje slouti životem. Opravdovým životem jest jenom život duše nesmrtelné, jehož jináč leč prostředkem našeho svatého náboženství dosíci a dochovati nelze. Nediv se tedy, vida, an tvoji spoluvlastenci, kdož ten poklad našli, svůj časný život zaň rádi dávají. Vždyť smrt těla kladou za branku do bydla věčné blaženosti! Po tomhle štěstí sám od mnoha let bažím; že pak jsem se k tomu cíli tvým přičině-

ním tolik zblížil, za to děkuju tobě z celého srdce, aniž ustanu prositi Pána Boha, by tobě dotčené dobrodiní odměnil tou milostí, abys prohlédna rozeznal světlo pravdy.“

Vladař: „Jak jsi to navlékl, že se podařilo tobě ostati v Japonsku, a u koho z křesťanů jsi bydlel?“

Spinola: „Snadná byla věc ostati v Japonsku; svých hostivítů že nevyzradím, tohoť se dovtípíš!“

Vladař: „Vědouce, že Japonec všeliký přijma misionáře pod svůj krov sobě i smrt utrží, jak medle mohli jste spolukřesťanů v tak strašlivé nebezpečenství strhnouti?“

Spinola: „Kam nás nezvou, tam se netřeme. Pakli nás pravověrci za poskytnutí útěchy ze svatého náboženství prosí, toť ani my nevaháme jim k užitku život svůj vydati v nebezpečenství.“

Vladař: „Ale císař pán vás zde v Japonsku nechce míti; proč tedy jeho zápovědi nedbáte, nobrž i jeho poddanstva k neposlušnosti svádíte?“

Spinola: „Někdo z předních dvořanů poslal by tobě rozkaz k vyřízení a císař taky, ale rozkaz poněkud jinačí; zdaž bys císařův rozkaz nevyplnil dokonale, dvořanův pak jen potud, pokudžby se dal s volí a vážností císařovou srovnati? Z uctivosti k císaři pánu svlékli jsme my misionářové řeholnickou kůtnici a ustoupili jsme z veřejnosti zvěstovat svatou víru svou skrytě a soukromě. Však ostali jsme v říši vaší, poněvadž tomu Pán Bůh

chce, bychom tady rozplozovali křesťanské náboženství, majíce za to, že víc sluší poslouchati Boha, byť i s opovážením životů.“

Vladař: „Slyšíte-li jeho vylhanou výmluvu?“

Spinola: „Nelhu, řka, že máme Boha více poslouchati než člověka; jest to zákon věčný, jehož ani změniti ani zrušiti nelze! Taky nám křivdíte, říkajíce, že jsme přišli opanovat vlasti vaší. Cos takového obmýšlejíce, byli bychom hleděli získati přízeň císaře a dvorstva lahodným učením a pohodlným života pravidlem, snadným k ostříhání; při čemž by nám bylo volno buď rozkošně žíti buď dle příkladu vašich popů na oko sice mrtviti svých těl, za to však skrytě hověti všem bujným žádostem. Nuže pověz, slyšel-lis kdy cos takového o misionářích evropských?“ — Místo odpovědi zeptal se vladař dominikánů, kdy a na které lodi připlouli? Jejich tlumač kněz Karel Spinola odpověděl za ně: „Loď jmenovati nebudeme, nechtíce koho v nebezpečenství uvrhnouti; vploula před některým měsícem do přístavu.“

Vladař: „Měli jste radši doma zůstati a tam o své spasení pečovati; nebyloť vám třeba sem se plaviti a nás tu znepokojovati!“

Spinola: „Řeholníci bez pozvání nikam se nederou. Někteří křesťané nás sice pro strach smrti pod střechu nepřijímají, ale ostatní kladou to za milost jim prokázanou, jestliže sobě u nich útočiště obereme, ba měli by sebe za omilostněnější, kdyby

je za to vrchnost uvěznila i popravila. My tedy tím vinni nejsme, že několik našich hostitelů pro svou křesťanskou víru vzalo vezdejší škodu. Kdyby nás zde nikdo v potřebách své duše nebyl k sobě zval anebo nám krovu dopřál, byli bychom již dávno odtud odešli aneb v úřadních vašich ramenách uvízli. Kromě toho neuspokojí se upřímný milovník obstaráváním své vlastní duše, aby spasena byla; neboť láska, celé srdce opanovavši, pudí člověka k tomu, aby všecky své bližní téhož štěstí zúčastnil a jim nebe zjednal. Proto se tito (dominikánové) též my misionářové z otčiny a z rodiny sami vyloučili, což bylo na světě nejdražšího zadali, nepohodlí a nesnáze tak daleké cesty pranic nedbali, ano i toho hrdla rádi se opovážili, aby tobě a vlastencům tvým pravého Boha zvěstovati a cestu do bydla věčné blaženosti ukázati mohli.“ — Tehdáž pocítil a zkusil kněz Karel pravdu slov Páně: „Před vladaře i před krále voděni budete pro mne na svědectví jim i národům. Když pak vás vydají, nepřemýšlejte, kterak aneb co byste mluvili; neboť dáno vám bude v tu hodinu, co budete míti mluviti; neboť nejste vy, jenž mluvíte, ale Duch Otce vašeho, jenž mluví ve vás.“ (Mat. 10, 18—20.)

Z rozkazu vladařova přijel do Nangasak vůdce vojenské osádky z Omury dopravit zajatých křesťanů do žaláře opodál teď jmenovaného města. Když se to po Nangasakách rozhlásilo, začal se křesťanský lid na tržišti a ulicemi hemžiti, aby se

rozžehnal s vyznavači Krista Pána. Velitel omurské osádky, boje se jitření, dal zajatce po moři odvezti. Kráčeli tedy vyznavačové k přístavu; byliť jsou kněz Karel Spinola s bratrem sluhou Fernandezem, dva dominikánové a tři Japonci. Šel druh za druhem, veden jsa od svého drába na provaze uprostřed vojenské stráže. Mnozí křesťané dotlačili se vyznavačů, prosili je klečmo za požehnání, dotýkali se jejich šatů a loučili se s nimi; zavzněl pláč a nářek! Spinola byl jejich duchovním otcem po šest let; chtěl tedy k nim naposled učiniti řeč; ale vojáci nutkali k pochodu, takže on ledva některým slovíčkem těch oněch potěšiti mohl. Nazejtří k večeru spatřili svůj žalář, kdež několik vyznavačů chřadlo. Jim ohlásil se zástup příchozích zpíváním žalmů. Spinola pozdravil vězně, kteří ho znali a vítali, řka: „Nikoli v odměnu zásluh mých posílá mne Bůh k vám, bych korun vašich zúčastněl!“ V tom okamžení bylo mu blaze, jakoby do ráje vcházel. V listu, jejž dne 20. února 1619 pro řeholního spolubratra kněze Jana Porru v žaláři složil, ozývá se jásot srdce jeho z uvěznění: „Předce tedy jsem již zatknut, o velikém shonu lidí jako loupežník svázán, ulicemi hnán i do žaláře uvržen! Teď žiju zde spokojen, vesel a Bohu povděčen z tak vzácné milosti. Žádám tuze Velebnosti, račtež se mnou Pána Boha z téhož dobrodiní hodně pochváliti a spolu poprositi za to, po čemž, jak dobře víte, zdávna bažím. Bych pak i nebyl hoden

prolíti krev za víru svou, předce alespoň toho štěstí užil jsem, trpěti pohanění pro jméno Ježíš. Buď vůle Boží přesvatá; v ní naleznu pokoj dokonalý!“

Blízko přístavu omurského vystupuje do moře pahrbek odevšad vichřicem přístupný. Na něm stála chatrč pod střechou doškovou 30 stop zdélí a 15 stop zšíří kolím ohrazená. V té vězeli zpočátku vyznavačové. Bouda byla na shrknutí; pročež nařídil velitel omurské osádky zavesti vězně do nejbližší vsi a tam je hlídati, ažby stará chalupa sbořena a na jejím městišti nová bytelná pro ně zbudována byla. Měsíce července 1619 převedeni jsou křesťané a zavřeni ve vsi do starého sklepu bez oken. Byloť v něm parno, dusno, puchovito; věznové potravu skoro zkaženou dostávajíce, bez mála všickni hrubě onemocněli; však tu přece víc žalmů než onde z veselého srdce Hospodinu zpívali, děkujíce Jemu, že jim dopřál potrpěním osvědčiti lásku. Po osmnácti dnech stála na podotknutém pahrbku neb okřídlí nová budka jen 20 stop dlouhá, 14 stop široká, kteréž Spinola říkal „posada,“ neboť její slaměnou střechu podpírala mříže urobená z bambusových druh od druha opodál do země zatlučených kolů; vedle dvířek bylo okénko, coby misku s pokrmem prostrčil. Zvenčí byl okolek prázdný asi sáh široký ponechán; za ním čnělo dvojnásobné oplaňkování, před kterým bydlela stráž s náčelníkem; a to všechno uzavírala vysoká ohrada.

Do toho vězení převáděni jsou dne 7. srpna t. r. 1619 vyznavači, zpívajíce žalmy.

Karel Spinola kleknuv políbil zem před šatlavou a vstav překročil práh, zpívaje 14. verš ze 131. žalmu: „Toť jest odpočívání mé na věky věků; tu přebývati budu, neb jsem zvolil je.“ Tam živořil náš blahoslavenec přes tři leta, zprvu se 16, pak s 22, posledně s 32 vyznavači. Těsný žalář byl pravou mučírnou. Záchod měli uvnitř; pročež nemohl nikdo nádobu své duše prázdniti leč s vědomím ostatních; v letě pralo slunce do posady takřka celičký den; neměli hrubě, do čeho by se převlékli; potem a špinou nalíhlo se jim do hadrů hmyzu, jenž je ve dne v noci trýznil až bylo tělo samá opuchlina, samý vřed a rána; zkažený vzduch, morový puch dusil ubožáky. Hůř jim bylo v zimě; na úvětří; když liják člověčincem podlahu zatápěl; když se na polonaháčky sníh chumelil; kdy mrzlo, a houní odepřeno. K jídlu měli po některé lžíci černé, studené, vodou spařené rejže, div hladem nepošli. Nangasačtí křesťané zasílali jim sice něčeho k snědku i prádla i oděvu; ale tito dárkové ostali strážným pohanům za nehtem. Jezuita Ambrož Fernandez, jenž po mučenictví tuze dychtil, umořen jest brzo v té mučírně; usnul v Pánu dne 7. ledna 1620. Kněz Spinola, jenž ho svátostmi zaopatřoval, ustřihl mu z uctivosti kučeru a přidružil ji svatým ostatkům, jež v schránce na krku zavěšené nosil. On sám několikrát hrubě stonal;

jednou trápila ho prudká zimnice sto dní napořád; jindy od 12. září do 3. listopadu, ale příštího dne na sv. Karla Boromejského — na svůj svátek — ozdravěl náhle, aniž by byl léků užíval. Však již i svátostmi na vykročení z toho světa opatřeného doživil Pán Bůh — mučenictví! — Hořkost žaláře oslazoval sobě rozjímáním muk Páně; ale nejhojnější útěchy a posily v tom nacházel, že mohl skoro den jak den mši svatou buď sloužiti aneb aspoň slyšeti, čehož na počátku nebylo lze. Žalář byl již posvěcen přítomností několika kněží vyznavačů. Láska křesťanů nangasackých a zásobitele misionářů jezuitských opatřovala a zasílala jim všechno, bez čehož nejsvětější oběť konati nelze. Strážcům horlivosti modlářské ubylo, jak mile jim v měšcích přibylo; nebránili tedy nikomu ani v dodávání ani v přijímání svrchu napověděných věcí. Radost svou z toho vyjádřil Spinola jezuitovi knězi Vieirovi v dopisu takhle: „Tím učiněn jest mně žalář tento rájem;“ — a jenerálu svému napsal o tom: „Prozřetelnost Boží ráčila to milostně sjednati, že máme pořád s dostatek, čehož jest třeba k obětování mše svaté. Duši i tělu síly dodává svatý chleb ten; toto nebeské víno tak moje srdce rozpaluje, žeť všechno dosavádní trápení nejenom za nic nevážím, nobrž že bych i sebe větší muku s radostí trpěl a život svůj tisíckrát obětoval za toho, jenž se mi v té Velebné Svátosti tak laskavě, tak štědře oddává!“ — Z té studánky nabíral kněz Karel

divnou horlivost v kajícném sebe zapírání a mrtvení.

Když pohanskou stráž nová vystřídala, byli mezi hlídači vězňů i křesťané. Pohody té uchopili se nangasačtí pravověrci a zasobitel misie jezuitské. Poněvadž taky vůdce strážců oko zamhouřil, doručovány jsou vyznavačům zásilky rozličných dárků. Tehdy psal Spinola řečenému spolubratru zásobiteli: „Neposílejtež mně ničeho ku polehčení nouze a bídy, a namluvtež křesťanů na tu samou věc.“ Ale onen prosby jeho nedbal, ani nangasačtí křesťané, kteří kněze Spinolu dosavád svým Otcem nazývali. Což tedy koliv Karlovi bylo v dar doručeno, hned to on spoluvězňům rozdal.

Za vlídnou stráží přišla škaredá, jejíž vůdce byl zpohaněl. Ten s vězni krutě nakládal v tom domnění, že je trápením přinutí k zrazení Krista Pána. Teď byl kněz Karel zase jak náleží vesel a Bohu z toho povděčen, že se vrátila příležitost k objevení Mu lásky radostným snášením protivenství. Jak dřív tak nyní nosil na nahém těle žíněnou košili. Řeč Karla Spinoly byla skoro všem uvězněným vyznavačům velevzáctná. Života pořádek, jakýž on jim a sobě k ostříhání v žaláři navrhl, zachovávali svědomitě. Nad týmž pořádkem bděl každého téhodne jeden z kněží. Vězňové strávili z rána hodinu zbožným rozjímáním, pak sloužili anebo slyšeli mši svatou; po ní modlili se hodiny a růženec, ostatek času až do obídka věnovali spa-

sitelnému čtení. Po obědě hovořili o svatých věcech; říkali nebo zpívali nešpor; četli cos pobožného; odbývali jitřní, též hodinky o bl. Panně Marii. Po hubené večeři dokonali úkol dne zpytováním svědomí a zmrskáním sebe důtkami. Všechen sbor Spinola horlivostí přepanošoval. Jeho příkladný život měl takový účinek, že ho spolu-vězni Japonci křesťané poprosili, aby je Tovaryšstvu Ježíšovu přidružiti ráčil. S povolením svého provinciála vyslyšel prosbu sedmi Japonců, a ti pod jeho správou odbyli sobě zkoušku řeholních nováčků a učinili prosté sliby jezuitského řádu tam v žaláři. Ba, někteří z pohanů střehoucích vyznavače Kristovy, Spinolovo učení vyslechše a jeho svaté obcování spatřivše, chopili se podané jim milosti Boží a přijali svátost křtu hned jak byla stráž vystřídána.

Chce-li laskavec jezuitů mysl a srdce Karla Spinoly zřetelně poznati, nechať čte kusy dvou psaní, jež skládal. Dne 28. února 1621. napsal týž blahověst list k doručení bratrovci Maksovi, jenž se po smrti hraběte Augustina stal pánem hrabství tasarolského a tím i vládykou či hlavou rodu Spinolského. Ve svém psaní vypravuje kněz Karel, proč, kdy a kde byl jat a uvězněn; mnoho-li pro milého Krista zkusil, kterak s osmi řeholníky a s patnácti katechisty a služebnými bratry v žaláři Pánu Bohu slouží. Pak zjevuje mu své myšlenky, city a žádosti: „Cítím se blažena velmi, naleznuv

tady, co mne sem vší silou táhlo. Štěstí toho vážím sobě nad lesk všech pozemských důstojenství, arciť z práva; poněvadž i sv. Pavel větší zalíbení měl v okovách svých než v hodnosti apoštolské. Tím mne Hospodin bez zásluh mých ráčil omilostniti, mne posledního a zhola nehodného sluhu svého vyvoliv Sobě před mnohými spolubratry mými, ač ctností prosluli a na této vinici Páně veleslavných věcí pořídili Tak rozjímaje studem se pýřím, ale těší mne průpověď apoštola národů, že totiž takové štěstí není založeno na tom, kdo chce, ani na tom, kdo běží, ale na Bohu, Jenž se smilovává (Řím. 9, 16.) Ano, často vídáme, že koruna mučenická znamenitým světcům jakkoli za ni prosivším byla odepřena, hříšníkům však podána, aby všickni vyznali, žeť ona není účinek našeho zasloužení, ale pouhý dar Boha, otce milostivého. Tuhle věc chtěl jsem tobě, a tebou ostatním údům našeho rodu proto oznámiti, abyste měli radost z oblažení svého pokrevence, který pro Pána Boha zajat, uvězněn a na smrt uložen jest. Poděkujtež tedy z toho srdce Pánu Bohu za milost mně prokázanou a dejte na můj úmysl mnoho mší svatých sloužiti, abych ještě větší, po níž bažím, milost vezma, ze žaláře na stinadlo aneb na hranici vyveden byl. Či by snad tím našemu rodu slávy nepřibylo, kteréž byste sobě vážiti museli nad všechno své hrabství, bohatství a důstojenství? Věru, neposvětí-li kdo těchhle věcí

pobožným obcováním, věrným zákona Božího ostříháním a štědrým milosrdenstvím, budou jemu leda příčkou a závadou na pouti k poslednímu cíli! Rád bych vám též připomenul pominutelnost vezdejšího věku a jistotu smrti, kteráž leckdy náhle lidi z pokladů vysazuje, ponechávajíc jim jenom zásluh ctností dobytých; rovněž upozorňuju vás na hojnou mzdu, složenou všem, kdož pro Hospodina pracují a trpí. Takové rozjímání hýbalo srdcem mnohých velmožů, že bohatstvím a důstojenstvím, ano i žezly a korunami pomítnuvše, do klášterů i na poušť utekli a tam u chudičkého a trpícího Spasitele nouzi a všeliké bídě rádi zvykali. Ó, moji milí! okustež sladkost rozkoše, jakouž Hospodin oblažuje sluhy Své pro Něho trpící, a zvíte, jak daremné, jak ošemetné jsou radosti, jež chlubný svět slibuje; neboť duše ač světáckým kocháním nabubřelá zůstane lačnou, nemohouc leč samým Bohem nasycena býti. Aspoň já, ačkoliv jenom novotný učeník Páně, cítím z milosti Boží při všem trápení v těsném žaláři tak lahodnou v srdci útěchu, že sebe již teď za hojně odměněna pokládám. Byť mně bylo ještě mnoho let v tom vězení hynouti, předce by se mi to jenom okamžením býti zdálo. Tak prudká jest žádost má trpěti pro Toho, Jenž snášení vezdejších otrap tak štědře splácí, a křížek nesoucímu nadlehčuje. Mezi rozličnými neduhy, jimiž mne Pán Bůh navštiviti ráčil, mořila mne tuhá zimnice napořád; neměl

jsem ani lékařské pomoci ani příhodné stravy; všickni, též já mysleli, že umru. Ale dokud mne ta nemoc trápila, oplývalo srdce moje blahostí přesladkou, jakéž jsem dříve nikdy neokusil. Opojen rozkoší jásal jsem, jakobych byl již práh ráje překročil. Odměňuje-li Pán Bůh Své sluhy takhle na zemi, jaká bude radost a slasť, kterouž jim v nebi chystá? Ó, moji milí! služme rádi a věrně tak dobrotivému a milostnému Pánu, zápolmež statečně s náruživostmi a své tělo v služebnost ducha podrobujme. Vždyť víme, žeť s Kristem zde potrpíce, s Ním též tam na věky kralovati budeme. Bratrovce Ferdinanda i Aleksandra též ostatní příbuzné srdečně pozdravuju a naposled s nimi se loučím; neboť cítím, že jsa všechen vysílen, sotva ještě tak dlouho živ budu, bych opět psáti mohl. Den jak den při mši svaté modlitbou na ně na všecky pamatuju a slibuju i potom na ně pamatovati, až mne Bůh přijme do nebeského Jeruzalema. S Pánem Bohem! na shledanou v nebi! — Ze žaláře omurského 28. února 1621. Karel, vězeň pro víru.“

Léta 1622 poručil císař Ksongunsama Gonrukovi, nangasackému vladaři, aby jedněch z křesťanů zajatých dal postínat, ostatních za živa upálit. Na upálení odsoudil řeholníky cizince i Japonce, rovněž přechovavače misionářů, též manželky a dítky těch, kteří od tří let pořád zběhlých pro přechování kněze byli popraveni. Kterak Spinola zprávu odsouzení svého přivítal, patrno jest z jeho listu

28. srpna 1622 pro spolubratra provinciála napsaného: „Včera vtrhli k nám zuřivě úřadní drábové do žaláře; podle zprávy nás došlé mysleli jsme, žeť přicházejí nás pobit aneb do Nangasak zavest; ale hned jsme poznali, že jdou zajatých spočítat a zapsat. O šťastné smrti těch z Manily přišlých jsme slyšeli; já myslím, že také my budeme brzo upáleni. *) Z milosti Boží ke všemu volní a hotoví těšíme se na tu dobrou hodinku. Věru, jakoby ohromen žasnu nad přeštědrou Boží dobrotou, jenž mne chatrného človíčka té slavné pocty a milosti hodna činí, abych pro jméno a lásku svého Hospo-

*) Jáchim Firajama, pokřtěný Japonec, vystěhovav se z vlasti, usedl v Manile, v hlavním městě ostrovů Filipinských, k španělské koruně příslušných. Potom vypraviv korábek, vezl na něm mimo jiné také dva kněze misionáře do Japonska, Alojse Floresa, belgického dominikána, a Petra Zugnicu, španělského augustiniána, kteří bažili po mučenické korunce. Na Tichém moři tropili tehdáž Holanďané loupežnictví; udeřivše na řečený koráb v podzimku 1621, vzali jej a odvlékli do nejbližšího přístavu japonského. Správce lodě loupežnické zradil a vydal Firajamu s podřízenými mu dvanácti plavci a s podotčenými misionáři nangasackému vladaři Gonrukuovi. Císař odsoudil tyto misionáře a Firajamu, horoucného ctitele sv. Ignáce z Lojoly, na upálení; plavce pak k srubnutí hlavy. Plavci — křesťané Japonci a údové bratrstva sv. Růžence — mohli zapřením Krista Pána smrti mučenické upláchnouti, ale nechtěli! Všickni svrchu položení umučeni jsou dne 19. srpna, l. P. 1622. Sv. Otec Pius IX., římský papež, prohlásil je za blahoslavené mučeníky dne 7. července, l. P. 1867.

dina život v mukách obětoval! Z tůně úžasu toho vytonouti nemohu leč pomocí Apoštolova výroku, že totiž nestihlá tato milost není účinek lidského chtění a namahání, nobrž samého Božího slitování. Dle úsudku mého dána jest mně tahle milost obzvláštně Vaší a jiných veleb. Otců zásluhou, kteříž jste za mne modlení konali a mši svatou obětovali; pročež doufám, že mne Pán Bůh rovněž Vaším a spolubratrů přispěním na přímluvu blahoslavené Panny a Všech Svatých z ohledu těla i duše posilní a ustateční, abych jako pravý syn Tovaryšstva Ježíšova v poslední půtce zvítězil. Mním, by nás milý Pán Bůh obyčejem prozřetelného pěstouna řeholních nováčků již k poslední hodince připravoval. Od měsíce července nakládají s námi strážcové přísněji, stravu dostáváme špatnější a tuze pod měrou; za posledních měsíců bylo nám vůbec hůř než jindy, ani psaníčka se k nám nedostala. Však opravdového utěšení jsme nepohřešovali, majíce na každý den přesniček a vína k obětování Beránka Božího. Ještě jednou Vašnost na rozloučenou pozdravuju a prosím kleče za požehnání i za prominutí všech poklesků, zvlášť tohoto, že jsem tolik svatých pomůcek za čtyrletého vězení mně k zdokonalení poskytovaných tak špatně užil. Spolubratrstvo v duchu objímám a pilně prosím, aby se mnou Pána Boha z velikého dobrodiní, jež mně prokazuje, velebilo, mně pak setrvalost až do konce vyprosilo, neboť jsem poslední nemocí se-

slábnul, až sotva na nohou stojím. Nevěda, budu-li míti ještě příležitost k napsání listů pro kněze jenerála a visitátora, prosím Vašnost, abyste mne v tom sám zastati ráčil. S psaním posílám Vám dva vzáctné ostatky, totiž bl. Alojze, jejž mně daroval a poslal vel. generál náš, s přiloženou ode mne kučerou našeho bratra Fernandeza, též i ústřižek z kajicího roucha sv. Ignáce, jejž nosil po svém obrácení v Manreze. Přijměte také obrázky z mého breviáře. Račte to všechno rozdati řeholním spolubratrům v Japonsku a v Makao na památku. Pán Bůh rač Velebnost Vaši zachovati a opatrovati; přijme-li mne On podle Své přehojné milosti do nebeského Jerusaléma, nezapomenu nikdy na velikou lásku, kterouž jste mně vždy prokazoval; rovněž budu pamětliv všech spolubratrů svých v tomto úkrají a ve všem Tovaryšstvu Ježíšovu, jež teď srdce moje vroucněji než kdy jindy miluje. 28. srpna 1622. Karel na smrt odsouzený pro jméno Ježíš.“ —

Nangasacký vladař Gonruku, chtěje se císaři zavděčiti, ustrnul na tom, že za jeden den pět a padesáte křesťanů popraviti dá. Vzkázal tedy náčelníkovi omurské osádky vojanské, aby mu poslal do Nangasak ty vězně, kteří v tomhle vladařském sídle byli zajati. Několik vojáků spoutavši tedy v omurském žaláři zaznamenaných vyznavačů, odvádělo je na břeh mořský. Následníci Kristovi posvátné písně zpívajíce, loučili se s žalářem, kdež

sobě po čtyry leta zásluh dobývali. Osmi vyznavačů, totiž dvou kněží řádu sv. Františka Serafinského a sv. Dominika, a šesti Japonců, ponecháno v žaláři, protože nebyli v Nangasakách zajati. Právě v pátek, 9. září 1622, odcházelo ze žaláře omurského čtyryadvadcet vyznavačů Kristových na popraviště. Jakož téhož dne v žaláři na památku umučení Páně vždycky půst zachovávali, takž se ovšem i v tenhle pátek, v předhodí své mučenické smrti, postili. S břehu mořského sestoupili do velkého člunu, obklopeného mnohými lodicemi, na nichž se vezla vojenská stráž. Horlivý blahověst Spinola užil plavby k spasení dušiček z průvodu. Rozněcoval k stálosti ve víře ty, kdož by byli mezi strážci křesťané; namlouval pohany na touž víru křesťanskou, a pobízel těch k pokání, kdož se snad vytrhli z ovčince Kristova. V ten rozum mluvil lodníkům a vojákům, načež zakončil řeč: „Vám k vůli opustili jsme vlasť, pokrevenstvo, a všechno, což nám koliv milo bylo a vzáctno, vám k vůli vypravili jsme se na pouť dalekou velmi s opovážením životů svých. Posuďte sami a rozeznejte, může-li býti křiva neb licha víra ta, pro kterouž jsme všechno i samy sebe obětovali, kterou jsme vám zvěstovali a jejížto pravdivost krví svou potvrdit chvátáme?“ —

Člun přistál k městečku Nangaji, as dvě hodiny cesty od Nangasak. By se pak nangajská věrou slavná obec křesťanská k vyznavačům Kristovým

netlačila, poručeno jim sednouti na soumary a pryč jeti. Vojanská stráž skládala se z pěti set mužů kopími a kušemi ozbrojených. Vyznavači jeli druh za druhem; mezi dvěma voják; každý vyznavač měl po boku katana, jenž držel konec provazu na hrdle odsouzencově zakličkovaného. Napřed jel kněz Spinola z vůle náčelníka stráže, vědoucího, že mu v žaláři spoluvězňové přednost dávali. Pod večer téhož dne 9. září přijeli do vsi Urakam, kdež i ostali v pusté salaši. Ves byla s půl hodiny cesty vzdálí od popraviště. Dosud vyznavačové na jisto nevěděli, k jaké by smrti odsouzeni byli. Ráno dovoleno třem křesťanům pohovořiti s odsouzenci. Bývalý katechista našeho blahoslavence Karla přiklekl a poprosil ho za požehnání. Spinola požehnav ho, dal mu na památku důtky, jimiž za posledních dní své tělo tepal; svůj růženec dal mu k schování pro nějakou znamenitou křesťanku. Od katechisty zvěděl, že již hranice stojí, na kteréž odsouzení řeholníci upáleni budou. Kudy vedeni jsou vyznavači Kristovi, všudy hemželi křesťané, chtíce je ještě jednou viděti a pozdraviti. Největší shon křesťanů, asi 30.000 osob, byl u Nangasak na Svaté Hoře, kdež 5. února 1597 šestadvadcet katolíků pro svatou víru bylo ukřižováno. *)

---

*) Na kříž za ruce a za nohy přivázaným proklán byl bok kopím. Mezi nimi byli jsou tří z Tovaryšstva Ježíšova; šest z prvního a sedmnácte z třetího řádu sv. Františka

Na planině od břehu mořského k Svaté Hoře zvolna povystupující stálo rovnou čarou pětadvacet dřevěných kolů; proti této řádce kolů asi sáh opodál strašila dlouhatá hranice dříví; oboje ohrazoval vůkol z tlustých kolů zdělaný plot, do něhož se brankou směrem od Svaté Hory vcházelo. Vedle byla ohrádka pro křesťany, jenž měli býti stínáni. Na okřídlí při samém moři měl Sukendaju, náměstek vladaře nangasackého, s radou pavlan vysoký, čalouny a koberci ozdobený. Popraviště bylo sevřeno vojskem; na břehu mořském stáli kopiníci; pod Svatou Horou střelcové z kuší a z pušek. Když vyznavačové Kristovi z omurského žaláře přibylí do své ohrady zavedeni jsou, slyšeno bylo s Svaté Hory bědování katolictva.

Po hodině přicházel od blizounkého města Nangasak jiný sbor Kristových vyznavačů, zpívaje žalmy. V něm bylo dvanáct mužských, třináct ženských, a pět pacholat. Z nich čtvero osob na upálení odsouzeno, že řeholníkům krovu a krbu dopřáli; ostatních šestadvadcet osob k setnutí hlavy odsouzeno, poněvadž byli buď krevní přátelé anebo blízcí sousedé těch křesťanů, kteří již před třemi lety pro přechovávání misionářů umučeni byli. Dotčených třidcet vyznavačů naváděl včera

---

Serafinského. Papež Urban VIII. prohlásil všecky r. 1627 za blahoslavené mučeníky; sv. Otec Pius IX. vložil je v desky světců v Svatodušní Boží hod, l. P. 1862.

Gonruku k zapření Krista Pána, slibuje jím v odměnu darování života i svobody; ale oni sobě vybrali mučenickou smrt.

Odbor vyznavaček měl korouhevnici — osmdesátiletou vdovu bl. Lucii Freitas, nádobu všeliké ctnosti. Od dětinského věku prospívala obcováním s Pánem Bohem a milováním chudinstva. Když byl její choť, Portugalec, v Pánu usnul, zasvětila ostatek života samé modlitbě, postu, čistotě a skutkům milosrdným. Dvéře do jejího domu byly ve dne v noci řeholníkům a misionářům otevřeny, za jejichž hostění dal jí Hospodin palmu mučenictví. Zaslechši výrok odsouzení, vyndala křížek s Božím Umučením a zkřikla vesele: „Ó, jak ráda umru pro milého Pána Boha svého!“ V čele spoluodsouzených křesťanek kráčela z Nangasak statně na popraviště, nesouc kříž a načínajíc zpěvmo litanie. Oba sborové vyznavačů pozdravili se vespolek srdečně.

K srubení hlavy odsouzené osoby zavedeny jsou do menší obory a postaveny proti hranici; avšak pětadvadcet vyznavačů přivázáno ve větší oboře ke kolům tenkými provazci tak volňounce, aby se mohl, kdož by chtěl, snadno vazby sprostiti a brankou v hranici naschvál ponechanou vyklouznouti; kdož by tak učinil, byl by vůbec za zpohanělce považován. Blizounko u pavlanu náměstka vladařova stáli ke kolům přivázáni čtyři obyvatelé nangasačtí, totiž tři mužští a vdova

Lucie Freitas. Vedle ní misionář Spinola s řeholnictvem z omurského žaláře postaven, kterýž pokleknuv u kolu svého, děkoval Pánu Bohu, a objav jej, políbil dřevo, na němž oběť svou dokonati měl. Vedle stáli tři dominikáni; jezuita kněz Šebesta Kimura; jiných šest dominikánů a františkánů, též pět jezuitských řeholních žáků v žaláři omurském skrze Karla Spinolu zřízených. Vedle přivázáni jsou tři Japonci, novotní řeholníci nejmenovaného řádu. U posledních dvou kolů stáli jezuitský žák Spinolou v žaláři zřízený a bratr sluha z řádu kazatelského či dominikánského. Zbylí čtyři řeholníci z nedostatku kolů stati jsou v menší oboře; mezi těmito byl Jan Ciongoku, sedmý Spinolou v žaláři zřízený žák jezuitský.

Katané čekali již na kynutí Sukendajnovo k popravování odsouzenců. Tehdy načal ke kolu přivázaný kněz Spinola stý šestnáctý žalm: „Chvalte Hospodina všickni národové;“ a druhové zpívali s ním. Byl pak zpěv jejich velebný, sluchu i srdci přelahodný; pročež mělo jest za to vůkol stojící křesťanstvo, že andělé svým budoucím v nebi sousedům pomahají chválit Hospodina. Když žalm dozpívali, promluvil kněz Spinola k náměstku vladařovu a k jeho rádcům: „Z naší radosti vůči mučenické smrti snadno vyrozumíte, lezou-li řeholníci do Japonska opanovat říše, čili přicházejí vodit vás do nebe brankou křesťanského náboženství. Pokorný křesťan po vezdejších pokladech a koru-

nách nebaží, ale šlape po nich pro milost Hospodina svého. My arciť po spasení vašich duší dychtíme, čehož jen poznáním pravého, živého Boha a ostříháním zákona Jeho dobyti lze, jakož vám to již křesťané zjevili. Brzo šťastně z daru Božího dorazíme k cíli své pouti, očekávajíce po kraťounké muce slávu věčnou. Ale běda vám, jenž se úprkem ženete cestou vedoucí k věčnému zahynutí. Nechť nás množství ubíjete, předce mimo vaše nadání dostanou potom Japonci ve své vlasti návštěvu od křesťanských blahozvěstců, nesoucích jim klenot přesné víry svaté, a ty sem právě umučení naše přivábí! Ba, za každinkého z nás umučených povstane z Boží prozřetelnosti sto čerstvých, srdnatých a statečných rozsévačů slova Božího, kteří sebe za přešťastné míti budou, udá-li se jim krev i život obětovati pro Krista Pána, Jenž v poslední půtce bojovníků svých posiluje a zmužuje jako i nás, což právě teď vám samým v oči kůle.“ Pak oslovil týž misionář Portugalců; učiniv zmínku o marnosti světa, též o blaženosti upřímných služebníků Božích, líčil jim krásu dokonalosti křesťanské a tuhle nevěstu jim namlouval. Posléz učil pohanů, by oheň vyznavačům Kristovým chystaný byl sotva stínem věčného ohně, do něhož zatvrzelí nevěrci a hříšníci po smrti budou uvrženi; pak zakončil řeč takto: „Uzříte-li koho z nás, jenž by mukou zmožen bolest na jevo dával, nedivtež se tomu; nejsme z kamene! Jsouce z masa, cítíme

bolest jako vy; aniž lze nám z vlastní své síly muk snesti; však na Pána Boha spoleháme, s Jehož pomocí až do konce setrvajíce pravdivost víry vám zvěstované obětováním svého života potvrdíme!“

Sukendajna pokynul; katané začali stínati vyznavače Kristovy v ohrádce proti hranici v řadě klečící. Mezi nimi byla jest Izabela Fernandez, vdova po bl. Dominiku Giorgi, Portugalci, údu bratrstva sv. Růžence, jenž pro přechování blahověsta Karla Spinoly r. 1619 za živa upálen byl. Za touž příčinou měla nyní Izabela s čtyrletým svým Ignáckem sťati býti. An se kat blíží, volá vdovička ctná na kněze Spinolu a pozdravuje ho na rozloučenou. Kterýž, poznav ji teď a pozdraviv, ptá se jí: „Kde máte Ignácka? kam se poděl?“ — Klečícího Ignácka neviděl vyznavač pro hranici. Vzkřikla vesele Izabela: „Mám ho s sebou!“ a vyzdvihši synáčka v nejhezčí sváteční šatičky oblečeného, ukázala mu misionáře, řkouc: „Ejhle, Velebný Otec Spinola, jenž tě ve vodě a v Duchu Svatém zplodil Kristu; pozdrav ho a popros za požehnání!“ Pachole sepnulo ručičky nábožně. Spinola maje ruce ke kolu přivázané, povznesl očí k nebesům a spustiv jich na chlapečka, vyřknul nad ním slov žehnacích. Všech to vidoucích křesťanů polily slze. Izabelina hlava po zemi se kulí; synáček pokojně skříživ ručičky, skloňuje šíji a nastavuje ráně. Máchnul kat mečem; hlavička srubena; dušička letí do nebe, okrášlená věnečkem

nevinností a palmovou letorůstkou mučenictví! Hlavy sťatých křesťanů katanstvem nakoleny; po čemž mu veleno, aby hranici zapálilo. Ze Svaté Hory vznášela se modlitba křesťanů, volajících k Pánu Bohu, aby zvlášť tomuto druhému sboru vyznavačů ráčil dáti sílu a setrvalost. Nastrojena byla naň ukrutná trýzeň! Stálať hranice od kolů hodně daleko, jsouc nakupena z dřev do polu syrových; jen u jednoho konce oheň zanícen, aby se plamen pomalu rozplazoval; katanům poručeno přihášeti hned, pakliby prudce a vysoce vyrážel. Všechno tedy pohanský vladař chytře navlekl, aby těla vyznavačů nikoliv rychle spálena, nobrž pražena a znenáhla pečena byla. Mukám neodolali dva Japonci, nejmenovaného řádu novotní řeholníci z omurského žaláře. Roztrhše vazbu, prchli od kolů do třetice; pomítnuvše výstrahou družstva, běželi k pavlanu Sukendajnovu, křičíce „Amida,“ aby vzýváním japonské modly život zachránili; než náměstek vladařův dal je do třetice hnáti zpět do ohně, až co zrádcové Krista Pána bídně zahynuli.*) Zpronevěřilci tito bývali v omurském žaláři urputní a svéhlaví, jenž se vůbec schválenému pořádku pobožných cvičení vyznavačů zprotivovali, ani svého řeholního starosty ani kněze Spinoly varovného hlasu nedbajíce. Spinola jim pohrozil Božím trestem.

---

*) Modla Amida měla podobu lidského těla s mnohými roztaženými rameny; na krku dřepěla psí hlava.

Taky jejich soused, Japonec, člověk obecný či světský, utekl od kola svého, však modlu nevzýval; zpamatovav se, vrátil se ke kolu a dokonal v plameni. Ani tenhle nebyl mučeníkům připočten.

Kněz Karel Spinola pořád vyznavače podněcoval k setrvání ve víře, naději a lásce Stařenku Lucii Freitas rozhřešil svátostně, neboť ho za to poprosila. Od mnoha let modlívala se Pánu Bohu, aby jí dal v přítomnosti kněze umříti. Posledně stál Spinola pohroužen v rozjímání, hledě vzhůru k nebesům; oč že na mysli přemítal muky Pána Ježíše a podával Mu sebe v oběť zápalnou! — Půl druhé hodiny trvalo jeho mučení. Potom k němu vítr jisker zavál; oděv lehounký se zňal, a hned byl vyznavač plamenem jakoby plachtou obestřen. Sklesnuv na kolena, vypustil po chvíli duši, zúčastněn mučenické koruny, za kterouž byl tolik let Pána Boha prosil. Událo se dne 10. září, l. P. 1622.

Z vyznavačů byl nejdéle mučen jezuita kněz Šebesta Kimura; trápil se tři hodiny dle svědectví Japonců křesťanů, kteří byli s sebou z domova vzali sutky neb sypací hodinky.

Pohanský úřad nechal ostatky mučeníků tři dni na popravišti; jich dobýti nebylo lze křesťanstvu. Za vojáka převlečený Japonec Lev přimísil se stráži a schoval tajně ruku jednoho mučeníka; všimli si toho pohané, jali a uvěznili ho, jenž brzy potom i s chotí svou v Omuře byl umučen. Posléz

ostatky těch mučeníků a mučenic do hluboké jámy vházeny a tam na prach spáleny; popel do pytlů vzebrán a v moři rozsypán! —

Příštího léta 1623, v den 4. prosince, upálen jest za živa s padesáti křesťany v druhém japonském hlavním městě Jeddo řečeném pod hradem císařským kněz Jeronym od Andělů, někdy pomocník bl. Karla Spinoly. On byl také sloup Církve v Japonsku. Vniknuv až do končin říše na východ a na sever, vyučil a pokřtil mnoho tisíc Japonců a založil obce křesťanské v krajinách, kamž prvé nikdo z evropských misionářů ani nohou nepáchnul. Za posledních dvou let pracoval pořád v městě Jeddo, kdež asi 800.000 lidí teď obývá. Tam ho již každý znal; úřad po něm slídil; z města nemohl vyváznouti; všickni domácí, mezi nimiž by postižen byl, jakož i obyvatelé dvadceti vedlejších domů měli býti na smrt odsouzeni. Takovou pohromu aby od tolika křesťanů odvrátil, vydal se sám v ruce pohanského práva.

Svatý Otec, římský papež Pius IX. prohlásil dne sedmého července, l. P. 1867 dvě stě a pět vyznavačů, kteří od roku 1616 do roka 1632 v Japonsku za svatou víru katolickou život obětovali, za blahoslavené mučeníky. Mezi nimi jest s bl. Karlem Spinolou dohromady 33 jezuitů, 20 dominikánů, 18 františkánů a pět augustiniánů bosáků.

Blahoslavený mučeníku Karle, vlastenče náš, pros za nás Boha!

Bl. Ondřej Bobola.

Za pozváním malopolské šlechty opanoval leta 1291—1292 český král Václav II. přední města Krakov a Sandomír s příslušným územím; že pak mu i velkopolská šlechta vrchní panství podala, přitáhl s vojskem českým a dal se roku 1300 ve Hnězdně na polské království korunovati. Asi tehdáž usedl v Malé Polsce rod českých rytířů Bobolů, maje v svém štítu znamení půlměsíce s hvězdou.

V polských pamětech písemních vyskytá se napřed urozený a statečný Jakub Bobola, rytíř řádu sv. Jana Jerusalemského, pán na Velkém i Malém Piaski a na Zagajově. On dal dřevěný kostel Všech Svatých v Krakově z kamene vystavěti, a učiniv k němu hojné nadání, vyhradil sobě a dědicům podací právo.

Listina kláštera sandeckého z roku 1338 vytýká pána Mikuláše Bobolu, číšníka Hedviky, choti polského krále Vladislava Lokétka.

Jana Bobolu vážili sobě polští králové Jan

Albert (1492—1501) a Aleksander (1501—1507), sv. Kazimíra bratří, od nichž za věrné služby vzal dědin na Podgoří. Měl dceru Žofku, kteráž panenství dochovavši, usnula v Pánu starověká a domněním svatá, též syny Jeronyma a Krištofa.

Dotčený ve válečných výpravách o vlasť zasloužilý Krištof zplodil z choti své Elišky Vělopolské syny Ondřeje, Jana a Mikuláše.

Syn Ondřej stal se velkým korunním komořím a starostou plzeňským, dybovským a gněvkovským, jsa velevážen od polských králů Sigmunda II. (1546 až 1572), Štěpána (1575—1586) a Sigmunda III. (1587—1632). Pan Ondřej Bobola, upřímný syn Církve svaté, odporoval srdnatě chtíčům protestantstva i ruského rozkolnictva, začež od sv. Otce poděkovacím listem uctěn jest. Tovaryšstvu Ježíšovu, strašlivému pluku Božích bojovníků, rád pomahaje, rozmojnil nadaci jezuitského kláštera ve Vilně a postavil při něm vnově dům nováčků, protože starý léta 1610 ohněm zkažen byl. Ondřej skládal a vydal vůbec prostomilý spisek o čistém panictví, v němž i sám setrval do skonání. Sedmdesátiletý stareček usnuv v Pánu 1617, pochován jest ve Varšavě v jezuitském chrámě, jejž byl bez mála sám jedin svým nákladem vystavěl. Slavný jezuitský kněz Petr Skarga nazýval ho svatým.

Téhož Ondřeje Boboly bratr Jan měl tři syny, Kašpara, Šebestiána a Jakuba. Kašpar Bobola, kanovník krakovský a tajemník korunní, postavil

na svůj groš krásnou kapli sv. Ignáce při jezuitském koleji v Krakově. Šebestián, Tovaryšstvu Ježíšovu přidružený, starostoval výborně v koleji jaroslavském a skládal spisy nábožné; za prodloužilé své nemoci svítiv domácím vděčnou trpělivostí, usnul v Pánu l. 1649. Jakub, podčíšník sandomirský, založiv ústav vychovací a zdělav kaplu sv. Ignáce v Sandomíru, zemřel 1635.

Velkého komořího Ondřeje druhý bratr Mikuláš měl tři dítky, Ondřeje, podkomořího sandomirského, Voršilku vdanou Ondřeji Zborovskému, a Krištofa.

Tomuhle Krištofu Bobolovi urodila choť léta 1592 na jednom rodinném statku v sandomirském vojvodství Ondřeje, našeho blahoslavence.

Z nábožného rodu pošlé pachole prospívalo bez ustání v bázni Boží. Do školy chodilo v městě Sandomíru; učitelé předkládali je žáčkům za vzor pobožnosti, mravnosti a pilnosti.

Ctný panic, šlechtic Ondřej Bobola, připuzen Duchem Svatým, zahořel dychtivostí sloužiti Pánu Bohu pořádkem Tovaryšstva Ježíšova. Tuze prosícího pustili jezuité k svým nováčkům do kláštera vilnenského, kterýž byl korunní komoří Ondřej Bobola z rumu zdvihl a Sigmund III., polský král, vzáctnými obětmi obštědřil.

Nováček Ondřej Bobola oblečen jest v posvátné roucho Tovaryšstva Ježíšova v městě Vilně, léta 1611, v den 10. srpna, svátek sv. Vavřince muče-

níka. Tuť mu nastalo dvouleté cvičení a zkoušení v domě nováčků. Předně dbaje o získání pokory svaté, zvykal rád haně a potupě na oslavu Boží. Měl ve zkoušebně dvadcet druhů, jež svou řečí a příkladem k svatému obcování rozněcoval.

Dne 31. července, l. 1613, učinil Ondřej náš prostý slib řeholní před knězem jezuitou Bardilem, jenž potom r. 1639 v Japonsku pro pravdu víry katolické od pohanstva umučen byl. Mudrctví učil se týž Ondřej z roku 1613 do roku 1615 u jezuitů ve Vilně; z roku 1616 do r. 1617 vyučoval mládež na latinských školách v Brůnově, v pruském nyní městě; od r. 1617 do r. 1618 vyučoval taktéž v ukrajinském městě Poltavě za řekou Dněprem. Zpátky povolán učil se bohosloví ve Vilně u jezuitů 1618—1622, a prospěl týmž svatým uměním, až jej kladli za hodna učitelského úřadu.

Na knězský řád posvěcen jest Ondřej Bobola ve Vilně litevském skrze biskupa Evstachia Voloviče 12. března 1622. Léta 1624 stal se kazatelem a zpovědníkem při chrámě sv. Kazimíra ve Vilně, jakož i dozorcem svátnice a správcem bratrstva Nanebevzetí bl. Marie Panny. Témuž úkolu věnoval všecku sílu svou až do roku 1634. — Když za let 1625, 1630 a 1633 ve Vilně mor zle hospodařil, posluhoval kněz Ondřej ve dne v noci nakaženým, až sám na lůžko poražen jest. Však mu Boží prozřetelnost život zachovala, ježto ostatní tam ostavší

jezuité — čtyři kněží a čtyři služební bratří — z nákazy pomřeli.

K rozkazu starosty všeho Tovaryšstva Ježíšova — Mucia Viteleschi — dovolil správce kolejí v krajině litevské Jemiolkovský našemu Ondřeji zavděčiti se Pánu Bohu čtverem slavných slibů. Těmito sliby zavázal se Ondřej Bobola z toho srdce rád dne 2. června, l. 1633, maje věku svého let 41. Pak vypraven jest od Mikuláše Lančického ku krajinské prohlídce kolejí do města Bobrujska. Tam řídil kolej jezuitskou s opatrností a láskou k podřízeným bratrům do pěti let. Mimo to kázával jak v jezuitském tak i v osadním chrámě.

Dvanáct posledních let věku svého strávil Ondřej Bobola na svatých misiích; k tomuto apoštolskému dílu hodil se až milo. Hlas měl libozvučný a sporý, paměť dobrou, rozum bystrý a mocnou výřečnost; obličej vznešený, postavu velebnou; v obcování s bližním vanul mu ze srdce mír a pokoj Ducha Svatého.

Nežli na svatou misii vycházel, doprošoval se Božího požehnání modlitbou a postem, přičiňuje pobožnost k bl. Marii Panně, kteráž svým prostředkováním všeliké kacířství umořuje. Byloť mu pracovati v krajinách válkou zhubených a řídce osedlých, tak že s krajícem chleba a s ložiskem pod širým nebem za vděk brával. Bydleli tam bez mála samí Malorusi řeckého vyznání, protivníci svaté Církve katolické. Kněz Ondřej, poučuje lidu

tohoto, porážel jeho blud a rozkol řečí svatých Otců východní Církve; ruští popové, jeho důvodům odolati nemohouce, pravdu pak k srdci připustiti nechtíce, zakrývali lichost a mdlobu víry své tvrdou šíji a hrubou nenávistí.

V městech, vsích a po dvorcích získal horlivý misionář Bobola mnoho duší Kristu Pánu. Jedni rozkol a blud potupivše, vrátili se do lůna matičky Církve římské; druzí, jsouce katolíci, blahověstem v přesné víře své utvrzení polepšili života svého. Ve vojvodství vitebském v okolí města Polocka, kdež jezuité slavnou kolej měli, sjednotil a sloučil týž kněz Ondřej Bobola odštěpenou osadu ruského popa i s dětmi jeho s katolickou Církví svatou. Za to nadávali mu nepřátelé pravdy dušechvatů, jako druhdy sv. arcibiskupu Josafatovi Kunceviči.*)

Léta 1655 a 1657 misionářoval kněz Ondřej Bobola v bařinaté, hvozdné krajině na Polesí litevském, vycházeje z města Piňska, z koleje Tovaryšstva Ježíšova. Obětivou horlivostí, s jakouž po městě a vůkol království Boží rozmahal, zasloužil sobě u katolíků vzácného příjmení „Apoštol Piňska.“

Rozkolnému bludnictvu tehdy srdce zlostí pukalo; než číhajíc na hodinku, v kterouž by lze

---

*) Tohoto bl. mučeníka prohlásil za světce 29. června 1867 sv. Otec Pius IX. Život téhož arcibiskupa podal „Blahověst“ roku 1865.

bylo sprovoditi blahověsta se světa bez obavy vezdejšího trestu, zatím jen zuby naň cenilo. Návodem rodičů rouhali se kluci na potkání apoštolskému muži, přezdívajíce mu bab i darebáků a házejíce po něm blátem; načež se rozprchali, aby jich prý dušechvat neulovil! — Brzo naskytla se pohoda vítaná protivníkům nadšeného blahověsta.

Mezi moskevským cařem Aleksijem Michalovičem a polským králem Janem Kazimírem byla roku 1654 válka vypukla. Ruské vojsko vítězíc, takřka zaplavilo polské země Smolensko, vlastní Litvu, Bílou Rus a Ukrajinu, spolkujíc s 40.000 jezdci z Kozáctva za řekou Dněprem pod ochranou caře usedlého, jemuž velel košový hetman Bohdan Chmelnický, kníže kyjevské nazvaný.

Katolictvu běda bylo od Rusa, jenž na svatou římskou Církev nevražil; přeběda od Kozáka s Rusem sdruženého, jenž po krvi katolického duchovenstva prahnul tygří žízní; Kozácké Rytířstvo Bohdana Chmelnického bylo tehdáž omladinou Bratrstva Táborského pod praporem Jana Žižky z Kalicha.

Příštím rokem 1655 udeřil na polskou říši král švedský Karel Gustav, protestant, obmýšleje Janu Kazimírovi podtrhnouti stolec královský; i opanoval v malém čase Velkou a Malou Polsku. Vida císař Ferdinand III. své mocnářství zahrožené, sjednal spolky s králem danským a s volencem knížetem braniborským proti Švedovi, po čemž

vypravil vojsko Polanům na pomoc. Tehdáž počal se také car Aleksij zmocnělého souseda Švéda báti; pročež obrátil zbraň svou proti němu, příměří uloživ s polským králem roku 1656. Tím Švedů moc v Polsku ochabla; spojenec jejich, kníže sedmihradské Jiří Ragócy vniknuv s 40.000 muži až k Břešti litevskému, utržil sobě r. 1657 vrchovatou porážku od Poláků a jechal domů v skrovňounké družině. Prvé s ním spolčené tlupy Kozácké táhly Polesím litevským k síči neb k opevněnému táboru Kozáctva zadněprského za vůdcem svým Antonínem Želeněským, katolíky duchovního i světského stavu roubajíce.

Kozáci, zvěděvše od bludníků Polesáckých o misionáři Bobolovi, slídili po něm v Janově městě, však marně. Poslal tedy setník několik Kozáků z Janova ven na štvanici; kteříž se dali cestou ke vsi Poradylně. Sotva byl Ondřej Bobola oběť mše svaté dokonal a Bohu dík učinil, zvěstováno mu, že ho Kozáci stíhají. Usedl tedy s druhem svým Janem Domanovským na voze, jejž mu láska katolíků honem dala. Popojel vozka; než blízko u dvorce Mohylny zahlédnuv Kozáků v zápětí, skočil dolů a upláchnul do lesa.

Kněz Ondřej slezl s vozu, a poklek obětoval život svůj Hospodinovi: „Otče, budiž vůle Tvoje!“ Ihned Kozáky obklíčen a dvojí ranou v ramena k zemi sražen, prosil za Domanovského i uprosil jich, spokojených s tučnější ulovenou obětí.

Kozáci zdvihše Ondřeje Bobolu a dopoly obnaženého k stromu dovlékše, přivázali ho a zbičovali, až krvácel. Potom sřezavše s doubku švižné proutí, ověnčili mu čelo a spánky, a týmž věncem z proutků upleteným zvolna stahovaným a vláčeným blánu od kosti mu odedrali. Teď mu házejí na krk kličku, přivazují ho za oba konce provazu k sedlům dvou koní a táhnou jej s půl hodiny vzdálí do Janova; za ním jede Kozák ustávajícího bitím k rychlé chůzi pobízeje.

V Janově postavili Kozáci ztrýzněného Ondřeje před setníka svého; ten otázal se ho, kdo by byl, a jakého náboženství? — Vece mu Ondřej: „Jsem kněz z Tovaryšstva Ježíšova; vyznávám, že jeden jest Bůh, jedna pravá Církev, jedna přesná katolická víra Pánem Ježíšem Kristem zjevená též apoštoly kázaná. Za tuhle víru a Církev volím z toho srdce rád trpěti a život položiti příkladem apoštolů a mučeníků!“ — Vyhrožuje mu setník usmrcením, nestrhne-li se víry katolické; Ondřej radí jemu i katanům, aby rozkolným bludem pomítnouce, do pravého ovčince Kristova běželi. Za to mu setník šavlí po hlavě máchnul; kněz pak zachytiv ránu loktem nastaveným, sklesl bolestí; po čemž ho divoch ťal do nohy. Jiný Kozák vida, an skácený kněz oči vzhůru zdvihá, s nebe posily očekávaje, vypíchnul mu oko dykou. Nedaleko stál masný krám; tam zavlékli Kozáci ubohého kněze, a svlečeného do naha prostřeli na stůl masařský.

Zprvu spálili mu na prsou a na žebrách kůži planoucími smolnicemi; pak když misionář v hrdinském vyznávání katolické víry neoblevoval, odřeli mu nožem posvátnou pleš, dlaně a prsty na potupu svátosti svěcení knězstva, aby prý z vlastní krve své nabyl lepšího pomazání! Mezi takovým katováním vyrazil mu jeden Kozák dva zuby, jiní ho bičíky šlehali, ježto mučeníkovi přesvatá jména Ježíš, Maria, i modlitbičky za ukrutné katanstvo ze rtů plynuly. Však zuřivosť trapičů rozpalovala se od statečné tichosti milujícího trpitele! Rouhači chystají mu královský plášť barvy šarlatové. Již mu drou ze zad řemení, a tu velikánskou ránu posejpají drobňounkou řezankou, pak tělo obracejí a přitahují zádama ke stolu, aby se řezanka do živého masa zadrala; potom mu za nehty hluboce trny vrážejí. Kněz duši svou Pánu Bohu poroučí a pořád Jej prosí, aby se nad katanstvem smilovati ráčil. Ono mu laskavost splácí uřezáním nosové končiny a ušních laloušků. Zběsilí ohavníci, zpomenuvše sobě na ten nástroj, kterýmž apoštolský muž pravdu Boží zvěstoval a tolik rozkolných duší s římskou Církví sjednotil, vyřezali mu v týle hrubou díru, a tou dobyvše se mu na jazyk, vyrvali jej i s kořenem a pleskli jím o zem. Posléz mučeníka na ulici vyvalivše, došmýkali ho blátem na smetiště a odešli. Několik srdnatých katolíků janovských přistoupilo k umírajícímu knězi. Hnedle tu byl kozácký setník a domučil ho, roztav mu

šavlí hlavu, ve středu, 16. dne května měsíce, léta Páně 1657. Vrátiv se, poručil zběři své vsedati na koně a zmizel s ní z města i z okolí.

Tělo mučeníka Ondřeje Boboly přijal zatím do osadního chrámu janovský farář Záleský; odkudž přenešeno jest do Piňska, a tam při kolleji ve společné hrobce jezuitů pochováno. Ztad převezeno jest měsíce ledna 1808 do Polocka a uloženo v jezuitském kostele; když pak chrám ten katolíkům vzat a rozkolným bludníkům r. 1830 dán byl, přeneslo jest pravověrné duchovenstvo týž poklad do osadního kostela, jejž právě velební Otcové řádu sv. Dominika obsluhovali.

Listem v Římě daným 5. července, l. P. 1853, dovolil sv. Otec Pius IX. všemu Tovaryšstvu Ježíšovu, též světskému a řeholnímu duchovenstvu v Lucké biskupské osadě, aby v dvadcátý třetí den května měsíce výročně v čest blahoslaveného mučeníka Ondřeje Boboly hodinky a oběť mše svaté slavilo. První slavnost vyhlášky kněze Ondřeje Boboly za blahoslavence a mučeníka odbývala se v Římě v basilice či v chrámě svatého Petra 30. října 1853.

Z mnoha divných událostí, o nichž praveno, že je Pán Bůh za příčinou kněze Ondřeje Boboly spůsobiti ráčil, vybrala a potvrdila Stolice apoštolská co opravdové zázraky čtvero divů, z nichž jenom dva na ukázku a k potěšení pravověrců níže klademe.

Lucký biskup, pastýř katolíků piňských, dal

roku 1719 otevříti rakev a shlédnouti tělo kněze Ondřeje Boboly. Ve spuchřelé rakvi ležela roucha shnilá, však tělo samo beze vší známky porušenosti a zetlelosti! Údy vláčné, ohebné jako u živého člověka; kůže hladká, v ranách stydlá krev; když se ranhojič jedné rány prstem dotekl, vyprýštila se z ní krev; kdož kněze Bobolu živého viděl, byl by jej i teď po 60 letech poznal; někteří ucítili vůni líbeznou z téhož těla vanoucí. Rovněž tak shledáno jest tělo mučeníkovo roku 1808 a 1851.

Zle řádila červenka po veškeré Litvě měsíce května, roku 1740. Mnoho lidí všelikého věku pomřelo z té nakažlivé nemoci, která zvlášť dítek zhusta uchvacovala. Mezi těmito nacházela se též Marie Florkovská, sotva dvouletá dceruška Františka a Reginy. Nemohouc nic jísti, tuze seslábla, celé tělo zvodnatělo a nabubřelo; u ní lékařské umění na zmar přicházelo. Matka posteskla sobě u jezuity kněze Aleksandra Kašice, a ten jí poradil: „Na oslavu nejsv. Trojice dejte tři mše svaté sloužiti, a prostež kněze Ondřeje Bobolu z důvěrného srdce za přímluvu u Pána Boha.“ O umučeném knězi Bobolovi byla žena ta v Břešti litevském slyšela. Co nejlíp mohla, zachovala se podle rady dotčené, načež domů pospíšila. Na práhu potkala manžela, i ptá se ho: „Žije-li Marjanka?“ — „Žije dosavad,“ řekl manžel — „ale dlouho již mezi námi nepobude!“ — V sednici vypravovala mu choť, cože byla příčinou dcerušky podnikla;

i žádala ho, aby též mučeníka Bobolu vzýval. Vece jí manžel: „O tomhle světci jsem jak živ nic neslyšel, ale předce milerád dcerušku svou Jemu poručím.“ Ledva domluvil, ozvala se Marjánka: „Mně se chce jísti!“ — Dali jí; a jedla po mnohém čase; na zejtří bylo jí lépe, a napozejtří byla zdráva jako ryba. S radostnou novinou běží matka ku knězi Kašicovi; a ten jí má k tomu: „Pospěšte s manželem do Vilna; tam vydejte o tom divu svědectví před muži, kteří jsou na vyšetřování takové věci řádně zřízeni.“ — Slíbila žena, že tak učiní ráda. Než po osmi dnech řekl jí manžel: „Jeden řeholník mně radí, abych tak dalekou pouť do Vilna nevážil, aniž k vůli ozdravění dcerušky přisahal, a snad svědomí své obtížil.“ Žena mu připověděla, že taky nebude přisahati. Kněz Kašic, vyslechnuv její zprávu, podotkl: „Nechci aniž smím Vás k tomu nutkati; leč mám strach, že Vám Bůh děcko vezme a tím Vaši nevděčnost ztrestá.“ — Žena, vrátivši se domu, zastala dcerušku na smrt nemocnou; všechna péče a obsluha nic jí neprospívala. Litovala matka zavinění svého a počala s manželem svým i se svou sestrou zase vzývati kněze Bobolu, slibujíc, že to všechno, což se dotud bylo divného s Marjánkou stalo a co se ještě stane, veřejně s přísahou poví a potvrdí. A hle, v touž hodinu ozdravěla holčička!

OSOBY DOMNĚNÍM SVATÉ.

Václav II.

Vezdejší štěstí vábí, lahodí a mizí jako krásný šperk ranní rosy na výsluní. Přemysl II. král český, zářil mezi mocnáři co slunce mezi hvězdami. Úpravou a silou vojska svého vítězného slul králem železným; bohatstvím, nádherou a štědrostí svou králem zlatým. Podle Čech s Moravou kořily se mu Chebsko, Lužice, Rakousy, Štyrsko, Korutany a Krajina. Volenci říšští podávali mu dvakráte císařskou korunu. Avšak když léta 1273 habsburský hrabě Rudolf na císařství zvolen jest, počalo slunce moci a slávy Přemyslovy zacházeti. Ve válce s týmž císařem opustili českého krále knížata prvé s ním spolčená; někteří páni čeští se ho zrádně strhli; i potratil r. 1276 najednou dotčených zemí, tak že mu jenom nynější Čechy s Moravou zbyly a ostaly. Dne 26. srpna 1278 v Rakousích u Dirnkruta nad řekou Moravou podstoupiv boj s císařem Rudolfem, zrazen jest v touž chvíli, když mu naděje slavného vítězství kynula, od mstivého pána Miloty z Dědic, nejvyššího komorníka země moravské, jenž s vojskem

mu poručeným z bitvy utekl. Tehdy skrovné vojsko věrných Čechů a Moravanů ač přeudatné zahubeno, hrdina král raněn, jat a ze msty od několika protivníků zabit.

Přemysl Otakar II. ostavil sirotka, budoucího krále Václava II., kterýž se mu byl dne 27. září 1271 z choti Kunhuty narodil.

Smlouvou s císařem Rudolfem svěřeno jest poručnictví nad sirotkem Václavem i vladařství nad Čechami do pěti let Otě, markraběti braniborskému. Tento lakomec odíral naši vlasť. Příbuzného sirotka Václava choval skoro jako vězně zprvu na Bezdězi na hradě českém, pak v cizině, kdež mu ani stravy, ani oděvu ani obuvi s dostatek nepřáno. Královic Václav míval hlad a chodíval v roztrhaných střevících!

Do sídla svého na pražský hrad, též do ostatních hradů a měst královských vložil vladař Ota německou osádku vojenskou ze Sas přivedenou. V těchto hrazených městech českých panovalo německé obyvatelstvo, kamž ho byli králové Václav I. a Přemysl II. k rozhojnění důchodů nasadili. Sedě na hradě pražském, poslal vladař vydřiduch měsíce ledna roku 1279 několik německých rytířů s žoldnéři do biskupského chrámu svatých dědiců českých slídit po penězích, jež tam byli duchovní a světští lidé pro bezpečnost schovali. Vojáci cizáci, ohmatavše a prošťáravše rouch k Boží službě určených i ostatků svatých, nadali a natloukli

kanovníkům a jiným duchovním, že pro zlehčení svatyně na kolenou k Pánu Bohu vzdychali. Žoldnéři vyslídivše v kapli sv. Kosmy a Damiána poklad peněžný veliký, zanesli jej svému hodnému pánu. Ale již dříve byli Němci mnoho klášterů a kostelů v Čechách vyloupili.

Asi na podzim 1279 odjel vladař Ota z Čech na své markhrabství, vzav s sebou z hradu Bezděži královice Václavka. Správcem Čech ustanovil za sebe braniborského biskupa Eberharta. Místovladař Eberhart byl krom toho drahého svěcení muž okoralého srdce. On dal statky vlasteneckého duchovenstva kaziti, pražských biskupů hrad Roudnici s příslušenstvím a dvůr v Menším městě pražském (na Malé straně) násilou vzíti a německým žoldnéřstvem osaditi. Nechtěje biskupa Dobše ani kanovnictva na pražský hrad pustiti, stropil dlouhou přítrž slavné Boží službě v stoličném chrámě sv. Víta. Jakož dravé ptactvo na mrchu odevšad slétá, tak se tehdy náramné množství sprostých a urozených Němců na lup do naší ubohé vlasti shrnulo. Této sběři loupežnické hověl biskup děravého svědomí Eberhart s německými purkrabími na královských hradech i s německými obyvateli měst královských, kteří na české zemanstvo nevražili. V tu dobu byli jsou všichni klášterové v Čechách zloupeni, zboží světského duchovenstva popleněno, mnohé vesnice vydrancovány, některé i spáleny. Lupič cizozemec vydíral na vesničanech

peníze mučením; kdo neměl, coby mu strčil, buď utopen jest, buď mečem zabit, anebo za živa upálen. Proto utíkali rolníci z vesnic na hory a do hustých lesů s rodinami, kdež obzvláštně za tuhé zimy 1279—1280 bídně živořili. K tomu se podobalo, by německý tulák obmýšlel Čecha vyhubiti nebo vyštvati a sám se v jeho vlasti zahnízditi. Domácí šlechta zmoudřevši, poupustila od své zášti a nesvornosti; počemž začala cizácké loupežnictvo tisknouti a bíti. Císař Rudolf sám vtrhnul vojensky do Čech na podzim 1280, aby to království zkaženo nebylo, v kteréž se měl budoucí jeho zeť, sirotek Václav, uvázati. Toho se vladař Ota ulekl a položil stavům českým sněm do Prahy. Z obapolného shodnutí dal Čechům místo Eberharta dva upřímné vlastence, biskupa Dobše a Děpolta z Risenberka, kteřížby co místovladaři o blaho země pečovali; také rozkázal všem tu neusedlým Němcům, aby se pod ztrátou hrdla ve třech dnech uklidili. Jako se netopýrové, když svítá, rozkrývají, tak všickni ti nezvaní hosté z Čech zmizeli! Královice Václava připověděl vladař vrátiti Čechům ke dni 1. května 1281 a na hradě pražském chovati ctně, začež aby mu z obecné berně 15.000 hřiven stříbra vyplaceno bylo. Peníze arciť vzal, však s přivezením Václavka z ciziny prodlel, až mu lhůta poručnictví a vladařství vypršela. Chtěl totiž za Václavka ještě 20.000 hřiven výkupného uloviti, ale rozsudkem císaře Rudolfa nedostal ani vindry. Poně-

vadž za loupeží a vražd málokde bylo lze dědin orati a osívati, a mimo to neúrodný rok uhodil, rozevřel r. 1281 jícen svůj hlad v Čechách neslýchaný. Jedni s šibenic sňatých viselců za lahůdku požívali, druzí ze zcepenělých hovad maso hltali; nějaká matka kojeňátko, vlastní plod svůj, zabila, upekla, pojedla; jedna dcera svou matku zavraždila, na kusy rozsekala i shltala! Za hladem přicválal mor, jímž v samé Praze obyvatelstvo o 20.000, venku po krajích o 600.000 osob zřídlo. Příštím letem 1282 naštědřil milosrdný Pán Bůh úrody hojně.

V tentýž rok 1282, den 26. prosince, klenula se nad Prahou překrásná duha; roku pak nejprvé příštího v pátý den dubna ukázala se při jednom rohu měsíce stojící hvězda velestkvoucí; což sobě lid vykládal na pokojné, lepší časy, též na šťastný příjezd mladého krále Václava II. z mrzuté ciziny. Uhodloť srdce; brzo zvěstovali poslové Pražanům radostnou zprávu, že kníže Václav do Čech jede. Biskup Dobeš rychle obeslal pány a rytíře české, a ti jeli na několik mil proti dvanáctiletému králi svému, a přivezše jej do Prahy 24. května 1283, na hrad ho provázeli. Tam již naň čekal biskup Dobeš s duchovenstvem a s lidem obecným a vítal jej slavně. Lid zpíval: „Hospodine, pomiluj ny,“ duchovenstvo však pělo církevních písní latinským jazykem. Národ tonul v rozkoši a děkoval Hospodinovi, že má opět doma krále; rozléhal se zpěv

veselý a hlučná hudba, snad poprvé od zahynutí Přemysla krále.

Hospodin Bůh vyslyšel pokorné a důvěrné prosby zbědovaného národa. Božím požehnáním a Václava krále přičiněním brzo vlasť okřála i zmohutněla jak v časných tak v duchovních věcech.

Byltě lakomý poručník Ota o vzdělání královského sirotka tak málo dbal, že se Václav v cizině ani čísti ani psáti nenaučil. Než maje z Božího daru srdce jemné, rozum důvtipný a paměť bystrou, nahradil sobě mladý král v malém čase nedostatek vědomostí, jichž třeba jest k řádné správě zemské. On k sobě zval i sbíral učených, moudrých a zkušených mužů světského i duchovního stavu, choval je štědře, naslouchal jejich radě a učení; také rád obcoval jejich schůzkám i učeným hádkám. Touž měrou získal vzáctné poznání božských a světských věcí, prospěl uměním svatého náboženství, duchovního i světského práva, dějin domácího národu a cizích vlasti; porozuměl hornictví, lékařství, skládání důležitých listin a dopisů; ba dovedl i latinsky správně mluviti.

Za panování Václava II. užíval národ blahoplodného pokoje. Spravedlivý, moudrý a zbožný král zhubil loupežnictvo; pokořil pyšný a zrádný rod Vítkoviců; zjednal svornost mezi bujnými pány, na jejichž zášť a rvačku poddaný lid vlasy půjčovati nucen býval. Při veřejné bezpečnosti životů

a statků mělo zdar polní hospodářství, všeliké řemeslo a obchod; bídy a nouze ubývalo; královský důchod bohatnul; kvetlo umění rozmanité; služba Boží šla po vlasti ustavičně a slavně.

Král Václav II. zvelebil hornictví, nařídil sepsati zvláštní baňský řád, jenž, výborný jsa, po mnohé věky spravidlem ostával. Že tehdáž z kutnohorských bání stříbra hojně dobýváno, obmyslil týž panovník vlasť naši dobrou a stálou mincí. Pozvav do Čech z vlaského města Florencie razičů peněz, dal jimi na Kutné Hoře l. 1300 nové stříbrné groše bíti. Nový široký (velký) groš měl asi cenu našich 35 krejcarů rakouské měny. Ze hřivny čistého stříbra razila se kopa grošů takových. Obstaráním těchto nových dobrých peněz učinil král znamenité dobrodiní poddaným, kteří dosavad musili aspoň jednou do roka nedávno razené peníze za nově bité taky chatrné vyměňovati o srážce, jakouž koli vláda ustanovila. Groše Václava II. brali v německé říši a v Polště.

Dotčený mocnář umínil vydati vůbec stálé právo zemské či knihu zákonů zemských a založiti v Praze obecné učení (vysoké školy); ale zkusiv, že by se dobrá jeho vůle s nevolí panstva potkávala, poodložil vykonání úmyslu z opatrnosti k příhodnější době. Snahou a záštitou téhož panovníka bylo zřízení Prahy a jiných měst lépe upraveno; také jeho péčí obnoveno a vystavěno jest Větší (Staré) město pražské, ohněm 4. dubna 1294

zkažené; na kterýžto účel osvobodil král měšťanstvo daní do několika let.

V příčině svého úřadu královského měl Václav II. jemné svědomí. Důvěrným přátelům pověděl: „Věru, jak Bůh nad námi, kdybych znal někoho, třebas pacholka v konici své, kterýž by lépe než já uměl spravovati národ, chtěl bych mu rád stolici královskou uprázdniti a sloužiti Hospodinovi ve sprostičkém stavu aneb kdesi v klášteře pod zákonem mnišským.“ — Za jeho horlivost v plnění povinnosti královské opět nám ručí vypsaný tuto příběh. Sedě kdys pod večer v letním večeřadle, bavil se král uprostřed panstva. Počne před ním jeden rytíř naříkati na velikou křivdu, kteráž se mu dála, i prositi za spravedlivé zastání. Chudák nepřišel vhod; král jej odbyl prudkou řečí; však po malé chvíli zpamatovav se, litoval svého přenáhlení, a odešed do pokojíka, rozžal voskovici a tou sobě stehna v pateru místech popálil, křiče: „Hoř tělo tady, abys nehořelo v pekle na věky!“ Z kterýchž spálenin kulhal do času.

Václav II. dal sobě teprv 2. června 1297 v chrámě sv. Víta na pražském hradě skrze mohučského arcibiskupa Gerharda korunu českého království na hlavu vstaviti. Zároveň korunována jest choť jeho Guta či Jitka, dcera císaře Rudolfa II., sídlíc v Čechách z roku 1286. Tato králová vždy ráda chudým pomáhala, zarmoucených těšila, tak Čechům jak Němcům laskavosť prokazovala; po službách

Božích s pannami dvoru svého k práci zasedala a neumělých přísti, šíti a tkáti učila. Brzo po korunovaci smrt ve dveřích znamenajíc, dala sobě posloužiti svátostmi, a odkázavši nuzákům, zvláště chudým vdovám a sirotkům, štědrou almužnu, usnula v Pánu dne 18. června 1297. Její tělo pochováno v biskupském chrámě na hradě pražském. Ostavila svému choti syna Václava (III.) a tři dcery: mezi těmi Alžbětu či Elišku, potomní rodičku našeho krále a císaře Václava Karla IV.

Přičiněním Václava II. rozprostranilo se opět území česko-moravské, ba zrostlo v říši velikou přivázáním polského a uherského království. Pozván od malopolské šlechty opanoval Václav král již v letech 1291 a 1292 knížetství krakovské a sandomírské; tam potom hrad Krakov vysokými věžemi utvrdil a podhradí obezdil. Rovněž tak nabyv roku 1300 Velké Polsky, dal se ve Hnězdně na polské království korunovati. Jsa vdovcem, pojal Rejčku, jedinkou dcerku nebožtíka Přemysla, krále polského, k manželství, a ta korunována jest v stoličném chrámě sv. Víta na pražském hradě r. 1303 skrze Jindřicha, biskupa vratislavského, jejž k tomu hnězdněnský a mohučský arcibiskupové zplnomocněli. Od té chvíle slula Alžbětou z poručení krále. V ten samý rok 1303 založil Václav II. v Polsku město Nový Sandec na uherském pomezí. — Léta 1301. byl uherský král Ondřej III. bez dědice po meči umřel. Ihned přijelo ctné poselstvo do Čech

ke dvoru Václava II., oznamujíc prosbu panstva, by se uvázati ráčil v uherské království. Kterýž dosti cítě dvou korun břímě, nabídnul jim synáčka svého; i korunován jest dvanáctiletý Václav (III.) v Bělehradě královském a uveden slavně do hlavního města Budína (1301.)

Nad mnohá knížata slavný, mocný, bohatý, ctěný král Václav II. vynikal též a předčil nad ně pobožností. Již za pacholetství přechovával v srdci bázeň Boží a důvěrnou lásku k bl. Panně Marii. Z ciziny do Prahy přivezený mládeneček jevil libost v sprostém oděvu, přívětivou dobrotivost, střídmost v jídle a v pití; na chudinu pamatoval hojnou almužnou a rozdával jí vlastní svou pravicí. Prodlévaje rád v chrámech, modlíval se tam Pánu Bohu s pláčem pro velikou srdce vroucnost. Pilně nasbíraných ostatků svatých okrašloval i obkládal zlatem, stříbrem a drahým kamením. Hřmělo-li a blýskalo-li se, vzýval za přímluvu světce a světice Boží a schraňoval se v oltáři jejich ostatků. Zaslechl-li pohoršlivou řeč, spatřil-li skutek zlý, pak bděl nad sebou, aby sám podobným hříchem Ducha Svatého nezarmoutil. Návodem rovněž mlaďounké však vyspělejší manželky Jitky obral sobě Heřmana, kněze řádu německého, za řádného zpovědníka i ustavičného svědka řečí a skutků svých. Čině mu všudy velikou poctu, jednal podle rady nejen v duchovních věcech, ale i v kusích správy zemské. K slovu jeho spořádal dobře svůj dvůr;

odbyv nekázanou čeleď přijal k své obsluze hodných mužů. Zavinil-li, neodpustil sobě. Od Alberta, dvorního kaplana, pro nějakou nám nepovědomou z mladistvé lehkovážnosti pošlou vinu pokárán, uložil sobě skroušený král sám tuhé pokání; nosil totiž, jsa mdlého těla, po dvě leta na nahém těle žíněnou košili; tu když na rozkaz zpovědníkův svléknul, nahrazoval dotčenou trýzeň postem do skonání svého. Chtěje křesťanskou moudrostí, uměním svatých prospěti, uchyloval se rád po vyřízení důležitých úkolů do pokojíka, kdež potom dychtivě buď některého biskupa, buď dvorního kaplana poslouchal, an Písma svatá četl a vykládal. V postě i jindy činil blaze Kristu Pánu v údech Jeho, nakrmoval i napájel lačných a žíznivých, odíval polonahých, nuzným peněz dával a nohy umýval.

Panstvu a obecnému lidu byl Václav II. zrcadlem v příčině modlení a klanění se Velebné Svátosti a ctění Rodičky Boží. Hodiny jakoby kněz za dne i za noci řádně se modlil až do smrti. Jsa na mši svaté, činil díky a prosby kleče, s očima i rukama vzhůru zdviženýma. Mezi velkou mší dával tři neb čtyry malé sloužiti; při čemž se mu nikdy nestýskalo. Vždyť leckdy téhož dne šestnácti, jindy dvaceti mšem svatým pobožně obcoval! Měl zvyk po obětování kleknouti u oltáře, zulíbati pravici obřadujícímu knězi a obětovati peníz stříbrný.

Nebes královně k poctivosti dával týž panovník bez mála každého dne, zvlášť v sobotu, mši svatou

někdy zpěvmo někdy z ticha sloužíti, zaslechnuv z úst zpívajícího obětníka přesladké jmeno Maria, oplýval rozkoší. Dle rady svého zpovědníka Heřmana modlil se den jak den do života s kaplanem svým hodinky v čest bl. Marie Panny.

Václava II. krále českého něžnou milost k Matičce Boží hlásá též založení kláštera zbraslavského. Týž kníže druhdy od věrných přátel vystřežený před silným pánem českým Závišem z rodu Vítkova, vzýval Rodičku Boží a slíbil Jí ke cti klášter vyzdvihnouti, pakli Jejím u Boha zprostředkováním nástrah zbude. Ztrestav a poníživ zbojníků obávaných, umínil v čest bl. Marie Panny založiti klášter u Prahy mnichům zákona cistercského. Dvá téhož řádu k vyhledání hodného staviště zřízení opatové vytkli budoucímu klášteru místo na Zbraslavi. Tam měl Václav II. po svém otci lovecký hrazený dvůr v krajině rozkošné a zvěřinaté, kamž s dvořany rád dojížděl na honby. Pročež ho žádost opatů za Zbraslav napřed zarazila; on pak zvítěziv nad sebou též nad dvorstvem ho přemlouvajícím, obětoval z toho srdce rád své nejmilejší místečko Panence Marii. Lovecký dvůr s kaplou sv. Jakuba Staršího prozatím v obydlí mnichů přestavěn a k službě Boží pro ně upraven, až by nový klášter s chrámem pod vzýváním bl. Marie Panny zdělán byl. Z cistercského kláštera Sedlce u Kutné Hory sbor třinácti řeholníků, mezi nimi opat jejich Kuneš, na Zbraslav povolán a skrze Václava krále,

pražského biskupa Dobše, mnohé preláty a opaty tam přítomné slavně uveden jest dne 20. dubna, léta 1292. Zakladatel obětoval zprvu v nadaci klášteru roční plat 400 hřiven stříbra, 24 popluží země i lesu s dostatek. Brzy po tom před válečnou výpravou do znepokojovaného knížetství krakovského přijel na Zbraslav vyprosit sobě na cestu požehnání od bratrského sboru. Tehdáž obětoval ku kostelu velmi drahý zlatý kříž, mnoho svatých ostatků ve zlatých a stříbrných schránkách, také stříbrných kalichů, stkvostných mešních rouch a 200 hřiven stříbra na zjednání psaných knih k slavení služeb Božích; učinil rovněž opatření, aby zúčastněl spolubratrství všeho řádu cisterckého a jeho zásluh ze mší svatých, z modliteb, postů, jiných dobrých skutků a svatých odpustků. — Úhelní kámen k stavění sborního či konventského chrámu bl. Marie Panny na Zbraslavi kladl Václav král dne 3. června 1297. s domácím opatem Kunešem a s děvinským arcibiskupem Heřmanem; z kamene zářilo zlatem nejsvětější jméno Ježíš Kristus. Kdež velký oltář Rodičky Boží postaven býti měl, tam slavil arcibiskup Heřman oběť mše svaté. Z mešní knihy vybral čtení a řád o Zvěstování Marie Panny, s začátkem: „Dštěte nebesa shůry;“ — po epištole zpívalo sedm biskupů „Alleluja!“ — mezi těmi byli biskupové Řehoř pražský, Dětřich olomúcký, Jan krakovský, Albert mišenský. Dle listiny z roku 1304 rozmnožil Václav II.

nadaci kláštera zbraslavského a věnoval bl. Marii Panně k rukám řádu cistercského dvě města, čtyry městečka, přes 70 vesnic, mnoho poplužných neb hospodářských dvorů, vinic a lesů, též podací osmnácti osadních či farních kostelů.

Ještě několik českých klášterů často chváleným zbožným králem založeno aneb zvelebeno.

V čas zlého hospodaření Němců v Čechách po smrti Otakara II. rozbořen byl od nich klášter týmž nešťastným králem nedaleko Krumlova založený „Trnová (Zlatá, Svatá) Koruna.“ Václav II. postavil cisterciákům Svatokorunským nové obydlí klášterské. Však léta 1420 obořili se kacířští Táboři na Trnovou Korunu, vyloupali a zapálili klášter s krásným chrámem bl. Panny Marie. Pomocí Boží vystavěli sobě cisterciáci zase klášter, jejž ale roku 1785 císař Josef II. zrušil. Klášterský chrám obrán jest osadě za kostel.

Blizounko města Mostu ve vsi Zahražanech založil Václav II. klášter s kostelem bl. Panny Marie pannám řádu sv. Augustina, jináč kající sv. Marie Magdaleny, kteréž nosily bílé roucho. Nadací listinou vydanou l. 1283 obětoval zakladatel tomu klášteru několik vesnic, něco polností, vinic a úroků. Léta 1421 husitští Pražané královský hrad Most obléhajíce, vrazili do zahražanského kláštera a vyloupali jej. V chrámě sedm jeptišek před oltářem Marie Panny na modlitbách klečících uzřevše, jedněm srdce probodli, ostatním hlavu sťali, po

čemž vybraný chrám a klášter zapálili. V klidnější době vrátilo se několik útěkem zachráněných jeptišek zahražanských, jež obec města Mostu pro větší jejich bezpečnost mezi sebe přijala; usedly tedy v samém městě a zdělaly tam sobě klášteřík s kostelem Rodičky Boží; ale klášter jejich zrušil císař Josef II. roku 1782.

V Menším městě pražském měli břevnovští benediktini klášteřík, při něm kostel sv. Tomáše s hřbitovem a s kaplou sv. Doroty. Všechno to postoupili Václavu II., jenž roku 1285 ten majetek obětoval v dědictví obutým poustevníkům zákona sv. Augustina, jimž i částku hlavy sv. Doroty daroval. Jeho pomocí a jiných údů královského rodu přispěním rozprostraněn a zveleben jest klášter sv. Tomáše; avšak roku 1420 vydrancovali a zapálili jej i s chrámem husitští Pražané. Po některém roce vrátili se z vyhnanství Augustiniáni a obnovili klášter s chrámem dle možnosti.

V Domažlicích založil Václav II. s Jitkou svou léta 1288 obutým poustevníkům sv. Augustina klášter s kostelem Nanebevzetí bl. Marie Panny, který v husitské době taky od kacířů byl vyloupen a vypálen.

V Plzni postavil týž král Václav II. roku 1297 Minoritům klášter s chrámem, jenž potom léta 1460 postoupen jest Františkánům.

Zbožný Václav II. korunovaci druhé své choti Alžběty dlouho životem nepřečkal. Kořen zdraví

začal mu podrývati neduh souchotín, jež se při něm r. 1304 po vojenské výpravě do Uher vyskytly. Této výpravě zavdal drahně příčinu císař Albrecht, jemuž byla slavná říše česká jako trn v očích. Jeho nabádáním strhla se valná část uherského panstva svého krále, mládenečka Václava, i počala bojovati s panstvem mu věrným. Otec Václav II. pro strach, žeby zlá nehoda synáčka potkala, sebrav vojsko, táhl s ním měsíce června, r. 1304., do Uher, a dobyv Ostřehoma, přitáhl do Budína. Kdež pojav syna i korunovační klenoty, přijel s ním měsíce srpna t. r. 1304 na hrad pražský.

Nemoc Václava II., trvajíc přes půl leta, umořila ho. Tehdáž přispořil sobě zásluh příkladnou poníženostì, kajicností, trpělivostí, s Boží volí vděčnou srovnalostí, nábožností a obětivou štědrostí k chudinstvu a záduším kostelním.

Než ulehl, dal sobě král z pokory vlasů ostřihati, ba skoro hlavu oholiti mnišským obyčejem. Poručiv drahá roucha, jež svlékl, rozdati žebrákům, oblékl sukni sprostou soukenou šedivé barvy s rukávama širokýma; též rozkázal s královského lůžka stkvostnou úpravu z hedbávných povlaků, koberců a čalounů ukliditi a dodati nuzákům a neduživcům v pražském špitále.

K loži svému zval nemocný král řeholníků a jinačích duchovních mužů, jichž napomínání a spasitelné těšení dychtivým srdcem přijímaje,

pobožná hnutí své dušičky roněním slz jevíval. Říkání aneb poslouchání modliteb, na jisté hodiny duchovenstvu od Církve ustanovených, neobmeškal ani za nejprudčí bolesti. V ložnici své dal zdělati oltářů a na nich ranním jitrem několik mší zároveň, a po nich zase několik obětovati; při kterýchžto mších svatých jenom rty oltářních služebníků líbal a ne svatého čtení jemu podávaného; neb myslil sobě pokorný a kajicný mocnář: „Nejsem hoden slouti králem, leč pastuchou!“

Sám již nemoha žebrákům nohy mýti, k stolu pozvaným sloužiti a jich oděvem a penězi dařiti, poprosil tajně zbraslavského opata Kuneše, kteréhož ze všech dvorních kaplanů nejvroucněji miloval, aby jej v konání dotčených skutků milosrdných zastávati a nahražovati ráčil.

Jak za zdraví svého tak i teď měl Václav král pořád u sebe zpovědníka; jemu na Božím místě vyznával se upřímně z hříchů všelikých z pacholectví do té chvíle spáchaných, jichž mu bystrá paměť dodávala. Žel, lítost a skroušenost, s jakouž nemocný panovník nad hříchy svými bědovával a plakával, rozpačovala a drala srdce všem přítomným. Ale z daru Utěšitele Ducha Svatého družilo jeho lítosti důvěrné doufání v zásluhách Beránka Božího, Jenž snímá hříchy světa.

Z hojivé studánky kajicné pobožnosti vážil nemocný král trpělivost v trápení. Bolestmi trýzněn říkával: „Bral-li jsem z pravice Boží dobré věci,

nezaslouživ jich, proč bych netrpěl zlých, jež zasluhuju? Ať zde zchřadne i zvadne tělo mé, jen tam nechť dušička moje v Hospodinu milo odpočine!“ Krutou bolest, jakouž leckdys cítil, takhle zbraslavskému opatu jednou vylíčil: „Mním, by kdo jiný takovou muku měl, žeby se křik jeho v sousedstvu rozléhal.“

Pokorou a horlivou kajicností připuzený král vznesl na zbraslavského opata Kuneše potají tuhle žádost: „Otče můj a takřka polovičko duše mé, prosím tebe, abys, až umru, tělo mé v mnišskou kápi služebného bratra cisterciáka oblékl a pohřbil buď tam, kdež se mniši, buď jinde, kdež se služební řeholní bratří pochovávají, anebo spíše v chatrném koutku neb pod okapem, ale předce v ohradě kláštera dvoru královského (zbraslavského.) Jistě to vím, že nejsem hoden míti hrob mezi dobrými křesťany, ježto zasluhuju, aby mrtvé tělo moje vůči lidu po ulicích plachým koněm bylo vlečeno; toťby duši mé valně prospělo; bohdejž se tak stalo!“ Tehdáž podobně říkával: „Kéž bych byl po všechen život svůj pastuchou býval a ne knížetem!“ — Ejhle, v rajskou růži rozvilo se poupátko pokory téhož krále, jenž po smrti své choti Jitky umínil synu svému Václavu, až by dospěl, odevzdati žezlo královské, ustoupiti na Zbraslav, kdež by ostatek života v Boží službě strávil, takže tam již i obydlí sobě přichystal!

Chtěje vhod opatřiti vlasť a zříditi dům svůj,

pozval k sobě Jana probošta vyšehradského, kaplana a krevního přítele svého, též opaty Jindřicha sedleckého a Kuneše zbraslavského, jakož taky Jindřicha Sturma, nejvyššího písaře moravského, a ustanovil je vyřiditeli poslední vůle své. Pak povolav k ložci svému syna Václava, Petra kancléře českého a několik předních pánů, oznámil jim vůli svou, řka: „Synu můj, ať dědici řádný, ty budeš seděti na stolici mé a kralovati po mně. Hospodin dejž tobě dar moudrosti, abys uměl spravovati národ; Boha se boj, ctnost miluj, spravedlivosti pilně hleď! Budeš-li dbáti a ostříhati zákona Božího, jistě požehná tobě Hospodin, že průchod a zdar míti bude, což dobrého koli podnikneš. Obraňuj klášter dvoru královského a pečuj o dostavení chrámu jeho, kdež taky umrlé tělo mé pochováš. Z královské kapli své odkazuju kostelům svatých ostatků, posvátných rouch a nádob i ozdob oltářních; větší pak díl kostelních rouch obětuju k založení svému na Zbraslavi; za duši mou ať se almužny hojně dodá klášterům, osadním kostelům, duchovenstvu a chudinstvu. Alžbětě, choti své, věnuju 20.000 hřiven stříbra. — Synu můj, a vy věrní milí, dobře o tom víte, že jsem na dosažení polského království a na obránění korun a práv královských proti římskému králi (německému císaři) Albrechtovi donucen byl činiti náklad veliký; že pak pokladnice královská nedostačovala, bylo mně půjček na úrok třeba. Na

zaplacení dluhů těch ať se mým věřitelům každého téhodne sedmý díl výtěžků a důchodů ze stříbrných bání kutnohorských vydává. Podobně všem, kteříž by mnou byli škodu vzali aneb křivdu cítili, synu můj, nahradíš a dosti učiníš. Rád bych sice sám práv byl věřitelům svým, by mne Pán Bůh déle tu živiti chtěl; v Jeho rukou spočívá život můj i smrt moje; jakžkoliv ráčí, nechť se mnou s bídným červíčkem naloží!“ Ahned z rozkazu nemocného krále dotknuli se královic a přítomní páni vystavené tam hlavy svatého milého dědice Václava, přisahajíce, že budou svědomitě dbáti o vyřízení poslední vůle královy.

Meškalo tehdy u krále biskupů několik a prelátů mnoho, ale on předce jen zbraslavského opata Kuneše za svátost oleje poprosil. I posloužil mu opat mazáním svátostným, ježto Kuneši a vůkol klečícím osobám slze z očí kapaly. A když se hodina smrti přiblížila, zavolav král na duchovenstvo, promluvil vesele: „Bratří, již se radujte se mnou a poděkujte Hospodinovi, že pravici Jeho, kteráž se mne dotkla, tak dlouho snášeti hodným nalezen jsem; aj hnedličko se duše moje s tělem rozloučí; pročež pánové a přátelé moji, prosím vás, odpusťtež mně kajicnému, pomahejtež skonávajícímu, provázejtež odputující dušičku svými přímluvami, a mějte se chutě k obětování Beránka Božího za ni, jak militně umru!“ Dopověděv žádal, by mu sedlecký opat četl o mukách Pána Ježíše

podle sepsání sv. Matouše; i stalo se. Král, jsa na shasnutí, poslouchal čtení svaté srdcem skroušeným, tepal prsa i plakal. Naposledy poručiv ducha svého v ruce Hospodinovy, usnul v Pánu s tváří jasnou a s očima sklopenýma v den 21. června, l. P. 1305.

Té chvíle počali kněží za duši jeho mše svaté obětovati, arciťže s bolestným vzdycháním a štkáním. Zatím byl mrtvol teplou vodou a slzami umýván a obláčen v kment a v ta roucha, jež měl na sobě král při korunovaci; na hlavu vstavili korunu, do rukou dali žezlo a jablko zlaté, na prst mu navlékli stkvostný prsten; pak vyložili tělo na máry v síni ostřené čalouny a pokryté koberci z látek předrahých. Tak učinili proti zjevné vůli pokorného krále! — Přicházeli a odcházeli sborové duchovenstva, ve zpívání služby zádušní se střídajíce a zpěvu svému slzavou oběť přiměšujíce. Nazejtří v posvátném průvodu duchovenstva i valného lidu tělo královo nejvzáctnějším panstvem obnášeno jest po chrámech pražských, kdež taky zádušní mše svaté hned slaveny byly. O třetí hodině s poledne král umrlec na loď naložen a k Zbraslavi plaven; z kláštera vyšli proti němu v posvátném pořádku cisterciáci, a doprovodivše jej do svého sborního chrámu bl. Marie Panny, strávili u něho celou tu noc, za duši knížete a dobrodince svého žalmů a chval Hospodinovi zpěvmo obětujíce. Z rána 23. června sloužil na Zbraslavi v témž chrámě bl.

Marie Panny opat Kuneš slavně zádušní mši svatou, ač tam bylo biskupů několik, opatů pak a kanovníků drahně; potom pochoval tělo královo uprostřed svatyně. Strhl se, jako včera v Praze, náramný pláč všech přítomných, až z modlení a zpěvu obřadujícího opata málokteré slovíčko k rozeznání bylo. Právě o pohřbu vyšlo na jevo, kterak sobě lid krále vážil, jak ho miloval; jedni žalem kvíleli, jiní sobě líce drápali, druzí vlasy sobě z hlavy trhali, ba někteří jako smyslem pominulí o zem sebou dávali a řvali. Totéž dělo se včera po Praze při obnášení těla králova; tehdáž i pacholátka samým hořem po zemi se válejíce, bědovaly. Tuhle udalost vypravuje nám zbraslavský klášterník a opat Petr, český letopisec a skladatel života krále Václava II. s rázným dokladem: „Já bych tomu do nejdelší smrti své víry nedal, kdybych nebyl sám při tom stál!“ — Obecného lidu křik a pláč zatratil uštipačnou přezdívku několika závistivých rouhačů, kteří Václava II. za jeho živobytí nazývali králem mnichů a kněží. — Na hrob téhož panovníka položena jest socha jeho kamenná.

Divný sen měl téhož léta 1305 vyšehradský probošt Jan, nedávno dvorní kaplan Václava II., jenž se potom stal biskupem briksinenským. Zdálo se mu, že oplakává téhož krále v ložnici, v kteréž byl on ducha vypustil. Tuť se mu zjevil Václav II. jasné tváře v rouchu velestkvoucím sedě na ložci

a ptaje se ho: „Jene, proč pláčeš?“ — Jan: „Hoře a pláč mi pro tebe, pane a králi můj, i nad truchlým národem, že nám tebe smrt uchvátila!“ Dí mu král: „Ubožáku, což jsi v Písmě často nečetl ta slova: „Když se domnívati budeš, že bys zahynul, vzejdeš jako dennice a míti budeš doufání, předlože sobě naději, a zakopán jsa, bezpečně spáti budeš. Odpočívati budeš, a nebude, kdo by tebe předésil, a prositi budou tváři tvé mnozí.“ (Job. 11, 17—19.) Kněz Jan kladl svrchu oznámený sen za jisté znamení, by duše Václava II. již s Kristem Pánem v nebi kralovala; pročež pospíšil na Zbraslav do kláštera s blahým návěštím.

Zase příčinou téhož Václava krále udála se divná věc na Zbraslavi v chrámě bl. Marie Panny. Po jeho smrti léta třetího, když se rozmahalo zlé v království českém, vjel do ohrady kláštera zbraslavského mocný pán Vilém Zajíc z Valdeka v čele ozbrojeného zástupu. Mezi vojíny byl znamenitý lupič buď zeman buď důstojník vojenský. Ten vida v chrámě bl. Marie Panny u hrobu Václava II. lidi v smutku a v pláči, počal se mu nahlas rouhati: „Za živobytí tvého, králi, nesměli jsme loupežiti a křivditi; teď hle v prachu spíš a hniješ, my pak dosavad žijeme a tropíme, což nám koliv libo!“ — a zdvihnuv pravici, udeřil kamenný obraz králův v tvář, aniž přestal hanobiti panovníka, když mu byl ten poliček vyťal. Tu vnáhle

spravedlivá Boží pomsta rouhače ranila, že na obě oči oslepl. Když ztrestaný zlosyn na své sluhy a druhy volal, žádaje, by ho vyvedli ven z chrámu, myslili tito zprvu, by žertoval, však brzy o jeho slepotě přesvědčení pomohli mu ven. Rouhač ostal slepcem až do smrti. Domácí klášterníci zdvihše sochu Václava krále, postavili ji z uctivosti na sloup ve svatyni; později položili nad hrobem téhož krále obraz jeho kovový, jejž slil Jan, slavný mistr brabantský. Václava II. životopisec, opat Petr, ujišťuje nás, že podstatnost této jeho zprávy všecko sousedstvo vůkol kláštera zbraslavského potvrzuje svědectvím svým.

S Václavem II. bylo vezdejší blaho zbraslavského kláštera jakoby pohřbeno. Syn jeho Václav III. již v Uhrách zhýralými dvořany pokažený, zavinil rozpadnutí české říše. Když pak zbraslavským opatem Kunešem srdečně a vážně napomenut moudřeti počal, zabit jest úkladně v Olomúci léta 1306. Jeho tělo dala po dvadceti letech sourodná sestra Eliška (Alžběta), králová česká, z olomúckého stoličného chrámu na Zbraslav přenesti a vedle otce Václava II. pochovati. Přemyslův rod po meči vyhynul.

Za následních králů českých z ciziny přijatých, Rudolfa rakouského († 1307), Jindřicha korutanského (1307—1310) i Jana lucemburského měli hodní vlastenci soužení a protivenství nazbyt. Tehdáž doma spravedlnosti nenalezali, protože

právo stálo při silnější pěsti. Nejhůř bylo klášterům. Někteří z české šlechty dráči, král Jindřich s žoldnéři německými, též král Jan plenili a brali zbraslavskému klášteru daněmi mořenému svrchků, dědin a statků. Již za kralování Jindřichova měl sbor zbraslavských řeholníků tak velikou nouzi, že na odvrácení zádavy drahé nádobí chrámové i koberce s oltářů — oběť Václava II. — prodati a stržený peníz vydřiduchům strčiti nucen byl. Pro bídu nesměl do dvaadvaceti let na dostavění sborního neb konventského chrámu bl. Marie Panny ani pomysliti. Ale pamatovala na klášter zbožná dcera zakladatele Václava II. výše dotčená Eliška, ubohá choť plachého krále Jana lucemburského. Všemožně jej proti křivdičům obraňujíc, darovala mu podací kostela v Ruchvanech, poručila správě jeho špitál mělnický, věnovala mu odkazem vesnice Komořany a Vodochody, a zabezpečila náklad k přistavění devíti kaplí sbornímu chrámu Panny Marie na Zbraslavi. Tahle upřímná matka vlasti a rodička Otce vlasti — Václava Karla IV. — usnuvši v Pánu l. 1330, pohřbena jest v právě jmenovaném chrámě na Zbraslavi, kde již dítky její Otakar a Eliška odpočívaly.

Podotčený zbraslavský 180 pražských loket dlouhý chrám bl. Panny Marie byl i s rozsáhlým konventem (obydlím řeholníků) div stavitelského umění. V křižovém ochozí (podloubí) do zahrady otevřeném byly stěny konventa ozdobeny velikými

kamennými deskami, z nichž zářilo čtění svatých knih Starého i Nového Zákona; pro pohodlí čtenáře drobněla hrubá písmena s hůry dolů, oč zraku bližší o to drobnější jsouce. Však co krásného velikým nákladem katolická pobožnost vystavěla, to kacířská zlost ba zběsilost pojednou sbořila!

Léta 1420, dne 12. června, Táboři s pražskými husity pražský hrad obléhajíce, jali čtyry mnichy zbraslavské a upálili je na hranici, protože svou katolickou víru a Církev svatou zraditi nechtěli. Jejich řeholní spolubratrstvo snad tím vystřeženo odešlo z kláštera. Téhož léta, 10. srpna, přitáhl zástup divých Táborů z Prahy na Zbraslav. Klášter s chrámem bl. Panny Marie vyloupav, zkazil nebo zohavil památky posvátného umění, a zurouhal pohřebiště královské. Běsní kacíři vykopavše a zloupivše tělo Václava IV. minulého roku tam pohřbené, vyložili je na oltář, a udělavše mu ze sena korunu, lili mu do hrdla pivo, křičíce: „Však jsi s námi rád popíjel!“ Potom dali v požeh chrám i klášter. Za pokojnějších let vrátili se cisterciáci na Zbraslav; místo rozvaleného chrámu bl. Marie Panny upravili sobě za sborní kostel zbylou kaplu sv. Jakuba Staršího, jenž teprv v sedmnáctém století rozšířen a zveleben jest, poněvadž statky kláštera r. 1420 vyvráceného větším dílem v rukách světských vězely. Po vystavění nového konventa a nové opatovny v první polovici

minulého století, zrušen jest klášter zbraslavský roku 1785 na rozkaz císaře Josefa II. — V kostele sv. Jakuba, někdy konventském, nyní osadním, shlíží milostně s mramorového oltáře obraz Rodičky Boží na dřevěné desce malovaný, velevzáctná památka posvátného umění z doby starožitné; ve svátnici (v zákristii) pak uzříti lze skřínku s třemi umrlčími hlavami a s příslušnými kostmi. Dle podání zbraslavských klášterníků jsou to zbytky těl krále Václava II. i jeho dítek Václava III. a Elišky, matky Václava Karla IV., po roce 1420. z vyvráceného chrámu bl. Panny Marie dobyté, v jehož zříceninách i nadzmíněný krásný obraz Rodičky Boží tehdáž nalezen byl.

Adam Markovský.

Ve Vratislavi, v městě slezském, sjednán jest roku 1742 pokoj mezi císařovnou Marií Terezií a vítězným pruským králem Bedřichem II. Týmž pokojem a mírem bylo jest hrabství Kladské s velikou částí Slezska od koruny České odloučeno a pruskému království připojeno.

V kladském kraji obývá do 160.000 osob ponejvíce německého jazyka. Jsou řádní katolíci, dosavad ovčičky pražského arcibiskupa. Prosí za ně Pána Boha řečnice mocná velmi, Maria Panna, velice ctěná ve Vambeřicích, kamž co rok asi 80.000 dítek Jejích rádo putuje.

Téhož kraje hlavní město Kladsko stojí nad řekou Nisou mezi dvěma vrchy; na jednom z nich strmí starý hrad, na druhém zdvihá se nová pruská pevnost. V městě bydlí do 9000 lidí; mezi řemeslníky jsou řezbáři, kteříž pro ctitele Rodičky Boží hojnou zásobu růženců chystají.

Kladský kraj býval dílcem panství Slavníka, knížete libického a otce našeho sv. Vojtěcha.

Ohněm zkažený starý hrad Kladsko dal roku 1129 Soběslav I., vojvoda český, vnově a bytelně vystavěti. Blíže hradu toho zdělal r. 1184 župan Bohuše kostel sv. Václava. V podhradí či v samém městě Kladště stála již l. 1104 kaple Panny Marie, totiž osadní či farní chrám Nanebevzetí Panny Marie. Duchovní správa při těch kostelích byla poručena rytířům sv. Jana Jerusalemského, jináč rytířům maltezským.

V kladské nazvíce lesem zapuštěné župě bylo zprvu málo osad jazyka českého; král Přemysl Otakar II. zalidnil ji Němci, takže se řídké slabé osady české poněmčovati začaly.

Při osadním chrámu v městě Kladště vyzdvihli maltezští rytířové školu, do kteréž pak Arnošt z Pardubic na učení chodíval. Tehdy měl v témž chrámě Nanebevzetí Panny Marie divné vidění. Jakmile na arcibiskupský stolec v Praze vsazen jest, založil, postavil, nadal týž Arnošt v městě Kladště na hradském vrchu pro kanovníky řádu sv. Augustina proboštství či klášter s chrámem, jehož ke cti Zvěstování Panny Marie v týž svátek léta Páně 1349 slavně posvětil. Ani však v tomto sic přemilém založení svém, ale ve farním chrámě, kdež vidění měl, hrob sobě oblíbil. Tehdáž bylo ještě v samém městě Kladště i v příslušném kraji obyvatelů českého jazyka; pročež ustanoveni jsou v podotčeném městě při farním chrámě Nanebevzetí Marie Panny dva maltezští kněží, jeden Čech

druhý Němec, za kazatele slova Božího. Však po roce 1461 bylo osadníkům českého jazyka choditi na české kázaní do kostela sv. Václava.

Za ukrutného pronásledování věrného katolictva od husitských a táborských vojsk obětovali rádi obyvatelé hrabství kladského i statku i krve i životů za nejdražší poklad svatého náboženství. Ale po té bouři, jsouce již bez mála samí Němci, spřátelili se brzo s kacířstvím, jež se bylo v Němcích vylíhlo. Kladské panstvo i starostvo městských obcí záhy pokaženo jest bludem přelahodným pyšnému rozumku a srdci náruživostmi otrávenému. Šlechtici počali katolických pastýřů s kostelních obročí sháněti a na fary z Vitenberka pozvaných učitelů nasazovati. Okolo roku 1557 rozkazoval již luteranský pastor ve farním chrámě Nanebevzetí Panny Marie v městě Kladště. Zbytek katolických osadníků musel cizému vetřelci ustoupiti a k vůli Boží službě a přijímání svátosti do chrámu Zvěstování Marie Panny a do kostela sv. Václava na hradském vrchu docházeti. Než i v tom útulku ztrpčovalo mu potom kacířstvo pobožnost. Za panování císaře Maksy II. zbujněla hrubě kladská obec protestantská, že katolíka, jenž dítě své v připomenutém řeholním chrámě Zvěstování Panny Marie okřtíti dal, desíti neb dvanácti tolary pokutovala.

Sbor kanovníků řádu sv. Augustina v Kladště na hradském vrchu vymřel asi léta 1595. Poslední sborník, probošt Krištof Kermiser, chtěje Církvi

svaté založení arcibiskupa Arnošta z Pardubic dochovati, sjednal to u papeže Klimenta VIII. a u císaře Rudolfa II., krále českého, že v týž klášter leta 1597 Tovaryšstvo Ježíšovo uvedeno bylo, jemuž tedy také chrám Zvěstování Marie Panny k věrné správě odevzdán jest. Ten byl počátek jezuitské koleje v městě Kladště.

V srdcích protestantů téhož města dlouho vřela a klokotala nenávisť svaté víry katolické, až i vykypěla. Hejno běsných šelem spáchalo ohavnou vraždu nad nevinným katolickým poutníkem!

Léta Páně 1604 putovali dva polští šlechticové Adam Markovský a Albert Laský do Říma a do Lorety. Z té pouti když se domů do polské vlasti vraceli, přišli do města Kladska. Ihned vstoupili do farního chrámu Nanebevzetí Marie Panny, nevědouce, že by tam protestanti svou modlitebnu měli. Byloť v neděli, den 30. října, téhož roku 1604. Luteránského pastora, jenž tam té chvíle řeč činil, za katolického pastýře majíce a jemu německy mluvícímu nerozumějíce, poklekli poutníčkové naproti milostné sošce bl. Panny Marie a začali se modliti na růžencích. Poutnická hůl, láhev z tykve, lastura mořská (mušle) i růženec zvěstovaly vůbec, kdo by ti cizinci byli. Luteranský lid zdvihnuv se, pádil zlostně všemi třemi dveřmi ven z kostela; polekaní poutníci vstali a šli rovněž ven. Po nich ze hřbitova na ulici vyšlých házeli

protestanti kamením, řvouce druh k druhu: „Zabtež je, zabte ty papeženské šelmy!“ —

Adam Markovský, jehož nějaká děvečka sochorem od džberu do prsou udeřila, sklesl na zem; a když vstav do stavení jednoho měšťana vběhl, chtěje se tam schrániti, vybil ho z domu hospodář klackem.

Ačkoliv oba poutníci před zuřícím lidem klekli a sepjatýma rukama za ušetření prosili, bědujíce: „Vždyť jsme křesťané!“ — přece opět, ba hůře, tlučeni jsou a kamenováni.

Když Markovský, kamenem uhozen se skácel a přitom Pánu Bohu duši svou poroučel: „Ježíši, Synu Boží, smiluj se nade mnou!“ — udeřil ho nějaký měšťan kyjem, křiče: „Ty papežnická šelmo, teď vzýváš Ježíše; ale dřív jsi se klaněl Marii!“ Viděl totiž a slyšel týž měšťan v dotčeném chrámě, an se poutníci, hledíce na sošku Rodičky Boží, z vroucnosti skoro nahlas na růžencích modlili s důrazem: „Zdrávas Maria — Svatá Maria.“

Luteráni tlumoky s poutníků strhnuvše a vyprázdnivše, rozdrobili, roztrhali a rozšlapali voskové obrázky Beránka Božího, růžence a svaté ostatky, jež byly v Římě šlechticům těm darovány.

Jakž mohli takž chvátali ubozí poutníci k České bráně; ukrutná chasa provázela je až k cihelně bitím a kamenováním. U cihelny vytrhl kdos Markovskému poutnickou hůl z ruky a tou holí vyrazil

mu pravé oko z důlku. Naposled ubiti jsou obadva poutníci, až ostali polomrtvi na zemi ležeti.

Hlouček katolíků v městě bydlící vězel v tu chvíli u velikém nebezpečí od rozkaceného kacířstva, rovněž kolej jezuitů, na kterouž protivníci Boží již prstem ukazovali.

Starosta jezuitské koleje vypravil dva študenty, aby poutníky vzeberouce, donesli do nejbližší vsi Halbendorfu do domku katolíka Hanuše Trentlera, zahradníka. Jeden z těch študentů sloul Fabian Kraus a stal se potom opatem v Kamenci. Valburga, choť Trentlerova, byla sice dva muže poprosila, aby ty poutníky do jejího domku přinesli; ale oni nedbali! Ti měli pak zlý konec; jeden spadnuv, zlámal vaz; druhý onemocněv, sám se v pomatenosti oběsil.

U Trentlerů poutníci pookřáli a vzpamatovali se. Však předce nemohl již Markovský ani slovíčka promluviti. Když mu bylo skrze jezuitu kněze Dětřicha svátostí oleje poslouženo, dal ještě znamení, že protivníkům a vrahům svým rád odpouští, načež téhož dne 30. října u večer mezi devátou a desátou hodinou v Pánu usnul. Poutník Albert přebyl ho životem o jeden rok.

Z rozkazu císaře Rudolfa II., krále českého, pochováno jest tělo Adama Markovského v městě Kladském na hradském vrchu v jezuitském chrámě Zvěstování Marie Panny t. r. 1604, dne 23. listo-

padu obřadem slavným, jakýmž mučeníci vyznačováni bývají.

Ze žaláře, jímž původcové smrti Markovského od císaře Rudolfa II. ztrestáni jsou, dobylo se jich několik a prchlo; ostatní tam vězeli až do 2. května 1611; počemž vzali milost a svobodu k přímluvám březského vojvody.

Když se protestantští stavové v zemích koruny České v odboj proti řádnému králi svému vydali, přidružilo se jim též protestantstvo hrabství kladského. Již 9. června roku 1618 bylo Tovaryšstvo Ježíšovo z koleje své na hradském vrchu kladském vyhnáno; buřičtí kacíři vydrancovali kolej, rozsekali nářadí, spálili obrazy, rozšlapali svaté ostatky, a vedravše se do hrobek v chrámě urouhali těl tam pochovaných. Tehdáž ta kolej i část příslušného chrámu ohněm zkažena jest byla.

Po bitvě na Bílé hoře, kdež císař a král Ferdinand II. přímluvou Rodičky Boží nad protestantským buřičstvem slavně zvítězil, dobylo jeho vojsko pevný hrad Kladsko dne 26. října 1622. Snad tehdejším dobýváním hradu dovršena jest svrchuspomenutá zkáza koleje a části chrámu Zvěstování Panny Marie; zachovaný jeho díl, ohněm nespustlý, obrácen jest pak k pevnosti hradu samého; vše ostatní dobořeno a s prstí srovnáno. Tím zahynulo na hradském vrchu založení pobožného arcibiskupa Arnošta z Pardubic. Jakmilitně jezuité skrze císaře Ferdinanda II. zase do Čech a do

Kladska uvedeni jsou, dostali od téhož panovníka místo vyvráceného koleje a chrámu osadní kostel Nanebevzetí Marie Panny v samém městě Kladště, v němž tělo domněním svatého arcibiskupa Arnošta z Pardubic odpočívá. Za obydlí dán jest jezuitům dům či farovna rytířů maltezských, kteří v náhradu za postoupení toho všeho přijali od císaře dotčeného panství Maidelburk na Moravě s povolením papeže Urbana VIII.

Tělo Adama Markovského bylo ze zřícenin chrámu Zvěstování Marie Panny zdviženo, do farního již jezuitského kostela Nanebevzetí Marie Panny dolů do města přenešeno a v rakvi červeným suknem pokryté v jezuitské hrobce uctivě pochováno.

Veliký růženec, na němž se Adam Markovský před milostnou soškou Rodičky Boží v osadním kostele Kladském modlil, ostal po něm jezuitům koleje kladské, kteří jej co vzáctný klenot chovali a nemocným lidem, zvlášť psotníkem a padoucnicí mořeným podávali; z těch byli jsou — dle zápisků týchž jezuitů — mnozí od Pána Boha uzdraveni, což zásluhám a přímluvě domněním svatého Adama Markovského přičítáno.

Jachim Dobeřín.

Lutrovo kacířství ujalo se v Rakousích vinou domácích některých šlechticů. Jim bylo vhod nové učení, žeť prý není třeba křesťanovi, aby násilou věčné blaženosti dobýval, poněvadž mu samou ač kusou věrou pohodlně do nebe vklouznouti lze. Učitelů protestantských z ciziny přišantročených uvelebili zprvu na svých hradech a zámcích, a napivše se z kalné studně, podali nedopitek své rodině, čeledi a úřadnictvu. V dolních Rakousích usedlý šlechtic Krištof Jörger, přispíšiv sobě, dostal již roku 1525 od samého Lutra vyslaného mistra neb učitele bludu Michala Stifta, jemuž sebe i rodinu převrátiti dal. Zlutřelá šlechta majíc na svých panstvích a statcích katolické kostely s podacím právem, začala je osazovati buď kněžími bludem a rozpustilostí nakvašenými, buď písmáky z protestantstva.

Tehdy ráčil Pán Bůh pšenici tříbiti, aby pleva odletěla. Mnozí zapustlí kněží, zradivše nad Církví svatou i nad svým spasením, zběhli k protestan-

tům; do utiskovaného i pronásledovaného stavu kněžského dávali se jenom srdnatí Duchem Svatým opravdu přivolaní panicové. Ký div tedy, že katolické kněžstvo tuze řídlo? — Opatové benediktinského kláštera Mariacell v dolním Rakousku nenalezli as od roku 1576 až do roku 1606 ani ve svém sboru ani vně sluhu Božího, kterýmž by osadní či farní kostel sv. Petra apoštola v Inzersdorfu řádně opatřili. V témž Inzersdorfu stál i kostelík sv. Víta, jehož podací k onomu opatství nepřislušelo. Uživ nesnáze kláštera Mariacellenského nasadil r. 1576 pán protestantský Helmhart Jörger ku kostelíku sv. Víta v Inzersdorfu pastora Abrahama Ströbla, též luteranského školníka Sigmunda Heide, jenž brzo patnácte pacholat vyučovati počal. Jakž předzvídali, stalo se; dílec osady Inzersdorfské zluteřel!

Okolo roku 1606 vypravil Mariacellský opat Vít Perkhofer podřízence svého Jachima do Inzersdorfu jakožto správce osady při chrámě sv. Petra.

Kněz Jachim, klášterník Mariacellenský, řádu sv. Benedikta, pocházel z Čech a měl příjmení Dobeřín. Tohle příjmení zjinačil sobě v Němcích z tehdejšího zvyku a podpisoval se Tabernitius. Mariacellenští sborníci znali zdávna vzáctnou pokoru bratra svého Jachima. Kterýžto asi léta 1600 byv dožádán k opatství benediktinského kláštera sv. Lamberta v Starých Hradech, odvrátil oči od podávané berly; ba, když ho léta 1615 po smrti

Víta Perkhofra spolubratrstvo Mariacellenské na stolici opatskou vznesti usilovalo, vykládal jim svou nedostatečnost k takovému úřadu a oslyšel jich. Za touž příčinou dožádán jest na to opatství Šotenský klášterník Valentin Stambler, jenž i svolil. Rovněž stkvěl se Jachim křesťanskou trpělivostí. Tehdy, jako vždy, měli vlažní, nedbalí a zesvětačelí kněží pokoj od protivníků Božích, jichž obmyslům nadháněli samým svým obcováním; ale běda bylo horlivým a bohabojným pastýřům, že proti povodni bludu a neřesti hráze stavěli a od stádečka Kristova vlky zaháněli.

Upřímným otcem duchovním a svědomitým pastýřem shledán jest rodák náš Dobeřín od katolíků Inzersdorfských. Jachim vodil osádku na dobrou pastvu; lámal jí přesný chleb slova Božího; hájil pravdu víry katolické, odkrýval a hubil lež i blud nepřátel Církve svaté a přisluhoval pilně i věrně dušníkům svátostmi. Obětováním mše svaté, modlením, vyučováním a životem příkladným utvrdil mnohých v pravé víře, napravil hříšných, zdokonalil ctnostných a přinesl na ramenou svých leckterous ovečku zbloudilou do ovčince Kristova. Jakých křivd, útisků, pomluv; jakého týrání, rouhání a vyhrožování za to utržil a zkusil od sousedů luteránů, snadno lze jest důvtipem uhodnouti z tehdejších okolností a poměrů!

Pastýř Jachim věda, že kdo setrvá až do konce, ten spasen bude, a hotov jsa položiti život za své

ovčičky, neochabnul aniž ustál v horlivém díle a zápasu svatém, až co výborný hrozen na vinici Páně uzrál k vytlačení.

Blíže Inzersdorfu stojí klášter řeholních kanovníků lateranských Herzogenburk. Tam chodíval zotavit se a putovával k svaté zpovědi osadní kněz Jachim Dobeřín. Když se pod večer jedenáctého dne května měsíce, léta Páně 1617 z téhož kláštera domů vracel, vyskočili naň u Inzersdorfa z přilehlých vinic luteranští viničníci a ubili ho železnými kratcemi neb motykami. Dali mu 25 ran, mezi nimi 12 smrtelných; terčem ran byly ruce a hlava. Mnoho katolíků a protestantů vyběhlo z městečka Herzogenburku a uzřelo divný zjev: nad tělem zamordovaného kněze Jachima vznášela se duše jeho pod spůsobou ohnivé koule zvolna k nebesům. Katolíci donesli tělo do Inzersdorfu a vyložili na odiv v chrámě sv. Petra. Z okolí hrnul se lid k tělu a to ostávalo patnácte dní bez puchu, ač bylo tehdy parno; líce krášlil růměnec. Na počátku měsíce června tělo kněze Jachima převezeno z Inzersdorfu do kláštera Mariacellského a v sborním chrámě vedle oltáře bl. Panny Marie pochováno. Hrob poklopili mramorovým kamenem.

Léta 1683 Turci Vídeň oblehajíce, zajížděli do údolí Mariacellenského pleníce, pálíce a mordujíce. Opat Roman Wohlrab utekl se sborem bratrským do Štyrska do kláštera Admontu. Když byli Turci zahnáni, vrátil se domů, ale spatřil

klášter sbořený, v chrámě pak hrob kněze Jachima Dobeřína zneuctěný a mramorový poklop roztlučený.

Mariacellenský klášter zrušen jest císařem Josefem II.; podací kostela sv. Petra připojeno Herzogenburskému klášteru kanovníků lateranských roku 1784. Na cestě z městečka Herzogenburku k zámku Valpersdorfu stojí Boží muka či zděná kaplička nedávno obnovená i obrazem Marie Panny ozdobená; zpředu má latinský nápis, jenž po česku zní: „Tuhle zavražděn jest Jachim Dobeřín léta 1617.“ *)

---

*) HIC OCCISVS EST JOACHIMUS TABERNITIUS ANNO 1617. (Domněním svatého Jachima Dobeřína objevil našemu národu d. p. Antonín Erdinger, profesor na semeništi bohoslov. ve Sv. Hypolitě. (Wiener Kirchenzeitung, 1872.)

Martin Středa.

Z beder sv. Ignáce z Lojoly pošel duchovní rod, jenž po všem světě rozptylen, všady po sobě stopu moudrosti, obětné lásky a svatosti zůstavuje: „Ó, jak krásné jest čistotné plémě v stkvělosti; nesmrtelná zajisté jest památka jeho; neboť i u Boha známo jest i u lidí. Když přítomno jest, následují ho; a když se vzdálí, žádají ho, a na věky korunované slaví vítězství, dobyvši odplatu bojů neposkvrněných.“ (Moudr. 4, 1.)

Téhož vzáctného rodu, jejž sv. Ignác Tovaryšstvem Ježíšovým nazval, byl jest zdárným údem kněz Martin Středa. On se narodil v Glivicích v městě slezském dne 11. listopadu, léta Páně 1589, z Barbory, choti Martina Středy, hospodáře městského. Tito nábožní rodičové měli ještě dva synáčky — Jiřího a Ondřeje; Jiří stal se královským rychtářem v Kutné Hoře, Ondřej však jezuitským knězem.

Hodná matka Barbora počala záhy svého

synáčka Martina cvičiti v spasitelné pobožnosti k bl. Marii Panně a k Velebné Svátosti oltářní. Putoval s ní pacholíček na Jasnou Horu nad Čenstochovem od Glivic asi devět mil vzdálenou a odevzdal se tam Rodičce Boží v mateřskou ochranu. Když bylo hošíkovi sedm let, šel k svaté zpovědi a přijal Boží Tělo, uchystav se k tomu třídenním tuhým postem!

Sám Duch Svatý vnukal Martinkovi lásku k bližním. Rozmohl se mor v Glivicích; lidé zvlášť nuzní také na ulicích mřeli poraženi hlízami a palčivými pryskýři, kteréž se jim na těle vyvrhovaly. Chtíc synáčka proti nakažení opatřiti, bránila mu matka vycházeti z domu; on pak milosrdností puzen, tajně ucházeje donášel morovou ranou shroceným chuďasům čerstvé vody a krajíčky chleba, jež byl k vůli nim sobě od úst utrhnul.

Martinka v Hlohově Velikém s němčinou obeznalého vypravili rodiče na učení do Prahy; tam přijat jest do semináře sv. Vácslava roku 1605 při jezuitské koleji sv. Klimenta. Tu se přidružil pobožnému bratrstvu Panny Marie.

Jinošek Martin Středa prohlédaje k zvláštnímu úkolu života svého, v kterém by se dodělal Božího zalíbení a svého spasení, prosil snažně Ducha Svatého za osvícení, až i srdcem uslyšel pozvání k řeholnímu stavu. Panice žadonícího, aby v Tovaryšstvu Ježíšovu do skonání sloužiti směl Pánu Bohu a bližnímu, začali jezuité zkoušeti a cvičiti v domě

svých nováčků v Brně, městě moravském, kdež ho také 25. září, l. P. 1608 v řeholní roucho oblekli.

Závdavek dobrého prospívání v stavu řeholnickém přinesl Martin s sebou do brněnské zkoušebny: neboť byl dávno zvykl ustavičnému pamatování na Pána Boha, všady přítomného, vševědoucího, nejsvětějšího svědka myšlenek, řečí a skutků našich! Odtud pocházela jeho jemná, starostlivá bázeň, aby některým buďsi všedním hříškem svého Otce nebeského zúmysla nezarmoutil; na témž krbu vzplanula i plápolala jeho dychtivost zavděčiti se Mu svatým obcováním. V mysli a v srdci jeho tkvělo pořád spravidlo žalmisty: „Spatřoval jsem Hospodina před očima svýma vždycky.“ (15, 8.) To na Pána Boha pamatování bylo mu pavezou proti střelám pokušitelů a mečem, kterýmž je hubil; pod okem Páně na stráži stoje bez ustání, zachránil, dochoval perlu víry, rubín lásky, nevinnost duše a čistotu těla svého. Takhle z milosti Boží ustrojen, šel do kláštera, dychtě po křesťanské dokonalosti upřímným srdcem.

Pěstoun brněnských nováčků jezuitských šetřil šlechetného mládenečka jako zřetelnice oka svého a pomahal mu, sečkoliv byl, k povznášení se od ctnosti k ctnosti. Brzo kladli jsou domácí přičinlivého nováčka Martina za nejlepšího mezi druhy jeho. Již tehdy byl on chytrým zlatodějem. Když totiž k vůli cviku v pokoře aneb k pookřání od namahavé duševní práce v domácí zahradě a v ku-

chyni sloužil, vody a dříví přinášeje, zatápěje, nádobí umývaje, posvěcoval on tohle sic chatrné dílo spasitelným rozjímáním a modlitbou, tu pak svěceninu obětoval Pánu Bohu. Tak tedy svou špatnou, hmotnou prácičku proměňoval v službu srdci Páně rozmilou, sobě pak záslužnou a platnou velmi! — Odbyv si dvouletou zkoušku v domě jezuitských nováčků, učinil řeholní slib dne 26. září 1610.

Z Brna poslán jest Martin Středa do Štyrského Hradce, kdež by se po tři leta u jezuitů mudrctví přiučoval. Ač tomuto úkolu příslušnou pilnost věnoval, však proto předce na cvičení v ctnosti a na Boží službu nepozapomínal, dbaje toho předně, aby pobožnost vždy měla vrch nad vědou a uměním. Spolužáci též učitelé všímali sobě jeho moudrosti a pokornosti v mlčení, opatrnosti a vážnosti v rozprávkách a svědomitosti v zachovávání pravidel mu vyměřených. Zato mu říkali „anděl Tovaryšstva“, ježto mu dříve v Praze a v Brně děli „nový Alojz“.

Ledva byl vyšel z mudrcké školy, dostal rozkaz vyučovati mládež do tří let ve školách latinských. Potom študoval bohosloví (r. 1616—1620.)

Bude vhod, uvážíme-li, kterak Martin Středa v nadzmíněnou dobu soukromě v některých kusech Pánu Bohu sloužil.

Na noc před spaním zpytoval zevrub svědomí; ulehnuv prosil anděla strážce za ochranu a obíral se nějakou svatou myšlenkou, dokud neusnul,

Leckdy hledě na měsíc a na hvězdy, obdivoval se nebeskému městu Jerusalému nad nimi Stvořitelem vystavěnému, žasnul nad blažeností a slávou jeho obyvatelů, i bažil po něm a volal se sv. Františkem serafinským: „Bůh můj, a všechno mé!“ — a se sv. Ignácem lojolským: „Ký puch mi z země, dívám-li se na nebe!“

Jindy za noci koře se Kristu Pánu, žebronil: „Pro lásku, jakouž jsi nás miloval, prosím Tebe, odpusť mně před smrtí všechnu vinu milosrdně a uděl mi tu milost, abych jak živ Otce tvého ničím nepohněval!“ — On pro Boha i pro své spasení srdnatě s potutelnou žádostivostí a chtivostí zápolil, svévoli mořil a tělo trestal; čímž mladému družstvu vábných příkladů zapírání sebe, přemahání a mrtvení poskytoval. Vypátral-li, zahlídl-li na komkoli zjev ctnosti vzácné, ihned hořelo a prahlo jeho srdce po témž klenotu a usilovalo o něj horlivým následováním.

Má-li se nějaký ten skutek náš Pánu Bohu zalíbiti, musí býti svatý obrázek, vymalovaný na zlaté půdě dobrého úmyslu a požehnaný křížem zásluh Kristových. Pročež i náš Středa, což koliv podstoupal a vykonával, všechno dobrým úmyslem zasvěcoval, s nesmírnou cenou nejsvětějšího živobytí a přehořkého umučení Páně sdružoval a tak platně obětoval. Chtěje Božím Tělem nasytiti lačnou duši svou, umínil sobě: Přijmu Velebnou Svátost, abych „chlebem života“ dušičku svou obživil, tmu

své nevědomosti světlem přítomného „slunce spravedlnosti“ rozptýlil, žár své žádostivosti uhasil, svou mdlobu v sílu obrátil, svou zatvrzelou zlost slitovnou dobrotou Páně obměkčil; týmž přijímáním Beránka Božího rád bych sobě a bližním zde putujícím odpuštění hříchů zjednal, věrným pak dušičkám z očistce do nebe pomohl k spatření tváře Boží! —

Za povolání do Tovaryšstva Ježíšova byl Martin Kristu Pánu velmi povděčen, klada to za obzvláštní milost, že ho mezi své milé synáčky vzíti ráčil. Památku téhož omilostnění slavil z rok do roka po patnácte dní. Tehdáž o důstojnosti řeholního stavu rozjímaje, stíhal a hubil v sobě každinkou vadu, stíral s duše všelikou skvrnku, na kterouž mu zpytované citlivé svědomí poukazovalo; přijímal ve výroční den svého řeholnictví svátost pokání a Velebnou Svátost oltářní; vzýval svého anděla strážce, všecky kůry andělské a sv. Ignáce z Lojoly, aby s ním za dotčenou milost horoucné poděkování Pánu Bohu činili; prosil též Panenku Marii, aby ho svou mateřskou starostlivostí a přímluvou v milosti Boží zachovávala i budoucně, jakož byla při něm ač nehodném touž věc dosavad prokazovala! —

Takhle spořádaný řeholní žák Martin Středa posvěcen jest o velikonocích leta Páně 1620 v Štyrském Hradci na kněžství.

Po bitvě na Bílé hoře vytknula mu Boží prozřetelnost působiště v zemích koruny Svatováclavské.

V Praze, kdež asi rok študentstvo řečnictví vyučoval, byl kněz Martin Středa dobíhajícího léta 1622 na důstojnost doktora libomudrctví povznešen a za učitele této vědy do tří let obrán. Úřad ten důležitý svědomitě zastávaje, navrhoval žákovstvu, aby skoumajíc stvořených věcí a bytostí, jejich Stvořitele velebilo; učil je rozeznávati cenu lidským důvtipem dobývaného umění od hodnoty svatého náboženství jakožto samé pouhé moudrosti, kterouž nám Pán Bůh sám zjeviti ráčil; tuhle aby sobě vážilo za paní, onu však jenom za její služku; — holou vědou bez bohumilé ctnosti že pranic nezíská! — Jak podobno, hýbal řádný ten učitel srdcem žákovstva; neboť ho ctilo a milovalo.

Mutij Vitelesk, starosta všeho Tovaryšstva Ježíšova či jezuitský jenerál, dal kněze Martina Středu leta 1625 za doktora bohosloví slavně prohlásiti v pražském chrámě Sv. Salvátora při koleji svatoklimentské. Martin pomeškav ještě za některý měsíc v Praze co učitel bohosloví, odjel do Nisy do města slezského učit mravovědě. Tam mu brzo začali říkati: „Kněz, jehož ústy andělé mluví.“ Potom na něho vzáctných úřadů vzkládáno. Tudíž řídil jezuitské koleje, v Brně (r. 1627—1629) — v Praze u sv. Klimenta (r. 1629—1634 a r. 1637—1638), až mu poručena jest správa všech

kolejí jezuitských po Čechách, na Moravě a v Slezsku; podruhé řídil jezuitskou kolej v Brně z roku 1641 do roka 1646; rovněž podruhé spravoval jakožto krajinský starosta (provincial) všechny koleje v naddotčených zemích od roku 1648 až do svého skonání.

Věda, že bez Boha nic dobře činiti nelze, načínal kněz Martin Středa pokaždé úřad mu poručený soukromnou pobožností, kteréž deset dní pořád věnoval. Tehdáž sháněl shůry postěním, modlením, přijímáním svátostí a sloužením mší svatých výborné dary Ducha Svatého; a Ten byl s ním, s upřímným, pokorným žebráčkem! On rozhojnil v srdci jeho dar pobožnosti, rady, moudrosti, lásky, a tolik mu požehnal, že všechny povinnosti představeného věrně, obratně, zdárně vykonával k větší cti a slávě Boží, též k svému i podřízených věčnému spasení.

Starosta kněz Martin Středa, protivník zahálky, té čertovy podušky, nedopouštěl družstvu hřiven Božích zakopávat, leč zaměstnával je pořád užitečným a spasitelným dílem. Podřízených bratří napomínal, aby všelikou práci z pouhé lásky k Pánu Bohu a na Jeho oslavu podnikali a vykonávali, na sebe — na svůj vezdejší zisk zapomenouce.

Odporoval-li kdo řádným jeho rozkazům tvrdošijně, neunáhlil se na něho trestáním, ale vyčkával pohody, až by on svého neduhu poznaje, k uzdravení sám léku rád užívati chtěl. Zatím poručoval

provinilce andělu strážci a prosil pokorně Pána Boha, aby hledě na Svou dobrotu, nic pak na hříšnost starosty, k napravení odpůrce sám přispěl milostivě! Ať káral ať trestal, vždycky jednal starosta kněz Martin podle vyměření svatého zákona svědomitě však i útrpně, milosrdně, aby mu s balšámem řádné horlivosti do léčené rány žluči neukáplo.

Bratry misionáře, učitele a dozorce hospodářských dvorců vystřáhal: Zvrhlému smýšlení, mluvení a jednání světáků a světaček nezvykejte; k vůli jejich očistění a posvěcení obcujíce s nimi, hleďte ať vás nezkálejí a nestrhnou v záhubu věčnou, z kteréž jste je vychvátiti hodlali! Pročež bděte a na perutech ustavičného svatého rozjímání pořád s vroucnější láskou k Pánu Bohu zalétejte! Lidi všelikého stavu, na osobu nehledíce, bez ostychu a beze strachu Kristu Pánu získati usilujte, získané pak od ctnosti ke ctnosti voďte a provoďte! — Nad pronásledováním a protivenstvím od nepřátel Tovaryšstva Ježíšova tichostí a laskavostí zvítězíte a Boží požehnání s nebe k němu stáhnete. Za útočiště v soužení, za rádkyni v nesnázích, za těšitelku a spomocnici v zármutku, v nebezpečí a v nouzi vybertež sobě bl. Pannu Marii; ta matička Boží bude vám mocnou u Pána Ježíše prostřednicí a řečnicí! —

Maje o nemocné řeholní bratry své ovšem starost a péči velikou, navštěvoval je milo a na-

vrhoval jim, kterak by své nemoci k oslavení Pána Boha též k rozmnožení svých zásluh použiti měli. Po jeho vůli neulehl nikdo v bratrské nemocnici, leč byl s duše své i ty skvrnky všedních hříchů v koupeli svátostního pokání spláchnul!

Za vůdcem Martinem Středou prospívali bratří řeholní statně po cestičce k dokonalosti křesťanské. Pobídkou k tomu byla jim předně ta zkušenost, že se vlastní jeho život s touž řečí, jakouž je k následování Krista Pána rozpaloval, vesměs z úplna shoduje. On byl řeholnictvu vzorem a vznešeným příkladem, jenž z mladosti do staroby netoliko z povinnosti ale i z horlivé lásky všechno činil a plnil, k čemuž se řeholním slibem Pánu Bohu zavázal. V jeho stánku hospodařily tři tichounké sestřičky: chudoba, čistota, poslušnost; těm pomahala silná čeleď: samotnost, mlčenlivost, půst, noční bdění, opasek žíněný a jinačí krotidla popudlivé chtivosti. Pakli to zdávna mdlé i chorobné tělo ustávajíc zareptalo, uchlácholila je dušička: Holečku, pamatuj na zadní kola! —

Na slavnou službu Boží a obecné pobožnosti přicházel starosta kněz Martin do chrámu Páně vždycky spíše nežli družstvo; duchovní hodinky říkával na kruchtě klečmo. Dokavad byl s to, sloužíval den jak den oběť nejsvětější; za hrubé nemoci aspoň přijímal Velebnou Svátosť, po které bažil žádostí náramnou. Mešní oběť konal velmi uctivě a pobožně, takže mnozí světští lidé na jeho

mši svatou rádi chvátali, jsouce toho domnění, že téhož dne, kteréhož na jeho mši svaté budou,

všeliké pohromy zniknou. V svatvečer před každým svátkem bl. Marie Panny postil se, aby hodně uctil Rodičku Boží, svou matičku nejmilejší.

Obyvatelstvo v zemích koruny Svatováclavské bylo tehdy zčásti kacířstvím nakvašeno; maje lítost nad ním vycházel kněz Martin Středa — ač churavec — na svaté misie, sbíral bludných ovcí a přinášel do ovčince Kristova. Svým mladším řeholním bratrům radíval, jak by měli s kacířským lidem jednati a vhod mu kázati, aby sobě svaté katolické náboženství oblíbil a Církve svaté rád poslouchal. Že pak všechna lidská práce bez Božího požehnání na zmar přichází, prorážel on v čas díla apoštolského nebesa modlitbou úpěnlivou a navrhoval týž prostředek svému podřízenstvu, aby se vlažička pomocné milosti Boží spustila na suchopar bludařstva. Tak se zvlášť zachoval o misii v Oslavanech moravských, kdež se na počátku svaté dílo jezuitům nedařilo.

Pokorné a vděčné srdce Martina Středy milovalo vždy okrasu domu Božího a veřejnou oslavu Pána Ježíše. Horlivý tento kněz smyslil a důvtipně spořádal velebné přenešení těla sv. Krispa mučeníka z pražské koleje svatoklimentské na Menší město do chrámu sv. Mikuláše v posvátném průvodu všech tamnějších jezuitů. Jeho snahou a péčí vzdělán jest při dotčené pražské koleji v chrámě Sv. Salvátora hrubý (velký) oltář; taky v něm postaveny jsou řemeslně dlabané sochy svatých patronů českých, a na týž kostel vstavena jest kopule. Rovněž jeho přičiněním ozdoben byl v Brně jezuitský chrám Nanebevzetí bl. Marie

Panny a vyzdviženy jsou tam Boží muky. V Praze pečoval tuze o to, aby hod Božího Těla švédskému protestantskému vojsku na odiv a podiv ve svatoklimentské koleji obzvláštní krásou a slávou od jezuitů zveleben byl. Pročež sám složil a napsal řád či spůsob průvodu s Velebnou Svátostí oltářní, dokládaje, žeť se mu naposledy příležitost naskytá, prokázati Kristu Pánu jakouž takouž milou službičku v tomto nejsvětějším tajemství.

Všechno na Pána Boha vzkládaje a Jemu celým srdcem ve všem se oddávaje, vypadal jako skála mořská, kteráž si toho málo všímá, kdy bouře vlnami do ní bije. Ducha svatého rozkošný pokoj a klid zářil mu mílo z očí, z čela a z lící.

Ač byl život jeho do starosti hodnou přípravou k blaženému skonání, však předce k pravdě podobno, že za posledních pěti let věku svého s nejbedlivější ostražitostí smrt očekával. Tehdáž bez mála každé noci vstával, a před soškou Rodičky Boží kleče, na dvéře Božího milosrdenství zatloukal: „Králi můj a Bože můj, vyslyš prosbu lkajícího: Daruj mně duši mou, dejž mi blaženě vykročiti z vezdejšího života!“

Léta 1649 strojilo se Tovaryšstvo Ježíšovo k vyvolení nového jenerála z lůna svého. K vůli tomu sezval starosta kněz Martin Středa podřízené bratrstvo z Českého úkrají v hromadu do Brna, zkadby potom s dvěma zřízenci bratry do Říma na volbu se vybral. Tehdáž meškal v Slezsku.

Brna dojel na večer před sv. Vavřincem mučeníkem, řka: „Zde složím kosti své; do Říma nepůjdu!“ — Po sv. Vavřinci začal kašlati a na bolení v prsou sobě stýskati. Skroušeně se vyzpovídav z hříchů po všecken život sčiněných přijal vroucně Tělo Boží; pak dal s kazatelny požádati lidu, aby pro milosrdenství Boží nějakému řeholníkovi dobrou hodinku na Pánu Bohu vyprošoval! — Nemoha již sám mši svatou sloužiti, přijímal kněz Martin Středa co den alespoň pod spůsobou chleba Velebnou Svátost. Posléz, že tuze za to prosil, sundali ho řeholní bratří s postele na zem slamou dřív postlanou; tu leže tři dni, přijal nábožně svátost oleje či poslední pomazání. Ve čtrnáctý den své nemoci — 25. srpna — zvěstoval bratrům, že hnedličko umře; pak poprosiv jich za misku s vodou, umyl sobě ruce a obličej. Bratří, hromničku rozsvítivše, říkali nad ním jako nad umírajícím příslušné modlitby; on se modlil s nimi, drže hromničku a růženec. Umíraje skřížil na prsou ruce a zavřev oči usnul v Pánu dne 26. srpna, t. r. 1649, o jedné hodině s půlnoci. Tělo slavně pochoval v Brně v jezuitském chrámě biskup Sigmund z Miutino, pomocník olomúckého biskupa arcivévody Leopolda.

Již dávno za vezdejšího živobytí kněze Martina Středy rozprávělo se o divných věcech, kteréž prý Pán Bůh jemu a skrze něho jiným lidem byl učinil: V Praze v kapli starého jezuitského kon-

viktu, též v jezuitském chrámě Sv. Salvátora i ve vlaské kapli Marie Panny viděli jej kdosi, an v modlitbě pohřížen u vytržení mysli nad podlahou se vznášel; panna Dorotka Mrackovna uzřela ho mezi mší svatou anděly od země zdviženého a chvíli ve vzduchu zdržovaného; — Ondřej, služebný bratr z Tovaryšstva Ježíšova, všel kdys po večerních litaniích do jizbičky ku knězi Martinu Středovi, uhlídal jej v obličeji zářícího a uslyšel ho naň s rozkošnou lahodností promluvivšího; vyšed ven kráčel rovnou cestou do jezuitské nemocnice, i zočil a spatřil téhož kněze Martina, an právě z té nemocnice proti němu vycházel.

Také dokavad svrchu jmenovaný velebníček v tomto slzavém údolí putoval, říkalo se o něm, že z daru Božího několik na smrt stonavých osob svou modlitbou k zdraví navrátil a některých budoucích věcí předpověděl, kteréž se potom opravdu staly.

Když vůdce švédského protestantského vojska Linhart Torstenson dne 6. března 1645 naše vojsko u Jankova blíž Tábora porazil, táhl mocně na Moravu. Že se mu město Znojmo vzdalo, netušil tehdáž nikdo v Brně, ba ani Ludvík Sůza (Souches), velitel pevnosti brněnské. Tu vzkázal jemu kněz Martin Středa, brněnské koleje starosta, po študentovi Rudolfu Říkovském: „Nepřítel Švéda opanoval Znojmo, oblehne Brno, však ho nedobude!“ Mimo nadání sklíčil pak Torstenson pře-

silným vojskem a oblehal Brno od třetího dne května měsíce až do 23. srpna t. r. 1645, tedy po 16 neděl; ač město tísnil náramně i všelijakou střelbou i zuřivými útoky, předce mu bylo s nepořízenou, se škodou a hanbou velikou pryč odtrhnouti! Dle tehdejší po Brně obecné pověsti spatřilo několik osob v témž obleženém městě nad jezuitským chrámem kněze v rouchu Tovaryšstva Ježíšova klečícího před Marií Pannou, kteráž rozestřeným pláštěm svým soužené město kryla a chránila; za tohoto kněze měli jsou všickni Martina Středu, starostu koleje jezuitské.

Ze spaní procitnuvše a na svůj sen sobě zpomenuvše, říkáváme: Sen jako sen! Než předce kladu níže jeden sen, poněvadž jej zvláštní okolnosti svátečním jaksi a památným spůsobily. Léta 1649 umřel v Praze morem uchvácený Melichar Reichel, služebný bratr z Tovaryšstva Ježíšova. V samý den před smrtí pozval k sobě kněze Ondřeje Duboisona i několik jiných bratrů jezuitů, mezi nimiž byl služebný bratr Linhart Spatz. Přišedším bratrům svým řeholním počne na smrt nemocný Melichar vypravovati, co se mu ve snu zdálo: Já nebožtík octl jsem se v hrozném očistci. Když pět dní minulo, umřel také kněz provinciál Středa. Ten navštiviv očistec, pravil mně: Co zde v očistci kutíte, můj rozmilý Melichárku? Honem pospěšte se mnou do nebe! Ihned spěchal jsem v průvodu množství dušiček za duší kněze Martina

do slávy nebeské. — Sen se mu, tuším, vyjevil; umřel totiž bratr Melichar opravdu pět dní před knězem Středou v hlavním městě království Českého, kdež tehdy o rozstonání se Martina Středy ještě ani slechu nebylo. Jezuita kněz Ondřej Duboison, velmi pořádný řeholník, vypravoval tuto věc svému spolubratru, knězi jezuitě Ondřeji Schambogenovi, jenž potom jeho zprávu svou rukou zaznamenal a touž písemnost budoucím na památku ostavil.

Dotčený Ondřej Schambogen, zpovědník kněze Martina Středy a svědek všeho živobytí jeho, vydal pak o témž knězi Martinovi to svědectví, žeť on za celý vezdejší život svůj milosti Boží ze svatého křtu nabyté nižádným hrubým hříchem nepotratil. Což dávno byl napověděl jezuitský jenerál Mutij Vitelesk, nazývaje Martina Středu mužem „andělského obcování.“

V tom domnění, by kněz Martin Středa byl Pánu Bohu vzáctný a svatý, utvrzovali se mnozí těmi divnými věcmi, kteréž prý se po jeho smrti udály. Jakmile v Pánu usnul, přicházeli do brněnské koleje z města soujmenného lidé sprostí též vznešení shlédnout tvář jeho. Nějaká modlitby, postu a jiných dobrých skutků pilná, však dlouho churavá žena přistoupivši k marám, dala sobě na umrlce Středu svůj růženec položiti. Když dotknutý růženec políbila, ucítila oblevy, až i zdráva domů se vrátila. — K vůli ctitelům kněze Martina dali brněnští jezuité na zejtří po jeho smrti městskému

malíři Janu Wohlhaubterovi k marám přistoupiti a obličeje nebožtíkova napodobiti. Tu první na papíře udělanou podobiznu Martina Středy přechovával týž malíř i choť jeho velmi uctivě, protože prý oni sami ve svých potřebách, též jiní lidé, zvláště pak ženy těžce ku porodu pracující prostředkem té podobizny pomoc rychlou seznaly a zkusily. — V Klatovech, v městě českém, bydlela Kateřina Lucie, vdova po Tobiáši Stránském, purkmistru klatovském; ta měsíce května, léta 1688, přijavši svátosti pokání a oltářní, stvrdila přísahou před Janem Stodlarem, děkanem klatovským, střídníkem arcibiskupským, takové svoje vyznání: Já v těžkých svých bolestech za suchého lámání užila jsem do třetice znamenité pomoci Boží prostřednictvím jezuity kněze Martina Středy, jehož vlastní rukou napsaný list, pak jeho obrázek (podobiznu) jsem důvěrně k svému hrubě nemocnému tělu byla přiložila.

Mnoho-li sobě brněnští měšťané s Ludvíkem Sůzou, někdy velitelem brněnské pevnosti, kněze Martina Středy vážili, prokazuje písemné svědectví jejich léta 1671 obapolně vydané. Ludvík Sůza svědčil: Kněz Martin Středa modlitbou a postem svým k obránění města Brna i jeho vysvobození z moci švédské bez pochybnosti přispěl; on mne samého v kalvínském bludu odchovaného k návratu do Církve katolické vzbudil a ponuknul; já ho teď ctím a za přímluvu před Pánem Bohem rovněž

tak vzývám, jako jiných svatých nebešťanů! — Vedle Sůzy vzpomínala vděčně na kněze Martina Středu rada městské obce brněnské, nazývajíc ho v svrchu dotčeném svědectví svém „Bohu milým prorokem; města Brna i vlasti moravské zachovatelem; knězem svatého obcování, jehož tělo v hrobce před hrubým oltářem jezuitského chrámu odpočívá co překrásný drahý kámen a velevzáctný poklad, též co paveza, kterouž by se město teď i budoucně v nebezpečenstvích okrývalo, zprostředkováním jeho duše, kteráž se v nebi s Kristem jistotně raduje.“ *)

---

*) Obšírný a důkladný Život domněním svatého kněze Martina Středy chystá k tisku vel. p. Josef Svoboda z Tovaryšstva Ježíšova, spisovatel, jenž k skládání tohoto stručného životopisu dobré látky poskytnul.

Adam Kravarský.

Z chudého, však z nábožného manželstva pošel o národ náš velezasloužilý muž Adam Kravarský. Narodil se l. P. 1585 v Bavorově v městečku slezském blíž Ratiboře. Tam v Bavorově bydlel ctnostmi proslulý kněz a ten měl před Božím hodem vánočním divný sen; uzřelť Adámka Kravarského, jan mu o mši svaté u oltáře sloužil pod korunkou, kteráž se třpytila nebeským drahým kamením. Sen vykládaje na znamení Adámkovy budoucí svatosti, mluvil kněz pořád do rodičů, až synáčka do Olomúce zavezli a v jezuitských školách na učení odsadili.

Vnukání Ducha Svatého, aby život svůj obětoval k církevním službám v Tovaryšstvu Ježíšovu, nekladl tehdáž Kravarský odporu; když se pak byl k vůli cviku v básnictví a řečnictví z Olomúce do Chomútova přestěhoval, potrácel chutě k zákonu sv. Ignáce z Lojoly. Než prozřetelnost Boží sjednala to, aby se mu srdce týmž podnětem zňalo, jímž sv. Augustin k obejmutí věčné pravdy a lásky

byl zapálen. Kravarskému kdysi otevřevšímu knihu sv. evangelia navrhlo se podobenství Páně o semeni, jež padlo mezi trní. Na tom uvízly oči jeho; trn výkladu téhož podobenství zadřel se mu do srdce a bodal ho, že pokoje nemělo, až se k horlivému následování Pána Ježíše křížovou cestou evangelických rad upřímně odhodlalo!

Pilně prosivšího mládence Kravarského poslali jezuité roku 1607 z Chomútova do Brna na zkoušku a na cvik řeholní s Matějem Burnácem, který posléz od kacířů byl zavražděn.

V Brně i jinde až do jeho posvěcení na řád knězský skytáno Kravarskému příčin a záminek ku pronášení hrdinské pokornosti a trpělivosti. Chtěje tomu Duch Svatý, aby se mu do srdce mnoho nebeských darů vešlo, měl o ně péči, by z něho vyvanulo, cožkoliv ducha nadýmá. Ve zkoušebně shledán jest Kravarský chatrné paměti a mdlého vtipu; také ho hlava pořád bolela, div se nezbláznil. Obmýšlelo tedy Tovaryšstvo Ježíšovo vyhostiti jej a pustiti do světa; on pak, jemuž se výhost k smrti rovnal, uprosil starostů, že ho dali pokusiti, zdaž by se řádu aspoň k povinnosti služebných bratrů hodil. Již tedy hmotnému dílu přivykaje, topil, pral i kuchtíkoval; tak sloužil bratrstvu celinký rok bez stýskání!

Za následního léta 1608 vtrhnul rakouský arcikníže Matiáš s uherským vojskem do Moravy ohrozit bratra svého Rudolfa II., císaře a krále

českého; jezuitští nováčkové ušli v čas z Brna. Milý náš Adam Kravarský do Krajiny poslaný dokonal v Lublani zkoušku řeholní; po čemž zavolán do Čech, učinil zákonní slib Pánu Bohu a Tovaryšstvu Ježíšovu léta 1609 v Hradci Jindřichově. Odtud vypraven jest do Prahy učit žáčků čtení a psaní, kteroužto práci Tovaryšstvo Ježíšovo jindy světským výrostkům ponechávalo. Ctě vůli starostů za Boží vůli, konal Adam dotčený úkol po čtyři leta, ježto v tu dobu jeho spolunováčkové na velikých školách cvik a mudrctví odbývali a sobě odbyli. Těchto študií načíti dopuštěno Kravarskému teprv roku 1614, když mu bylo již let dvadcet a devět. Školní cvik a mudrctví odbyl sobě šťastně v Olomúci ve třech letech; bohosloví slyšel na školách v Hradci Štyrském a v Olomúci; knězským řádem omilostněn jest roku 1618.

Téhož léta protestantští stavové čeští, svému králi Ferdinandovi II. odbojní, rozkázali jezuitům, aby se pod ztrátou hrdla vyklidili z zemí koruny české. Jezuita kněz Albrecht Chanovský, muž apoštolský, uniknul z Čech na Moravu na panství višovické, kdež pak s pomocníkem svým Kravarským mnoho bludných duší katolické Církvi získal. Když ale roku 1619 české buřičské vojsko do Moravy vtrhlo, vyvázli jezuité do Uher, kdež katolictvo nouzi mělo o duchovní pastýře. Kravarskému bylo uloženo hlásati slovo Boží Slovákům v městě Trnavě; a ti hrnuli se na jeho kázaní, že jim ko-

stel nestačil. Však i z té schrány bylo mu po malém čase prchnouti. Neboť již měsíce září téhož léta 1619 počal Gabriel Betlen, kníže sedmihradské, s českým proti Ferdinandovi II. spiklým protestantstvem za jednu voji táhnouti; vtrhnuv do Uher, opanoval hořejší část království až ke hranicím moravským a rakouským, a vyhnal ztamtud všecky jezuity. Kněz Adam Kravarský našel s mnohými řeholními soubratry útočiště v Bavořích, zprvu v městě Pasově, potom jinde a jinde, až odputoval do Korutan do Habartic, kdež jej Tovaryšstvo Ježíšovo přidružilo kněžím třetí zákonní zkoušky.

Jak mile roku 1620 císař a král Ferdinand II. v bitvě na Bílé hoře přímluvou Rodičky Boží protestanstva pokořil, spěchal Kravarský do naší milé Prahy a usedl v jezuitské koleji u sv. Klimenta. Shledav týž ústav dědinami a důchody skrovně zásobený, pečoval o řádný doplněk nadace, z níž by k zvelebení Církve svaté v Čechách do sta údů Tovaryšstva Ježíšova míti mohlo živnost a vychování. Mezi dobrodinci, jež nalezl, stkvěl se statečný rytíř Jakub Horčický z Tepence († 1622), někdy milec císaře Rudolfa II., krále českého, jemuž byl za hrubé nesnáze mnoho peněz půjčil. Zápisem či zástavou vzal od císaře užitky z věnného panství Mělnického a daroval je Tovaryšstvu Ježíšovu; to pak nabídlo zápisné panství Mělník Ferdinandovi II. a směnilo je za panství Ústí u Litoměřic. Potom začal Kravarský obstarávati dům

chudých či seminář, kdež mělo nuzné študentstvo zdarma byt, stravu a vychování, jsouc zbaveno nebezpečí svodu k nevěře aneb ku kacířství mezi lidem pražským tehdáž z valné části bludem pročichlým, kdyby po domích roztroušené ostávalo bez dozoru katolických kněží. Kteréžto spasitelné založení zdvihlo se opět jakoby vzkříšené svým dočasným správcem — knězem Kravarským; neboť on přijednav dědin a důchodků, je obnovil. Chtěje zplna osaditi ten seminář, sbíral do něho synků též z pohraničních zemí. Poněvadž v přijímání chovanců příliš vybíračný nebyl, vlezli mu do ústavu z ciziny tří prašiví kozelci. O půlnoci v podzemním sklepě schůzky mívajíce, ohrazovali se tam kruhem čarovným jakoby poslouchali svého pěstouna — ďábla, šeredným a ohavným kouskům je vyučujícího. Kněz Kravarský překvapiv je kdys v té skrejši, skočil srdnatě do kola, zmátl jim čáry, zahnal nejstaršího lháře, jeho pak učeníky vystrčil ze semináře.

Starostové Tovaryšstva Ježíšova všimli sobě spolubratrovy důvtipnosti a přičinlivosti v spravování časného hospodářství jakož i spůsobnosti a horlivosti v obracování bludníků k víře svaté. Užili ho tedy obojím směrem k rozmnožení království Božího v naší vlasti.

Při roce 1624 vyslán jest Kravarský ku prosbě katolického pána Viléma Slavaty na jeho statek Košumberk. Za některý měsíc díla jeho apoštol-

ského pět set duší se před Pánem Bohem kacířství odvolalo a přijalo vděk po katolicku svátost pokání a nejsv. Svátost oltářní.

V Častalovicích (v Hradecku) měl Ota, svob. pán z Opersdorfu, v husitském bludu zarytou choť, s níž ani on, ani který kněz, ba ani domněním svatý arcibiskup Lohel nic pořiditi nemohli. Však po několikáté rozprávce o přesném náboženství s knězem Kravarským strhla se kacířství a pospíšila do Církve svaté, kamž ji také služebnictvo následovalo. Z vděčnosti odkázal její svat, pan Bedřich z Opersdorfu, rytíř maltezský, Tovaryšstvu Ježíšovu statek Žampach. Obrácené paní žehnal Bůh patrně: dřív urodila tři dítky, ale mrtvé; pak již katolička vyvedla na svět devět zdravých chlapečků a děvčat.

Z rozkazu Ferdinanda II. bylo Kravarskému konati svatou misii po všem bludařstvím tuze nahnilém kraji rakovnickém. Z počátku bydlel misionář tento na Křivoklátě i v jiných dobře hrazených místech, protože se lid sedlský zbraně chopil. Na jeho kázaní a cvičení docházeli bludníci ve zbroji; ale z Božího daru změklo jim srdce a rozbřesklo se jim v hlavě líbeznou a moudrou jeho řečí a otcovským jednáním. Starší a vážnější podrobili se rádi učení a příkazům Církve katolické, a po nich učinili totéž ostatní. Apoštolskou prací a poutí uplynul rok; horlivý blahověst svezl žeň — deset tisíc duší v tom kraji Kristu Pánu získaných;

z čehož arcibiskup Arnošt II., císař pán a stavové zemští Boha velebili.

Týž apoštolský muž Adam Kravarský poslán jest od svého krajinského starosty Řehoře Rumera na panství třeboňské, jež byl císař Ferdinand II. synu svému Ferdinandu, již r. 1627 korunovanému králi českému, daroval. Panstvím tři města výborná, tři městečka a přes 42 vesnic obsahovavším hýbalo se rozličného druhu kacířství, zvlášť českých Bratří, jimž mocný pán Petr Vok z Rožmberka v Soběslavi zbor (modlitebnu, školu) vystavěl. Maje na tu svatou misii mocné listy od arcibiskupa, krále a stavů českých, počínal sobě Kravarský tak rázně, že s pomocí Boží, když se rok s rokem sešel, v Třeboni, v Soběslavi, v Lomnici, ve Veselí a vůkolních vsech pět tisíc osob bludných do ovčince Kristova přivedl, začež mu král Ferdinand pěkným listem poděkování učinil.

Podobně vypraven jest Kravarský k pilné prosbě pana Jana Kavky z Říčan na panství Karlštejnské učit čisté pravdě Bohem zjevené lid zdivočelý, jenž kacířství svému až tuze hověl. Bez mála všickni muži nosili s sebou na kázaní ručnice; učinil-li misionář zmínku o jejich bludu, prchly ženy domů, muži pak vztekle mu vyhrožujíce odešli do blízkých lesů a tam se kryli. Jednoho dne když na Tetíně katechismus lidu vykládal, vrazili do kostela dva bludaři mocného těla sekyrami ozbrojení a zařvali „Nač jsi k nám přišel?

jaké novotě učíš?!“ Lidé zmizeli z kostela; osamotnělý kněz zkrotil a udobřil chlapy zuřivé pokornou, tichou, srdečnou řečí, až klidně odcházejíce sami se tomu divili. — Ovocem apoštolské práce několika měsíců byl zisk pěti set duší na katolickou víru obrácených. Odtamtud povolán jest Kravarský do Prahy, kdež by se v úkol rovněž důležitý uvázal.

Tehdy skládala se novoměstská obec pražská skoro všechna buď ze zlutřelých anebo zkalvinělých kališníků českých. Některými z nich lomcoval do nedávna Žižkův duch ukrutný; bylať novoměstská chasa léta 1611 jedním dnem mnoho klášterníků umučila! O spasení té obce pečoval všemožně Ferdinand II. s arcibiskupem Arnoštem II. Za tou příčinou chtěl tomu císař, aby v Novém městě pražském při kostele Božího Těla na dobytčím trhu (Karlovo náměstí) vyzdvižen byl dům k cvičení jezuitských nováčků. Rada městská postoupila mu staveniště; i dal domky tam stojící skoupiti za 3300 zlatých. Jezuitský provinciál, kněz Krištof Grenčín, poprosil arcibiskupa pražského Arnošta kardinála za svolení, aby Tovaryšstvo při novém sídle latinské učení zaříditi a kostel Božího Těla spravovati smělo. K založení jezuitského kláštera či residence obětoval hrabě Oktavian Chinský 1500 zlatých s domem u Nové brány. Jezuité koupili dům příhodný Medulán řečený, nad kostelem Božího Těla za 2500 kop grošů, do něhož pak 14.

července 1628 uvedena jest osádka ze staroměstské koleje sv. Klimenta. Svrchu jmenovaný krajinský starosta ustanovil správcem Novoměstské pražské residence Adama Kravarského, jenž k tomu úřadu požehnání vzal od arcipastýře Arnošta.

Všelikou chvilku, kteráž dotčenému knězi správci po vyřízení samých věcí domácích zbývala, věnoval on Novoměstským bludařům, chtěje ubožáky z bezedné tůně mořské vychvátiti a v lodičce sv. Petra apoštola schrániti. Jakž s kazatelny v kostele Božího Těla tak i po domích zvěstoval Adam Kravarský pravdu zjevenou Kristem Pánem; a obraňuje katolickou víru svatou, porážel a hubil jalovou smyšlenku lidskou a vylhanou lež. Toť z štědré milosti Ducha Svatého zahrnoval v apoštolskou síť množství dušiček, jež pak v témž kostele do svaté obce přijímal a svátostmi posvěcoval. Vedle něho dělali na vinici Páně v Novém městě pražském jezuité Bernard Oppel roku 1628, a za následních let Martin Bouda, kazatel v chrámě sv. Štěpána. Spasné jejich působení pozastaveno jest roku 1631 nepřátelským vtrhnutím luteranského vojska saského do naší vlasti. An týž nepřítel ku Praze na obranu chatrně opatřené chvátal, vytratilo se z hlavního města s královským místodržitelstvem panstvo, též mnoho měšťanstva bohatého i klášternictva. V jedenáctý den měsíce listopadu t. r. 1631 puštěni jsou Sasíci pod úmluvou do Prahy. Ti na smlouvu nedbajíce, sehnalí

s far pastýřů katolických a nasadili tam řečníků protestantských; také vyloupali královský hrad a přes dva tisíce domů. Kněz Adam Kravarský, s některým řeholním soudruhem v Praze ostavený, obcházel osiřelé kláštery, zejmena strahovský, obyčejem starostlivého hlídače. Jsa velmi srdnat, ani se do světského oděvu nepřevlékl; byl tedy od protivníků pravdy Boží urouhán i zbit, což pro Krista Pána milo snášel. Vraceje se kdys v průvodu světského sluhy Zemana s Hradčan z kapucínského kláštera do koleje na Staré město, potkal na mostě tlupu saských jezdců na hrad sv. Václava jedoucích, i uhnul se k zábradlí pod Božím Umučením. Vůdce jezdců, kacířstvím prodchnutý šlechtic, počal jezuitu proklínati a bičiskem do něho práti. Kněz opřev porouchanou hlavu o kámen, na němž právě slepý žebráček Jan Procházka seděl, probral se z mrákot a ukázav na Boží muky řekl rouhači: „Dobrého svědka máme!“ *) Adam Zeman dostav ránu přes obličej, nosil dlouho pruh krví zalitý; i byl potom Tovaryšstvu Ježíšovu přidružen. Martin Středa (Stredonius), svatoklimentské koleje ředitel, stlačoval čepelí nože zpuchlou hlavu soudruhu Kravarskému domů přišedšímu, by oteklina

*) Slepý Jan Procházka, roku 1632 na Svaté Hoře nad Příbramí zraku nabyv přímluvou bl. Marie Panny, přispěl znamenitě k zvelebení téhož poutniště.

oplaskla. Zatím vyzvídali bratří na porouchaném, jak by byl přišel v tu nehodu? Dí jim Kravarský: „Na mostě zaneprázdňoval mne jakýsi jezdec; musím zítra za něho mši svatou obětovati.“

K rozkazu Vavřince z Hofkirchen, velitele saského vojska v Praze, zatknuti jsou jezuité pražští ve svátek sv. Štěpána; nazejtří pak naloženi na vůz a v průvodu jezdců, pěšáků a jiné bludařské chasy o rachotu bubnů, vřesku trub a rouhání k bráně vezeni a z města vyklizeni; i pohrozeno jim ztrestáním na hrdle, kdyby se do Prahy vrátili! Z vyhnaných jezuitů ostali kněží Kravarský a Švabenský u Prahy v nějaké vesnici, odkudž potom za uhlíře přestrojeni do hlavního města katolíkům ku potěšení uhlí vozili. Toho uhlí nejvíc od nich skoupil pan Rafael Mišovský z Sebuzína. Vůz s uhlím táhnoucích volů popohánějíce, zastavovali se ukoptilí jezuité před domem zpomenutého pána. Sluha najatý počal hned uhlí skládati. Onino vešli do stavení; svlékše haleny a umyvše se, vstoupili do pěkné jizby vším opatřené, čehož koli třeba k slavení oběti nejsvětější. Tam sloužili mši svatou a kázali domácím, též ze sousedstva přizvaným pravověrcům; podobnoť, že jim také svátostmi přisluhovali, ač se o tom zmínka zjevně nečiní. Posledně oblékše se opět do sedlské haleny a umounivše si ruce a tváře, jeli odkad přijeli. — Na počátku léta 1632 meškal kněz Kravarský v Táboře; městský děkan uprázdnil mu rád v osadním

chrámě kazatelnu. Rozmnoživ tam Církev svatou některými údy z kacířstva dobytými, vrátil se prozřetelný Adam Kravarský ku Praze, obležené císařským vojskem, jemuž vojvoda Albrecht z Valdštejna přikazoval. Kterýž velitel vydral Sasíkům Menší město s hradem sv. Václava útokem 15. dne května měsíce, roku 1632. Kněz Kravarský dostal se v tentýž den do Prahy, však dřív než císařští; neboť zrána odstrčiv kdes loďku, doplavil se Vltavou protějšího břehu a kvapil do koleje svatoklimentské. Tu zadržel pomocí hodných sousedů židáčky, jenž vin a svrchků z té koleje lacině shrábnuvše, právě z města se zbožím upláchnouti chtěli. —

Kostel Božího Těla měl s Novoměstskou residencí zdávna štědrou dobrodějku paní Marii Maksimiliánku, vdovu po hraběti Adamu Šternberkovi, nejvyšším purkrabí. Ta byla roku 1630 na vyzdvižení latinských škol při dotčené residenci deset tisíc zlatých darovala. Správce Kravarský otevřel ty školy študenstvu 25. března 1633; v týž den měli jezuité jenom 16 žáků, však konec roku 100 študentů. By pak ta residence v kolej zdvižena býti mohla, obětovala svrchu jmenovaná paní v nadaci třidcet tisíc zlatých. Slavnost založení této koleje Novoměstské odbývala se v den Povýšení sv. Kříže — 14. září 1633. Probošt hlavního chrámu pražského a světící biskup Šimon z Horštejna, arcibiskup trapezuntský, slavil mši svatou

v kostele Božího Těla.*) Před obětováním utichla hudba na kruchtě; ze svátnice vyšel jezuitský provinciál Krištof Grenčín; před ním kráčel bílou řízicí oděný a pruhlem ověšený starosta residence Adam Kravarský, nesa v průvodu oltářních sluhů velikou rozžatou voskovici. Uprostřed lodě chrámové zastavili se před stolicí, v kteréž seděla hraběnka Maria, nové koleje nadačka; kněz provinciál učinil řeč, a když ji dokonal, podal Kravarský zakladatelce tu svíci, kterouž ona vzavši, vedle na svícen postavila. Po mši svaté zavedena jest paní do večeřadla; kdež pak domácí študenstvo činohru provozovalo k uctění rodu Hohenzollernského, z něhož ona pocházela. Pamatujíc také na vyzdvižení semináře při té koleji k vychovávání chudého panictva, odkázala zbožná zakladatelka v čest sv. Františka Xaveria 12150 zlatých. Příštího léta 1634, dne 3. května, ustoupil Adam Kravarský, dosavádní starosta residence, Janu Černovskému, prvnímu řediteli jezuitské koleje v Novém městě pražském, obrátiv z Božího požehnání svou osobou čtyři tisíce Novoměstských bludařů; mezi nimi nacházeli se učitelé kacířství a bohatí nákladníci piva, jenž ze všech nejdéle svaté katolické

*) Ten kostel stával uprostřed Karlova náměstí naproti nynějšímu chrámu sv. Ignáce z Lojoly; byl r. 1784 jako mnozí jiní na rozkaz císaře Josefa II. znesvěcen, prodán, až i l. 1791 dobořen a s prstí srovnán.

náboženství zamítali. — Téhož roku 1634 vzešlo Pražanům nebezpečí od Švédů a Sasíků, kteří 15. července Bílou horu osadivše, ztamtud na hlavní město udeřiti chtěli; než zkusivše je dobře ohrazené a opatřené, odtáhli 29. července. Sasíci pak kraje boleslavský a hradecký zaplavivše, dobyli vedle jiných měst také Hradce Králové, kdež jak i vůkol zle hospodařili. Ztamtud vypudil je strach císařského vojska asi ku konci měsíce srpna. Nejspíš hned, jak se byl nepřítel z Hradce uklidil, vyskytnul se tam kněz Adam Kravarský za následní vzácnou příčinou.

Pan Bedřich z Opersdorfu, odkázav Jezuitům statek Žampach, usnul v Pánu 18. května 1633. Tovaryšstvo Ježíšovo umínilo týmž odkazem založiti a nadati kolej v Hradci Králové, ctíc přání srdce nebožtíkova. Obecná městská rada hradecká udělila jezuitům sousedského práva po zřejmé vůli císaře Ferdinanda II. Vypraven jest tedy r. 1634 kněz Kravarský do Hradce nad Labem, aby tam zřídil jezuitskou residenci s kaplou a s latinskými školami, kteráž potom v kolej vyzdvižena býti měla. Adam Kravarský, starosta nové residence, ujav tedy v Hradci dům, jejž byl pan Bedřich z Opersdorfu přivázal k odkázanému statku, skoupil tam několik zpustlých domů, přijednával zvolna jiných a upravoval v nich mešní kaplu, jezuitské osádce bydlo, mládeži pak školy a seminář. Podobnou maje péči o živnost a rozmnožení důchodku, koupil

dva poplužní dvory též jiné hospodářské statečky a mlýn s rolemi a s loukou, všechno při městě. Již roku 1638 mělo Tovaryšstvo Ježíšovo v Hradci slušnou kaplu pod vzýváním Nanebevzetí Marie Panny, kamž se do pěti set osob vešlo, s dveřma z náměstí; v residenci bydlelo zatím devět jezuitů, vedle stálo gymnasium teprva pětitřídné. Bratrstvo Nanebevzetí Marie Panny, pominulého roku starostou Kravarským sezvané, dostalo z Říma list na potvrzenou a přivtěleno jest římskému Marianskému bratrstvu v účastnost všelikých tomuto propůjčených duchovních milostí. Z počátku léta 1639 napočteno jest tamo v jezuitských pěti školách latinských 200 žáků.

Téhož 1639 a následního roku zkusil starosta Kravarský úzkosti, zármutku a trampot. Ježto dravé protestantské vojsko švédské ku Hradci nad Labem chvátalo, ušli jezuité 14. června t. r. 1639 do Moravy a ostali tam tři čtvrti leta. V třetí den po jejich odchodu přitrhl nepřítel k onomu městu a ohrozil střelbou obyvatelů sice statečných, že mu téhož dne bránu otevřeli. Švédové do jezuitského klášterce, do kaple a do škol vrazivše, pobrali nač přišli, dvéře, stoly a postele roztřískali; z mešní kaple posvátné nářadí a oltáře vyházevše, udělali z ní šatlavu a zavírali do ní na noc několik set lecjaké chátry, kterouž k dělání náspů chovali. Pokladů po domích hledajíce, zdvihali dlažbu, rozkopávali stěn a zdí. V Plotišti dvůr,

příslušenství jezuitské residence, opanovavše, sklidili žeň. Z Hradce Králové, jehož obec 7000 tolary vykoupiti se musila, vyjížděli až na Žampach a vraceli se s pobraným dobytkem a s jinou kořistí. Dne 20. února 1640 vzdal se lid švédský na milost vůdci vojska císařského, jež odevšad z hrubých děl k baštám a zdem střílelo. V březnu měsíci vrátil se Kravarský s podřízeným bratrstvem do Hradce. Nad zpoustou div nezplakal, vida čtyry jezuitské domy pobořené, dva přední vyvrácené, střechy a stropy spálené, kaplu bez střechy a plnou neřádu; což vzácného koliv sem tam byli jezuité zakopali, Švéda vyslídil. K důkladnému obnovení domů bylo několik let třeba; zatím dal starosta některý dům a kaplu spraviti a pokrýti. Nejspíš po tomto vyklizení Švédů stalo se, což hned níže klademe. Když Kravarský kaplu Nanebevzetí Marie Panny zdělával, došly mu peníze; všed smuten do pokojíka, pozdvihl očí a rukou k Božímu Umučení a stýskal sobě: „Pane Ježíši, víš jak rád bych kaplu dokonal; však nemám z čeho, jsa oloupen!“ Pán Bůh pomohl; brzo přišla k němu ctná vdova, jenž podávajíc mu sto dukátů, oznamovala: „Tuhle oběť odkázal Vaší Velebnosti můj manžel před vykročením z tohoto světa.“ — Roku 1643 bydlelo s Kravarským v Hradci dohromady dvanáct jezuitů; vyučovali již v šesti třídách latinských. Příštím rokem 1644 ustoupil Adam Kravarský, starosta residence v kolej vyzdvižené prvnímu řediteli tétéž

koleje Pavlu Košelovi. Za svého starostování očistil hradeckou obec i několik panství v hradeckém kraji kvasu kacířského. Jedinkým kázaním v městě Hradci získal kněz Kravarský osmdesáte osob katolické Církvi; mezi nimi byli jsou radní páni. V Žampašsku obrátil k přesné víře 400 duší; v Častalovicku též 400; v Rokytnicku 600; v Supíhorsku 700; v Žambersku 2000. S podivením bylo katolíkům, že Kravarský do žamberských hor vniknul, kdež měli Čeští Bratří od starodávna svůj brloh, nazývajíce sebe Kunvaldskými po vesnici Kunvaldě, kteráž se v horách těch daleko trousila. Otcem Kravarským do ovčince Kristova přivedení Kunvaldští milovali katolickou víru nejupřímnějším srdcem a obcovali velmi nábožně a příkladně, o čemž se kněz Bohuslav Balbin dostatečně přesvědčil, když po letech touž krajinou procházel. Podotýká ještě týž Balbin, že Kravarský také panství Rychnov a Náchod se všemi městečky a vesnicemi z bludu vytrhl.

Z Hradce Králové povolán jest vysloužilý starosta residence Adam Kravarský do Prahy. V Menším městě pražském (na Malé straně) měli jezuité blíž svého kostela sv. Mikuláše klášter, jemuž „dům profesů“ říkali. Tento potom v řádnou kolej rozšířený dům vznikl nadační listinou 45.000 zlatých, kterouž léta 1628 vojvoda fridlandský Albrecht z Valdštejna na vychování jezuitů při jejich dotčeném kostele sv. Mikuláše byl obětoval. V tomto klášteře

strávil kněz Kravarský ostatek života svého, leč že v letech 1650—1652 ještě na svatou misii mezi bludaře vypraven byl. Jakou láskou zde planulo srdce jeho k druhům, objevil skutek léta 1648, když vojsko švédské zradou Otovalského Menší město pražské opanovalo. An se draví nepřátelé do jezuitského kláštera i chrámu sv. Mikuláše hrnuli, vyšel proti nim kněz Kravarský, maje úmysl obětovati sebe za bratry, jichž by ukrutníci snad ušetřili, na něm kacířskou žluč svou vylijíce. Reka milosti bratrské šeredně stlučeného zavlekli Švédové s domácím starostou, knězem Martinem Santinem, v zajetí. Po mnoho dní ubohý kněz tělo bídně vláčel. Tehdáž byl chrám sv. Mikuláše od téhož nepřítele vyloupán.

V tu dobu přechovávalo ještě Bysterské panství v Chrudimsku mnoho husitů, Českých bratrů, luterců a kalvinců. Lucia Otilia, vdova po Františku Libštejnském z Kolovrat, nejvyšším purkrabí pražském († 1650), měla za to, vyskytne-li se na dotčeném jejím panství misionář, že poddaný, kacířstvím ztuchlý lid na Moravu sběhne a do Uher uteče, čímž by všechno hospodářství na mizinu přišlo. Předce pak poprosila zbožná paní Tovaryšstvo Ježíšovo, by se trudné věci ujalo. Zkušený apoštolský muž Adam Kravarský dostal rozkaz shlednouti lid, zdaž by s ním čehosi pořídil. Kterýžto kněz odebrav se na vytknuté panství zahrnul s pomocí Boží v apoštolskou síť dva tisíce dušiček. Z vnuknutí vděčné hraběnky

Lucie přispěl její bratr Jiří hrabě Bořita z Martinic, nejvyšší kancléř, 10.000 zlatými k založení chrámu bl. Panny Marie bez prvotního hříchu počaté při klatovské koleji; ona pak sama obětovala roku 1651 k tétéž koleji 50.000 zlatých, a 30.000 zlatých ku podpoře jezuitských profesních domů v Praze i ve Vídni.

Věneček svých znamenitých zásluh apoštolských dovil Kravarský léta 1652. Na panství Opočně v hradeckém kraji vzdoroval v kacířských bludech zapeklitý lid dosaváde Boží pravdě. Nejvyšší c. k. polní maršálek Rudolf hrabě z Koloreda, velmistr maltezského řádu, žádal na Tovaryšstvu Ježíšovu misionářů, jenž by na tom jeho panství koukol kacířství vytrhali a símě slova Božího zasili. Vyslán jest tam kněz Kravarský s pěti soudruhy; ten rozděliv mezi ně a sebe pole díla apoštolského, dočkal se radosti veliké. Po pěti měsících, za kterých kázaním, křesťanským cvičením a vykládáním katechismu v kostelích a po domech vyučováno, běhali davem lidé do Opočna k němu, aby je Církvi svaté přivtěliti ráčil. Bylo všech 6040. Oblažený hrabě Koloredo přivezl sám muže apoštolského jako u vítězoslávě zpátkem do Prahy na Malou stranu do kláštera u sv. Mikuláše.

O misiích mezi bludařstvem zachovával kněz Adam Kravarský tento spůsob. Vystoupiv na kazatelnu, kleknul a ohlašoval: „Boha i Jeho Svatých všech se dokládám, že k vám řeč o tom učiním,

čehož vám k spasení vědětí a konati třeba; na mne přijdiž před soudnou stolicí Boží vašich duší krev i všechna muka pekelná, kdybych vás příčinou náboženství oklamal!“ O kázaní kusy katolické víry vykládaje, kacířské pak bludy umořuje, opodstatňoval a tvrdil vyřknutou pravdu slovem Božím z otevřené bible a z knih svatých Otců. Mluvil prostě, ze srdce k srdci, jadrně a milostně. Jeho zevnějšek dodával mu vážnosti; tělo měl dosti veliké, plece širokaté, oči přímé a jiskrnaté, ústa k zvěstování velikých a slavných věcí stvořená; všechna jeho tvář pronášela velebnost a statečnost apoštolskou.

S uctivostí a s láskou vzhlížel k němu národ český, zvláště pak ta jeho část, kterouž puzen a veden Duchem Svatým v jednotu víry shromáždil. Jeden soudobec, jezuita kněz témuž řádu velevzácný, ostavil o něm tuto zmínku: „Často jsem putoval městy, městečky a vesnicemi mezi Prahou, Klatovy a Březnicí, též mezi Prahou, Hradcem a Kostelcem, a opět ke Krumlovu, a skoro vždycky ptali se mne lidé na veleb. Otce Kravarského, „kdeby teď bydlel, a zdráv li jest?“ — rádi na něho vzpomínajíce, jenž je byl na katolickou víru obrátil.“ — Nejvyšší purkrabí Jaroslav Bořita hrabě z Martinic měl obyčej i vprostřed panstva, bylali řeč o knězi Kravarském, nazývati jej „opravdovým apoštolem české země.“ — Vilém Lamormaini zpovědník císaře Ferdinanda II., říkával o

témž misionáři: „Muž ten byl od Pána Boha všechen na to vybrán, aby českou zemi na svatou víru obrátil.“ — Císař Ferdinand II. vzkázal mu leckdy v listech svých pozdravení.

Kravarského k velikým skutkům určeného vychvacoval Hospodin Bůh z hrdla smrti. Když v Olomúci študoval, tonul kdys v řece a byl by utonul, by mu někdo, vyskytnuv se tam, nebyl tyčku podal a jej vytáhl. Ostatek nechť nám on vypravuje! — „Poněvadž již nepřátelské vojsko na Čechy táhlo, musili jsme za válečného neklidu v Žampachu bydleti; tehdáž jsme mnohého nebezpečenství, protivenství a zloupení utrpěli. Když na tom našem statku nepřítel voják všechno šmahem plenil, zámky ze dveří vylamoval a po chuti loupil, stalo se, že jsem nějaké dvéře zamykal. V tu chvíli střelil do mne lupič z ručnice; cítil jsem horkou kulku do střev vnikající; v tom domnění, že mi krev z života uchází, sednul jsem si, chtě ji z lůna vytřásti. Omakav těla zastřeného, neuznamenal jsem důlku od kulky; však ostal po ní smah, jejž jsem za mnoha dní druhům ukazoval. — Růženec a zvyk můj modliti se na něm, vytrhl mne z hrdla smrti. Zamířil na mne (v lese) loupežník ručnicí, což vida, pozastavil jsem se a vytáhl jsem z kapsy růženec; a hle, kulka přede mnou fičela, na kterou bych byl jistotně naběhl, kdybych nebyl růženec vytahoval. Ohlédnuv se, uzřel jsem loupežníka, an do křoví zacházel; i zdálo se mi, jakoby mně

kdos radil, abych do vesnice pospíšil. — Vycházeje kdys potmě z kostela, jednou nohou do široké díry jsem zapadl; a tu zapadlá noha pořád ve vzduchu (v povětří) visela, až jsem sobě druhou nohou pomohl. — Léta 1647, když se mi koně u vozu splašili, spadl jsem pod kolo, jež mi hřbet přejelo. V noci nemohl jsem hrubě tělem hnouti; ale ráno jsem se o holi dovláčel kaply loretánské, a tu prostředkem mše svaté Pána Boha i přeslavnou Panenku Marii za pomoc vzývaje, ozdravěl jsem, aniž mně bylo třeba ulehnouti. — Hle, z jak hrozné nástrahy mne Bůh vychvátil, když jsem se vracel z Budišína! Několik mužů z města napřed vyšlých na mne číhalo; nežli jsem však té zálohy došel, potkal mne posel, nesa císařský list hejtmanu lužickému; vrátiv se tedy do města, vyvázl jsem z ruk jejich. V městě již mysleli, že jest po mně; když jsem se zpátky k městu podával, vyšel proti mně pan děkan, aniž mne pustil, až mne s čeledí svou na hranice české doprovodil.“

U Kravarského zahlídli řeholní druzi leckterou velmi spanilou ctnost. S chudými sprosťáčky laskavě vždycky jednaje, říkal každému v své pokoře „nejmilejší synu, — dcero; — otče, — matko!“ Co měl v srdci, to i na jazyku a v obličeji; sebe menší neshodu srdce s jazykem byla by hned jeho tvář prozradila. — Ku poctivosti své matičky Marie Panny modlil se den jak den růženec. Kněžské hodiny odbýval na každý den klečmo na holé po-

dlaze uprostřed své jizbičky bez opěradla; říkal je nahlas, by se mu obraznost nikam nezatoulala, jen když mněl, že ho vedle nikdo neposlouchá. Načkoli pohlédl, všecko mu Pána Boha připomínalo. Jako druhdy Otec vlasti naší Václav Karel IV., tak i kněz Kravarský oddával se časem za několik dní pořád jdoucích na svaté rozjímání, srdečnou modlitbou Bohu slouže. Konal taky jednoduchou sice ale převznešenou pobožnost, kterážby osobu skrovnější vroucnosti brzo unavila, ba omrzela. Slýchali ho, an procházeje se v pokojíku svém na večer, po několik hodin, leckdys po celou noc nic jiného neříkal než pořád tato slova: „Ach můj Ježíši! — ach můj nejsvětější, ach můj nejsladší Ježíši! — ó Maria! — ó Maria! — ó Ježíši!“ — Jindy, an ho tovaryš pouti z úkrytu poslouchal, rozprávěl Kravarský s Pánem Ježíšem a s Panenkou Marií, jakoby před ním viditelně stáli; ptal se jich a odpovídal jim s takovou rozkoší srdce, že se i sladkým smíchem jevila. — Konaje cestu v Uhřích, modlil se po celou hodinu, kleče v sněhu! Obývaje v Praze v domě profesů jezuitů, navštěvoval několikráte za den Velebnou Svátost Oltářní, ač na sklonku života o holi chodil a slabotou po cestě klesával. Po celý oktáv Božího Těla skoro nevycházel z kostela; tam i noci trávil, nahlas modle se Velebné Svátosti, jakoby měl u krále králů slyšení; tutéž, snad ve svátnici, skroušeně důtkami tělo své mrskával. — Nejsvětější oběť

slavil co den s tak pokornou uctivostí, s tak horoucnou milostí, že se tomu katolictvo divilo: „Ó jak svatě slouží mši svatou tenhle svatý kněz!“ Na svou mši svatou strojíval se Kravarský, měl-li kdy, slyšením dvou mší svatých; doslouživ svou mši svatou, obcoval na poděkování dvěma mším svatým. — V pražském domě jezuitských profesů přebývaje, takřka ostával v zimě v letě ve zpovědnici, pakli jinou povinností nebyl zaneprázdněn. Měl mnoho kajicných synů a dcer; čím víc se jich nahrnulo, tím radší byl. Všimnuvše si toho soudruhové, by pro veliký věk nedoslýchal, navrhovali a radili, aby zpovědnického úřadu sproštěn byl. Zvěděv to stareček, postesknul sobě u přítele bratra, žalostivě vzdychaje: „Co slyším, Pane Bože můj! Život mi béře, kdo mi duše béře!“ — Od roku 1647 až do smrti své byl duchovním pastýřem panen řádu sv. Beneše u sv. Jiří, jimž slovo Boží hlásal a svátostmi posluhoval; pročež stareček několikrát do téhodne z domu jezuitských profesů na strmé Hradčany putoval.

Svátostmi řádně opatřený kněz Adam Kravarský usnul v Pánu dne 30. srpna, léta 1660, v jezuitském klášteře či domě profesů blíž kostela sv. Mikuláše na Malé straně v Praze. K hrobu doprovázelo jej množství lidu; z panstva pak nejpřednější a nejvzáctnější muži a ženy v českém království. — Malovanou podobiznu jeho vídali ve svátnici kostela Nanebevzetí bl. Panny Marie v Hradci Králové.

Jan Hoffman.

Z prostičkého, chudobného ale katolického manželstva vyveden jest na svět Jan Hoffman l. P. 1598 v Nové Vsi na lobkovickém panství.

Rodičové hodní cvičili pobožnou řečí a dobrým příkladem svého synáčka ve svaté víře a ctnosti; Bůh pak jejich péči a práci zjevně žehnal.

Nábožného a čiperného chlapce všímla sobě paní Lobkovicová; i měla jeho rodiče k tomu, aby ho na učení odsadili a do Prahy vypravili. Nákladem této štědré své dobrodějky dostatečného vychování užívaje, strávil Jan Hoffman několik let v malých školách, po čemž na přímluvu laskavých učitelů zaopatřen jest v pražském jezuitském vzdělavacím ústavě u sv. Bartoloměje. Tam v Praze tak vyspěl, že za mistra mudrctví a za bakaláře bohosloví prohlášen byl.

Duši i tělo Kristu Pánu milerád obětuje, přijal v Praze asi roku 1624 svátost svěcení kněžstva. Pokaplanovav spravoval dobře farní osadu v Jindřichovicích u města Kraslic v Chebsku.

Ztamtud pozván jest r. 1640 na pražský hrad od kapitolního probošta Šimona Brosia též od děkana Kašpara Arsenia, kteří ho ustanovili svým střídníkem (vikaristou) při arcichrámě sv. Víta

Kněz Jan Hoffman nepomýšlel na polepšení živnosti své ani na zdůstojnění; byltě pokorný, s málem spokojený a úzkostlivý, prohlížeje k přísnému účtování před soudnou stolicí Boží z každého přídavku k hřivně svěřené. Po letech začali ho pobízeti, aby k sobě přijal kanovnický úřad; zděšený střídník svázav si do uzlu prádlo a jiných svrchků, a pochytiv hůl, utekl; teprv potom vrátil se, když ho tím ujistili, že mu s týmž a podobným důstojenstvím navždy pokoj dají.

Střídnickou povinnost zastával kněz Hoffman svědomitě a horlivě až do svého skonání, tedy přes třidcet a osm let. Vstával ve tři hodiny s půlnoci; rozjímal o nebeských, věčných věcech; drahnou část dne obětoval Boží službě, zaměstnán svým úkolem v hlavním chrámě sv. dědiců českých; pod večer zpytoval svědomí a zapisoval své myšlenky, řeči, skutky, poklesky a opuštění dobrého, aby nazejtří, což bylo zlého, napravil, a co bylo dobrého, zdokonalil.

Tělu pohodlí nepřál Hoffman kněz, boje se, žeby rozkošně chováno zbujnělo a duši kazilo. Jsa nejstarší mezi střídníky, měl na vůli ostávati v nejlepším příbytku; ale on vybral sobě ten nejhorší byt, totiž komůrku pod samou střechou, kdež v zimě

pořád křehnul, v letě pak se pražil. Otázán, proč by tam rád bydlel, řekl: „V tomto bídném životě nesmíme tělo hejčkati a mu hověti, leč musíme totéž zvykem svatých lidí v tuhé a tvrdé kázni zdržovati!“ — Aj, trní, kterýmž lilii své čistoty panické ohradil, aby mu jí pekelný had jedem svým nepoprskal!

Krásnou duši v neúhledném těle málokdo hledává. Obličej, řeč, chůze a spůsoby kněze Jana Hoffmana protivily se na první potkání každému, drsnost, neohrabanost a sedlskou hrubost očím předstírajíce. Však to všechno zlahodělo onomu, kdož s ním několikrát poobcoval; tehdáž zkusil jej muže učeného, moudrého, srdcem upřímného a dobrotivého.

Kněz Hoffman strkal obyčejně to své tělo do ošumělé černé kutnice, kterouž pak v bocích přepasoval. Bylo-li třeba sejíti do města, zahalil se pláštěm, přikryl přední půlku hlavy své kloboukem, a vyhrnuv se ven ze svého podstřeší, kvapil zpříma běže ulicemi. Leckdys skotačiví kluci za ním běhali, hniličkami a blátem po něm házeli a podobni štěňatům za plášť ho tahali a škubali, křičíce „Žid! Žid!“ — Pokorný a moudrý dobrák zabíhal k vůli rozpustilé družině na ovocný trh; lahodného ovoce i pokroutek nakoupiv, rozdával uličníkům, říkaje: „Žid nejsem; já jsem kněz!“ — počemž studem uzardělí chlapci duchovnímu Otci na překot ruce líbali.

Kdys pozval ho pražský měšťan k obědu. Host přišed, pohřešil hospodáře, jenž byl někde venku pomeškal. Děvečka zočivši nepovědomého muže, zkřikla: „Žid zloděj!“ Na ten poplach shluklá čeládka natloukla podezřelci a vystrčila ho ze dveří. Klidnou myslí jakoby se bylo nic nestalo, čekal kněz Jan před domem na hospodáře. Ten vrátiv se, přivítal hosta velmi ctně, zavedl do domu a posadil za stůl v přídě; uhodnuv pak, že čeleď knězi ublížila, chtěl ji ztrestati; ale sešlo s toho na přímluvu hosta samého!

Nežli sestárnul, býval kněz Hoffman od nějakých osob zákeřnickou dýkou uštipačných vtipků a úšklebků bodán; pro lásku Kristovu strpěl on i toto týrání a trýznění statečně, ani neceknuv! Bez tuhé duševní půtky byl by sotva hnutí hněvu odolal, jsa upřímný a srdnatý, maje vždy co na srdci to na jazyku. Avšak týkalo-li se cokoliv Boží cti, Církve svaté, víry katolické, tehdáž mluvil po apoštolsku; bez ostýchání pokáral leckdys i panstva v chrámu Páně. Když vojsko švédské r. 1648 Hradčany pražské opanovalo, líbila se důstojnictvu přímá, srdečná povaha kněze Hoffmana. Sám vojevůdce Königsmark pozval ho k stolu svému, kdež i přední protestantský řečník usedl. Tento bludů učitel, jenž snad byl dávno svou čistotou o komín udeřil, začal při jídle slib panické zdrželivosti na katolickém duchovenstvu ostouzeti a hyzditi; ale náš kněz Jan mu brzo nevymáchanou hubu světlým

učením z Písma svatého zacpal; rouhač umlknuv, seděl jako opařený, ježto se Königsmark a důstojníci samým chechtáním za břicha popadali.

V stopách nejlaskavějšího Spasitele kráčeje, činil jeho učeník Jan Hoffman veliké pomoci nad lidem nouzí a bědou trápeným. O to, což na sobě uspořil, dělil se s chudáky. U jeho stolu přiživovali a nasycovali se hladoví študenti; polovička platu, jejž ročně za službu bral, zmizela vždy v hrstce nuzáctva. Jednou postihl Hoffman v své jizbičce zloděje, an si drobet tam vyslíděných peněz do kapsy schovával. Jsa z toho kárán, naříkal provinilec na hroznou bídu; milosrdný kněz daroval mu ještě jednou tolik peněz a pustil ho.

Týž sluha Boží, rovněž duchovních milosrdných skutků pamětliv jsa i pilen, obrátil s pomocí Boží drahně hříšníků na pokání a mnoho kacířů na katolickou víru. Blahoděj střehl se pýchy, kteráž zlato nejlepších skutků v bláto zpotvoří.

Jak podobno, měl kněz Hoffman po několik let před vykročením z vezdejšího světa Boží dar proroctví. Někomu jmenoval den, v kterýž umře, jinému oznámil tři leta napřed, že mu dáno bude církevní důstojenství; a vyplnilo se jim předpovědění!

Rozstonav se za třeskuté zimy r. 1678, slezl kněz Jan Hoffman ze svého podstřeší k příteli, jenž pod zámeckými schody ostával. U toho ulehl a svátostmi řádně zaopatřen usnul v Pánu po

nemnohých dnech v hod neposkvrněného Početí blahoslavené Marie Panny t. r. 1678. Tehdáž uzřeli velemnozí lidé jeho podkrovní sedničku, kdež právě nikdo nebydlel, velikou září obklíčenu. Pražské duchovenstvo, panstvo i měšťanstvo povídalo svorně: „Umřel kněz svatý, jakéhož od mnoha věků sotva měl hlavní chrám k svému obsluhování!“

Tu vytýčené zprávy uručil a zjistil svou kněžskou věrou tehdejší probošt hlavního chrámu pražského, světící biskup Jan Dlouhoveský z Dlouhé Vsi.

Hynek Václav Richter.

Moravské město Prostějov proslulo zámořským blahověstem Richtrem, jenž se tam dne 7. září, l. P. 1653 narodil. Ze křtu svatého jmenoval se Hynek (Jindřich) Václav. Jeho rodičové Jindřich a Dorotka byli nedávno přivtěleni katolické Církvi svaté. Brzo se tato zámožná rodina přestěhovala do města Šternberka, protože ochrance pán městečka Prostějova otci Richtrovi na šternberském panství poručil úřad sirotčí.

Hynkovi šlo asi na dvanáctý rok, když se ho rodičové jako žertem zeptali: „Čím asi budeš, až vyrosteš?“ --- „Budu řeholníkem“ — řekl synáček — „byloť mně praveno, že řeholníci jen o to dbají, aby se Pánu Bohu líbili a Jemu samému sloužili!“ Rodičové chtějíce synkovi řeholní stav znechutiti, strašili ho řkouce: „Kartouz samotář nosí ve dne v noci žíněnou košili; františkán chodí bos a má tuhý půst; jezuité pak jsou podivínové, nikdež stání nemajíce, toulají se po všem světě, aniž vezmou koho mezi sebe, leč se navždy

rozloučí s milými rodiči a přátely, též s hojným dědictvím, v kteréž se oni sami uvážou; za to za všechno dají mu takovou oplátku, že bude dlouho ve školách prachu polykati a pořád jako mol v knihách vrtati; musí totiž k nim dvanáct let do školy choditi. Oni také světských mládenečků do svých škol pouštějí a zdarma vyučují.“ Právě touhle zmínkou potěšen, začal synáček prositi, aby směl u jezuitů študovati. Duch Svatý hnul srdcem rodičů, že svolivše synka do Olomúce zavezli, kdež by jezuitských škol latinských navštěvoval. Událo se roku 1665, za kteréhož se otec Richter s rodinou ze Šternberka do Prostějova vrátil.

V jemném srdci mládenečka Richtra vzrůstala uctivost a láska k Tovaryšstvu Ježíšovu den ode dne. Vrážela tedy kosa na kámen, kdykoli mu v Olomúci domácí, u nichž měl byt a stravu, jezuity zlehčovali a hyzdili, myslíce, že se tím jeho rodičům hodně zavděčí. Poznav již a zkusiv, že se Jezuitům šeredně ubližovalo, obraňoval je Hynek statečně i hrozil utrhačům ztrestáním Božím, když jim rouhavé slovo proti sv. Ignáci Lojolskému z úst vyklouzlo. Ó jak plesal, že mu rodičové brzo byt a stravu opatřili u nábožného měšťana Jana Andrýska! Tento stařeček, zvláštní ctitel Marie Panny, miloval tuze řeholnictvo, předně však Tovaryšstvo Ježíšovo. Měl dvě dcery a syna, jež k řeholnímu stavu obětoval. Dcera jedna dala se do řádu sv. Kláry, druhá vstoupila do kláštera

sv. Kateřiny Senenské, syn pak přidružen jest Tovaryšstvu Ježíšovu. Ze študenstva nikoho nepřijal Andrýsek do svého domu za bydlitele a stravníka, leč chtěl do Tovaryšstva Ježíšova, anebo měl-li aspoň těch vlastností, kteréž ho spůsobna činily k účastenství téhož řádu. Před Hynkem Richtrem bydlelo u Andrýska 23 študentů, a ti všickni přešli do zkoušebny jezuitských nováčků z jeho domu. Tam slýchal Hynek jen pobožnou řeč, vídal samé dobré příklady; maje mimo to učitelů i zpovědníka z Tovaryšstva Ježíšova, prospíval rychle moudrostí. V nevinném srdci svém rozhojňoval milost Boží častým vždy hodným přijímáním svátostí Kristových, též přímluvou Panenky Marie a jiných Svatých, jež vroucně ctil. Na každý den modlil se růženec a činil zvláštní službu v čest Rodičky Boží bez prvotního hříchu počaté. Ctil též sv. Františka Xaverského, že množství z pohanstva k víře svaté obrátil, a plápolaje žádostí rovněž blahověstiti pohanům, vzdychával srdečně: „Kdož mi dá, můj nejsladší Ježíši, abych pro Tebe a pro ty duše, kteréž jsi předrahou krví Svou vykoupil, všechnu krev svou vytočil a umřel?!“ — Tehdy klečíval v chrámu Páně před Velebnou Svátostí několik hodin napořád; i skrocoval a podroboval tělo v služebnost duši tolik, až zpovědník horlivosti jeho uzdu přitáhnouti musel. Z krásné duše přibývalo tváři sličného panice půvabu; mlsné dívčiny obletujíce lilii andělské jeho čistoty,

házely po něm očkama, vzkazovaly mu zdvořilůstek, posílaly mu vnadných dárků a milostných lístků; však mládenec, obětovav celé srdce své Pánu Ježíši a Jeho Tovaryšstvu, odolal snadno fiflenkám bahnitou zeminou páchnoucím, začež sobě od nich posměchu utržil.

Hynek dostal návěští, že se prosba jeho za přidružení jezuitským nováčkům minula s účinkem. Jezuité vybrali sobě do řeholní zkoušebny tři věkem a študiemi starší mládence, s Hynkem nepospíchajíce, poněvadž byl jinošek patnácti let, odbývaje pátou třídu latinskou. Nenadál se oslyšení panic zbožný; i plakal tři dni a stýskal sobě u Panenky Marie. Zatím sbíralo se vlnobití nové zkoušky, hrozíc zavaliti jeho stálost v svatém úmyslu. On byl sám jediný syn, jenž rodičům zbyl. Těm dodáno jest z Olomúce poselství: „Hynek chce mermomocí k jezuitům do kláštera, jsa jejich chytráctvím zmámen a poblázněn; přispěšte sobě, sic zmeškáte!“ Ulekaní rodičové psali Hynkovi, hned aby domů jel; když pak on ani sám nejel ani s odpovědí nekvapil, přijeli znáhla do Olomúce a odvezli jej do Prostějova. Celou noc nemohl Hynek doma usnouti; mořiloť ho, že povoliv rodičům k návratu nutkajícím, tím snad hrubě zhřešil, poslouchaje jich více nežli Pána Boha. Ráno prosil rodiče, aby mu nepřekáželi ve svatém povolání, nobrž dovolili, by se k vůli tomu do Olomúce vrátiti směl. Ale rozdurdění rodičové div naň rukou

nevztáhli. Brzo zachytili psaníčko zaslané Hynkoví z Olomúce, v němž přítel přítele podpaloval k setrvalosti za příčinou vstoupení do Tovaryšstva Ježíšova; v tom svatém předsevzetí aby se Hynek pranikomu zviklati nedal; k vůli tomu aby tvrdě i s rodiči zápasil, až by zvítězil. Řekl druhdy Pán Ježíš: „Kdo miluje otce nebo matku více nežli mne, není mne hoden.“ (Mat. 10, 37.) — „Jde-li kdo ke mně a nemá v nenávisti (v menší vážnosti nežli mne) otce svého i matku . . . ; nemůže býti mým učeníkem.“ (Luk. 14, 26.) Tuto pravdu Kristovu připomenul Hynkovi skladatel psaníčka podobenstvím mdlému zraku arciť rohatým: „Pošlap otce, pošlap matku; ani slzičky neumoře, ulítni ku korouhvi Kristově!“ — Psaníčko četl Richter nahlas před synem, a když ten obsah lístku horlivě zastával, přenáhlil se rozjitřený pantáta. Popadnuv synka za vlasy, praštil jím o zemi, a již i nohu zdvihal, chtě ho pošlapati; ale syn čerstvě rukama nohu odšoupnul. Matky vidouce, an se jejich muži zuřivě na děti sápají, rády svého plodu ochraňují, pod zástěru je schovávajíce a svých zad ranám nastavujíce; však Richtrová pochytivši tlustou sukovku, začala do synáčka prát a třískat až Boží dopuštění. By nebyl Pán Bůh chránil, aby ho neudeřila do hlavy, byl by jediný ráz dostačil k jeho usmrcení. Hynek měl modřin po celém těle; z některých ran krvácel; bolesti hrubě necítil; byloť mu sladko, trpěti pro Krista. Potom

napadl ho strach, že ho bude otec věziti, čímž by se v povolání svém obmeškal; vzchopiv se tedy, pádil z domova do Olomúce, nesa několik kousků spřelámané holi na památku. Vybočiv z obyčejné cesty, vstupoval asi po hodině putování svého na pahorek, s kad mu vlídně kynulo vítězné dřevo kříže. Kleknuv pod křížem, modlil se: „Děkuju Tobě, Pane Ježíši, za vítězství teď dobyté! Aj, jsem sirotek, Ty budiž mně otcem, a Tvoje Rodička matkou! Požehnejž rodišti mému, aby mohlo ze sebe obětovati Tobě prvence řeholníka v osůbce mé!“

Lačen a utrmácen uzřel pod večer pacholka koně na pastvišti hlídajícího; ten mu zjednal útulek přes noc v stodole u hospodáře svého v blizounké vesnici. Přivstav Hynek, spěchal do Olomúce. Tam zvěděl, že slovútný Daniel Krupský, starosta jezuitů v českém úkrají, před chvilkou ztad do Brna byl odjel; ihned pustil se za ním pěšky panic horlivý. Přivítán od starosty jako druhdy pronásledovaný svatý panic Stanislav Kostka od svatého Františka Borgiáše, postaven jest 14. října 1668 do řady jezuitských nováčků, kteří tam v Brně zákonní zkoužku a cvik odbývati měli. Podle zápisku Hynka Richtra stalo se to v první čtvrt na hodinu pátou s poledne; tato chvíle byla mu zdárnou a přeblahou hodinkou, v kterouž oplývaje rozkoší nemohl citem rozeznati, obcoval-liby ještě s člověky na zemi, čili s anděly na nebesích. Kdykoliv sobě na dotčenou hodinku vzpomenul, zevřelo mu srdce

vděčností k Pánu Ježíši z tehdáž vzaté milosti; i podával mu směnou v oběť úmysl svatého živobytí a všechnu krev srdce svého do té poslední krůpěje. — Brzy osvítil Duch svatý rozum Hynkových rodičů a skrušil jim srdce; želíce utýrání hodného synáčka, do života oplakávali zavinění u Božích muk či pod křížkem s obrazem umučeného Vykupitele, jež udlabati dali z kusu sukovky, kterýž jim po útěku zmláceného synka v sednici ostal. Z dvou kusů té samé hole Hynkem přinešených dal jezuitský starosta udělati dvě sošky bl. Marie Panny; na jedné lípla krev Hynkova, jižto řezbář seškrábnouti nesměl; mním, že právě ta soška byla ve zkoušebně nováčků vystavena na památku setrvalosti v dobrém předsevzetí; druhou darovali jezuité rodičům Hynkovým.

Pro vzácnou víru a ctnost všem domácím milý nováček Hynek Richter učinil řeholní slib v Čechách v březnické koleji dne 15. října, l. 1670; pak chodil co žák do šesté školy latinské. Měl velmi dobrou paměť a bystrý rozum; mluvil správně česky a německy. V libomudrctví cvičili ho v jičínské koleji do roku 1674. Z Jičína vypraven do Prahy učil študenstvo v jezuitských školách latinských zprvu u sv. Mikuláše, pak u sv. Klimenta, posledně u sv. Ignáce z Lojoly. V žákovstvu svém rozmnožoval, zveleboval poctu bl. Marie Panny a sv. Josefa, pěstouna Páně. Roku 1679 počal študovati bohosloví v pražské koleji Svatokliment-

ské a dokonal ty študie l. 1683. Co mu tehdáž po vyřízení povinnosti času zbývalo, trávil Hynek cvikem v úřadu misionářském. Ku ctnému pozvání kázával po chrámech pražských onde českým jazykem onde německým; aniž zůstalo pod pokličkou, že slovem Božím leckterému zapeklitému hříšníku srdce změnil a zdělal k spravení pohoršlivého živobytí. Rovněž s přivolením svého řeholního starosty chodil Hynek často do Viničných hor v pražském okolí. Obec Viničných hor (Vinohradů) vznikla jest zásluhou císaře a krále Václava Karla IV., rozmahatele vinařství českého; on jí dal zvláštní zřízení. Po švédské válce krylo se v dotčených vinicích „mnoho lišek a divokých kanců, jenž vinici Páně hubili.“ Byliť jsou zluteřelí anebo zkalvinělí potomci Husitů, kteří z Míšně, z Lužic, ze Sas a z Braniborska s učiteli svými do staré vlasti přilezli. S pomocí Boží důvěru jejich získav, očistil je bludařského kvasu pilným, důkladným poučováním a sebral jim knihy kacířské; učitelů pak jejich, kteří se koliv kacířství spustiti nechtěli, donutil hrůzou pokut zákonem vyměřených k rychlému útěku z vlasti naší. Ostatní zvykali návodem Hynkovým každého dne Pánu Bohu se modliti, nedělí a svátků řádně světiti a několikráte do roka svátost pokání a Boží Tělo přijímati. V témž lidu mnoho spřeže souložné vypátrav, obrátil jí srdce k upřímnému pokání; v některý den přivedl deset, v jiný třináct takových potvorných párků do Prahy

do kaple v koleji jezuitské, kdež je s volí páně arcibiskupovou kněz z Tovaryšstva Ježíšova svátostně k manželství oddával.

Ještě před skončením bohoslovních študií posvěcen jest Hynek Václav Richter dne 14. března, l. P. 1683 na knězství v kapli sv. Jiljí při Svatoklimentské koleji v Praze skrze pomocného biskupa Jana Ignáce Dlouhoveského z Dlouhé Vsi, pro bošta hlavního chrámu pražského. Hned vyprosil sobě povolení, aby směl obsluhovati a svátostmi opatřovati osob na smrt nemocných; těm pak sloužil za dne i za noci, nejraději takovým, jichž těla nakažlivým a morovým puchem čadila.

Po čem byl Hynek Richter zdávna bažil, toho se mu teď hned dostalo. Starosta všeho Tovaryšstva Ježíšova vyslyšev jeho snažnou prosbu, oddělil jej k úřadu misionářskému mezi americkými divými pohany, jimž ze starého zvyku též „Indiánové“ říkáme. Vytýčil mu rozsáhlé působiště v jižní Americe v zemích koruny španělské s obou stran veletoku Maraňona ve východním dílci misionářského okresu „Majnas“ řečeného, jenž se až k brasilským hranicím prostíral. Zvláště pak vykázáno jest Hynkovi apoštolské dílo za řekou Gualagou po obojím břehu veliké řeky Ukajaly, tekoucí do Maraňonu či do řeky Amazonek. Středem této misionářské krajiny bylo město „Svatá Víra“ (Santa Fé) nad řekou Bogotou, po níž i městu prostě „Bogota“ říkají. Zde stála jezuitská kolej, v níž

se příchozí z Evropy blahověstové jazyku a obyčejům Indianů, též pastýřské opatrnosti přiučovali.

Rozžehnav se s přátelstvem, odjel Hynek Václav Richter z naší královské Prahy do Španěl dne 4. října, léta 1683. Na vyplutí loďstva čekaje, poslal otci svému do Prostějova psaní na rozloučenou ze španělského města Sevily 13. července 1684, po čemž měsíce září s řeholním bratrem svým Samuelem Fritzem, Čechem z Trutnova, do Ameriky odplul. Plavbu pohodlnou šťastně dokonavše, vysedli misionářové z korábu pod městem Kartagenou. Ztad putovali pěšky do města Bogoty, kdež pak okřáli a poučení vzali u bratrstva v koleji.

Léta 1685 kladla těmto poutníkům nebezpečných závad řeka Zelená či Topo a jiné menší řeky, jež všechny přebřísti museli, jdouce po pás vodou. Břehy, leckdes velmi příkré, byly trním zarostlé; ano s nebezpečenstvím životů v tůňovitém řečišti krok za krokem holí brodu ohledávali, provázel je roj jedovatých komárů, čině útok na jejich líce. Pakli po suchu putovali, pouštěl so do nich dav písečních blech a stěhovních mravenců, až jim nohy krvácely a ze zánětu otekly. Dne 4. října t. r. 1685 přišel Hynek s druhem Samuelem k prvnímu usedlému plemeni Indianů Gajů; od těch uctěni jsou blahověstové pečinkou z kočkodana či z opičky ocasovité, na kterouž lahůdku indianskou žaludek novotných misionářů zabručel. Po dvou dnech došli naši poutníci do pusté vsi, zkad in-

dianské plémé Roanmajnarů před půl letem do pralesa upláchlo. Dne 13. listopadu vešli do vesnice nejmenovaného plemene indianského; Hynek okřtil tu poprvé Indiana, jehož nazval Stanislavem Kostkou. Zde pomeškali blahověstové pro zimnici o ně se otírající. Až sem vyšel jim naproti starosta těch misií, kterýchž se měli zúčastniti, kněz Vavřinec Lucero, jenž v těchto stranách 24 let blahověstil. Sezvav z okolí pokřtěných Indianů i pookrocených pohanů, přivedl je, aby misionáře přivítali. Indianové bavili je svým zpěvem a tancem. Mezi pohany byl hlouček Kunibů, o jejichž obrácení na křesťanskou víru kněz Hynek brzo pracovati měl; ti před ním šípkami z luku stříleli. — Vsednuvše na koně, shlédli novotní blahověstové tři vsi Indianů již věřících v Krista Pána: tu pokřtil Hynek třinácte divochů obrácených k víře svaté. Tyto indianské osady měly již kostelíky dobře opatřené, jakož i domy pro misionáře s příslušným hospodářstvím. Hynek a Samuel slavili tam Boží hod vánoční. V štědrý den přivítal je nový hlouček Kunibů, chtěje pastýře svého Hynka po čtrnácti dnech odvesti. Řečeno tu Hynkovi, že mu budou v Kunibech dvě misionářské stanice poručeny, jedna nejsv. Trojice, druhá sv. Mikuláše. Kunibů plémě jevilo sice chuť k náboženství křesťanskému, však nerado odvykalo mnohoženství; čím větší kdo stádo ženin choval, tím pyšněji sobě před ostatními vyšlapoval. — Po

slední osada, kterouž přibylí blahověstové v křesťanech z divošstva shledli, byla nejspíš ta v Lagúně — v zátoce po pravém břehu řeky Gualagy; neboť ztad dal Hynek 1. ledna 1686 listem svým zprávu o věcech, jež svrchu byly vypravovány o jeho dosavadním pobytu v jižní Americe. Zde se nepochybně s bratrem Samuelem Fricem, jinam vyslaným, rozloučil.

Blahověst Hynek Václav Richter zakládal a zdělával vinice Páně po obojím břehu řeky Ukajaly, kteráž tři sta mil zemí protékajíc do Maraňona se vylévá. Pastýř musel dříve ovčiček po pralesích a pouštích sháněti a shledávati, společnému živobytí nakloňovati, obec zařizovati a vesnice budovati; u něho učili se divoši orbě a nejpotřebnějším řemeslům, jejich ženy přádelnictví a tkadlcovství. On naučil jich svatému náboženství a záslužnému před Pánem Bohem obcování, posluhoval jim svátostmi Církve katolické; byl své osadě také v příčině těla lékařem, ba i válečným vůdcem na obranu od ukrutných divochů, zvlášť od lidožroutů.

Vypravuje týž Hynek, jak v těch stranách misionářové, žeť jináč lze nebylo, ovčiček sháněli a usazovali: „Z obce pokřtěných Indianů slídějí někteří v střelbě z luku dobře vycvičení po divoších. Uzřevše, ano se stádo pohanů kdesi pase, pouštějí se po něm; divoši utíkají jako plachá zvěř; kdo se v běhu opozdí, bývá jat a veden k misionáři do vsi aneb do městečka novotných

křesťanů. Kněz je přívětivě vítá, hledí se jim zavděčiti všelijakými dárky a láskou mateřskou; učí je ungvianskému jazyku, kterýmž se Indianové rozličných nářečí dorozumějí; a když zajatci okrotli, pouští je z obce. Kteřížto k svým se vrátivše, vychvalují jim kněze a ukazují dárky, jež dostali. Někdy mnoho rodin, jindy jednotlivci takhle navnaděni, jdou za okrotlým Indianem k misionáři, nesouce mu dárky — papouška, opičku, želví vejce, kus pečeného krokodila. Za to dá jim kněz železnou sekyru, nůž, udici, jehlu; z čehož mají větší radost než kdyby jim strčil bochník zlata. Znenáhla uvykají obyčejům křesťanské obce a usazují se v sousedstvu, tvoříce vsi anebo městečka."

K zakládání osad křesťanských použil blahověst Hynek i nepřátel z pohanstva v půtkách a bitvách zajatých mezi lety 1686 a 1691. Odešed totiž r. 1686 z misionářské stanice ze vsi nejsv. Trojice, usedl v městečku sv. Františka Borgiáše u řeky Ukajaly a ostával tam několik let. Městečko hostilo malinkou osádku španělských vojáků na ochranu pokřtěným Indianům od vůkolních pohanů, zejmena Cheberů, Pirů, Komavů sepských a mapských, Vampů a lítých Chibarů. Z téhož městečka vybral se potom kněz Hynek a bydlel mezi Kuniby a Manamaboby za řekou Ukajalou. — Pirové sic pohané však smlouvou s Kuniby spřátelení obmýšleli prý společníků svých i s pastýřem Hynkem Richtrem skliditi se světa; jistotně pak

provedli násilnou zuřivost nad Komavy mapojskými. Soukmenovci Mapojských — Komavové Sepští takovým účinkem ohroženi poprosili blahověsta Hynka, by jim ku pomoci pospíšil. Ten vybrav z lidu svého 60 Kunibů a 40 Manambobů, táhl vojensky na zpronevěřilé Piry, potkal se s nimi polem po 42 dnech a zvítězil nad nimi bez prolití krve! Osmdesát Pirů, zabitím mnohých z mapojského Komavstva vinných, dal misionář spoutati a na dví rozděliti; jedny poslal starostovi svatých misií k ztrestání, druhé odvedl domů v zajetí. Ustrašené plémě Pirů obnovilo s Kuniby přátelství, bez něhož by knězi Hynkovi nebylo možná posílati psaní sousedům misionářům. — Stalo se v touž dobu, že Kampové dva františkány s čtyřmi peruanskými vojáky ukrutně zavraždili; a titéž zabili Hynkovi Richtrovi tlumače. Aby přílišným shovíváním Kampové nezpýchali a všecky vůkolní blahověsty s náramnou škodou tolika tisíců duší nepobili, ustanovilo křesťanstvo ztrestati jich hodně do živého. „Na první potkání“ — vypravuje náš Hynek — „byli čtyři z našich přátel maloučko poraněni, však z nepřátel tři zabiti a 14 raněno; na druhé výpravě byl z protivníků jeden zabit, 28 jest zajato a ku potrestání schováno. Pak začalo se vyšetřování vraždy nad mým tlumačem a nad kněžími z řádu sv. Františka spáchané; usvědčení dva vinníci oběšeni jsou na šibenici, třetí na kůl vbit, čtvrtý ze země vyhnán; ostatním udělil milost na

mou přímluvu španělský důstojník, velitel našeho vojska. Ty čtyry na smrt odsouzené získal jsem Kristu Pánu a pokřtil jsem je před jejich utracením. Odtud šli jsme na Remy; z těchto osm nájezdníků zabito, 29 k jich spasení zajato.“ — Kněz Hynek zajatců k sobě přikloňoval, víře svaté naučoval, křestil, a za nástroj k spasení soukmenovců jejich používal. Zprávu o těch bitkách napsal týž blahověst léta Páně 1691.

Z téhož psaní Hynkova i z listu l. 1695 jím samým daného nabýváme vědomosti o jmenech osad, jež byl zakládal a Indiany zalidňoval; rovněž dozvídáme se, kterak on tam v duchovních i světských věcech hospodařil.

Hynkovou zásluhou usedlo jest čtvero indianských plemen po řece Ukajali: plémě Kunibů ve vsi nejsv. Trojice; plémě Cheberů ve vsi sv. Mikuláše; plémě Pirů ve vsi sv. Michala archanděla; částěmi téhož plemene osadil vesnice sv. Gabriela a sv. Rafaela. Shromáždil také plémě Remů, jímž se mohla dvě městečka dobře osaditi. Uvedl též do ovčince Kristova hloučky z plemen Kampů, Mananavů, Amenkuaků a Mochovů. Ženy a dcery naháčů Remů byly zprvu čistonity, chodíce bez věníků, jimiž by hanbu zastřely; později začaly býti stydlivy a svolily nositi zástěrku. Ó, v jaké tísni vězela panická ctnost blahověsta, jenž s draždidlem mluviti musel! Jak čistotna musela býti mysl jeho, jak statečná vůle, aby tolikerému zá-

chvatnému pokušení smilného ducha odolal! Někdy nosil kněz Hynek na holém těle žíněnou košili, jindy též drátěným opaskem bedra svá přepásal, mním že proto, aby se Pánu Ježíši za nás umučenému připodobnil, a snad i proto, aby každinké mimovolné hnutí citu zkadkoliv polehtaného v samém jeho početí zmořil.

V misionářském údělu Hynkově nebylo našeho obilí, ani bravu, ani skotu, ani koní, ani vína, ani železa. Místo chleba jedl náš rodák s Indiany pečených plantanů a divnou krmi bramborové chuti z dřevnatého kořání Yuky. Úřezky z téhož kořene rozpekávali, rozpeky sušili na slunci, že stvrdly jako kosť; chtějíce jich ustrojiti k jídlu, rozvařovali je ve vodě. V Boží hody a svátky jídali placičky z turecké pšenice či z kukuřice. Místo hověziny měli maso z kočkodanů a z divokých kanců, jež Indianové v pralesích ulovili; také ryb a želv bylo s dostatek. Vedle rozličného ovoce rostly tam sladké třtiny, z nichž kněz Hynek vyráběl med. Z kukuřice vařil pivo: zrní napraživ, utřel je žernovem a rozdělal vodou; svařeninu procediv, měl čistý a lahodný nápoj. Domácím kořením byla sůl, turecký pepř a květ strabičitý, kterýmž místo šafránu kořenil.

Ob rok stonali Indianové buď na zimnici buď na červenou úplavici; maje o ně péči jako matka o své dítky, léčil Hynek jedny šťávou ze sladkých třtin dobývanou a pálenou, jiné pomerančem a ci-

tronem; jim ku potěšení a posilnění přinášel a posílal indianskou pochoutku — slepice a vejce.

Blahověst Richter míval hrubou nouzi o víno a o pšeničnou mouku, že za některého roku po tři měsíce, za jiného léta po osm měsíců mši svatou nemohl sloužiti, z čehož mu hoře bylo. K vůli nakoupení železa musil co rok tuze daleko, tuším až do Brasilie, cestu vážiti a je draho platiti; začasté vracel se domů s prázdnou. Tehdejší vzáctnost železa v tamtěch krajinách líčí nám Hynek níže vytknutým příkladem: „Přišel k starostovi misionářů Indian, veda svého syna, i řekl: „Otče, tu máš syna mého; dej mi zaň sekyru!“ Když mu kněz vykládal, že se cena sekery hodnotě člověka nikdy nevyrovná, zakroutil Indian hlavou: „Otče, ty mně nerozumíš; chci li, mohu sobě syna opatřiti, ale sykyrku nemohu sobě jakživ poříditi, ač bych tuze rád!“ — Starosta kněz musel ho oslyšeti; vždyť tu poslední sekeru, kterouž doma měl, mým Kunibům byl z veliké lásky daroval!“ —

Ustavičnými starostmi, mnohonásobnou úzkostí a namaháním tísněného blahověsta Hynka občerstvoval Pán Bůh rozkošným potěšením ze zdárnosti osadníků; neboť misionář ten jeví sám v listu l. 1691 napsaném radost ze svých ovčiček slovy: „Indianů srdce dobyl jsem spíše láskou než hrůzou; rádi mně slouží, čehož jsem se do nich nenadál a což mně čtenáři listu tohoto sotva uvěří

Prokazujou mi službu vděčně, z dobré vůle, nikoli z přinucení, a jistě ochotněji než poddaní v Čechách panstvu svému. Ctí mne jakožto hospodáře, milujou mne jako otce svého. Den jak den vycházejí po pořádku čtyři muži na honbu a na lov; přes noc neostává nikdo venku bez mého dovolení, jež sobě někdy na tři i na více dní, ba z potřeby na několik neděl vyprošují. Hned po svém do vsi návratu jdou ke mně, nesouce dárků z honby, z lovu aneb z úrody zemské. Ejhle, obrázek tiché, upřímné lásky Církve prvotní, v kteréž věřící všechno chtěli míti obecné! Já řku, věř, že Indiáni moji týmž Duchem Svatým nadšeni prvotiny všeho na zřejmé dolíčení své lásky u nohou mých skládají! — Chci-li na svatou misii z jednoho sedliště do druhého, zvlášť za řeku do několika měsíců cesty vzdálí, nabídne se mi průvod třidceti, někdy čtyřidceti mužů; ti rozdělivše se o úkoly, jakžkoliv mohou, loď vystrojí s takovou pečlivostí, že ani z lijáků, ani ze slunečního úpalu nepohodlí nemám. Děvět nebo deset siláků střídavě vesluje; ostatní stravu obstarávají. — Indianové mně zahrady a role s chutí upravují; na dvou polích roste Juka; na jednom kukuřice; na jiném sladké třtiny, rejže, boby; v zahradě mám plantany a bavlníky. Bavlnu předou Indianky a tkají z ní; za tu práci a dílo toto dávám jim nože, jehly, sekerky a podobné nástroje. Slov se mi nedostává k vyjádření radosti, jakouž cítím, kdykoli

v zátiší přemýšlím o tom dívu pravice Boží, na nějž těmahle očima hledím: ti nedávno ještě všelikého tygra plašší divochové stojí teď okolo mne jako ovečky, čekajíce na rozkaz můj, šetříce mých očí, zdaliž se mi co na nich nelíbí, a tiše se podrobujíce trestům, jež komu — ostatním na výstrahu — usuzuju. Léku toho jim málokdy a velmi opatrně podávám. Kdož hrubě a zjevně zaviní — cizoložstvím, plodu kažením a podobným činem, toho trestávám důtkami a ustřiháním kštice; menších provinění trestám kládou na jednu neb dvě hodiny — s dobrým úspěchem; odbyvše totiž sobě trest, přicházejí ke mně, děkujou mi a líbajíce ruku mou, říkají: „Pokáral jsi mne jako otec!“ —

Hynkovi Richtrovi vydal po jeho smrti slavné svědectví jezuita kněz Didak František Altamiran, úřadní prohlídce svatých misií. V listu svém, daném 5. června 1697 v městě a koleji Svaté Víry nad Bogotou řekou, doprovází blahověsta Richtra touhle chválou: „Léta 1684 zavítav k nám i maličko sobě odpočav, dal se do díla na spasení duší. Vyslán jest na práci apoštolskou mezi plemena přikázaná misionářské stanici sv. Františka Borgiáše, též do vesnic velmi daleko rozestavených, ježto řeka Ukajala rozlučuje. Těch plemen shledáváním, usazováním, ve víře a zákoně Kristovu vyučováním strávil dvanácte let. Sotva najde kdo blahověsta, jenž byl tolik Indianů k víře křesťanské obrátil, ve svatém náboženství a v ostříhání

zákona Božího rovněž tak dobře vycvičil. Na poříčí Ukajalském stálo devět vesnic hustě osedlých křesťanstvem výborným, v němž ani čichu po neřádu pohanském nezbývalo. Dle obecného usouzení naklidil on té hojné a zdárné úrody spíše svým velepříkladným živobytím, jakýmž lidu svítil, než jinačím přičiněním svým, ačkoliv on horlivě za dne i za noci Boží símě rozséval indianským jazykem, kterýmž pěkně a hbitě mluviti uměl. Počet duší, jež tento misionář z divošstva Kristu Pánu dobyl, vším právem za hojný klásti lze. Pro velikou plachost a vrtkavost Indianů stála ho každinká dušička, než ji vyhledal, skrotil, ve svaté víře a ctnosti upevnil, tolik práce a trudu, že se dílo jeho a trýzeň zdlouhavě umučeného vyznavače v jeden snopek svázati může! Na vypátrání a vzebrání svých budoucích ovcí podstoupil čtyřidcet a několik výprav; klestil sobě pěšinu houštím pralesů, přelézal hory vysoké i kolmé stráně, plavil se a brodil nesčíslnými dotud neohledanými řekami, že leckdes za celý den sotva míli cesty uraziti lze bylo. Cíl těch poutí byl od východiště do dvou set, ba i do více set mil vzdálen. Za posledních čtyr let věku svého putoval všady bos i křemenitými, písečnatými a trním porostlými pouštěmi, ač se tamo hemžil jedovatý plaz a hmys, jenž dobře obutých nohou skrvavuje, ba lidský život v nebezpečí uvozuje!“

Blahověst Hynek učinil roku 1695 v listu

svém zmínku o podálnosti vesnic indianských pastýřské jeho péči poručených. Do nejbližší vsi měl 45 dní cesty; jeho nejbližší soused, jezuita misionář, pracoval v městečku sv. Františka Borgiáše sto mil vzdáleném. Za posledních let musel sobě Hynek řeholní kůtnici lejčím a lupáním záplatovati. Z daru Božího byl pořád zdráv; palčivému parnu v těch končinách uvykl jako kterýkoliv Indian. Na jeho tváři postem vysušené a sluncem oprahlé spočíval jasný mír dušičky v Bohu zakotvené. Ustavičným namaháním a trmácením bylo již roku 1695 tělo jeho takměř všechno vysíleno. Základ všeho řádu — poslušnost byla mu tak svatou a milounkou, že k pouhému slovíčku nejmenšího starosty: „Pojď sem!“ na cestu tři sta mil dalekou se vydal, a k slovu: „Vrať se!“ s načaté pouti hned domů se vracel. Vyznání čtvera řeholních slibů učinil již l. 1687, dne 2. února, čehož mu starosta všeho Tovaryšstva Ježíšova v odměnu velikých zásluh dopřál; sloul Karel de Noyelle. Roku 1691 ustanoven jest Hynek za náhradníka starosty všech misií majnovských, a právě před smrtí skutečným, řádným jejich starostou. Zpráva o tomto novém úřadu nezastihla ho živého z příčiny níž položené.

V zemi Kvitoské strašili všech Indianů divochů nejsveřepější Chibarové, mocní tělem, zuřiví, srdnatí, v boji dobře cvičení, do jejichž doupat v prorvaných a rozpukaných skalách vnikati nebylo radno.

S hradů svých samorostlých sestoupajíce, ohrožovali vůkolních krajin vražedným loupežením. Španělská vláda byla na ně udeřila několikrát, ale utržila sobě pokaždé hodnou porážku. Do bitev vodila pokřtěných Indianů, jež z blízka i z daleka, až i z plemen za řekou Ukajalou sbírala; jenom z těchto plemen bylo asi šestnáct set bojovníků od Chibarů pobito. Chtíc loupežení Chibarům znesnadniti, vystavěla vláda v podhoří před prosmykem či branou, kudy se vyrojovali, tvrz a osadila ji vojenským lidem; tvrz nazvala „Logrono“ (zisk) snad i proto, že v těch horách na zlatonosné žíly uhodila. Než brzy bylo po všem; Chibarové tvrz z kořene vyvrátili! — Pročež strojili na ně novou pořádnou výpravu vojenskou úřadníci španělské vlády v městech Kvito a v Limě. Indianské křesťanstvo touto novinou polekané žebronilo schvalným poselstvem u vlády španělské, aby vojenské služby proti krutým Chibarům sproštěno bylo; však nic nepořídilo. V zoufalém srdci těchto Indianů kypěla odporlivost po tři leta, až r. 1696 aspoň na pořičí Ukajalském vykypěla.

Kněz Hynek měl ve své osadě Indiana, jehož byl maličkého okřtil a Hynkem pojmenoval; toho velice miloval a dobrodiním všelijakým obsejpal. Však se mu právě ten zlým odsloužil. Ze vsi do vsi běhaje, naváděl osadníků, aby misionáře pobili; těch několik vojáků, jež vláda španělská tehdy blahověstům k ochraně vnutila, aby skolili; do

pralesů prchli a tam po své chuti jako druhdy se proháněli; to-li neučiní, že jim od výpravy proti Chibarům pomoci nelze! — Jidáškovo símě ujalo se v úrodné půdě v srdcích Kunibů. Tehdáž putoval Hynek náš do nových vesnic Pirů zvěstovat jim blahé učení Páně. Zaskočil ho zrádce s hlukem Kunibů a vztáhl naň první vražednou pravici. Ubili otce svého Hynka Václava Richtra měsíce listopadu, léta Páně 1696.

Zprávu o tom přinesli domů dva Cheberové, truhláři, z průvodu blahověsta Hynka, jimž se podařilo zachovati útěkem životy; ale druzí dva jeho průvodcové, Salvador de Hoyos a Mikuláš z Límy příchozí, od Kunibů zavražděni jsou. Otcebijci pospíšivše do vsi Pirů, zabili tam španělského vojáka Františka Garray; vracejíce se domů potkali dva španělské vojáky Filipa de Moce a Kašpara de Guerra, jež také zamordovali. Posledně zabili světského kněze Josefa Vaskueza, velmi nábožného a horlivého pomocníka mužů apoštolských od mnoha let.

Didak František Altamiran, úřadní prohlídce svatých misií, nařídil listem v bogotské koleji daným 5. června 1697 všem podřízeným kněžím jezuitským, aby za spolubratra kněze a blahověsta Hynka Václava Richtra službu zádušní činili s tou podmínkou, pakli by toho duše jeho potřebovala; soudil totiž, by snad již v nebi palmičkou mučenictví okrášlená Bohu dvořila.

Panna Maxmiliánka Zásmucká.

U Kutné Hory v městečku Zásmukách měl v čtrnáctém a patnáctém století své sedění rytířský rod Zásmuckých z Zásmuk. Na počátku sedmnáctého století vstoupil rytíř Jan Karel Zásmucký z Zásmuk v stav sv. manželství s Annou, která mu urodila Aninku, Maxmiliánku a Rudolfka.

Aninka šla za muže a zemřela na svém statečku u Olomúce. Ta když se právě vdávala, narodila se její sestřička Maxmiliánka l. P. 1655, dne 3. května, v památku Nalezení sv. Kříže. Asi za půl hodiny po Maxmiliánce vyveden jest na svět její bratříček Rudolfek. Dvojčátka, věkem prospívajíce, rovněž milostí u Pána Boha prospívaly. Rudolfovi nabízeli vzácnou a bohatou nevěstu; on jí nechtěl, umíniv bez porušení čistotu svou dochovati Pánu Ježíši. Krotiv tělo tuhou kázní a zkusiv pro Boha protivenství, usnul panic v Pánu, květa jinošstvím.

I o sestřičku Maxmiliánku leckdys byla nemoc i strasť hrubě zavadila; však dívčina křížek svůj

trpělivě za Kristem Pánem poponášela, začež od Něho viděním divného zjevení omilostněna jest.

Když jí bylo dvanáct let, stála kdysi v sobotu samotná na pavlači tvrze otcovské. Hledíc na sluníčko, jež právě za hory zapadalo, předstírala důvěrně Pánu Bohu všelijaké svoje soužení s prosbičkou za spomožení. Tehdy uviděla na jasné obloze Pannu Marii, mající ruce k modlení sepjaté a obličej k nebesům obrácený, skoro tak, jak Ji — bez prvotního hříchu počatou — malíři napodobují. Maxmiliánce v hledění na velebu a krásu Marie Panny ponořené oplývalo srdce rozkoší jakoby do nebe byla vtržena. Když se pak dívka zpamatovala, ihned na domácí zavolala: „Pospěšte a vizte bl. Pannu Marii, všechnu krásnou a slavnou; aj, tamhle na obloze stojí, majíc ruce k nebesům zdvižené!“ S kaplanem zámeckým velmi bohabojným přiběhli domácí a uctivě poklekli; za nimi přišel Maximiliánčin otec, který ještě zahlídnul končiny nohou miznoucího zjevení. Kněz povstav, řekl dívce: „Tohle zjevení Panny bez poskvrny počaté Vám nejspíš vnuká, byste Kristu Pánu a Jeho Rodičce svou panenskou čistotu zasvětila a vdavkám výhost dala.“

Hned za potomního dvouletí otec i matka Maxmiliánce umřeli; počala tedy ostávati u svého krevního přítele a nařízeného poručníka Rudolfa. Ten chtěl mermomocí pannu za někoho z přední šlechty provdati. Jméno téhož pána bylo již na

počátku zatajováno, aby po něm slavný rod, z něhož pocházel, ostudy nedědil; my mu budeme někdy „pan Ženílek“ jindy „pan Jestřáb“ říkati, čímž jej snadno od jiných osob rozezná, kdož toto vypravování buď čísti anebo slyšeti bude.

Bitím a hladem trápil poručník pannu Zásmuckou, proto že se mu k vdavkám neměla. Záminkou, že na ni krejčí čeká s mírou na nové šaty, vylákal ji kdys nahoru do pokojíčka; sotva tam vešla, zamknul za ní sednici, svlékl ji násilou do košile a sešlehal důtkami až do zakrvácení, chtěje na ní tou trýzní vynutiti svolení k sňatku s pánem dotčeným. Ale nezdařilo se mu; panna pořád křičela: „Než bych se vdávala, radši umru!“ Až kdy dívka úzkostí a bolestí omdlela, odešel pokušitel a trýznitel.

Ten velký pán, jenž se o Maxmiliánku ucházel ba dral, hleděl ji sobě zavděčiti zlatým řetězem chytře podstrčeným; panna mu strkala řetěz nazpátek, on ho nevzal; po mnohém haštěření vidouc nezbytí, nechala sobě vnucený dar, řkouc: „Hodí se Matičce Boží na hrdlo!“ Však ten řetěz potom opravdu do kaple sv. Kandida při sborním chrámě doksanských prémonstrátek Panence Marii obětovala.

Když šlo Maxmiliánce na sedmnáctý rok, seděl v některý den pan Ženílek co host u jejího poručníka za stolem. Z nenadání chopiv panenku za hlavu, počal ji hubičkovati; ona si šátečkem líce zastírala; pak vymknuvši se, vyťala mu za takovou smělost hodný poliček a utekla od stolu. Rozdur-

děný poručník a ztrestaný pan Ženílek zosnovali brzo lesť, jížto statečnou vůli čisté panny sobě podkasati hodlali. Pošeptal jim ďas, aby jí dali laskavce, otráveného nápoje pro spaní; tvrdě usnulou aby naložili na vůz a zavezli na zámek pana Jestřába, jenž tam pannu násilím k sobě připoutá. Číhal tedy smilný duch na nevinnou dušičku v čistém těle, avšak její anděl strážce bděl!

V domě poručníkově měla Maximiliánka několik upřímných přátel mimo nadání a tušení jejího úkladnictva. Litovali osiřelou a ctili hodnou pannu poručníkův bratr pan Julius a kancelářský písař František, jenž si věrnou služku Maximiliánčinu namlouval. Tito vystřehači radili a pomahali panně Zásmucké, aby se protivníkům Kristovým do nalíčené pasti nechytila. Poručník Rudolf svěřil se bratru Juliovi a svému kancelářskému s tím se vším, coby teď on a zhýralý pan Ženílek s nepovolnou Maximiliánkou obmýšleli. Ta zvěděvši o úkladu, poroučela se Královně panen a miláčkovi Páně v mocnou u Boha přímluvu. Dne potají určeného vyskytnul se v domě Rudolfově pan Jestřáb; sedali za stůl k tučné večeři, kteréž se Maxmiliánka hospodyně vyhnouti nemohla. Božím opatřením sedl si vedle ní pan Julius. Jakmile začali večeřet, naléváno jest rozličné víno na vybranou. Pobízená panna nižádného vína neokusila. Vzkřikl tedy hospodář poručník: „Tahle vína nejsou pro Maxmiliánku; přineste sladkého španělského!“

Ihned stály na stole stříbrné stejné číše s vínem španělským, z nichž každá měla ústí třemi suchary přikryté. V postavené před Maximiliánku číši, která se od ostatních ničím nelišila, skrýval se potutelný laskavec, jímž vrahové nevinnosti panně udělati chtěli. Za pohodlné chvilky přišoupl pan Julius svou číši k Maxmiliánce a postavil její číši před sebe. Brzy pobídl poručník pannu, aby přítomným na zdraví připila či zavdala; ta panem Juliem šťouchnutá uctila pánů přípitkem. Panu Jestřábovi a jeho náhončímu poskočilo srdce, zajiskřily se oči pekelnou radostí; myslilit sobě: „Máme vyhráno!“ — Maxmiliánka vstala dřív od stolu; pan Julius ji provázel, nesa číši s laskavcem, z níž prý až před spaním bude píti, aby se jak náleží dobře vyspal; venku však vlil on ten otrávený nápoj ohaři (lovčímu psu) do chřtánu, jenž zalezl a po chvíli puknuv zcepeněl. Pan Julius zavolal na pannu, aby si všímla účinku laskavce; kteráž spatřivši to klekla a poděkovala Pánu Bohu za sebe. — Poručník Rudolf ostal ještě s hostem ve večeřadle, zaměstnán hovorem přátelským. Zatím stlala Maxmiliánka se sluškou svou panu Ženílkovi lože v hostinském pokoji. Dle starodávního obyčeje byla ložnice pro pohodlí hosta záchodem opatřena; do podlahy zapadal veliký poklop, jejž host, bylo-li třeba, zdvihl; ahle, již se vznášel nad stokou, ba nad nádržkou husté hnojnice. Za laskavec ustlala panna Zásmucká

pomocí služky ženidlem bouchnutému pánu čtverácky, čehož ovšem po ní opětovati nesluší! Poklop ven vynesti davši, vyházela prkénka z postele, podtáhla ji tenounkým motouzem a ustlala. Ustlanou postel postavily zrovna nad odklopeným záchodem a odešly z ložnice. — Maxmiliánka věděla o jednom koutečku, v němž stála pozapomenutá socha bl. Panny Marie sprostičkého řezbářského díla. Tu přenesla pomocí služebné do své ložnice, položila do své postele a zaobalila do peřin, žeť jenom kousek hlavy vyčuhoval. Potom přehodila pěkné šaty, jež měla ve dne na sobě, přes židlici u ložce, aby se zdálo, že Maxmiliánka v posteli po tom laskavci tvrdě spí; pak odešla ze své ložnice, vlezla do příslušné pece, a tam vzývajíc bl. Pannu Marii a sv. Jana Evangelistu, modlila se klečmo Pánu Ježíši, aby ji od ducha smilného vysvoboditi ráčil. Postel panu Ženílkovi ustlaná zůstala té noci chladná; on odjel na večer o desáté hodině domů, přenechav vyřízení svrchu dotčené nástrahy svému náhončímu. Pan Rudolf, pojav s sebou kancelářského a ještě dva muže, připlazil se po tmě před půlnocí k loži Maxmiliánčinu, vzal prostěradlo za jeden cíp a pomahačové za ostatní cípy, zdvihli a pozavinuli ustlání s domnělou spící pannou, snesli to dolů a naložili na vůz zvlášť k tomu přistrojený. Vozka dovezl náklad za půl druhé hodiny na zámek pana Jestřába; ten střihaje ušima, ledva byl zaslechl, an vůz přijíždí, slezl po scho-

dech dolů a mumlal služebníkům, aby po tmě a ztichounka pannu tak jak leží do jeho ložnice zanesli. Stalo se; pán poručil, aby šli spat. A když se již k tomu měl, aby pannu objal, nahmatal kus dřeva; leknutím zkřiknuv, zavolal na služebnictvo, Kteréž zvědavě s světlem se přihnavši, sprásklo rukama nad nevídanou věcí; jedni se tomu divili, druzí se smíchy kuckali. Zahanbený mlsný pán proklínal pannu a vyhrožoval jí pomstou, jakoby mu byla tuze ukřivdila! — O čtvrté hodině zrána vylezla Maxmiliánka z noční své schrány a počala v chatrném rouchu po pavlači se procházeti, ranní modlitbu konati a Pána Boha z ochrany minulé noci velebiti. Poručník Rudolf zahlédnuv ji oknem, myslil, že ho její duch straší, neboť mu obraznost předstírala tělo panny v drápech chlipného pana Jestřába. By pak lépe viděl, otevřel si okno; přesvědčiv se, že holubička pařátům jestřába šťastně unikla, zeptal se jí, coby tu na pavlači dělala? Dí mu panna: „Děkuju Pánu Bohu, že mne z vašich nástrah a úkladů vysvoboditi ráčil!“ Načež zlosyn poručník vztekem zaklel a přisáhl, že s ní předce svou kralku provede a že se musí státi, což on s ní obmýšlí! — Hnedle byl tu pan Jestřáb a huboval u pana Rudolfa na Maxmiliánku, že ho obelstila i zahanbila. Teď mezi hostem a hospodářem takto ujednáno a na šlechetnou pannu poléčeno: pan Jestřáb ostane tu přes noc, přemůže pannu v její ložnici, a tak ona chtíc nechtíc jeho bude!

V týž den nebylo Maxmiliánky ve večeřadle k spatření; pod večer zamkla se v ložnici své. Mezi večeří pravil pan Jestřáb hospodářovi: „Půjčíš mně po večeři hlavní klíč; já odejdu do hostinského pokoje, lehnu si a odpočinu až do jedné hodiny s půlnoci; pak vstana odemknu sobě ložnici Maxmiliánčinu a užiju rozkoše, po níž zdávna bažím.“ — Po večeři davše sobě „dobrou noc!“ odešli do svých ložnic. Pan Jestřáb, dav se svléci a zouti, poručil zhasnouti; ledva byli služebníci z ložnice zmizeli, odhrnul svrchnici a hodil sebou na postel; motouz se strhal, pán letí do záchodu! Leknutím, bolestí od zlámané ruky a vztekem zařval a bučel strašlivě. Všechen dům byl vzhůru! Přiběhl dobrý hospodář s čeledí; dobývali vzácného hosta ze stoky, svláčeli ho, umývali, drhli, sušili, okuřovali, oblékali, a ošetřovali mu jakžtakž ruku zlomenou. Zatím psala jest panna Zásmucká nade dveřmi večeřadla křídou česky památnou průpověď: „Neřád jsi pohledával, v neřádě lež!“ a ujížděla v kočárku, jejž byl pan Julius opatřil, z peleše lotrovské na statek Václava knížete z Lobkovic s tři míle vzdálený. Kníže pán ctně pannu přivítav, dal ji nazejtří v průvodu stráže na svůj zámek v Roudnici zavezti; že pak na zadání žaloby pomýšlel, aby ohavný poručník Rudolf na soud pohnán a ztrestán byl, ukonejšila ho Maxmiliánka s rodem Lobkoviců spřízněná.

Za některý čas měla tato panna v roudnickém

zámku pokojné, dobré bydlo, až ji sobě do Prahy krevní přítelkyně Lobkoviců vyžádala, chtíc ji míti těšitelku v soužení svém arciť velikém. Dnou lámaná paní ustavičně ležela; ubohou vyrážela a těšila Maxmiliánka všemožně, ba sloužila jí jako ta nejsprostší děvečka. Medle, kterak se jí ta mrzačka odsluhovala? Ta vzácná paní bývala tuze divná, nevrlá, pokdy ukrutná. Bylyť chvíle, v kteréž takřka čert do ní vlezl; tehdáž povolavši pannu k ložci svému, zbila ji aneb zpoličkovala; jindy čímkoliv po ní hodila; jednou uhodila ji zvonkem do hlavy, takže by ji o málo byla zabila! Od té chvíle cítívala panna v hlavě bolest a mdlobu. Ach, ne zbůhdarma litujeme sirotků! — Šlechtična, milujíc bližního pro Boha, i tohle rasování dobromyslně a statečně snášela.

Vnukl pak Duch Svatý Maxmiliánce, aby se Mu k ustavičné službě v Doksanech v panenském klášteře prémonstrátském obětovala. K přímluvě Václava knížete z Lobkovic přijal ji sbor panen co zákonní či řeholní novačku mezi sebe léta Páně 1673. Tehdejší převorka jmenovala se Juliana hraběnka Vršovna; proboštem byl Štěpán Kilman, sborník či klášterník strahovský.

Maxmiliánčino loučení hnulo srdcem pražské mrzačky. Paní rozpomenula se na její laskavost a na svou nevděčnost; odprošujíc a děkujíc uštědřila jí z pokladu svého vzácných perel, drahých kamínků, zlatých řetízků, peněz zlatých a stříbr-

ných. Václav kníže z Lobkovic dal pannu ve svém šestispřežném kočáru slavně do Doksan dovezti.

Když sobě novačka Maxmiliánka řeholní zkoušku a cvik v doksanském klášteře řádně odbyla, dovolil jí sbor panenský učiniti slavný slib zákonní. Slíbila tedy roku 1675 Maxmiliánka dle rady Kristovy a po zákoně neb pravidlu sv. otce Augustina ostříhati svědomitě dobrovolné chudoby, ustavičné čistoty a dokonalého poslušenství, též příslušenství k témuž klášteru doksanskému. Rouškou zastřena jest leta Páně 1677.

V ten samý rok 1677 ověnčil ukřižovaný král milou choť svou trním bolestných nemocí a ověsil ji špinavými cáry bolestnějšího urouhání. Panna Maxmiliánka schromla v kloubech a oslepla; neduhy mořily ji rok a šest neděl. Také tehdáž poštval na ni satanáš svého holomstva, jež nevinnou, čistou choť Kristovu rozkřičelo za souložnici probošta Štěpána. Výborný kněz ten, starosta doksanského kláštera, dotrpěl roku 1678; lékaři tělo mu rozpytvavše pravili, že má srdce uvadlé!

Měsíce září 1677 začala panně Maxmiliánce hlava tokem či hostcem třeštiti, po čemž ji několik hodin pořád veliký kašel dusil a trápil; pak chrlívala krví, mívala v střevách žření a dávila; též dostala do nohou trhání a křeče; nohy se jí tak sklíčily, že nemohouc popocházeti ba ani postáti, vždy ležeti musila; k tomu ke všemu na obě oči oslepla; leckdy ležela dlouho bez sebe jako zabitá,

pročež byla svátostmi umírajících zaopatřena. Z blízkých Litoměřic též z Prahy a odjinad povolaní rozhlášení lékařové dávali ubohou klášternici okuřovati, mazati, v bylinné lázni koupati; pouštěli jí žilou, předpisovali počišťovatin, klystérů a pryskadel, vyluzovali temence; však málo prospěli! Osleplost její za nezhojitelnou prohlásivše, poručili pannu samému Pánu Bohu a odešli. Také tolik pořídili jiní lékaři, jež byl nový doksanský probošt Jacek Hohman, rovněž ctitel velectnostné panny, do klášterské nemocnice sezval. Maxmiliánka ostávala chromou i slepou až se jí vševýprosná u Boha řečnice — Maria Panna ujala!

Dle domácí staré zprávy zjevila se mrzačce ve snách Rodička Boží, řkouc: „Poprosiž probošta, ať tebe vypraví do teplických lázní; ztamtud zaputuj do Bohusudova (do Marianského Šejnova) a navštiv mne v chrámě; tam vyspělého zdraví a zraku nabudeš a svých křížků do sedmi let pozbudeš!“ Zdávna putuje katolictvo do Bohusudova k Bolestné Matce Boží, jejíž socha jest v tamějším kostele k uctění vystavena. Probošt Jacek tím radši svolil, že ty lázně lékaři schválili. Dne 25. srpna 1677 jela Maxmiliánka do Teplic, majíc v průvodu svého zpovědníka Beneše Pauspertla, strahovského sborníka, a svou zákonní sestru Annu Gotfridovnu, též dvě světské osoby, mužského a ženskou. Po lékařském rozkazu užívala naše panna v Teplicích coden dvakrát lázně a jiných léků;

byl pak toho účinek ten, že po čtyrech nedělích o stolici podepřena chvilku státi mohla; vzkázal jí tedy probošt, aby se domů vrátila. Sestru za to prosící svezl zpovědník Beneš k blizounkému kostelu v Bohusudově; panna uctila tam v neděli, 1. října, Rodičku Boží modlitbou, zlatým a stříbrným penízem a připovědí, že se každou sobotu postiti bude. Zpovědník vrátil se s ní do Teplic, kdež ještě dva dni pro zmalátnělost a velikou slabost pomeškati musela. Tušení, že přímluvou bl. Panny Marie v Bohusudově předce ozdraví, nedalo jí pokoje; i poprosila zase zpovědníka svého, aby ji tam k vůli správě Boží zavezl. Kněz Beneš dovezl ji do Bohusudova; dvě služky donesly ji do chrámu a složily u schůdků, když přijmouti měla Boží Tělo. Bylot dne 3. října 1677. Kněz Beneš, vyzpovídav pannu, sloužil mši svatou; po svatém přijímání obrátil se k ní s Velebnou Svátostí, kterouž Maxmiliánce pod spůsobou chleba podati chtěl. Jakmile řekl: „Ejhle, Beránek Boží,“ ucítila mrzačka bolest v očích, jakoby se bylo v nich několik žilek strhalo; oči slzely a uviděly přepodstatněnou nejsvětější přesničku v slunečně stkvoucí záři, kněze však a pravici jeho dosavad nerozeznaly. Tož radostí zkřikla: „Ó, já vidím Spasitele svého!“ a přijavši nejsvětější Svátost, poděkovala. Po mši svaté prozřevši dokonale, viděla dobře; zároveň sama vstavši, šla blíž k soše Bolestné Matky Boží, hleděla na ni rozkošně, pak se na zem prostřela

a přesvaté naší Prostřednici díky vzdávala. Bez cizí pomoci a podpory z chrámu vyšedši, odjela do svého kláštera, kdež jí potom na zkušenou sestry drobounce tištěných modliteb podaly: panna četla hned snadně a dobře. Z vděčnosti a na památku vzatých od Pána Boha prosbou Panenky Marie milostí vyšívala i ušila Maxmiliánka na Její sochu roucho ze zlatohlavu, jež potom k hodu Jejího Narození 1679 v Jejím stánku bohusudovském obětovati dala. Tamtéž do Bohusudova poslala své Matičce stříbrný pozlacený obrázek Beránka Božího, stříbrný peníz a zlatý diamantem třpytivý prsten, vše s vědomím a dovolením svého probošta.

Od 3. října 1677 zastávala panna Maxmiliánka po sedm let pilně a horlivě jak v klášteře tak v sborním chrámě doksanském všechny obecné i zvláštní své povinnosti. Ale roku 1685 vrátily se k ní neduhy; sesterský sbor s proboštem nadál se její poslední hodinky; ale Panna Maria vyprosila na smrt nemocné dcerušce opět blahého zdraví. Vděčná panna zákonička obětovala potom v Bohusudově Matičce Boží předkrov oltářní ze stříbrohlavu a dva svatými ostatky vykládané obrazy. — A co tam v klášteře ta jeptiška pořád dělala? čím sobě chvíli krátila? — Říkala a zpívala v kůru ve dne v noci posvátné hodiny či modlitby, jež Církev svatá duchovenstvu k odbývání v určité doby ukládá; četla i poslouchala slovo Boží, rozjímala je, přemýšlela o něm; cvičila se v ctno-

stech; obcovala nejsvětější oběti a posvátným řeholním obřadům a pobožnostem; velmi často přijímala svátost pokání a nejsvětější Svátost oltářní, což se jistě nikdy bez řádné přípravy a bez díků činění nedělo; užívala prázdných chvilek k vyšívání a šití kostelních rouch, též k ozdobování svatých ostatků. Z proboštovy vůle dohlížela do sklepa, v němž klášter choval víno k nejsvětější oběti, k potřebě mdlých a nemocných, domácímu sboru na občerstvení, hostům k poctění. Pro příkladné, bohumilé obcování sestry Maxmiliánky chtěl na ni vložiti povinnost převorčí probošt Dominik Girnt (1679—†1689), ale ona uprosila ho, že s ní břemeno přednictví sňal; bálať se nejspíš budoucího účtování z dušiček stráži dozorců a dozorkyň svěřených! Jakož ale probošt Girnt ctěnou pannu povýšiti chtěl, tak zase usiloval probošt František Valdhauser (1689—†1692) ji před vším sborem ponížiti na oplátku za to, že mu u vyvolení na proboštský úřad vadila. K povinnosti vrátnické obírali tam tehdy jenom sprostých, nezastřených řeholnic, služebných sester. Probošt Valdhauser nařídil sice služebné sestře Barboře, aby vrata panenského kláštera hlídala; ta však jsouc ochromělá, nemohla leč jen pořád seděti ve vrátnici. Věda to probošt, rozkázal zastřené panně Maxmiliánce, aby místo Barbory vrata otvírala i zavírala, tam s nikým nemluvila, a Barboru ve všem všudy poslouchala. Plníc rozkaz svědomitě, sloužila po-

korná panna u chromé vrátné. Však po některém čase strachem Božího trestu odprošoval starosta Maxmiliánku a vzkládal na ni převorství, jehož ale pannu, že tuze žadonila, předce sprostil; posledně prohlásil ji za strážkyni posvátně (zákristie) a sborního chrámu bl. Marie Panny.

Maxmiliánka činila milosrdenství veliké nad dušičkami v očistci trápenými. Jim na polehčení a vybavení z muk mnoho se namodlila, napostila i u kněžstva nažebrala, by za ně Pánu Bohu mší svatých z lásky obětovalo. A to právě hnětlo ukrutného ďábla. Když panna jednoho dne věrným dušičkám pilně modlením z očistce pomáhala, vytrhnul jí běs z rukou modlitby a roztrhal listy; jindy jí vyrval růženec, jejž za dušičky odbývala, přetrhl jej a rozmačkal z něho několik zrn vztekem náramným; na ostatní zrna zašla mu chuť, že byla na svatých ostatcích zvlášť dotýkána.

Božím dopuštěním arciť smí a umí proklatec kníže temnosti proměniti se v anděla světlého, aby nábožných člověků pokusil a — možno-li — omámil, zavedl i zkazil. V katolické víře již hluboko zakořenělé, Duchem Svatým osvícené a Boží láskou jasně plápolavé osoby hnedle pekelného vlka v rouše ovčím poznávají a odkopávají; jiné duše takové rozeznanlivosti teprva pomocí učitele bohomyslného a vlastní zkušeností nabývají. Znaje horoucnou milost Maxmiliančinu k Rodičce Boží, přioděl se nejstarší podvodník podobou nebeské

Královny, navštívil naši zákonní pannu za noci v její jizbičce, a počal s ní o věcech duchovních slaďounce šveholiti; potom jí milostivě nohou, rukou a obličeje k zulíbání nastrkoval. Děva nezkušená měla z té návštěvy divnou radost, ale cítila při tom, že srdce chuti k modlení jaksi potrácí; zeptala se tedy zakuklence, čím by to bylo? — Ten ji odbyl: „Na to nedbej, milováním mne více získáš, než kdybys se ve všech všudy ctnostech cvičila!“ — Tehdejší doksanský probošt Dominik Girnt, všimnuv si Maxmiliánky mimo její zvyk velmi veselé, pátral po příčině, i svěřila se mu s tím. Probošt pamětliv jsa průpovědi: „Ne každému duchu věř!“ radil panně, aby tu osobu, až se zas ukáže, k tomu měla: „Rač se mi zjeviti za dne — v tu — hodinu, abych s větším pohodlím mohla obdivovati krásu tvou!“ Pyšný duch posvědčiv, doložil: „Neříkej nic proboštovi, sic se připravíš o milost mou!“ — Pro tu zápověď bylo panně zjevení podezřelé; řekla to tedy proboštovi. — V panenských i v panických klášteřích zákona prémonstrátského byly tehdáž dvéře všech jizbiček nikdy nezamykaných okénkem opatřeny, kterýmž domácí starosta aneb jeho náměstek odšoupnuv zvenčí obrázek otvor zakrývající, kdykoliv chtěl, do jizbičky nakouknouti mohl. Probošt Dominik uživ svého práva, připlížil se v určenou dobu k jizbičce Maxmiliánčině; zaslech hovor, hnul obrázkem; i uzřel v světničce podobu Marie Panny. Chytrák ďas

uznamenav hosta za dveřmi honem zmizel, zanechav tam po sobě dva trocišky (františky), z nichž se kouřilo; snad aby ho, až zmizí, jeho vlastní smrad neprozradil! — Po malém čase navštívil opět pannu nejstarší lhář v té samé podobě; zakaboněn vyčítal řeholnici štěbetavost. Od probošta navedená jeptiška poprosila zjevku za tuhle věc: „Ó přeslavná panenko! za mnohá dobrodiní, jimiž mne Hospodin Bůh omilostnil, jest ovšem spravedlivo, abych Mu poděkovala; dík můj s tvým spolčený, bude mu vzáctnější: pojď, klekneme spolu a klaněti se budeme Pánu Bohu svému!“ Teď rarach rohy vystrčil: urouhal Hospodina; potom klášternici proklínaje zmizel! — Týž tak smilný jak pyšný duch pokoušel a dráždil naši pannu po šest neděl k neřesti tělesné; a když ona v hrdinské půtce s pomocí Boží nad ním zvítězila, vyletěl on oknem její jizbičky v podobě hnusného vejra. — Zlostí pukaje, že se mu lov na dušičku panny Maxmiliánky nepodařil, počal její tělo z Božího dopuštění pronásledovati a trápiti. Leckdys ji krutě pošlapal, žeť jí bylo, jakoby měla všechny kosti zdrcené; jindy ji řeholní sestry tuze litovaly, vidouce, že má v hlavě několik děr a tělo bitím, tlučením, hmožděním zedrané i opuchlé; jednou vyvrhla před nimi náhle mnoho krve; divícím se rychlé změně pověděla, že ji satanáš s žebříku shodil; to pak že často dělává, když ona v chrámě a po kaplích s oltářů prach smítá. Témuž vrahu přičítala prud-

kých zimnic, jimiž tři i čtyři dni bez přítrže až i k smrti mořena bývala. Tehdáž sloužil v domácí kapli klášterské před touž pannou strahovský opat Vít Seipel jsa host den jak den mši svatou; vždy po Pozdvihování přicházely na ni mdloby; o těch pravila, že jí chce tím ďábel mši svatou zošklivíti; ona pak že z kaply neodejde, byť tam mdlobou i padnout měla!

V jizbičce Maxmiliánčině stála socha bl. Panny Marie chatrného řezbářského a malířského díla. Tu sochu zdědila panna po své zákonní sestře Františce, od níž ve zkoušebně jako novačka řádu byla cvičena. Františka potratila hlasu před rokem 1668, takže v kůru hodin zpívati nemohla; pročež jí kdos „Němá“ říkali. Na počátku léta 1669 vyskytl se před vraty kláštera doksanského žebrák polonahý; převořiše Juliána poslala sestru Františku na půdu pro nějaký starý soukený bílý plášť, jakýchž osoby řádu prémonstrátského za zimy v kůru nosí. Františka zahlídnuvši na půdě zanedbanou sochu Marie Panny, snesla ji dolů a vyprosila si ji k soukromné pobožnosti na proboštu Cyrillu Hoffmanovi. Postavivši sochu do světničky své a okrášlivši ji, ctila před ní Rodičku Boží a vzývala horoucně, až Její přímluvou, jakž za to měla, jasného a zvučného hlasu zase nabyla, že potom pěvkyní v kůru a pěstounkou novaček ustanovena jest. Asi léta 1677 umírajíc, poprosila svého starostu Štěpána Kilmana, by zmíněnou sochu Pa-

nenky Marie její druhdy nejmilejší novačce, sestře Maxmiliánce zapůjčil. Do čtyřidceti let chovala Maxmiliánka tu sochu u sebe; ctíc před ní Rodičku Boží brala za to vzáctných milostí od Svaté Trojice. Na skonání svého vezdejšího života hleděla této soše zjednati obecnou poctu; pročež starala se jí o zvláštní kaplu mimo sborní chrám doksanský. Knížecí, hraběcí a drobné šlechtické rodiny zaslaly panně Maxmiliánce několik tisíc zlatých na týž účel; kteráž doručivši oběť proboštovi Josefovi Mikovi, nutkala ho roku 1717 k založení a zdělání té kaple, jenž potom ke cti Zvěstování Marie Panny byla posvěcena. Sestra Maxmiliánka předzvídala, že v tomto údolí slzavém doputuje, až klenutí dotčené kaple závorníkem zavřeno bude. Před Svatodušním Božím hodem léta 1718 poprosila probošta Josefa Miku, aby milou tu sochu Panenky Marie z jizbičky své do klášterské hovorny přenesti a tam lidu vhod po tři dni vystaviti směla. Třetího dne, v Svatodušní pondělek, když se obecný lid před touž sochou Pánu Bohu právě modlil, vešla do hovorny panna Maxmiliánka, nesouc krásnou kytičku z kvítí v zahradě klášterské za čerstva natrhaného. Tu obětovala Panence Marii, řkouc: „Ó nejsladší Matičko! vezmi tuhle kytičku, kterouž Tobě z upřímného srdce na rozloučenou obětuju, v základ a rukojemství, že se Tobě k věrné, k věčné službě přikazuju. A poněvadž Tebe na tomto světě již ne-

uhlídám, sjednej to, bych na Tebe tváří v tvář patřila v nebesích u věčné blaženosti!“ — Za chvilku odešla slzy roníc. V týž den udeřila do ní vší silou nemoc a porazila ji na lože. Bez oblevy pořád křečovitým svíráním lůna i střev zmořená panna zaopatřena jest řádně svátostmi umírajících. Vzývajíc přesvatá jména „Ježíš, Maria, Josef!“ usnula v Pánu sestra Maxmiliánka Zásmucká v sobotu před Svatou Trojicí, v jedenáctý den června měsíce, téhož léta 1718.

Tehdy meškal probošt Josef Mika jako úd výchozního zřízenstva na venkově. Pročež pozván jest na zejtří k pochování těla Maxmiliánčina děkan litoměřické biskupské kapitoly Václav Kratochvíle. Staloť se takové pozvání naschvál pro vzáctnost nebožky. Časně ráno spěchal doksanský posel s listem zvacím do Litoměřic. Pranic o Maxmiliánčině úmrtí nezaslechnuv, měl tehdy již jmenovaný kapitolní děkan podivný sen. Vešla k němu panna Maxmiliánka Zásmucká jako králova nevěsta v předrahém rouchu, nesouc na levém lokti krásný věneček; v pravici měla také věnec; ten podávala děkanovi, řkouc: „Velebný pane a příteli! již jest čas; zvu Vašnost, abyste mne jako družba dovedl k nebeskému choti mému, k nejsladšímu Ježíši; tu máte věneček!“ — Hřmotným na dveře klepáním procitlý děkan vzkřikl: „Kdo to?“ Dí mu sluha: „Poslíček z Doksan nese Jemnost pánu psaní!“ — Když děkan list přečetl, dal se do

pláče. I jel do Doksan, a požehnal tělo sestry Maxmiliánky k odpočinku v hrobce panen prémonstrátek.

Soše Rodičky Boží z hovorny do nové kaple Panny Marie přenešené počali vůbec říkati: „Blahoslavená Panna Maria od panny Maxmiliánky.“

Ondřej Faulhaber.

V kladském hrabství v Königshaině bydlel kovář Ondřej Faulhaber, jehož dědové pro svatou katolickou víru mnohá protivenství trpělivě snášeli. Ztamtud odstěhoval se do města Kladska, kdež i zbroje a hodiny na věže robíval. Manželka Maria Breiterovna urodila mu syny, Augustina staršího a Ondřeje, k němuž všechno čtení toto směřuje.

Synáček Ondřej Faulhaber přišel na svět v den 21. května roku 1713 v předním městě hrabství v Kladště v České ulici. Ačkoliv ještě holátko pachole, sloužil on rád Pánu Bohu a Panence Marii; jakožto školní žáček zpívával rozkošně „Zdrávas Královno“ před milostným obrazem (soškou) Rodičky Boží v kladském osadním (farním) chrámu Páně. Kdys o půlnoci zdálo se mu, že na něho kdosi volá, by pospíšil do chrámu zazpívat Marii Panně; ahned vzchopiv se, běžel dvěma ulicema do kostela; uzřev vrata zamčená, zpamatoval se a odcházel zděšen domů.

V Ondřejově srdci ozvala se raníčko chuť k stavu kněžskému, jejž byl starší bratr Augustin sobě vyvolil. Ať mu často v uších zněl stařičkého otce varovný hlas: „Proti velikému zdvihne malý válku; budeť duchovenstvo pronásledováno, ba i věšeno: nechtěj býti duchovním!“ slyšel synáček, ale nedbal!

V městě Kladště měli jezuité kolej; k těm pobožným a moudrým pěstounům chodil mládeneček Ondřej Faulhaber do školy. As roku 1732 vybral se do naší milé Prahy na obecné učení, kdež pak po tři leta bohosloví a duchovní právo študoval. Vysvědčením, jež v Praze roku 1736 dostal, pochválen jest od učitelů za pilnost, mravnost a dychtivost po ctnostech. S týmž svědectvím ucházel se Ondřej u Jindřicha z Schenkendorfu, dědičného pána v Ullersdorfě, o stravní titul, aby mu totiž pán právním závazkem slušného zaopatření pojistil, pakli by on prosebník v duchovním stavu s potřebnou živností se minul. Bez stravního titulu biskup nikoho na kněžství neposvětí. Poněvadž ale tehdy kladské panstvo takové přípovědi nerado udělovalo, musel oslyšený Ondřej až do roku 1749 trpělivě čekati a vyučováním panských též městských dítek chleba dobývati. Vzav pozdě stravní titul od kladského měšťana poštovníka Karla Günzela, poprosil za posvěcení. Jakmile v Praze na kněžství zřízen byl, obětoval prvotin

v rodném městě svém v Kladště 29. září, l. P. 1750, v osadním chrámě Marie Panny; sloužili mu při tom vlastní bratr Augustin, kaplan městský a Ignác Scharf, sestřenec.

Kněz Ondřej Faulhaber vzdělával vinici Páně jako kaplan v Landeku, v Dušníkách (Reinerz), v Königshaině a v rodišti svém v Kladště po boku bratra Augustina. Když r. 1757 protestantská vláda jezuity z města Kladska do času vypudila, poručeno jest mu též katechetství a učitelství ve třech malých třídách škol latinských; pak i ten úkol naň vzložen byl, aby v kostelíku sv. Martina na staré pevnosti kladské v neděli a ve svátek kázal. Poněvadž v této pevnosti vojáků mnoho bylo českého a polského jazyka, dal se hned horlivý kněz do sbírání a zapisování slov českých a polských, aby těm slovanským vojínům s hojnějším jich užitkem ve zpovědnici sloužiti uměl. Prázdné chvilky k pookřání od lopotného díla určené věnoval poctě Rodičky Boží. Skládal totiž o Panence Marii prostomilé písně, obmýšlel je nápěvem, a zpívával tytéž v soboty a svatvečery Jejích svátků s pobožným městským lidem v osadním chrámě Matičky Boží. Maje velice rád znamenitého ctitele Marie Panny Arnošta z Pardubic, domněním svatého arcibiskupa pražského, vylíčil jeho život perem svým a ozdobil jej patnácti obrázky, jež sám také byl vykreslil a v mědi vyryl. Tento životopis tlačen jest r. 1753 v slezském

Vratislavě, nadepsán jsa po českém výkladku: „Nástin života Arnoštova.“

V touž dobu zakoušel obecný katolický lid v kladském hrabství pro svatou víru svou všelijaké tísně, duchovenstvo pak hrubého týrání, krutého pronásledování. Medle, čí vinou?

Mezi pruským protestantským králem Bedřichem II. a císařovnou Marií Terezií sjednán byl pokoj dne 11. června, r. 1742. Tehdy odloučena jest větší část Slezska i s hrabstvím Kladským od České koruny a připojena pruskému království s tou výhradou, aby v těch Prusku postoupených vlastech katolické náboženství v tehdejším stavu svém zachováváno bylo a ochraňováno. Však této vymíněné a králem slíbené svobody katolictvo v kladském hrabství hnedle pohřešilo!

Již z mládí měl pruský král Bedřich II. důvěrníka milce Augusta šlechtice de la Motte Fouqué, jenž sic z francouzské ale v holandském městě Haagu usedlé protestantské rodiny pocházel. Toho ustanovil Bedřich král roku 1742 velitelem města Kladska a příslušné pevnosti, pak r. 1743 vojenským jenerálem. Velitel Fouqué byl zároveň vladařem hrabství kladského. Týž velemocný úřadník říkával: „Katolické popstvo vůbec nenávidím, ale na jezuity nevražím!“ V tom se mu jeho manželka přepanošiti nedala; vyklouzloť jí ze rtů slovíčko ohavné: „Kéž bych předce jednou spatřila

šibenici vyfintěnou katolickým popem!“ — Nedočkala se ubohá té radosti; povolalť ji Pán Bůh na svůj soud roku 1753.—Měli dva synky; jeden z nich dotřel se v hod Božího Těla o slavném průvodu až k oltáři, na němž stála Velebná Svátost a urouhal Ji.

Vladař Fouqué hrál si na biskupce, listy své po kněžstvu rozesílaje; jak by úřadovati mělo, poučuje; Boží službě čas a trvání vyměřuje; všelicos v příčině svatých obřadů rozkazuje; kostelů zamykati a odemykati dávaje; povinností oprošťuje aneb s nich slevuje a tresty prohlašuje. Z mnoha příkladů, kterak on s duchovenstvem nakládal, podáme hned některé na ukázku. Starší kaplan osadního kostela v městě Kladště, jemuž Otec Walter říkali, volán jest 10. června 1745 na podměstí k umírajícímu vojáku. Pojav tedy Boží Tělo, spěchal k bráně; tam však zastavila ho vojenská stráž a odvedla i s Velebnou Svátostí z rozkazu jenerala Fouqué na hlavní stráž. Tu co zajatec čtyry hodiny stráviv, směl domů se vrátiti; odcházejícího pokáral ještě velitel dotčený: „On má zůstati ve svém klášteře a spravovati se rozkazem královským!“ — O takovém rozkazu nebylo po všem městě ani slychu. V témž městě blizounko domu kaplanského počalo 23. března 1753 hořeti. Tehdejší starší kaplan Augustin Faulhaber uzřev jiskry na obydlí jeho sprchající, vzal malou stří-

kačku a svítelnici se světlem a vylezl na střechu. Jenerál uhlídav z pozdálí světlo na střeše, poslal vojáky pro toho hasiče. Ačkoliv kněz velitele ujišťoval, že světlo svítilnicí dobře bylo opatřeno, kterouž mu sám poddůstojník z ruky vzal, byl předce z rozkazu jenerálova na hlavní stráž zaveden, tam pod pryčnu strčen a po dvanácte hodin tak vězen; teprv ráno o deváté pustili ho.

V městě Kladště vyhořela 7. ledna 1757 kolej Tovaryšstva Ježíšova, k němuž dotud správa tamnějších škol latinských též osadního kostela příslušela. Oheň vyšel z té části jezuitského stavení, kamž byl Fouqué, velitel pevnosti, zásobu obilí a střeliva složiti dal. Ubozí jezuité musili vojanské pokladně bez mála 20.000 tolarů náhrady zaplatiti; k tomu ke všemu ohlášen jest jim rozkaz krále Bedřicha, aby se všickni z města vyklidili a po čas války zpět nevraceli. Odchod jejich dál se 30. března t. r. 1757.

Této žalostné a velmi nebezpečné doby, protože jenerál Fouqué svrblavých uší do města na zvědy posílal, a duchovenstvo sužoval, jevil kněz Ondřej Faulhaber statečnou mysl a chuť trpěti protivenství pro Pána Ježíše. Uslyšev o zatknutí vlastního bratra Augustina, běžel na vojenskou hlavní stráž a nabízel sebe samého důstojníkovi k trestu za bratra nevinného. Když jenerál Fouqué kněžstvu zapověděl na kázaní a cvičení kře-

sťanském nazývati katolickou víru věrou samospasitelnou, tehdy kněz Ondřej, poslouchaje více Pána Boha nežli člověka, vyznával beze strachu jak v kostele tak po domích před nemocnými a umírajícími předce to, čemuž neomylná Církev svatá učiti přikazuje. Kladský měšťan vinárník Kariger dal na lomenici svého obnoveného domu obraz Svaté Trojice krásně namalovati; avšak podplukovník z Bredena poručil, aby obraz ten vápnem zabílen byl. Srdečnou horlivostí pro slávu Hospodina Boha našeho jen hoře, dal kněz Ondřej svrchu vytknutý obraz v mědi rýti, načež tlačené takové obrázky sám po městě rozdával; pod každým obrázkem stál německý nápis, jenž česky vyložen zní: „Jeden jest Bůh ve třech osobách; Otec, Syn a Duch Svatý; kdož medle smí tento článek víry zabíliti?“ Dojista tedy rád se kněz Ondřej Faulhaber chápal pohody k veřejnému vyznávání svaté víry, baže po té milosti, aby svému Vykupiteli těžkého kříže poponesti směl. A Pán Ježíš zúčastnil brzy milujícího učeníka Svých vlastních muk!

Pruský král Bedřich zdvihl r. 1756 zase válku proti císařovně. O druhé své výpravě vtrhnuv do Čech s vojskem silným, podával se k hlavnímu městu. V den 6. května měsíce, r. 1757, udeřiv na císařské vojsko, slezl a dobyl Žižkova; počemž sklíčiv Prahu, začal ji, zvláště pak arcichrám sv.

Víta hrubou střelbou kaziti a bořiti. V pruském vojsku u Prahy účinkoval tehdáž také Fouquéský pěší pluk z pevnosti kladské. Od téhož pluku zběhl dne 6. května t. r. 1757 Josef Nentwig z Altwilmsdorfu, jenž byl osm let vojačil. Polapeného dopravili husaři do kladské pevnosti dne 4. září 1757. Otázaný uskok svedl část viny své na kněze Ondřeje Faulhabera, jenž prý mu před odchodem pluku z pevnosti hověl, když mezi svatou zpovědí řekl, že korouhev opustiti obmýšlí. Nazejtří — pátého dne měsíce září zatknut jest kněz Ondřej Faulhaber k rozkazu vladaře Fouqué a zaveden do České bašty. Na výslechu téhož dne vypravoval Nentwig: „V ten den přede dnem svého odchodu s plukem byl jsem ráno o sedmé hodině v osadním kostele u kaplana, muže malého a štíhlého, jenž po domnění mém Otec Ondřej sluje. Když jsem se mu byl z hříchů vyznal, napomenul mne týž kněz, abych zachovával věrnost králi a své přísaze.*) Potom zeptal jsem se toho zpovědníka směl-li bych opustiti korouhev a odejíti, kdyby se mi k tomu naskytla příležitost? — Kterýž sedě pořád ještě ve zpovědnici odpověděl mně: Jest to sice trudná věc; ale ostatně na tom mnoho nezáleží. Potom mne kaplan rozhřešil.“ — Kladský

---

*) Takové napomenutí dávali tehdáž zpovědníci vojákům k rozkazu jenerála Fouqué.

purkmistr Josefi, protestant, otázal se pak jsa vyšetřovatel, kněze Ondřeje: povídá-li zběh pravdu? — Dí mu Ondřej: „Leckdy chodili ke mně k správě Boží vojáci z pluku Fouquéského; ale žeby mně byl někdy kterýsi voják takovou otázku předložil a takovou ode mne odpověď dostal, nepamatuju se!“ — Když pak sudí Josefi úskoka Nentwiga proti knězi Ondřeji postavil a opět vyslýchal, řekl Nentwig: „Chci radši trpěti; já jsem se ve zpovědnici Otce Ondřeje Faulhabera na cos takového ani neptal.“ Tuto řeč svou opakoval voják při témž výslechu pětkrát. Sudí Josefi povstav, zeptal se ho: „Můžete-li tu svou opáčenou řeč přísahou potvrditi?“ — Voják: „Ano, mohu!“ — I prohlásil Josefi kněze Ondřeje za nevinného, vojáka pak odsoudil na ztrestání vězením a — nepřipouštěním k zpovědi, dokud by trvala válka. Tenhle nález zamítnul velitel Fouqué, řka k purkmistrovi: „Vy jste milosrdný soudce; slota ať visí!“ Vzav mu dotyčné soudní spisy, odevzdal je novému vyšetřovateli, krajskému berníku Schulzovi, pověstnému protivníku katolického duchovenstva. Ten ihned vystrčiv růžky, zařekl se: „Toť by čert v tom byl, abych tomu popu nepomohl na šibenici!“ As po devíti dnech obrátil Nentwig pláštík na ruby, začav opět jako zprvu sváděti vinu na kněze Ondřeje; ten však na tom ostal: „Já o tom nic nevím; já se k ničemu nepřiznám, to pak při svátosti svaté zpovědi a kněžské mé velebnosti!“ —

Když témuž knězi oznámeno, že mu jenerál Fouqué dovoluje vybrati sobě z katolíků řečníka obhájce, odvětil: „Já jsem sobě Pána Boha za ochránce vyvolil. Jeho samého přidržovati se budu, nezakládaje naděje své na lidech; Bůh mne neopustí, byť pak mně i v žaláři jako druhdy Josefovi (Egypt.) vězeti bylo. Mně na spravedlivou při svou spolehajícímu není třeba obhájce; mně postačuje, že mne obvinitel sám za nevinného prohlásil a tu svou prohlášku přísahou stvrditi chtěl.“ — Dosavád byl kněz Ondřej střežen v České baště; tam při mdlém světle modlil se církevní hodinky, obveseloval se písněmi duchovními a povzbuzoval katolických hlídačů k stálosti v svatém náboženství a k trpělivosti. Však dne 31. října převeden jest na pevnost do vojenského žaláře, jenž zloději a vrahy hemžel. Kněz Ondřej byl tomu skoro rád, že se dostal do hnusné společnosti, kteréž leckterý skutek milosrdenství mohl prokazovati. Utrhoval sobě od úst jídla bratrem Augustinem zasílaného a cožkoli na svém žaludku uspořil, to dodával spoluvězňům, zvlášť těm nejnetrpělivějším; než i duchovního chleba lámal jim, ovlažuje, hoje olejem slova Božího a svou křesťanskou láskou zdrchaných myslí a rozervaných, pustých, zoufalých srdcí. Tuze netrpělivých a divokých sousedů konejšil: „Pro Boha vás prosím, tlucte mne, strkejte mnou, krákejtež mne za vlasy, nakládejte se mnou jak vám libo: jenom nejmilejšího Pána Boha tolik ne-

hněvejte!“ On se s nimi modlil, on s nimi zpíval; a po malém čase proměněn jest žalář, v němž se dřív leda proklínání a rouhání rozléhalo, téměř v chrám Páně. Přišel kdys do žaláře pan D'o, náměstek velitele pevnosti, snad katolík; i zeptal se kněze Ondřeje, jaké milosti by sobě rád na něm vyžádal? Dí mu Ondřej: „Nevím jaké!“ ale vzpomenuv sobě, hned doložil: „Ano, prosím za dovolení, abych někoho ze spoluvězňů, jakž tuším, na mysli velice rozervaného ve svatém náboženství cvičiti směl.“ Pán odvětil: „Dobře máte, Otče Ondřeji, učiňte tak!“ — Na štědrý večer požádal týž kněz za dvojnásobnou dávku stravy, poněvadž byl sobě za hosta pozval světského kněze Václava, spoluvězně Čecha, který potom v témž žaláři bídně umříti musel; mimo to vyprosil drobných peněz pro ostatní vězně. Aby o půlnoci narozeného Spasitele v tu samou dobu rozkošně přivítati mohli, vzkázal bratrovi o bicí hodiny. V hod Boží vánoční uposlechše ho, šli všickni vězňové k svaté zpovědi a k svatému přijímání; on však sám vykonal zpověd z celého svého dosavádního živobytí. Nejsa spoután, měl dovoleno nemocných navštěvovati, těšiti, jim přívětivě domlouvati a svátostí oleje přisluhovati. K svému vlastnímu potěšení měl hned na počátku svého uvěznění od svého bratra Augustina mosazný křížek s obrázkem Vykupitele, breviář, zlatou knihu Tomáše Kempenského o následování Krista Pána i své skládání „Nákres ži-

vota Arnoštova"; na krku nosil útesek či ostatek kříže, na němž Pán Ježíš rozpjat pněl. Z toho

všeho byl Ondřej velmi povděčen Pánu Bohu; v děsném žaláři bylo mu tak volno, až se mu ztamtud ani nechtělo: jistotně prosíval rodného

bratra Augustina ústně i písemně, aby se nikde o jeho vysvobození ze žaláře neucházel. Však již lhůta vezdejšího jeho protivenství kvapem docházela!

Dne 29. prosince t. r. 1757 byl jenerál Fouqué u pruského krále Bedřicha v Reichenbachu, a téhož dne na večer o deváté dostal pan D'o, podvelitel kladské pevnosti, psaný rozkaz králův, aby kněze Ondřeje, aniž by mu zpovědníka dopřál, oběsiti dal! — Odsouzení téhož velebníčka na ohavnou smrt bedlivě zatajováno. Když se kat vojenské vrchnosti tázal o odsouzenci, kdo by byl, jehož popraviti má, řekli mu, aby se teď o to nestaral, zejtra že zví!

Z rána 30. prosince 1757 pravil kněz Ondřej Faulhaber spoluvězňům: „Zdálo se mi, že mám někoho k smrti doprovoditi.“ Ledva dořekl, voláno naň, aby šel doprovodit odsouzence na popraviště. Uvěznění přáli mu štěstí toho, že ze žaláře jest již vysvobozen. Stráž dovedla kněze Ondřeje k polní bráně, kdež naň zástup vojáků čekal; a ti jej hned obstoupili. An se kněz po odsouzenci ohlížel, oznámeno mu, že on sám jest tím odsouzencem; i čten mu rozkaz králův, pak veleno, aby hned svlékl kůtnici kněžskou. Odpověděl Ondřej: „To roucho mně král nedal, aniž smí je vzíti mně; dřív musí mne moje duchovní vrchnost zbaviti odznaků kněžské hodnosti a pan děkan o tom

zvěděti.“ Toho mu odepřeno. V tom přistoupil k němu vrchní vojenský důstojník a poprosil ho slzavýma očima, aby ho svým odporováním nešťastna nečinil, sic že on důstojník na hrdle strestán bude. Z útrpnosti svlekl kněz s sebe kůtnici a okryl se pláštěm mu podaným. Kráčeje tedy směrem ku popravišti, chystal se, jakž nejlépe mohl, na skonání vezdejší své pouti. Mosazný křížek drže, pozdravoval Velebnou Svátost chovanou v chrámech, mimo kteréž mu jíti bylo, a modlil se hlasem jasným a velezvučným, až rodný bratr Augustin nad mlýnskou strouhou bydlící okna pootevřev zřetelně tu jeho řeč uslyšel: „Přešťastný den, přešťastná hodina tato! Vesel se srdce moje: tys chrámem Ducha Svatého!“ Kněz Augustin rozhřešil jej s podmínkou, ač v něm bratra nerozeznal. Když vojáci kněze Ondřeje Faulhabera po koňském trhu provázeli, obcoval katolický lid v kostele Menších Bratrů službě Boží za duši řeholníka téhož řádu, jenž druhdy pro obrácení umírajícího vojáka od vladaře Fouqué za čtrnácte dní trestán byl na pevnosti vazbou o chlebě a vodě. Tehdy někdo do kostela houknul: „Vedou Otce Ondřeje na šibenici!“ Zděšený lid vyhrnuv se ven, pospíšil za svým otcem duchovním. Na popravišti strašila šibenice, na níž jeden rakouský výzvěda hned od 28. října t. r. 1757 visel. Když tu čteno bylo knězi Ondřeji odsouzení na smrt provazem, poněvadž prý ve zpovědnici svou řečí k tomu přispěl, že se

voják Nentwig přísaze zpronevěřil a korouhev opustil, ozval se týž kněz: „Postavte sem do kola toho zběhlíka, ať vyřkne tu nepravdu!“ Odpověděno mu: „Teď není již kdy, příti se; buď povězte, z čeho se Vám zběh vojenský zpovídal, anebo hajdy na šibenici!“ Kněz uslyšev, an ho pokušitel k vyzrazení zpovědi lákal, již ani nehlesnul, nobrž prst ke rtům přiloživ statečně popocházel k řebříku šibeničnímu. Lekl se ho kat, poznav kněze, jemuž někdy jako študent u oltáře sloužíval. Ondřej pokleknuv na žebříce, žádal přítomných katolíků, aby se s ním naposled pomodlili „Otče náš“ a „Zdrávas Maria.“ Učinili tak obecní lidé i někteří vznešení důstojníci vojenští. Nejsvětější jméno Ježíš a Maria! vzývaje, vypustil ducha kněz Ondřej Faulhaber, jsa zardoušen.*) Pouzdro či schránku s ostatečkem sv. kříže, jež na hrdle nosil, uřízl po některém dni popravce a daroval knězi Augustinu Faulhaberovi.

Tělo Ondřeje Faulhabera pruskými husary střežené viselo na šibenici až do dne 26. července, r. 1760, tedy dvě leta a sedm měsíců, ježto mrtvol výzvědy již dávno byl spadnul. V dotčený den 26. července 1760 opanovalo vojsko rakouské

---

*) Uskok Nentwig ušel šibenici křivým obviněním kněze Ondřeje a odbyl sobě trest běháním pračaty (ulicí). Vídali ho starce skormouceného a hádali, že jej svědomí hryze. Umřel jako pekař v Seifersdorfu.

město a pevnost Kladsko; jezuita kněz Leiksner, polní kazatel cís. pluku Molkeovského, dostal rozkaz, aby sňal tělo kněze Ondřeje; stalo se pomocí několika vojáků. Tělo bylo neporušené; tvář všem, kdož kněze za živa znali, dobře znatelná; provazy okolo krku a rukou nebyly strhány. Totéž do města Kladska do jezuitské koleje přinešené tělo oblékli v posvátná kněžská roucha, vložili do rakve Augustinem Faulhaberem spořízené, a když bylo od vojenských ranhojičů řádně a úřadně shlednuto, pochovali je 28. července t. r. 1760 velmi slavně v osadním kostele Panny Marie v hrobce kněžské. S domácím duchovenstvem zúčastnili se pohřbu přemnozí venkovští kněží a mnoho tisíc lidu obecného. Dosavad tam tělo Otce Ondřeje odpočívá; víko rakevní ozdobeno jest cínovou deskou a vrytým nápisem latinským, jehož obsah s tímto životopisem souhlasí.

Z popraveného těla kněze Ondřeje Faulhabera letěla duše po domnění kladských katolíků zrovna do nebe a vešla v radost Pána svého. Některé stonavé ba na smrt nemocné osoby ženské vzývaly jej za přímluvu u Boha, a bylo prý jim spomoženo. Dle staré písemní zprávy strestal Pán Bůh urouhání miláčka svého Ondřeje. V městě Kladště ostával v königshainské ulici pruský vojenský podkopník. Když mu manželka uvařenou telecí hlavičku na stůl položila, řekl uštěpačně: „Není to telecí hlavička; jest to kotrba téhož popa, jenž

tamhle visí na šibenici!“ Rouhač hned oněměl, smyslem se pominul a po některé hodině umřel; tělo jeho zahrabali v tentýž den na večer. Stalo se 15. března, roku 1758.*)

---

*) Ponejvíce z zápisků kněze Augustina Faulhabera dle článku pana Ignáce Glatzera v kladském spisku „Gebirgsboten-Kalender.“ — V slezském Vratislavě bydlel vyspělý rytec Bartoloměj Strahovský; ten vyryl v mědi snad roku 1758 obrázek bl. Marie Panny s modlitbičkou, v níž se jméno a příjmení Faulhaberovo skrývá:
Du mein **ANDR'** **E**sther h**AS**t den Aman überwunden,
Und Mardocheum schon zum Todt verdambt entbunden;
Erwerb mir bei Assvero die ohnendl. Gnadens-Huldt:
Frey **AU**ch mich **L**ass **H**ier orths **AB**zählen was v**ER**schuldt.
(Dlabačův „Künstler-Lexikon.“)

OSOBY POBOŽNÉ.

František kníže Ditrichštein.

Po hradě Ditrichšteině v Korutanech blíž města Feldkirchen, po prvotním sídle svém, zdědil příjmení rod slavný, jehož předkové s korutanskými knížaty spříznění v památkách písemních jedenáctého století na jevo vycházejí. S téhož hradu léta 1483 tuze odpíral statečný pán Pankrác z Ditrichšteina vojsku Matiáše krále uherského; avšak pováživ, že silnému dobyvateli neodolá, vypálil sám a pobořil hrad, aby se na něm Uhři nezahnízdili. Hrad potom obnoven jest.

Pankrácův syn Sigmund Ditrichštein, pán na Holenburce a Finkenšteině, vojín udatný a vtipný, muž v zemské správě zkušený, zalíbil se hodně císaři Maxmilianu I. Od něho vzal pro sebe i pro potomstvo číšnictví v Korutanech i důstojenství svobodného pána v Rakousích a potom též v svaté římské říši. Jsa vladařem země štyrské, korutanské a krajinské, vyzdvihl r. 1517 v Hradci štyrském řád sv. Krištofa či pobožné bratrstvo samých šlechticů, kteří se přísahou uvolovali hubiti zvyk

tehdejšího panstva — lehkovážné přisahání, rouhání a chlastání, slibujíce, že ani sami těm neřestem hověti nebudou, ale i toho že dbáti chtějí, aby se rovněž jejich otcové, bratří, synové, přátelé a sluhové těchto hříchů pilně střehli. Kdo několikrát o přísežný závazek svůj hrubě byl zavadil, vyobcován jest či vystrčen ze spolku. Nosili buď na hrdle buď na klobouku obrázek sv. Krištofa. Založení svému získal Sigmund Ditrichštein zprvu 78 šlechticů, a ti jej prostředkem volení ustanovili hlavou řádu. — Týž horlivý katolík přijednal sobě zásluh ztenčením kacířských bludů v horním Rakousku a ve Štýrsku, kdež se r. 1525 Novokřtěnci rozplemenili. Boje se od nich pohromy obecného dobra, rozkázal rakouský arcivévoda, český král Ferdinand I., Sigmundovi z Ditrichšteina, správci jmenovaných zemí, aby kacíře ztamtud vyhnal, zapeklitých však a nezbytných třeba-li na hrdle trestal. Vladař Sigmund krajin očistil, zvlášť při moravských hranicích, kdež Novokřtěnci rádi své hromady slavívali a bujné kusy tropívali. Když léta 1533 v Pánu usnul, složili jeho tělo u rakve císaře Maxmiliána I. v zavídeňském Novém městě v hradní kapli sv. Jiří; tam zdělal Sigmundovi z Ditrichšteina Ferdinand I. pomník zvěstující jeho zasloužilost o rakouský dům. Staloť se tak z poslední vůle Maxmiliana I., jenž taky nařídil, aby se v kapli této na vše budoucí časy pobožná paměť dála Sigmunda Ditrichšteina i rodu jeho,

kdykoliv by tam kněz za duši jeho — za císaře Maximiliána — buď mši svatou obětoval aneb modlení konal.

Sigmundův mladší syn Adam svob. pán z Ditrichšteina sloužil též užitečně a platně císařům Ferdinandovi I. a Maximilianovi II. Léta 1563 obrán jest Adam Ditrichštein za nejvyššího hofmistra synů Maxy II., arciknížat Rudolfa i Arnošta; odjel tedy s nimi do Španěl ke dvoru jejich strýčka, krále Filipa II., kdež zároveň ve jmenu císaře Ferdinanda I., pak i Maxy II. vyslanecký úřad zastával, dokud tam arciknížata na cvičení chováni byli. Při roce 1571 odvezl je ze Španěl zpátky k císařskému dvoru; Rudolf byl pak volen na císařství, Arnošt stal se vladařem Nizozemska. Na zasloužilého Adama Ditrichšteina pamatováno štědře. Když bylo r. 1572 odúmrtím panství Mikulov v Moravě na císaře Maxu II. spadlo, podal on to zboží v doživotní léno svému milci Adamovi Ditrichšteinovi, jenž od moravských stavů za spolubydlitele přijat jest. Že pak týž po třech letech dotčeného císaře z Prahy do Vídně jedoucího na hradě Mikulově pohostil ctně, daroval mu mocnář manský statek Mikulov ve vlastní dědictví. Adam jest praotec rodu Ditrichšteinů Mikulovských.

Na mikulovském panství zastal Adam svob. pán z Ditrichšteina rozličné kacířstvo, kteréž bylo zdávna katolických kostelů pochvátilo. Nad jiné bludaře hýbali městem Mikulovem Novokřtěnci a

Bratří. Novokřtěnci r. 1526 z Rakous vyplašení usedli v Mikulově pod ochranou bludných pánů, bratrů Linharta a Hanuše z Lichtenšteina. Pospíšil za nimi do Mikulova Baltasar Hubmaier, novokřtěnec právě z Němec vyhnaný, veza s sebou nevěstku a tiskárnu, z níž potom šeredné listy své a mazaniny rozesílal; však ten brzo i s nevěstkou zajat a pro zatvrzelost v ohavném kacířství dle světského zákona na hranici upálen, smilnice však s oprátkou na hrdle utopena. — Bludaři z jednoty Bratrské byli v Mikulově opanovali osadní chrám sv. Václava. Adam Ditrichštein požádal obecnou radu téhož města za kněžiště v tom kostele; tam žeby rád s rodinou a čeládkou odpoledne slovo Boží slýchal, kdyžby sobě lid dopoledne v lodi svou službu odbyl. Když mu toho obecná rada dopřála, zaburácel kacířský učitel v chrámě a vynadal Ditrichšteinovi ba i císaři pánu chlapů Antikristových. Za to jest cís. dvorským soudem na utracení vydán; ale od císaře omilostněn a ze země vyklizen. Tehdy pečoval Adam Ditrichštein chutě o nasazení katolického duchovenstva při kostelích svého podací, a vyprosil sobě kněží z Tovaryšstva Ježíšova, by spustlý lid z bludiště do Církve svaté vyvedli a doprovodili. Jezuité Tolmajner, Magij a Kardán asi čtyrletou prací misionářskou několik tisíc duší v Mikulově a vůkol Kristu Pánu získali a Jeho stádečku přidružili. Z rozmnožení království Božího velikou radost

maje, vyjádřil ji papež Řehoř XIII. léta 1583 zvláštním listem horlivému Ditrichšteinovi; Vilém, kníže bavorské, vzbuzoval dopisem r. 1584 zaslaným obec města Mikulova k setrvání v pravé víře svaté a k vyzdvižení bratrstva Božího Těla; — Karel, arcikníže rakouské, jeda z Prahy do Vídně, zajel naschvál do Mikulova, chtěje zvěděti, zdaž pověst o rychlém obrácení kacířstva pravdiva jest.

Adam svob. pán z Ditrichšteina usnul v Pánu 15. ledna, r. 1590 v Mikulově. Císař Rudolf II. dal tělo svého někdy učitele a důvěrného rádce Adama Ditrichšteina v hlavním chrámě pražském vedle císaře Maxy II. pochovati. Slavný děkan téhož chrámu Jiří Pontan z Braitnberka učinil pohřební řeč, kteráž vytlačena jest. Nebožtík ostavil tři syny: prvence Maxu, Františka, a nejmladšího Sigmunda; urodila mu je Markytka, kněžna z Kardony, z krve královské, kterouž ve Španělích r. 1555 za choť pojal svátostně. Z nich proslul velmi František tam v hlavním městě Madridě 22. srpna 1570 narozený a v osadním chrámě sv. Justa pokřtěný, kdež mu kmotrovstvím sloužili Didak vévoda kordujský a Anna z Mendozy. K němu toto skládání všechno směřuje. *)

---

*) Františkova babička Maria kněžna z Kardony umřela v Praze léta 1577; o jejím pohřbu řečnil v hlavním chrámě sv. Víta Edmund Kampiani, jezuita, potom v Anglicku pro katolickou víru umučený.

František svobodný pán z Ditrichšteina chodíl v naší Praze do školy k učitelům pěkných umění a mudrctví; že pak jevil příchylnost k duchovnímu stavu, dal jej otec v Římě na učení bohoslovní v Německé koleji. Tam poslouchal panic učitelů z Tovaryšstva Ježíšova do tří let; nežli se však doučil ve školách těchto, umřel mu otec v Mikukulově. Papež Kliment VIII. a císař Rudolf II. počali hodnému sirotku odemykati dvířka k vzáctným úřadům. Vzav jej do svého paláců, staral se mu sv. Otec o kanovnictví při chrámích olomúckém a vratislavském, a učinil ho svým tajným komořím. Když léta 1594 litoměřický probošt Zbyněk Berka z Dubé na pražské arcibiskupství zvolen byl, podal císař Rudolf to proboštství Františkovi Ditrichšteinovi. Ten vzav odpuštění od papeže, jel do Čech uvázat se v týž duchovní obrok.

Chrám sv. Štěpána a při něm sbor kanovníků proboštovi podřízených založil a nadal v Litoměřicích kníže Spytihněv II. roku 1057. Jakmile probošt Ditrichštein v Litoměřicích úřad načal, dal se v dotčeném chrámě horlivě do rozsévání slova Božího s kazatelny; však pováživ, by dosud na kněžství nebyl zřízen, ucítil záhnětek svědomí a psal o tu věc papeži; ten pak upokojil ho a zplnomocnil ku kazatelství. Druhdy slavívali proboštové litoměřičtí službu Boží majíce na hlavě biskupskou čepici a v ruce berlu, ale užívání té výhrady zaniklo v husitské bouři; až přičiněním probošta

Ditrichšteina papež Kliment VIII. umrlou tu svobodu vzkřísil. — Toto proboštství vysazeno jest l. 1655 v biskupství. — Probošt František Ditrichštein roku 1597 řádem kněžství omilostněný obětoval prvotiny mše svaté v Praze v jezuitském tehdy kostele sv. Salvátora. Po některém měsíci odjel na opáčenou žádost papeže Klimenta do Říma. Sv. Otec měl ho rád po boku; jel-li kam z Říma, vzal ho s sebou. V hlavním městě katolického světa obcoval Ditrichštein příkladně; den jak den obětoval mši svatou velmi pobožně; rozdával chudým hojnou almužnu a sloužíval v nemocnicích ubožákům; zdálot se, by jim více než papeži na službu hleděl. Vůbec ctěného kněze miloval zvlášť svatý Filip Nerský.

Léta 1598, dne 2. června, když František Ditrichštein pořád v papežské zemi prodléval, usnul v Pánu výborný biskup moravský Stanislav Pavlovský z Pavlovic. Ihned usilovali papež a císař namluviti olomúckou kapitolu na to, aby jejich miláčka za biskupa zvolila. Však ale sbor kanovnický položil odpor, předstíraje: Kněz Ditrichštein jest velmi mlád, neštudoval na obecném učení po tři plná léta, není Písem svatých ani práva duchovního doktorem; má sice u nás kanovnictví zamluveno, než hlasu a stání ve sborně nemá, aniž dosavád u biskupského chrámu sídlil! — Doplnil tedy papež Kliment těch a takových schodků a odklidil všechny závady svrchovanou mocí svou apoštolskou,

i prohlásil Františka Ditrichšteina mohoucího úřadovati všelijak — i biskupsky! Upřímnost svého smýšlení dotvrdil papež tím, že ho dne 3. května 1599 kardinalstvu svaté římské Církve přidružil a titulem chrámu sv. Silvestra na poli Marském vyznačil. Novinku o tom pozvnešení zvěstovali Františkovi, an právě mši svatou dosloužil; nový kardinál nejevil z té věci žádného potěšení; patrnoť, že po tom nebažil! — Papežovu a císařovu žadonění ucouvlo kanovnictvo a zvolilo 26. května 1599 kardinála Ditrichšteina na biskupství olomúcké; sv. Otec posvětil voleného biskupa t. r. měsíce října v Římě.

Kardinál a kníže-biskup olomúcký Ditrichštein slavil 17. října 1599 vjezd svůj do Brna; veškeré duchovenstvo vyšlo proti němu, ano všemi zvony zvoněno. Vjel na bílé brůně do města v oděvu kardinalském; kněží uvedše ho do chrámu sv. Petra, počali zpívati „Tebe Boha chválíme.“ Podobně vjel r. 1600 v úterý po sv. Trojici do Olomúce; duchovenstem a radou obce městské přivítaný biskup vešel pod nebesy šesti knězi nešenými do stoličného chrámu sv. Václava.

Pro zvolení kardinála Ditrichšteina k biskupskému úřadu olomúčtí kanovníci pozdě bycha nehonili, z roka do roka zřetelněji poznávajíce, že v něm vzbudil Pán Bůh kacířstvem stísněné, zbědované a znešvařené Církvi katolické starostlivého pastýře, moudrého a statečného obránce, jakož i

pilného rozmnožitele a zvelebitele. Naučiv se jazyku českému, uschopněl biskup Ditrichštein k blahému působení v národě, moha již na sněmích zemských mluviti v prospěch vlasti a Církve a s každým osadníkem svým jako otec důvěrně jednati bez tlumače.

Svědomitou pracovitostí a pobožným životem svítil velekněz ten domácím víry též odštěpencům. Aby poznal své stádo i jeho pastýře, procházel městy, městečky, vesnicemi po všem biskupství, prohlížel kostely, zkoumal a zpytoval víru a obcování duchovenstva i lidu. Vzav na to mocný list od papeže, ohledával taky řád a kázeň sborů klášterních — i těch samé Stolici apoštolské jindy vyhrazených. Pokud stačil, sloužíval rád ovečkám svátostmi; zaopatřovával hrubě nemocných, aneb aspoň doprovázel Velebnou Svátost k nemocnému nesa rozsvícenou voskovici; s mládeží odbývával cvičení křesťanské a hodných pacholat i děvčat obdarovával štědře. Kamkoliv přijel, všude poptával se po lidech nouzí sklíčených a pomáhal jim penězi; téhož dobrodiní zúčastněli bludaři, jen když se pokojně a klidně chovali. Ve špitálích navštěvoval chudé a nemocné, potěšoval jich řečí spasitelnou, dával jim peněz, zjednával záživných krmiček, ba i se stolu svého jídla jim donášeti poroučel. Soukromě živil mnoho zchudlých rodin šlechtických a mnohomnožství těch ostýchavých chudobečků. — V pití byl tak střídmý,

že mimo mši svatou vína neokusil. — Jsa velmi pokoren, rád ustoupil, jestliže mu v tom svědomí nezbraňovalo. — Každého dne sloužil mši svatou a trval do několika hodin na modlení a rozjímání. Výročně strávil osm dní pořád kajicím cvičením, obyčejně v jezuitském klášteře. Srdce mu plálo milostí k Velebné Svátosti Oltářní. Bylť tomu zdávna zvykl hned kdekoliv pokleknouti a se klaněti, jakmilitně zaslechl zvuk zvonku zvěstujícího, že tudy jde kněz s Pánem Bohem. Kdys jeda v Římě v provodu osmi kardinálů, potkal kněze nesoucího Velebnou Svátost; hned skočiv s vozu, klaněl se; pak vstav provázel pěšky kněze; totéž učinili po něm kardinálové příkladem takovým rozníceni. V Brně jel kardinál Ditrichštein po službách Božích z koleje jezuitské se svými dvořany domů do paláce svého; v tom jde kněz proti němu s Pánem Bohem k nemocnému; ihned sestoupiv s povozu kardinál již obstárlý ubíral se blátivou cestou za knězem pěšky až do nejzadnějšího podměstí a doprovodil zpátky kněze do kostela sv. Jakuba, odkud byl tento zaopatřit vyšel. Vídali téhož kardinála již šedesátníka, an o obecném průvodu po městě Velebnou Svátost v objevně (monstranci) bos obnášel. Staloť se jednou, že povstav právě z nemoci, pro mdlobu sám monstranci s Velebnou Svátostí nésti nemohl; i přidružil se knězi Boží Tělo nesoucímu, podpíral monstranci svou pravicí, levicí pak nesl plápola-

jící pochodeň. Z veliké uctivosti a lásky k Velebné Svátosti posluhoval leckdy jako ministrant knězi mši svatou obětujícímu. — Pokud mu lze bylo, konával sám s lidem posvátné průvody, zvlášť křížové. Služeb pomocného svého biskupa užíval jenom z nouze. — Obrátil drahně duší bludných ve víře a přivedl do ovčince Kristova slovem Božím nadšeně hlásaným. Jeho kazatelská horlivost byla i katolictvu s podivením, že nebylo pamětníků, by kdo z biskupských jeho předků býval lidu kázal.

Spolehliví svědkové schovali nám památku některých jeho kázaní, provodů a obřadů posvátných; těchto vzáctných kvítků vzeberouce, svážeme v kytičku:

V Brně, v osadním kostele sv. Jakuba l. P. 1599 v Boží hod vánoční sloužil biskup Ditrichštein zpěvmo mši svatou; odpoledne tam kázal; tutéž měl nazejtří ve svátek sv. Štěpána ranní kázaní. Léta 1600 na veliký pátek činil v témž chrámě kázaní a seděl ve zpovědnici; rovněž tak pracoval tam na bílou sobotu. V Boží hod velikonoční obětoval v témž kostele slavnou mši a podával několiku stům osob Tělo Boží; s poledne měl kázaní a přidružil Církvi svaté luteranského pastora Pavla Strigelia, namaháním brněnských jezuitů k pravdě katolické obráceného, což se takhle dělo: biskup sedě před věžní branou kostela,

říkal zákletby či zaklínací modlitby nad Pavlem u jeho nohou na koberci klečícím; pak vytýkal dvanáctero kusů katolické víry a tázal se ho při každém článku zvlášť, také-li věří; potom vedl ho za levou ruku do chrámu k velkému oltáři, kdež se ho zase vyptával, věří-li v dvanáctero článku víry svaté. Pak dovedl jej obřadní sluha biskupův ke kazatelně; na kterouž vystoupiv Pavel, odříkal se bludů svých a žaloval na sebe srdcem skroušeným a jazykem bědujícím, že byl mnoho dušiček v kacířství uvedl; ahned pozval přítomný katolický lid též zástup rozlícených luteránů, aby za ním popošli k velikému oltáři. Sestoupiv klekl u hlavního oltáře a odříkával nahlas vyznání víry dle spravidla papežem Piem IV. vytknutého, a dokládal se Boha, žeť z pouhé lásky k Boží pravdě a z nenávisti luteranského kacířství chce býti katolíkem; a prosil tuze za přivtělení obci svaté. Biskup smířiv a sloučiv ho s Církví katolickou, dal mu požehnání a obejmul ho milostně jako otec. — Léta téhož ve svátek Nanebevzetí bl. Marie Panny slavil kardinál v chrámě sv. Jakuba mši svatou; po mši měl kázaní; pak obnášel Velebnou Svátost kolem kostela; provodu toho účastnila se obecná městská rada. V první neděli po devítníku léta 1601 světil biskup Ditrichštein v Brně v osadním chrámě sv. Jakuba 25 duchovních žáků na kněžství; potom měl ranní kázaní. V druhou neděli po devítníku kázal tam opět; po kázaní konal s lidem

průvod posvátný okolo kostela, obnášeje Boží Tělo ve svátostnici; že nastával sněm, obcovali provodu někteří duchovní a světští z moravského panstva, jenž tak jako vzácné paničky nesli rozžaté svíce. Roku téhož ve svátek Nanebevzetí bl. Marie Panny měl kardinál také tam kázaní; potom tam ještě dvakrát v témž roce kázal. Příštím rokem 1602 dopravili do Brna posedlou Alžbětu, kteráž z Mikulova pocházela. V kostele sv. Bernardina před velikým oltářem vymítal z ní kardinál ďábla dne 18. června; vymítání trvalo až do 2. července, do svátku Navštívení bl. Marie Panny. Sedm ďáblů rozličného nazviska mělo svého starostu Basana, jenž Alžbětu nejhůř trápil. Ten často lhal kardinálovi, že již z ní vyjde; ale nevycházel ani dnes, ani zejtra, ani pozejtří. Tedy zaklel ho vymítač: Pověz, proč nevycházíš? — Pověděl zarytý běs: Musím ji déle mučiti pro kacíře, jenž v cos takového nevěří a Marii Pannu nevzývají; neboť římská papežská víra jest ta pravá pravdivá víra! — Vyletěv z ní ve svátek Navštívení bl. Panny Marie zhasil voskovou svíci u Velebné Svátosti. Však on tu Alžbětu s tovaryšstvem svým brzo zase posedl; a když vymítání v kostele sv. Anny s patrným účinkem se nepotkávalo, odvedena jest zpátky do Mikulova. Za tuto zprávu o posedlé ručí nám tehdejší brněnský lékárník a radní Jiří Ludvík.

V Olomúci roku 1600 slavil biskup Ditrichštein o Božím Těle průvod, obnášeje po městě

Velebnou Svátost; s poledne po nešpořích měl v chrámě sv. Maurice kázaní, čemuž se i katolictvo tuze divilo; pak tu neděli před sv. Vítem kázal ve svém stoličném chrámu Páně. V témž městě konal r. 1606 Božítělní průvod jda bos, nad čímž leckterýs užaslý protestant hlavou kroutil. — Týž ctně dožádaný kardinál slavil r. 1601. v hod Božího Těla v naší Praze průvod, obnášeje Velebnou Svátost mimo jezuitský chrám Sv. Salvátora; staloť se poprvé pod širým nebem, ježto dotud slavnost ta jenom v samém dotčeném chrámě bývala odbývána. V témž pražském chrámě kázal týž kardinál 1. ledna 1603.

Již tahle úřadní Ditrichšteinova pilnost, vroucná pobožnost a příkladná ctnost probouzela ospalých, rozněcovala chladných, utvrzovala mdlých katolíků ze světského i duchovního stavu; domácím víry svítíc, pralo světlo jeho venkovským do očí, že si ho alespoň všimnouti musili! — Také odjinud přibíral biskup hojivého koření a strojil léky pro osadu svou v Moravě i v Slezsku, rakem kacířství zdávna rozežíranou.

Zápovědi a rozkazy od císaře Rudolfa II. na zkrocení a ztenčení kacířstva v moravských městech královských vydané byly by leckdes luteranstvu, kalvinstvu a jinačímu bludnictvu za samé hastroše sloužily, kdyby nebyl biskup Ditrichštein nad jejich vyřízením ostražitě bděl, v čemž jej rodný jeho bratr Sigmund, podkomoří, svědomitě

až do skonání svého († 4. ledna 1602) podporoval. Zvláštní důvěry, kterouž u císaře měl z roku 1600 jakožto tajný rada, užíval biskup rovněž k zvelebení katolické Církve.

Když 13. září 1600 v Brně Krištof Tzerte, Vídeňan, umřel, nesměli mu pro zápověď biskupa Ditrichšteina vyzváněti ani jej pochovati v zemi posvěcené, protože byl za živa věrou svatou pohrdal a v osadním kostele sv. Jakuba s katolictvem Velebnou Svátost pod jednou spůsobou nepřijímal. Tělo jeho z města vyvezeno a na protestantském hřbitově v Řečkovicích pohřbeno.

Léta 1602, v den 22. ledna, poradil biskup Ditrichštein Rudolfovi II., aby na moravské hejtmanství, s něhož Jáchim Haugvic z Biskupic složen byl, jenom katolíka nasaditi ráčil; navrhl mu Ladislava Berku z Dubé anebo Ladislava Popela z Lobkovic k veledůležitému úřadu. Císař vybral Ladislava Berku za hejtmana zemského. Téhož léta v den 12. července poprosil týž biskup císaře, aby ve Znojmě a v Jihlavě, kdež bylo světlo katolické víry takměř zhaslo, královským podkomořím protestanty z městské rady uklidil a do ní samých katolíků vkládal a sázel.

Roku 1604 dopustil olomúcký biskup brněnským protestantům míti za branou pohřebiště, však bez vyzděné ohrady — k vůli rozeznání od hřbitova pravověrců; zároveň napomenul městskou

radu, aby vyhnala z obce protestantských učitelů mládeže, kteří se v ní sem tam koutkují.

Léta 1609 zapověděl týž biskup Ditrichštein kněžstvu své osady požehnávati sňatků, kteréž by nebyly řádně po církevním zákoně zařízeny. Podobně k rozmnožení stádečka Kristova prosil t. r. pány na Velikém Meziřičí, Jaroslavicích a na Novém Hrádku, aby jemu postoupili práva osazovati na jejich svrchu jmenovaných statcích fary, kostely a špitály samým katolickým kněžstvem; a ti pánové učinili mu po vůli. Téhož roku opováživ se života pro nejmilejšího Pána Ježíše, usiloval týž pastýř Ditrichštein v Opavě, městě slezském, zuřivostí a zatvrzelostí pověstné kacíře získati katolické Církvi; ale tito začali již po něm házeti kamením. Srdnatý biskup neustal jednati s nimi laskavě a poučovati jich, až toho dovedl, že protestantský jejich řečník aspoň do času vyhostěn byl; načež osadil biskup faru katolickým správcem a dvěma kaplany, jež po několik let svým nákladem tamo živil a choval.

Na obilnici nebeského hospodáře zavážel Ditrichštein hojně snopů pšeničky ze statku Chropína, jejž byl 5. ledna 1615 od Všebora Pražmy z Bělkova koupil. Statek skládal se z městečka Chropína nad Bečvou a z devíti vesnic s podacím osadních či farních kostelů ve Vlkoši, v Břesti a v Hradisku; dva z těch kostelů drželi mocně luteráni, jeden katolíci — Českými Bratry a lute-

rány hustě prostoupení. V samém městečku Chropíně nebylo kostela; leč stál tam zbor (modlitebna) též škola kacířů z Jednoty Bratrské. Kardinál použiv práva vrchnostenského, sehnal s far nájemníky vlky a nasadil tam opravdových pastýřů. V Chropíně dal kacířskou modlitebnu i školu sbořiti a na panském zámku kostelík sv. Jiljí vystavěti; tehdáž ostávalo tam všeho všudy osmnáct katolíků, a mezi těmi bylo jich nejvíc přistěhovalých; ostatek lidu samý Český bratr zkalvinělý, v bludu zatvrzelý. O spasení svého poddanstva velikou starost maje, dožádal se biskup Ditrichštein u Tovaryšstva Ježíšova blahověstů z Olomúce, mezi nimi Albrechta Chanovského, a vytknul jim bydlení v chropinském zámku, skad potom svaté misie konali, a kdež několik chlapců vyučovali, kteří brzo sami jiných dle katechismu v katolickém náboženství cvičili. Asi ve dvou letech obráceni jsou v městečku bludníci z Jednoty Bratrské, a ti vyznávali pak horlivě svatou víru katolickou; podobně očistěny jsou příslušné vesnice bludařského kvasu. Některým přikoupeným zbožím zveličený statek Chropín vzdal kardinál směnou r. 1616 olomúckému biskupství.

Hodní sborové řeholní podobají se vysokým věžím, na jejichž báních znamení kříže vůkol do dálky zářic takřka prstem pouť na svatou horu nebeskou ukazuje. Všechen život pořádných řeholníků jest bohulibá oběť dobrovolné chudoby, usta-

vičné čistoty a dokonalého poslušenství; ježto oni svědomitým ostříháním zákonního slibu těla i duše své přibíjejí na kříž, hlásají s něho jako s kazatelny potřebu zapírání sebe samého a mrtvení pokušitelské žádostivosti, bez čehož zvítěziti a království Božího uchvátiti nelze. Jejich vznešené obcování jest andělům i lidem rozkošné divadlo a žulová hráze proti proudu sirnaté pejchy a rozpustilosti. Těmto vášním hovělo za biskupování Ditrichšteinova protestantství; lichotíc u věcech víry všetečnému rozumku a lahodíc labužnému srdci, přilákalo mudrlantů a tělesníků množství do tenat svých. Za kazijed travidla toho kladl též kardinál Ditrichštein pořádné kláštery, v nichž se i věda tak pěstuje, aby nenadýmala, nobrž v službě Pravdy ostávajíc, blaze působila. Pročež obraňoval hodného řeholnictva jsa protivník červivé, pohoršlivé kázně; pomahal mu rád i penězi, ba nákladem svým velikým stavěl a nadával pro ně kláštery.

Rudolf II. chtěl moravský klášter Rajhrad ač dobré kázně zrušiti a jeho statky Tovaryšstvu Ježíšovu postoupiti; ale biskup Ditrichštein, sraziv ho s úmysla, zachoval r. 1602 ten klášter řádu sv. Benedikta. Když jezuité v Brně nový chrám svůj skoro všechen nákladem dobrodinců byli vzdělali, přispěl týž olomúcký biskup k vyzdvižení v něm velikého oltáře 2000 tolary; pak dne 22. září 1602 posvětil sám ten chrám pod vzýváním bl. Marie Panny na nebe vzaté a oslavil to posvícení svým

kázaním. V tom kostele často kázal týž kardinál r. 1606 po tři pořád jdoucí dni; v postě 1607 po osm dní bez přítrže; pak 1608 v milostivém letě, tehdy tam vyčastoval 400 chudých lidí. — Stavění nové koleje při témž chrámu jezuitském trvalo za všechnu dobu biskupování Ditrichšteinova, i déle; kardinál pomahal ročně pořád alespoň 1000 tolarů; v závěti r. 1634 nařídil dědici, aby také tolik ročně odváděl jezuitům, dokud by nebylo stavení dokonáno. V té koleji, kdež kardinál často, vždy po osm dní pobožné cvičení odbýval, roku 1773 zrušené, rozhostila se po šesti letech brněnská osádka vojenská.

V Kroměříži založil kardinál i postavil františkánům klášter s domácí kaplou r. 1606—1611. Řeholníci, jichž prvotný starosta či kvardián sloul Martin Vernant, modlili se hodiny, zpovídali, kázali česky a německy v blizounkém kostele sv. Trojice na hřbitově. Po zrušení kláštera vládou r. 1785 část jeho stavení s zemí srovnána, ostatek v přiceňování rozprodán.

V podměstí brněnském založil, postavil a nadal r. 1606—1617 biskup Ditrichštein klášter s kostelem sestrám sv. Františka Serafinského řádu třetího blíž kláštera vel. Otců sv. Františka. K jejich spravidlu přidal několik stanov, které papež schválil. Roku 1643 dala městská obecná rada jejich klášter sbořiti, aby z něho nemohlo městu škoditi švédské vojsko, kteréž se k obléhání

města Brna strojilo. Sbor františkánek, vystěhovav se do samého města, postavil sobě nový klášter s kostelem sv. Josefa blíž minoritského konventu. Roku 1782 zrušil císař Josef II. františkánkám klášter, poněvadž by prý jejich duchovní pořádek obecnému dobru nesvědčil; prosilyť tedy sestry, aby v klášteře ostati směly aspoň pod spravidlem panen Voršilek, čehož jim dopřáno.

Ve Vyškově odevzdal kardinál skoro zplna úřad kazatelský při osadním kostele Nanebevzetí bl. Marie Panny kapucínům, jimž byl r. 1616—1617 klášter s kostelem Rodičky Boží a sv. Františka Serafinského založil, vystavěl a potřebné vychování zabezpečil. Roku 1787 klášter jejich zrušen; dům, v němž bydleli, proměněn v solnici, a ta r. 1857 sbořena; kostel — teď hřbitovní — zachráněn. Zpráva o jiných založeních tohoto nábožného pána vyskytne se níže.

Toutéž láskou, jakouž pastýř Ditrichštein ovčičky své objímal, miloval on veškeru vlasť a její řádné panovníky, jimž vždycky platně a věrně sloužil.

Když léta 1600 Turci v Uhřích pevnost Kanišu dobyli a ztamtud německé říši zaplavením hrozili, poslal Rudolf II. kardinála Ditrichšteina k papeži Klimentovi VIII. s pilnou prosbou za přispění ku pomoci. Zdárně vyřídil věc důležitou císařský posel; sv. Otec pomohl penězi a 10.000 Vlachů, jež r. 1601 do Uher na pohanstvo vypravil.

Turci a Tataři, s uchvatitelem knížetství sedmihradského se Štěpánem Bočkajem spolčeni, činili z několika pomezních měst v Uhrá h opanovaných roku 1605 nájezdy na moravskou zemi, kdež pleníce, loupíce, pálíce vraždili, zajatce pak do Turecka v chlapskou služebnost prodávali. Nachvat vypravili moravští Stavové pěší a jízdný lid do několika tisíců, a poručili vůdcovství biskupovi Ditrichšteinu a pánu Karlovi z Lichtenšteina, zemskému hejtmanu. Vůdcové lidem z Čech podporovaní dobyli útokem město Uherskou Skalici, teplé hnízdo vraha, zkad najížděl a do Moravy doskakoval; potom obléhajíce město Berenci, donutili nepřítele k jeho postoupení; odtud táhli na Trenčín; ale zvěděvše, by mnohé vojsko turecké i tatarské k Trnavě kvapilo, vrátili se k pomezí moravskému, dobytých měst lidem svým osadivše.

Znamenité opatrnosti bylo třeba kardinálu Ditrichšteinovi, když jej l. 1608 císař Rudolf II. vyvolil za prostředka a smluvčího ve svém sporu s rodným bratrem Matiášem. Tento korun žádostivý, nedočkavý arcivévoda obmýšlel mermomocí donutiti bratra císaře, aby odevzdaje mu panování jako vysloužilec v tyrolské zemi živořil. Protestantských stavů zemských navnadiv přípovědí svobody náboženské, přichýlil jich k sobě v Uhřích, Rakousích a na Moravě, že mu vrchního panství rádi příti a dopomoci chtěli. Veda z Uher výpravu 10.000 mužů, vjel 23. dubna 1608 do Znojma, kdež

ho hned ctně vítali protestantští stavové moravští. Tu přibylo vojsku jeho deset tisíc mužů. Zatím přijel do Znojma olomúcký biskup Ditrichštein, přední v sboru Rudolfových rádců, v poselství téhož císaře pilně žádaje, aby arcivévoda, násily nechaje, vojsko rozpustil a tím panovnický rakouský dům pohromy uchoval. Ač kardinála v přemlouvání podpírali vyslanci papežský a španělský, nesvedl nic s Matiášem ani ve Znojmě ani potom v Jihlavě, kamž byl arcivévoda 5. května vojsko pošinul. Ten hnuv s lidem svým do Čech, objevil se 10. května v Čáslavi; jeho naděje, že ho zde pozvaní stavové čeští přivítají a s ním spolek ujednají, splaskla jako mydlinová bublina; neboť doufalo české protestantstvo, že stísněný král Rudolf jeho žádostem — zvlášť v příčině náboženské svobody — rovněž povolí. Opravdu vyhověl Rudolf II. jeho požadavkům, leč že rokování o svobodu v náboženství k příštímu sněmu poodložil; s tím vzali za vděk protestantští stavové a počali sbírati vojsko na vetřelce Matiáše. Rudolf král měl sice již 33.000 vojáků pohotově; ale návodem některých rad svých hleděl pořád ještě přátelského narovnání; vyslal tedy zase kardinála Ditrichšteina v provodu nejvyšších úřadníků zemských k Matiášovým plnomocníkům do Dubče u Prahy; však se vrátili s nepořízenou! Ano vojsko arcivévodovo s míli cesty vzdálí na Prahu civělo, hrnul se lid z hlavního města, osadit blizounkých kopců.

Kardinálovi ještě jednou k Matiáši vyslanému s ratolístkou pokoje, zdařilo se smlouvání; a tak učiněn jest mír mezi bratry 25. června v Libni. Císař postoupil bratru Matiášovi království uherské, Rakousy a markrabství moravské, a poručil jej stavům českým, že ho přijali za budoucího krále. Po některém dni poslal císař Matiáši korunu sv. Štěpána s ostatními klenoty uherské říše z Prahy po kardinálovi Ditrichšteinovi do tábora, po čemž Matiáš vojsko rozpustil. Mírem libeňským, tedy přičiněním kardinálovým, uchován jest národ prolévání krve bratrské. Moravští stavové přijavše 16. července 1608 na sněmě v Olomúci arciknížete Matiáše za markrabí, učinili mu slib věrnosti t. r. v Brně na sněmu svatobartolomějském. Novotný markrabě dal protestantským stavům moravským na dotčeném sněmu v Olomúci svobodu v jejich náboženství. Ale Rudolf II. dlouho váhal a všelijak se tomu vyhýbal, nežli českému protestantstvu povolil, aby smělo zjevně vyznávati bludnou víru svou; teprv když protestantští stavové lid vojenský sbírali a se slezskými stavy protestantskými ve spolku býti počali proti králi svému, zvrtkavěl Rudolf II. a podepsal jim list náboženské svobody dne 9. července 1609; této královské listině odepřel podpisu svého nejvyšší kancléř Zdeněk Popel z Lobkovic, statečnější katolík, boje se více Boha než lidí. — Rudolfa potkalo předce právě to, čemuž se byl podepsáním té listiny vyhnouti chtěl. Jemu

i bratrovi Matiáši též protestantstvu českému zarostlo, zvlášť po výpravě pasovského vojska, kypré srdce bejlím nedůvěrlivosti; od protestantských stavů volán do Čech Matiáš, jeho bratr však zatím na pražském hradě sv. Václava vězen a střežen vojenským lidem, žeť ani hlavu ven vystrčiti nesměl. Uhodnuv, coby oni a Matiáš rádi, postoupil 13. dubna 1611 bratru Matiášovi také Čechy, Slezsko a Lužice, počemž stavy těch zemí 23. května ze slibu věrnosti propustil. Ihned v týž den 23. května 1611 korunoval v hlavním chrámě na pražském hradě voleného Matiáše na království české olomúcký biskup Ditrichštein po zákoně, protože pražský arcibiskup Karel z Lamberka tehdáž hrubě nemocný na vyřízení svatého obřadu ani pomysliti nesměl. Korunovateli pomahal vratislavský biskup s pražským světicím biskupem Lohelem. Korunovaný český král Matiáš přijav též od stavů lužických a slezských slib věrnosti, namluvil sobě Annu, dceru po arciknížeti Ferdinandovi, jenž Rakušanům a Tyrolanům panovav, léta 1595 umřel. Sotva že byla nevěsta ze Španěl do Vídně přijela na počátku měsíce prosince t. r. 1611, ihned nazejtří dala se oddati s králem v stoličném chrámě sv. Štěpána skrze kardinála Ditrichšteina, bočního vyslance papežského. O svatebním kvasu dali na stůl vzácnou paštiku; jak mile ji odklopili, vyskočil z ní klučina, postavil se před krále a odříkával švarnou básničku. — Po smrti

Rudolfa II. († 20. ledna 1612) stal se král Matiáš německým císařem. I jemu byl a ostal vždy kardinál Ditrichštein důvěrníkem a rádcem v příčině obecného dobra.

Letitý, bezdětný císař Matiáš II. ustanovil s přivolením bratrů svých Maxy a Albrechta nástupcem v panování arcivévodu Ferdinanda štýrského, jehož pak čeští stavové z katolictva i z protestantstva jedni rádi druzí neradi za krále přijali, vědouce, že jest žák jezuitů, horlivý katolík a rázné kníže; a ten byl ještě za živobytí Matiášova skrze pražského arcibiskupa Lohela 29. června 1617 v hlavním chrámě sv. Víta na pražském hradě sv. Václava na království pomazán a korunován. Když se protestantským stavům věc v hlavě rozležela, litovali toho kvapu, že upřímného a statečného katolíka za budoucího pána přijali; hledajíce, kterak by ho zbyli, našli záminku v udalosti hned níž vyložené. Rudolfem II. léta 1609 vydaný a Matiášem II. stvrzený list oprávňoval jenom protestantské obyvatele královských měst k stavění škol a kostelů; viseli tedy takoví obyvatelé ostatních měst na vůli svých vrchností buď světských buď duchovních. Ale protestantské obyvatelstvo měst Broumova a Hrobu natahujíc královský list na dlouhý list své lakoty svobodnické, vystavělo si tam kostely ať libo nebo žel jejich katolickým vrchnostem — opatu břevnovskému a arci-

biskupu pražskému. Na rozkaz Matiáše II., aby dotčené kostely zamkli, protestantští měšťané do několika let nic nedbali; pročež dal císař některé z nich uvězniti, protestantský kostel v Broumově zamknouti, v Hrobě však sbořiti; tu císařovu vůli vyřídili a vykonali břevnovský opat Volfgang Selender a pražský arcibiskup Lohel r. 1618. Pod křivou záminkou ztenčené svobody v náboženství přivedli t. r. 1618 v den 23. května luterští a kalvinští stavové ozbrojeného lidu na pražský hrad a vyhodili oknem do hlubokého příkopu vražedným zámyslem dva královské místodržící, horlivé katolické pány Viléma Slavatu a Jaroslava z Martinic s tajemníkem písařem Filipem Fabriciem; potom vybravše ze sebe třidcet mužů k spravování obce zemské, sbírali buřičové vojska, hledali spolků s protestantstvem v korunních, též cizích zemích, a vyhnali z vlasti arcibiskupa pražského, opata broumovského i Tovaryšstvo Ježíšovo. Ledva byl 20. března 1619 Matiáš II. umřel, ohlíželi se po nějakém králíku hastroši; t. r. 27. srpna prohlásili za pána svého kalvince Fridricha, falckrabí rejnského, zamítnuvše řádného krále českého Ferdinanda, jenž příštího dne 28. srpna též na císařství ve Frankfurtě volen a tam 9. září korunován byl. Katolickou šlechtu Ferdinandovi králi věrnou z vlasti zapudili a rovněž věrné kanovnictvo hlavního chrámu pražského všech důchodů zloupili. S českým protestantstvem spiklo se proti hodnému králi a proti

katolictvu moravské, slezské, lužické, rakouské a uherské bludařstvo.

I v Moravě brzo byl dobrý řád na ruby obrácen. Protestantské panstvo moravské vládu pochvátivši, složilo s úřadu a uvěznilo hejtmana zemského, katolíka Ladislava z Lobkovic; načež jmenovalo hejtmanem protestanta Ladislava s Žerotína; v předních městech v Olomúci a v Brně sehnalo bez mála všecky katolíky s úřadů a nasadilo bludařů; horlivé katolíky, přátele markraběte Ferdinanda, za zrádce vlasti prohlašujíc, bralo statky duchovenstvu a kostely pravověrcům; rozkázalo jezuitům, aby pod ztracením hrdla ve třech dnech Moravy prázdni byli; trápilo do mnoha neděl kanovníků olomúckých vězením a dalo jejich domy, ba též biskupský chrám sv. dědice Václava vyloupati!

Vedle duchovenstva svého opovážil se pastýř Ditrichštein statků i hrdla pro Boha, vlasť a knížete. Buřičtí stavové, opanovavše 2. května 1619 pomocí měšťanů protestantských Brna i pevnosti Špilberku, hrozili kardinálu tehdáž v Brně meškajícímu vyhozením z okna; nazejtří vrazilo do jeho příbytku dvanáct stavovských zřízenců, mezi nimi Bedřich z Teufenbachu; ti oznámivše mu, že odtamtud ven vyjíti nesmí, obklíčili jeho dům vojanskou stráží, a tak ho tam vězně do času hlídali. Potom měsíce srpna t. r. 1619 na sjezdu v Brně ustanovilo zbojnictvo: „Ditrichšteinu biskupovi

buďtež jeho dědičné statky pobrány, on pak sám budiž na věky moravské země prázden!“ Tehdy řekl kardinál buřičstvu: „Radši chci choditi po žebrotě, nežli se zpronevěřiti řádnému knížeti zemskému!“ — Z vězení puštěn a ze země vypovězen skrýval se na svém hradě Mikulově; nespoléhaje však na mlčelivost poddaných v podhradském městečku, z nichž byli mnozí vývratek kacířského kvasu schlemtali, sešel tajně i odjel do Vídně k císařskému dvoru, kdež ostal až do skrocení a utišení bouře veliké.

Fridrich, kníže falcké, korunován byl dne 4. listopadu 1619 v hlavním chrámě sv. Víta v Praze na urvané české království skrze Jiříka Dikasta Miřkotina, jenž, co bylo katolického, ze svatého obřadu vynechal, aby kalvince na sebe nepohoršil. Z počátku léta 1620 přijel Fridrich falcký do Brna, kdež mu jako markraběti moravskému protestantští stavové 3. února věrnost slibovali. As v třetí den potom uslyšel radostnou novinu: katolická vojenská osádka hradu Mikulova vzdala jej pod úmluvou veliteli stavovského vojska Bedřichovi rytíři z Tiefenbachu (Teufenbachu), kterýž ho po čtrnácte dní střelbou z hrubých děl dobýval. Hradská osádka bránila se velmi udatně nepříteli zmocnělému jak lidem tak děly uherského protestantstva, očekávajíc pomoci od císařského vojska, kteréž se však nedočkala. Chtělť sice Karel Buquoy, arcivůdce pluků císařských, k pilné prosbě kardi-

nála Ditrichšteina hrad Mikulov z kleští nepřítele vymknouti, ale nestačil pro množství ker po Dunaji se hrnoucích a překážejících kladení mostu přes řeku k dopravení děl a lidu. Ješto mikulovské osádce i střelní prach docházel, postoupila Tiefenbachovi hrad, v němž on mnoho vzácných a drahých věcí od kardinála i některých katolických pánů tam snešených nakořistil. Tehdy požádal falckrabě moravských stavů protestantských za nějaký dárek z dědin olomúckého biskupství; ti z cizího štědři jsouce, darovali mu již za měsíce března panství Kroměříž s Hulínem, ba i zpupné či vlastní kardinálovo panství Mikulov; falckraběnce pak dali statek Chropín dotud k olomúckému biskupství příslušný. — S falckrabím Fridrichem spolkoval proti císaři Ferdinandu II. Gabriel Bethlen Gábor, z turecké milosti kníže sedmihradské, krutý protivník katolictva, jenž pomocí uherského protestantstva části Uher dobyv a korunu sv. Štěpána sebrav, za uherského krále prohlásiti se dal.

Burácné panování protestantstva v říši rakouské vzalo za své slavným vítězstvím katolictva, jež mu přímluvou bl. Marie Panny důvěrně vzývané Pán Bůh dal v tuhé bitvě na Bílé hoře u Prahy dne 8. prosince 1620. Jak militně radostnou novinu ve Vídni zaslechli, učinil tam kardinál Ditrichštein v chrámě sv. Štěpána Duchem Svatým nadchnuté kázaní na poděkování všemocnému a

slitovnému Hospodinu; po čemž se brzy k stádečku svému na Moravu vrátil.

Prokletému hadu, lháři od počátku, praotci nevěry, pověr a všeho kacířství potřela jest hlavu požehnaným Plodem svým Maria Panna bez prvotného hříchu počatá. Tato Rodička-Panna zjednává svou neodolatelnou prosbou u nejsvětější Trojice Boží pravdě věčné — katolickému náboženství v přetuhém zápasu s zoufalou chasou pekelnou slavná vítězství nad klamem a bludem. Této naší milostivé řečnici umínil slavnou poutí vzdáti srdečný dík, zjevnou čest a chválu olomúcký biskup, kardinál Ditrichštein. Sezvav a seřadiv léta 1621 v posvátný průvod kněžstva, předního panstva a lidu obecného, putoval s ním pěšky a dovedl jej v druhou neděli po velikonoci do Křtin, do poutního chrámu bl. Panny Marie, na poděkování za vítězství, jehož v loni katolictvo nad kacířstvem obdrželo. Bylť pak poutní průvod ten z Brna vyšel.

Blízko Brna, skorem dva dni cesty od Mikulova, stojí ve vsi Tuřanech osadní a poutní chrám bl. Marie Panny, kdež za pradávna ctili a pořád ctí sošku Matky Boží, dle pověsti od našich svatých apoštolů Cyrilla a Methoděje na Moravu přinešenou. K té Boží svatyni a k stánku královny nebes i země cítil a prokazoval biskup Ditrichštein vždy obzvláštní, něžnou přítulnost. Když lotrovina roku 1600 vyloupala ten kostelíček, přijel

hned kardinál, ctitel Panny Marie, do Tuřan, plakal nad spáchanou svatokrádeží, nad urouháním Rodičky Boží, dal chrámek, jakoby v smutku chodil, uvnitř po stěnách černým suknem vyložiti a na věžičkách rovněž černé praporce vztýčiti. Rozlítostniv osadníky, zanítil jich k snůšce na opatření vyloupeného kostelíka, ježto sám k němu drahého šatstva i nádobí obětoval. Potom léta 1610 rozprostranil, sklenul a obnovil týž chrámek a sbíral mu dobrodinců na vykrášlení. Z vděčnosti k Pánu Ježíši a k Jeho Rodičce Panně za vítězství Bělohorské a zvelebení svaté Církve ohlásil r. 1622 slavnou pouť z Mikulova do Tuřan. Když, množství poutníků veda, stánek Marie Panny z daleka spatřil, zaplakal radostí, a kleknuv pozdravoval Matičku křesťanstva, děkoval Jí, též Synáčkovi Kristu Pánu a poroučel jim v ochranu a obranu vlasť a osadu svou; pak vstav činil pobožnou řeč k lidu a dovedl jej do Tuřan. Skoro celou noc 1—2. června pracoval jako ostatní sezvaní kněží ve zpovědnici; nazejtří v hod Navštívení Marie Panny obětoval slavně mši svatou, mezi kterouž líbezně zpíval a hudl sbor umělců sem přivezených, jež biskup ten velikým nákladem svým vychovával. Podav Pána Boha asi desíti stům kajicníků a kajicnic, měl sám kázaní. Když se lid z kostela vyhrnul, vzebrala venku chudina stříbrnou rosu z štědré ruky biskupovy na ni sprchlou; potom zasedla k hodům na trávníku; kardinál při-

nášel a obnášel chutných krmiček a lahodného nápoje; v pokorné a milostné službě pomahali mu přední jeho dvořané.

Císař Ferdinand II., český král, ustanovil olomúckého biskupa Ditrichšteina po smrti Ladislava Lobkovice vladařem a hejtmanem zemským v Moravě, plnomocníkem k smluvení pokoje s Gabrielem Bethlenem Gaborem, též vrchním vyšetřovatelem odboje stavů moravských a sudím velezrádců a účastníků buřičství.

Pokoj s Gaborem dokonale smluven jest v Mikulově 31. prosince 1621; on vrátil císaři korunu sv. Štěpána; začež mu císař ponechal do života východní polovici hořejších Uher a postoupil jemu v Slezsku opolské a ratibořské knížetství.

Sbor dvanácti císařských vyšetřovatelů a soudců, z nichž byl kardinál Ditrichštein předním sudím, uhledal a odsoudil 238 buď hrubě buď skrovně zavinilých buřičů na Moravě. Mnohým na ohavné utracení odsouzeným daroval Ferdinand II. život; mezi nimi omilostnil Ondřeje Zeitla v ten památný spůsob, aby polovici statku svého propadna, po celý rok v brněnském osadním kostele sv. Jakuba almužnu na chudé sbíral. Některých trestáno žalářem do jejich života, jiných jen do času; jedněm všechno zboží vzato, druhým toliko část jmění do císařské komory pobrána; cenu všech propadlých statků zbojnictva moravského páčili na 3,756.759 tolarů mor., z kteréhož úhrnu císař věrnému panstvu

a duchovním sborům 541.342 tolarů daroval. Ze znamenitých buřičů moravských utraceni jsou jenom dva — uprchlíci, Bedřich Tiefenbach a Václav Bitovský. Tiefenbach stat jest katem v Insbruku na náměstí; Bitovský někdy od buřických stavů neřádně jmenovaný sudí zemský, jehož pilným přičiněním blahoslav. Jan Sarkander 1620 v Olomúci byl umučen, sloužil po Bělohorské bitvě proti císaři pánu ve švédském vojsku; teprva r. 1633 zajali ho císařští v Slezsku a odvezli do Brna, kdež mu kat hlavu srubnul a v železné kleci s židovské brány na výstrahu vyvěsil. — Z omilostnění tolika k smrti odsouzených buřičů moravských lze jest hádati na milosrdné prostředkování biskupa Ditrichšteina.

Za pilné, platné a věrné služby daroval císař Ferdinand II. kardinálu Ditrichšteinovi dvě zděditelná panství Lipník a Hranice, jimiž kacířstvo z Jednoty Bratrské zkalvinělé hýbalo; v samém městě Lipníku míval stolici starosta Bratrů Českých. Mozolnou prací jezuitů obrátil kardinál poddané bludnictvo k víře svaté, po čemž fary řádným katolickým kněžstvem osadil. Dřívější koupí a císařovým darem rozmnoživ znamenité po rodném bratru Maxovi († 1602) zděděné statky, přikoupil panství Kounice Dolní, Vlasatice a jiných dědin: jsa pak od téhož vděčného císaře l. 1623 do stavu říšských knížat dědičně povýšen, ustanovil bratrovce svého Maxu hraběte Ditrichšteina dědicem

knížecího důstojenství a všech statků svých. Ferdinand II. jeho zařízení tak potvrdil, aby hrabě Maxa Ditrichštein po smrti strýčka svého, pak vždy z jeho potomstva nejstarší syn stavu světského knížetem byl a právo měl vkoupiti se do říše k vůli hlasu a stání v sněmovně říšské.

Z štědrého nadělení Hospodinova obětoval vděčný biskup Ditrichštein hojných důchodů i trošku dědin na oslavu Boží k vezdejšímu i věčnému zisku ovčiček svých. Jeho velmi útratná ovšem spasitelná založení a nadání v Mikulově a Lipníku pocházejí z doby po vítězství Bělohorském.

V čest Marie Panny, kterouž vždycky vroucně miloval, postavil kardinál r. 1623 v Mikulově krásnou prvotné podobnou kapli loretánskou, olemoval ji ochozí křížovou či podloubím a zásobil stkvostným posvátným šatstvem a stříbrným nádobím. Asi léta 1634 obstavěna jest tato loretánská kaple chrámem sv. Anny, v němž osm oltářů stávalo; dle úmluvy sloužíval tam v hody Marie Panny a v některý jiný svátek mikulovský probošt nejsv. oběť pod biskupskou čepicí; ale v kapli loretánské měl skoro na každý den někdo z kanovníků mikulovských kadivou mši svatou, o kteréž zpívalo líbezně devět v blankytné roucho oblečených mládenečků „loretánských chovanců“ ze semináře nadaného od kardinála Ditrichšteina poplužním dvorem a úroky. I z daleka putovával zbožný lid do Mikulova, puzen milostmi, jež v loretánské kapli

Pán Ježíš na přímluvu Své Rodičky hojně rozdával. Pro chudé poutníky strojívalo se na zámku v knížecí kuchyni z rozkazu kardinála, jenž jim leckdy sám při jídle sloužil. Z obětí vzácných a bohatých poutníků měla loretánská kaple veliký poklad zlata, stříbra, drahého kamení. S chrámem sv. Anny spojen byl zvláštním vchodem kapucínský klášter, jejž r. 1611 i s kostelíkem kardinál vystavěl. Velební Otcové kapucíni čistili, střežili chrám s kaplí loretánskou a zpovídali poutnictvo. Týž chrám sv. Anny obnovil důkladně a vykrášlil r. 1701 Leopold kníže Ditrichštein. Když pak 14. září 1784 v Mikulově 350 domů vyhořelo, zkažen jest požárem též dotčený chrám s kaplou loretánskou a kapucínský klášer s příslušným kostelíčkem. Zachráněná soška Rodičky Boží z cedroviny udlabaná přenešena jest z loretánské kaple do farního kostela sv. Václava. Kapucíni odešli jinam, ostavivše holé zdi klášterské. Zbytků zříceného chrámu sv. Anny použiv, vystavěl tam r. 1845 František Josef kníže Ditrichštein kostel o dvou oltářích s hrobkou Ditrichšteinskou; posvětil jej 1852 brněnský biskup hrabě Schaaffgotsche (Šafgoč); zakladatel brzo v té hrobce k předkům přiložen jest, usnuv v Pánu 8. července 1854.

Osadní chrám sv. Václava v Mikulově vysadil kardinál Ditrichštein léta 1625 ve sborní, učiniv znamenitou nadaci proboštovi, čtyřem kanovníkům, kostelnímu služebnictvu a mladičkému zpěváctvu.

Poznav v Římě svatého Josefa z Kalasance, zakladatele řádu Otců škol Pobožných (piaristů), měl z toho radost, že údové téhož řádu při skrovné živnosti s velikou láskou a bedlivostí mládež ve svatém náboženství, v bázni Boží a v rozličných užitečných vědách zdělávají a cvičí; protož umyslil opatřiti a oblažiti osadu svou právě jmenovaným novým řádem. Prosivšímu poslal svatý Josef Kalasanský roku 1631 do Mikulova osm podřízenců — tři kněze, mezi nimi starostu jejich Peregrina Tencani, jednoho řeholního žáka (klerika), dva bratry laiky, a dva nováčky. Kardinál odevzdal piaristům starý městský nedávno dobře zřízený špitál a kostel sv. Jana Křtitele s příslušenstvím a s jinými důchody, městu však postavil nový špitálský dům u židovského hřbitova; brzo přikázal piaristskému ústavu seminář loretánských zpěváků s příslušenstvím; a v tom seminářském stavení bydleli zatím piaristé, než jim kolej dostavěna byla. Ještě téhož roku 1631 otevřeli piaristé školy své v Mikulově, do nichž se tolik žáků nahrnulo, že jim učitelé nestačili; pročež vypravil svatý Josef Kalasanský ještě osm hodných synů svých řeholních do Mikulova. Tať byla první osada Otců škol Pobožných nejenom v zemích koruny české, nobrž také v říši německé.

Při městě Lipníku stojí kolej piaristská s kostelem sv. Františka Serafinského. Jejím zakladatelem a nadatelem byl olomúcký biskup František Ditrichštein, kterýž tam vyzdvihl zkoušebnu

a cvičírnu pro nováčky řádu pobožných škol. Bylať hrubá nesnáz s dosíláním piaristů z Vlach na Moravu, jichž tehdy svatý Josef Kalasanský nazbyt neměl; však taky, chtěl-li řád ten na Moravě mnoho dobra zjednati, nemohl dlouho zůstati bez údů a učitelů z domácích plemen, kteříž by se přirozeným domácím jazykem — českým a německým — s lidem a s mládeží dorozuměli. Do nové lipnické zkoušebny a cvičírny uvedeno jest léta 1633 ze Strážnice osm piaristských nováčků s jich pěstounem a učitelem Janem Křtitelem od sv. Thekly. Nadačný list podepsal biskup Ditrichštein 19. října, l. P. 1634.

Od města Mikulova k východu zdvihá se kopec, na němž co rok v první den května měsíce lid náruživě křepčíval a bujné rozpustilosti hovíval. Hříšný ten zvyk zmařil biskup Ditrichštein, postaviv na „tanečním“ kopci kostel sv. Šebestiána mučeníka; temeno kopce spojil s úpatím svatou křížovou cestou o šestnácti kaplích, zakončenou nahoře Božím hrobem. Tanečnímu kopci přezděno „Svatá Hora.“ Za císařování Josefa II. zrušen byl r. 1786 týž kostel a před lidem zamčen.

Stoličného chrámu sv. Václava v Olomúci šetřil biskup Ditrichštein jako zřetelnice očí svých. Chrám ten opatřil a ozdobil novým nábytkem a stříbrným nádobím k slavení služby Boží; obnovil jeho loď; starý sešlý kůr dal však r. 1616 sbořiti a stavěl z základu nový velikolepý bez mála

všechen svým nákladem; poručil také v závěti své dědici, aby na ten kůr či kněžiště až do jeho dostavění ročně 3000 zlatých vydával.

Horlivý katolík Ferdinand II. bažil po tom vždycky, aby z ohledu náboženství byl v jeho říši jeden ovčinec a jeden pastýř; však i jakožto panovník chtěl mermomocí, aby z jeho poddanstva všeliký jedovatý kvas rozkolu a bludu kacířského zmizel, maje výstrahu z protestantských stavů zemských, kteří, rádi úkladů hledíce, lid kramolili a válečných bouřek zdvihali. Za obojí příčinou rozkázal týž císař po bitvě Bělohorské všemu bludařstvu, aby buď do Církve svaté prostředkem vyučování pospíšilo aneb se z jeho zemí vystěhovalo. Biskup Ditrichštein pečoval seč byl o obrácení kacířstva v své rozsáhlé osadě vybraným duchovenstvem; arciť že se v tom úkolu kněží z Tovaryšstva Ježíšova nejhojnějšího požehnání Božího domodlili a dopracovali. Po přísném nařízení císařově vyhnáno jest z olomúckého biskupství mnoho tisíc tvrdošijných zapeklitých Novokřtěnců. Protestantští pastoři a predikanti, kteří napomínáním kardinálových zřízenců pohrdli a v svém kacířství pořád dřepěli, donuceni jsou v třech dnech uprázdniti far katolickým pastýřům a v osmi dnech pod uvarováním ztráty statků a hrdel vyjíti ze země na vždy. Takových ze země vyklizených do léta 1634 jenom 94 napočteno; až do téhož roku 1634 z 150.000 bludníků 110.000 k víře katolické obrá-

ceno a Církvi svaté přidruženo jest bylo. Kacířských kněh množství do městských radních domů snešeno a tam zatím pod zámkem střeženo. By

se lid z nedostatku katolických českých biblí po protestantských bibličkách nesháněl, pobídnul biskup Ditrichštein kapucína kněze Františka Polona k zčeštění Písma svatého a vymahal r. 1634 v Římě

schválení jeho díla. Téhož roku 1634 bylo v olomúckém biskupství 636 rozlehlých osad farních, z nichž jen 257 mělo vlastní své pastýře katolické pro veliký nedostatek kněžstva, ačkoliv již roku 1625 papež Urban VIII. biskupovi dovolil užívati klášterníků k správě duchovní.

Bohuslav Balbin, rodák náš, z Tovaryšstva Ježíšova kněz, nazývá kardinála Ditrichšteina mudrcem a bohoslovcem; věru, řekl pravdu! Kardinál i za stolem doma sedě k jídlu, rád učených mužů rozprávkám a z pobožných knížek čtoucím naslouchal. Pěstování katolickým směrem posvěcené vědy těšilo se vždycky z jeho silné podpory. On rozhojnil knihárnu na hradě Mikulově vzácnými rukopisy, drahými prvotisky jakož i spisy skladatelů cizé národnosti. Předně v prospěch loretánskému semináři vyzdvihl v Mikulově tiskárnu knih. *) — Jemu spisovatelé katoličtí milerádi své práce věnovali, vědouce dojista, že jim pomoci uštědří. Jesuita Baltazar Korder připsal mu skládání sv. Diviše Areopagity, osvětlené poznámkami sv. Maxima a vyložené Pachymerem, a vydal je tiskem r. 1634 v Antorfě. Kardinál maje radost z Obrany katolické víry jezuitou Edmundem Kampianem skládané, požádal jednoho kněze rovněž jezuitu, aby to latinské dílo v němčinu převedl. Ač se pak

*) Z té tiskárny pošel r. 1630 péčí kardinálovou spis: Officia Sanctorum Cathedralis Ecclesiae.

hotový překlad pro jeho důtklivost objednateli nelíbil vesměs, dal jej předce r. 1610 v Brně tlačiti.

Biskup František Ditrichštein byl sám také spisovatelem. Složiv a uveřejniv l. 1606 „Zpovědní Zrcadlo“, rozdal výtisky svým osadníkům; za tuto práci urouhán byl od luteranského pastora dvojím spiskem v Lipsku tlačeným. Z mnohých jeho kazatelských řečí nacházíme troje tištěné: jedno kázaní měl r. 1627 v milostivém letě ve Vídni v chrámě sv. Štěpána; ostatní dvě r. 1628 v Brně v družebnou neděli a ve svátek Navštívení bl. Marie Panny. On sepsal též spasitelná pravidla či spravovnu pro duchovenstvo a pro obecný lid katolický, aby v bázni Boží pořád prospívali. — Roku 1631 dovolil obecný v Římě příčinou víry osazený vyšetřovací soud témuž biskupu Ditrichšteinovi do sedmi příštích let toliko a jen proto, aby kacířských bludů rázněji potírati mohl, čtení kacířských a jiných zapovězených spisů, leč že předce čísti nesmí v knihách Molineových, Machiaveliových a „Soudní Obrany“. Plodem takového čtení byla učená půtka neb hádka o víru s kacířstvem a obrana svatého katolického náboženství; toto skládání své vydal tiskem kardinál při roce 1634. Znám jest také jeho pastýřský list z roku 1635.

Připomínáme některých služeb, jež biskup Ditrichštein císařskému domu v světských a duchovních věcech z lásky po Bělohorském vítězství prokázal.

Léta 1622, ledna měsíce, císař Ferdinand II., odjížděje do Insbruku na své oddavky s vojvodkyní mantovskou Eleonorou, svěřil a ponechal ve Vídni kardinálu Ditrichšteinovi vladařství v Rakousích. Týž dožádaný biskup olomúcký okřtil 8. září 1633 ve Vídni na císařském hradě českého krále Ferdinanda III. z Marie Anny španělské urozeného synáčka Ferdinanda Františka, jemuž kmotrovstvím sloužili dědeček císař Ferdinand II., a nevlastní babička císařová Eleonora. Ferdinand František umřel z neštovic jedenadvacetiletý, jsa korunovaným českým králem. Jeho sestřičku Marii Annu pokřtil také kardinál Ditrichštein 22. prosince 1634 v Zavídeňském Novém městě na hradě, kteráž potom vdána jest španělskému králi Filipovi IV. — Nežli císař Ferdinand II. měsíce května 1636 do Řezna na říšský sněm odjel, stanovil vladařem v Rakousích a v Uhřích syna svého Leopolda, a přidal mu k spoluvladaření pět zkušených rádců, mezi nimiž byl předním kardinál Ditrichštein. Kterýž pobyv k vůli tomu ve Vídni u císařského dvora asi čtvrt léta, vrátil se na Moravu, že nastával sněm zemský.

Meškaje v Brně šel olomúcký biskup František kníže Ditrichštein ráno 15. září t. r. 1636 shlédnout budovu, kterouž stavěl pro jezuitské nováčky; pak se odebral do sněmovny. Mezi obědem přišlo mu nanic a bylo pořád hůř a hůř; nazejtří dal se zaopatřiti a přijal svátosti velmi pobožně. Jak mile kněz do jeho pokoje s Pánem Bohem vstoupil,

vzchopil se biskup, vzpřímil statečnou volí polovičku schřadlého těla na ložci, a roně slzy a vzlykaje vítal Spasitele svého slůvky láskou se chvějícími, že pohnutím srdečním všickni přítomní slzeli a vzdychali. Naposledy měl umírající velekněz trhání žil a křeče. Ostávaje při paměti usnul v Pánu dne 19. září, t. r. 1636, jsa nejstarší v kardinálském sboru. Tělo podle závěti do dřevěné rakve složené a s tou do cínové schrány vsazené převezli do Olomúce a pochovali v hrobce v biskupském či stoličném chrámě sv. Václava, kdež domněním naším radostného vzkříšení očekává.

Bernard Ignác hrabě z Martinic.

Českému národu památným jest den 23. května, léta 1618. Tehdáž byli královští náměstci v Čechách, pánové Jaroslav Bořita z Martinic a Vilém Slavata s tajemníkem Filipem Fabriciem od protestanských stavů na pražském hradě z kanceláře místodržitelství oknem do hlubokého příkopu vyhozeni, poněvadž nad řádným králem svým a nad svatou Církví katolickou zraditi nechtěli. Ač po nich s hradu i stříleno, zachránil jim život Pán Ježíš na přímluvu Své Rodičky Marie Panny, kterouž důvěrně vzývali. Na památku vyzdvihli vděční pánové v témž příkopu dva kamenné jehlance, ozdobené nejsvětějším jmenem Ježíš a přesvatým jmenem Maria.

Jaroslav hrabě z Martinic povznešen jest potom na důstojenství nejvyššího purkrabí pražského. Usnuv v Pánu léta 1649, pochován jest v hlavním chrámu pražském v kapli sv. Ondřeje apoštola jím samým obnovené či v kapli Martinické.

Nade všechny dítky Jaroslava hraběte z Mar-

tinic předčil syn Bernard Ignác, jehož mu první choť Maria Eusebia Šternberkovna urodila.

Bernardovi zušlechťovali srdce a rozum bohabojní rodičové, i jiní učitelové v Čechách, v Bavořích, v Štýrsku a ve Vlaších. K umění mudrckému vedli jsou ho v městě Pasově, k právnickému v Ingolštatě, k božskému v štyrském Hradci a v Římě.

Vrátiv se ze škol do Čech, těžil Bernard hrabě z Martinic nabytou vědomostí a zkušeností svědomitě. K vyšším úřadům rychle povystoupaje, sloužil pilně a věrně Pánu Bohu, králi a národu svému. Již roku 1643 obrán jest za předsedu odvolávacího soudu; léta 1644 stal se nejvyšším sudím, 1648 nejvyšším komorníkem, l. 1650 nejvyšším hofmistrem, pak 7. ledna 1651 nejvyšším purkrabím pražským; tento úřad veleslavný a důležitý zastával doživotně.

Čeští králové, římští císařové Ferdinand III. a Leopold I. uznávali jeho zásluhy a prokazovali mu vděčnost svou. Císař Ferdinand zmocnil jej na to, aby hodných mužů v šlechtický stav povyšoval a jim znaků uděloval. Císař Leopold ozdobil ho vlastníma rukama v arcichrámě pražském léta 1657 rytířským řádem zlatého rouna. Místo těch českých králů položil hrabě Bernard z Martinic dne 8. října 1653 základní kámen nové koleje jezuitské u sv. Klimenta v Praze; tamtéž položil

základ 21. listopadu 1671 ku klášteru sv. Havla, potom r. 1674 ku klášteru panen Voršilek.

Zprvu byl hrabě Bernard z Martinic v svatém manželství s Veronikou Polixenou Šternberkovou; ta když mu léta 1659 umřela, pojal svátostně Zuzanku Polixenu hraběnku Ditrichšteinovou, kteráž ho i přečkala. Mimo několik dcer měl týž hrabě synáčka Ferdinanda Jaroslava; však mu ten jedináček již roku 1643 umřel.

Že byl sám důkladně mnohým potřebným a užitečným věcem vyučen, vážil sobě a podporoval Bernard hrabě Martinic rád jiných osob nad zušlechtěním srdce a rozumu svého bedlivých. Strahovskému klášteru v Praze daroval mnoho knih a vzácných penízů.

Však nejenom samou učeností, ale také pobožností proslul hrabě Bernard z Martinic. Maje z Ducha Svatého dar přesné katolické víry, upřímně ji a horlivě podomácku i veřejně vyznával.

Na úhelním kameni svaté víry založena byla jeho naděje a láska k Bohu a k bližnímu; jeho vroucná uctivost k bl. Marii Panně bez prvotního hříchu počaté a k ostatním Svatým; jeho pokora a milosrdenství.

Svou rodinu a čeleď zval a svolával týž hrabě Bernard den jak den, aby se litanii loretanskou s ním pomodlila. Při jezuitské pražské koleji u sv. Klimenta trvalo tehdy pobožné bratrstvo Zvěstování Marie Panny; hrabě ten přidruživ se

tomuto posvátnému spolku, ostával a ostal jeho údem po čtyřicet let, starostou však třicet let. Bratrstva téhož povinnosti a cvičení svědomitě vykonávaje, přijímal v každý svátek bl. Marie Panny Velebnou Svátost oltářní; účastnil se pobožnosti odbývané na Staroměstském náměstí pod sochou Marie Panny bez prvotního hříchu počaté; spěchal k společnému rozjímání přehořkých muk Páně a umýval chudým nohy v Zelený čtvrtek od toho dne, kteréhož se do bratrstva Zvěstování Marie Panny byl dal, až do skonání svého. V touž dobu dával nábožné spisky, zvlášť o rozličném spůsobu ctění Marie Panny, tisknouti svým nákladem, vytištěné pak rozdal údům bratrstva svrchu jmenovaného; nákladní útratu cenili úhrnem za několik tisíc zlatých.

Když léta 1645 množství svatých ostatků z hradu Karlšteina zpět do Prahy přenešeno bylo, vyzdvihl hrabě Bernard z Martinic v hlavním chrámě sv. Víta v kapli sv. dědice Václava k jejich ctnému přechování oltář „svatých ostatků“ řečený a dal jej ozdobiti krásným malovaným obrazem sv. Jana Nepomuckého. Ačkoliv tehdáž sv. Jan ještě ani za blahoslavence nebyl prohlášen, měl obraz ten za sklem podpis latinský, jenž českému uchu zní: „Blahoslavený Jan Nepomucký“. Vylíčil malíř sv. Jana, an maje hlavu ozářenou, levicí palmu, pravicí knihu drží. Oltář ten ustoupil r. 1721 novému oltáři.

V poutním chrámě Rodičky Boží v Staré Boleslavi dal týž hrabě Bernard veliký či hlavní oltář zdělati, načež do devíti set zlatých nákladu obětoval.

Tento pobožný pán putovával skoro každinkého roku k Bolestné Matce Boží do Bohusudova. Vždycky vezl nebo nesl nějaký obětní dárek přichystaný buď pro Její chrám, buď pro Její služebníčky, kněze z Tovaryšstva Ježíšova. Léta 1654 obětoval dvanáct tolarů; l. 1656 deset korců žita i padesát dukátů, za něž jezuité novou kazatelnu pořídili; r. 1659 daroval zase v oběť padesát korců obilí. Také od něho pochází vzácný dar ostatků z těl svatých mučeníků Magna i Maxima, jakož také mučenic Laureaty a Kolumby v poutnickém chrámě bohosudovském. Ty svaté ostatky byly zdviženy v Římě na hřbitově sv. Cyriaka, potom léta 1676 Bernardu hraběti z Martinic poslány. — Roku 1681 strávil tento pán v bohusudovském klášteříku Boží hod, pondělek a úterek svatodušní zpytováním svého svědomí, pobožným rozjímáním a jinačím duchovním cvičením; příštího léta pak 1682 zaslal v oběť do Bohusudova stkvostnou svátostnici či monstranci.

K pilné prosbě mnoha katolíků z českého panstva i drobné šlechty ustanovil r. 1647 král a císař Ferdinand III., aby české poutniště „Svatá Hora“ nad městem Příbramí s kostelíkem a s milostným obrazem Matičky Boží k rukám Tovaryš-

stva Ježíšova bylo odevzdáno. Milostný ten obraz, totiž sochu Marie Panny s Ježíškem, udlabal dle pověsti první pražský arcibiskup Arnošt z Pardubic z hruškového dříví, že prý podle sošky ve farním kostele kladském. Starý kostelík Svatohorský 22 loktů zdélí, 11 zšíří a 7 zvýší odevzdán jest tedy s milostným obrazem strážcům duchovním z Tovaryšstva Ježíšova. Potom starý zděný oltářík v témž kostelíčku Marianském rozbořen a na jeho místě veliký oltář bl. Marie Panny roku 1655 nákladem nejvyššího purkrabí Bernarda z Martinic zdělán. Nový ten 400 zlatými zpořízený oltář vyhlížel dle Balbínova svědectví takhle: nad stánkem pro Velebnou Svátost pěkného řezbářského díla navrhovala se očím schrána z čilimníkového (ebenového) dřeva i přečistého skla stříbrem stkvostně ozdobená, v kteréž za dne milostná soška Rodičky Boží ctitelům Jejím ku vzývání a k potěšení stávala. Po pravém boku měla sošku sv. Josefa pěstouna s Ježíškem, po levém sv. Jana evangelistu s kalichem; pod těmi byla s jedné strany soška sv. Jáchima, s druhé pak soška sv. Anny; mimo tyto stály tam sošky sv. Ignáce a sv. Františka Xaverského, obou z Tovaryšstva Ježíšova. Nad stánkem Rodičky Boží vznášeli se andělíčkové, podávajíce Ježíškovi a Panence Marii lilie; dva andělé vstavovali své královně na hlavu — velikou zlatem zářící korunu. Krom toho obětoval Bernard hrabě z Martinic na zhotovení kazatelny 130 zlatých a pořídil

varhany. Roku 1658 přistavěl svým nákladem k Svatohorskému kostelíku na východní straně kaplu Navštívení Marie Panny; ta zšíří a zvýší samého kostelíka poutního sluje Martinická kaple. Pak obětoval na oltář Matky Boží Svatohorské čtyry veliké svícny stříbrné. — Svatohorští jezuité měli odpůrců a protivníků, mezi nimiž jeden vznešeného důstojenství jim vlastnického práva k témuž kostelu a k milostnému obrazu upíral. Hrabě Bernard z Martinic, ujav se Tovaryšstva Ježíšova, poradil mu, aby věc svou vzneslo na samého krále českého, pobožného císaře Leopolda I. Kterýž pak to řádně vyšetřiti a rozeznati dav, přisoudil vlastnické právo k Svaté Hoře jezuitům léta 1675. — Týž hrabě putovával čtyřikráte do roka na Svatou Horu nad Příbramí, tam pak modlíval se klečmo i za tuhé zimy přes dvě hodiny pod soškou Rodičky Boží.

Z veliké uctivosti k ctih. matce Marii Elektě od Ježíše 11. ledna 1663 v Pánu zesnulé dal za její duši Bernard hrabě z Martinic 15. ledna v kostele pražských karmelitánek slavnou mši o zpěvu a hudbě sloužiti; téhož dne dala jeho dcera Maria Eliška v příčině Marie Elekty slavnou mši ku poctivosti bl. Marie Panny sloužiti u přítomnosti kardinála Arnošta, pražského arcibiskupa, jenž tam za duši Marie Elekty mši svatou potichu obětoval.

Obec města Slaného byla se Církvi katolické a králi svému Ferdinandu II. zpronevěřila, začež

po bitvě Bělohorské svobod potratila. Její ochranný pán Bernard Ignác hrabě z Martinic sprostil ochuzelé již katolické měšťanstvo všech robot, spokojen s levným úrokem 200 kop mišenských. Na zvelebení téhož města a na rozmnožení v něm i po vůkolí království Božího zásobil lid řeholnictvem a učitelstvem. S chotí svou Veronikou Polixenou založil, postavil a nadal roku 1655 pro františkány klášter a kostel Sv. Trojice při městě Slaném. Potom putoval ze slibu do Vlach do Lorety; tam pobožnost svou vykonav, změřil délku a šířku původního nazaretského domečku bl. Panny Marie. Vrátiv se do Čech, postavil, nadal, zaopatřil hojně vším potřebným kapli bl. Panny Marie zdélí a zšíří kaple Loretánské společně s jmenovanou chotí svou roku 1657 v dotčeném kostele slanském. Do hotového kláštera uvedl zakladatel dne 13. srpna 1662 sbor františkánů v přítomnosti několika osob z panstva českého i arcibiskupa pražského Arnošta, jenž téhož dne kostel ke cti a chvále nejsv. Trojice posvětil. Že pak týž kostel i s klášterem 28. června 1665 vyhořel, obnovil zakladatel téhož roku celý klášter; za následních let rozprostranil a obnovil též kostel Sv. Trojice, a okrášlil jej kopulí a dvěma věžoma, čehož před vyhořením nebylo.

Na kopci mezi městem Slaným a Smečnou postavil rovněž Bernard hrabě z Martinic kapli Božího hrobu, v kteréž by slanští františkáni aspoň v každý pátek, v sobotu, v neděli a ve svátek mši

svatou sloužili. Oltář v té kapli posvětil pražský arcibiskup, kardinál Arnošt hrabě z Harrachu dne 10. srpna 1665. Strážcem kaple býval úd třetího řádu sv. Františka.

Léta 1658 uvedl právě jmenovaný nejvyšší purkrabí do města Slaného velebné Otce pobožných škol, založiv, vystavěv a nadav tam pro ně kolej s kostelem Zasnoubení Marie Panny a s latinskými školami.

Sv. Kajetan vyzdvihl v Římě zvláštní řád pro kněžstvo, kteréž by svatých apoštolů Páně samo upřímně následujíc, ostatní duchovenstvo k horlivosti v katolické víře a v lásce příkladem svým rozněcovalo a touž měrou zmahající se v lidu a v panstvu vlažnost, nevěru a zpustlost života hubilo. Tento misionářský řád potvrzen jest skrze papeže Klimenta VII. léta 1524. Po zemi vlaské i v jiných stranách Evropy bylo od té doby mnoho duší modlitbou a prácí téhož řádu k milosti Boží navráceno a v ní zachováno; v Asii pak drahně pohanů v zemích Indů, Peršanů a jiných divokých národů k víře Kristově obráceno a pokřtěno. Téhož řádu sborové na samou otcovskou Boží prozřetelnost důvěrně spolehajíce, nežádali k stavění svých klášterů a kostelů a k svému obživení ani pozemků ani ročních důchodků, leč cokoliv kdo z vlastního dovtipu a z volné lásky jim obětoval, to brali vděčně. Řád sv. Kajetána zalíbil se pobožnému Bernardovi hraběti z Martinic; pročež umínil nové

štípení, jehož dosaváde v českém království nebylo, do své vlasti přesaditi. Vyprosiv sobě k tomu dovolení jak na pražském arcibiskupu tak na českém králi, pozval do Čech z vlaské země čtyři kněze z řádu sv. Kajetána, totiž Štěpána, Placida, Salvátora a Jana. Sídlo vytknul jim u Prahy za strahovskou bránou ve své zahradě velikánské, kterouž i s kostelíkem Panny Marie Etinkské svým nákladem postaveným léta 1666 dotčenému řádu daroval. Z Prahy začali k Panně Marii Etinkské četní zástupové lidu putovati; těch poutí zúčastňovaly se osoby z přední šlechty české, ba mezi poutníky byl roku 1672 císař Leopold I. K obsluhování kostelíka tohoto ponechav několik řeholních bratrů, přestěhoval se roku 1672 sbor kajetánů k vůli hojnějšímu duchovnímu užitku obyvatelstva do Prahy na Malou stranu a vystavěl sobě tam klášter pomocí Leopolda I. a nejvyššího purkrabího Bernarda hraběte z Martinic. Příslušnou kapli bl. Panny Marie „na poušti“ (Einsiedeln) postavila jim nákladem svým hraběnka Šternberková, Kavkovna z Říčan. Vedle té kaple zdělali pak léta 1691—1717 dobrodinci kajetánům chrám, jenž t. r. 1717 ke cti Panny Marie „od Prozřetelnosti“ posvěcen jest. Z pražského sboru kajetánů vysláno bylo do roku 1723 čtvero blahověstů do východní Indie; říkali jim František Čabelický, Ondřej Panvice, Jan Pieroni a Václav Hložek. Když klášter ten roku 1783 zrušen byl, zamčena jest před lidem

svrchu zmíněná kaple Marie Panny, potom léta 1791 byla za 260 zl. prodána a sbořena.

Z štýrské země přivezl Bernard hrabě z Martinic do Prahy sochu Panny Marie Cellenské a vystavěl pro ni na Karlově prostřed chrámu bl. Panny Marie velkou kaplu s oltářem, kdež 21. června 1676 slavně umístěna jest. Na zachování té kaple odkázal týž hrabě r. 1685 v závěti své tisíc zlatých a na stálé při ní kaplanství dva tisíce zlatých, tak aby tu kaplan týdně dvě mše svaté za zachování cís. rakouského domu sloužil.

Léta 1684, dne 19. června, odevzdal týž hrabě bratrskému sboru františkánskému klášteřík s kostelem Sv. Trojice v ochranném městě svém v Hořovicích, vykázav témuž řeholnictvu dostatečné vychování. Kostel byl teprv 2. srpna 1697 skrze Jana Ignáce Dlouhoveského, biskupa milevitanského, pomocníka pražských arcibiskupů, řádně posvěcen. Před kostelem stojí kaple loretánská.

Často jmenovaný nejvyšší purkrabí Bernard hrabě z Martinic vystavěl asi r. 1684 bratrstvu z řádu sv. Františka Paulanského při kostele Sv. Salvátora na Starém městě pražském západní a jižní křídlo kláštera svým nákladem. Ten klášter pak zrušen jest roku 1784.

Týž hrabě daroval roku 1669 želivskému klášteru zákona premonstrátského šedesát centů železa.

Bernard hrabě z Martinic byl otcem chudého

lidu. Do jeho palácu hrnuli se všickni bez závady, kteréž koliv bída, hlad, zima, nahota mořila. Pomahaje a slouže jim, věřil dojista, že tím samému spasiteli Kristu Pánu pomoc a vděčnou službu činí, dle řeči Jeho nejsvětější: „Amen pravím vám, pokud jste to učinili jednomu z bratří těchto mých nejmenších, mně jste to učinili.“ (Mat. 24, 40.)

Třikrát do téhodne sázel hrabě za stůl v domě svém po třech chudácích: ve středu a v sobotu, aby uctil přesvatou rodinu Páně; v pátek podával jim kleče pokrmu a nápoje ke cti a chvále nejsvětější Trojice, a oni jedli z nádob stříbrných nářadím rovněž stříbrným.

Na jeho svátek těšívali se tuze polonazí a chatrně oblečení: on jich ve výroční den svého narození tolik šatil, kolikátý rok věku jemu ten svátek právě zvěstoval; když tedy načal sedmdesátý rok svého věku, dostalo sedmdesát chudých po novém obleku z rukou jeho.

Staloť se několikrát, že hrabě Bernard, potkav na ulici chudáka bez čepice, svůj klobouk mu na hlavu vstavil, sám pak holohlav odtud postupoval. Jindy svlékl s prstu svého zlatý prsten a daroval jej žebráčkovi; jednou daroval nuzákovi svůj vlastní šat; čemuž se lidé souvěcí nejvíce divili.

Když mu zvěstováno, že naň anděl smrti kývá, zajásal radostí z brzounkého uzření svého Vykupitele: „Veselil jsem se z toho, když mi jest po-

vědíno: Do domu Hospodinova půjdeme!“ (Žalm 121, 1.)

Usnul v Pánu Bernard Ignác hrabě z Martinic 7. ledna 1685. Tělo pochováno v pražském arcichrámě sv. Víta v kapli sv. Ondřeje apoštola vedle jeho otce Jaroslava Bořity.

Maria Maxmiliánka, rozená hraběnka ze Žďáru.

Před dvěma sty lety květlo ve vlasti naší několik výtečných osob panského stavu, kteréž bohabojným příkladným obcováním a milosrdnou štědrotou svaté katolické náboženství v národu zvelebovaly a zbědovanému lidu vezdejší živnosti polehčovaly. Za účastnici jejich horlivé víry, naděje a lásky křesťanské považujeme Marii, dceru Floriána hraběte ze Žďáru a jeho manželky Alžběty, rozené hraběnky z Martinic. Vzáctnou tu milost, že jim Pán Bůh svrchu jmenovanou dcerušku živou zachoval, přičítali vděční rodičové přímluvám Rodičky Boží a sv. Jana Křtitele. Neboť když 8. září 1637 na Hradčanech v Praze narozená jako umrlčina vyhlížela, tehdy vzkázala smutná matka do blizounkého kláštera pro ctihodné bratry kapucíny, z nichž potom jeden kněz, předloživ výminku: „Žiješ-li“ zrozeňátko honem pokřtil. Za příčinou dítěte konala matka s přizvanými kapucíny pobožnost ke cti Marie Panny a sv. Jana Křtitele; do-

říkavše litanii loretánskou, uznamenali a zkusili holčičku Marii opravdu živou! — Brzy potom umřela hraběnka Alžběta; ostavenou dcerušku Marii Žďárskou vychovávala napřed Eva, ovdovělá hraběnka Altheimová; pak o ni pečoval dědeček Jaroslav hrabě z Martinic.

Léta 1652 měla Maria hraběnka ze Žďáru řádné oddavky s Jindřichem hrabětem Slavatou z Chlumu a z Košumberka. Jejich dcera Johanka, dědička po otci léta 1654 zemřelém, zanechala po své smrti statek Košumberk matce Marii Maxmiliánce, kteráž se byla roku 1656 vdala za Františka Hyzrle, svob. p. z Chodův, nejvyššího komorníka nad stříbry, jenž tudíž ve Vídni bydlel u dvoru císařského. Manželka jeho Maria Maxmiliánka hleděla si tam spíš pobožnosti, nežli hlučných radovánek a pochoutek dvorských. Milejší zábavou bylo jí modlení na kolenou, obcování mši svaté, přijímání svátostí a rozdávání almužen. Pročež se ráda vypravila z Vídně do Čech na kladenský hrad, kamž ji nemocný její bratr František hrabě ze Žďáru k sobě pozval.

Nad ložem nemocného visel obraz bl. Marie Panny, dědičná památka po Florianu Jetřichovi hraběti ze Žďáru, který jej v Inomostí, v městě tyrolském, dle tamnějšího svatého obrazu vymalovati dal. Nemocný František uhodnuv, coby sestra ráda měla, daroval jí ten klenot; ona pak odvezla týž obraz Panny Marie na svůj hrad Ko-

šumberk nad městečkem Luží, před kterýmž pak na každý den s čeledí pobožnost konala pod správou kněze misionáře v kapli zámecké. Brzy hlouček domácích ctitelů Rodičky Boží rozmnožen jest čeládkou z panského dvora i chasou z pivováru. Paní Košumberská dala tu kaplu ozdobiti a léta 1665 ke cti Panny Marie bez prvotního hříchu počaté vysvětiti skrze králové-hradeckého biskupa Matouše z Bilenberka.

Následního léta 1666, dne 4. července umřel jí choť František Hyzrle; z jich sňatku pošly jsou dítky Ferdinand a Františka, kteréž také zbožná matka životem přečkala.

Když Maria Maximiliánka podruhé ovdověla, bylo jí teprva 29 let; tu se o její ruku hrabě z Auersperka ucházel; ona pak chtíc sebe všechnu Pánu Bohu k službě oddati, učinila Jemu téhož leta 1666 ve svátek Narození Panny Marie slib vdovské čistoty před svým zpovědníkem jezuitou Mikulášem Kozeliusem.

Poněvadž v tu dobu taky sousedé z městečka Luže k vůli pobožnosti Marianské na Košumberk docházeli, nemohla skrovná kaple zámecká tolik osob již obsahnouti; ba i venku na pavlači a na dvoře bývalo jim těsno. Za tou příčinou vyzdvihla hraběnka Maria pod hradem Košumberkem kostelík na blízkém vršku „na Chlumku“ nad městečkem Luží podle vzoru slavné Staroetinkské kaple v Bavořích. Základní kámen požehnal praž-

ský arcibiskup Matouš z Bilenberka v den Panny Marie Sněžné roku 1668. Nové stavení na Chlumku čerstvě vstávalo: i vzácné, urozené osoby chutě staviva donášely a zedníkům podávaly, jen aby se Matičce Boží zavděčily; nějaká chudá stařenka obětovala poslední své stříbrňáčky na ten stánek Panny Marie! — Výše jmenovaný arcibiskup posvětiv l. 1668 ve svátek Narození Marie Panny dostavěný kostelík, vstupoval s družinou vzácných hostů na hrad Košumberk, skad by milostný obraz Panny Marie na Chlumek přenešen byl. Potom týž obraz ze zámecké kaple vynešen, na slavnostní ověnčený vůz naložen a v posvátném průvodu za zpěvu, hudby a střelby šesti okrášlenými koňmi až pod Chlumek vezen jest. Ztad neslo jej šestero bílým rouchem oděných městských dívek na Chlumek do kostelíka, kdež pak skrze arcibiskupa svěcen a slavnostním kazatelem jezuitou Kozeliusem na velký oltář vystaven byl. Po písni „Tebe Boha chválíme“ obětoval týž arcibiskup mši svatou zpěvmo; svátosti přijalo množství poutníků od vůkolních duchovních pastýřů na Chlumek dovedených; zakladatelka rozdala mnoho svatých písniček a obrázků Panny Marie Chlumecké. Odpoledne slavil arcibiskup nešpor, biřmoval a světil báň na vížku kostelní; pak položil na oltář pěkně vázanou knihu, do níž by se napřed on sám a po něm jiní údové zařízeného bratrstva Narození Panny Marie zapisovali. Toto bratrstvo skládalo

se z 712 údů již léta 1678, kdy od svatého Otce Innocence XI. schváleno a plnomocnými odpustky omilostněno bylo. Tehdáž dala hraběnka Maria svým nákladem příhodnou pobožnou knížku „Nová záře jmena Marianského na vrchu Chlumeckém vzešlá“ v Praze tisknouti a vytištěnou bratrstvo obdařiti. Jistinou pěti set zlatých sjednala to zakladatelka Chlumeckého kostelíka, aby v něm každou středu lužský farář mši svatou sloužil; kostelík ohradila kamennou ochozí, v které stálo osm kaplí (s polovic mešných) s vyobrazením Marianských tajemství. Kamenné schody, po nichž poutnictvo ke kostelíku vzhůru vstoupalo, měly tolik stupňů, kolik zrnek Zdrávasů, a tolik odstavců či odpočinků, kolik zrn Otčenášů na tkaničku k růženci navláčejí. Ježto rok po roce poutnictva na Chlumku pořád a tolik přibývalo, že mu dosavadní z daleké koleje kutnohorské k slavnostem posílaní a na Košumberce přechovávaní jezuité sotva postačovali, založila a nadala zbožná hraběnka Maria při Chlumeckém kostelíku klášteřík (residenci) pro větší počet jezuitů, kterýž by bližší koleji králové-hradecké byl připojen. Prvotným starostou či superiorem téhož dostavěného a roku 1683 posvěceného klášterce ustanoven jest kněz Vojtěch Had z Tovaryšstva Ježíšova. Při tom klášteříku učinila Maria Maxmiliánka nadací 1000 zlatých pro učitele a 5000 zlatých pro žáky, kteříž by se i školním věcem i zpěvu a hudbě

učili, a v Chlumeckém kostelíku knězi u oltáře posluhovali, na kruchtě však zpívali a hráli. V počátcích jazyka latinského a řeckého vycvičení zasíláni bývali do semináře při jezuitské koleji v Hradci Králové. — S hradu Košumberka přestěhovala se zakladatelka Maria roku 1684 do domku, jejž byla sobě u kostelíka Chlumeckého vystavěti dala. Touž dobou bývalo coročně na Chlumku do 20.000 poutníkům svátostmi přisluhováno.

Hraběnka Maria Maxmilianka, zaslíbivši se Pánu Bohu vdovskou čistotou, přestala se nádherně šatiti a ozdobovati, o voňavky a zrcadla dbáti. Své stkvosty od zlata, stříbra, drahého kamení zanesla v oběť do kostelíka Chlumeckého, jejž ,opatřila i zásobila stříbrným nádobím, svátostnicí (monštrancí), kalichy, lampami, rouchy, k jichž ušití aneb vyšívání ráda svou rukou napomahala. Pokud jí lzelo, bývala den jak den na několika mších svatých, slzy roníc. Vždycky v neděli a ve svátek chodila k svaté zpovědi a k svatému přijímání. Neminul ani jediný den, za něhož by dle řádu a spůsobu sv. Ignáce z Lojoly o božských a spasitelných věcech nebyla vroucně rozjímala. Jsouc hned z mládí neduživa, krotila předce tělo své prodloužilým modlením na kolenou, lačněním a tuhým ostříháním církevního postu; do vůkolních kostelů, ba až do chrudimského chrámu Sv Salvátora pěšky putovávala. Suché lámání,

kteréž ji mnoho let trýznilo, snášela trpělivě, vůli svou srovnávajíc s nejsvětější vůlí Otce nebeského. Tato chudých a nemocných lidí laskavá matka navštěvovala jich a potěšovala; nohy jim umývala; léků, pokrmů a oděvu poskytovala; umrlým pak slušného církevního pochování ustrojovala. Chudým dítkám knížky a šaty, poutníkům svaté obrázky a růžence rozdávala. S poddaným lidem vždycky milostivě zacházela; témuž před svým zesnutím všechny dluhy odpustila; štědře na domácí své služebnictvo pamatovala.

K větší cti a chvále Boží a k hojnějšímu duševnímu užitku pořád valnějšího poutnictva umínila posléz horlivá paní těsný již kostelík Marie Panny na Chlumku nahraditi prostranným chrámem. Jakmilitně tedy milostný obraz do kaple sv. Jana Křtitele v jezuitském klášterci upravené přendán jest, poručila měsíce května, roku 1690, aby onen kostelík sbořili a nový volný chrám Panny Marie na Chlumku stavěti počali. Však se dostavění jeho paní zakladatelka nedočkala! Tuze onemocněvši, bez ustání se modlila a tři božské ctnosti vzbuzovala. Vyznavši slavně svou víru katolickou a přijavši nábožně svátosti, usnula Maria Maxmiliánka v Pánu téhož léta 1690, v 17. den října měsíce, v tu přesvatou chvíli, když kněz mezi mší svatou za ni obětovanou Velebnou Svátost pod spůsobou chleba pozdvihoval. Ačkoliv pokorná hraběnka nikterak nechtěla, by se jí o pohřbu zvláštní čest

dála, měla předce slavný pohřeb, jemuž 29 přespolních kněží rádo obcovalo. Jezuité pochovali zatím tělo pobožné dobrodějky ve svém klášteříku v kapli sv. Jana Křtitele, jejž po Panně Marii tuze ctila.

Dostavěný a upravený chrám Páně na Chlumku byl z dovolení pražského arcibiskupa Jana hraběte Breunera skrze starostu jezuitského klášterce kněze Viléma Fröhlicha v den 2. července, léta 1696 ke cti Narození bl. Marie Panny požehnán. Po slavném nešpoře v svatvečer Narození Marie Panny přenesli jezuité milostný obraz z kaple sv. Jana Křtitele do nového chrámu, kamž potom roku 1698 i tělo zakladatelky paní Marie Maxmiliánky přendáno a tu pochováno v hrobce nákladné. Poutníků, kteříž v tom chrámě za celý rok 1773 svátosti přijali, 49.000 napočteno. Po zrušení jezuitského řádu vytknut jest chrám ten roku 1781 za farní kostel lužské osadě. *)

---

*) Viz: „Památnosti chrámu Páně na Chlumku", jež dle původních listin sestavil p. Alojz Brychta, farář rychmburský, a naším „Blahověstem" roku 1878 uveřejnil.

Jan Jindřich Proks.

V Litomyšli, v starožitném městě českém, bydlel vůbec vážený soused Zachariáš Bohumil Proks s Annou chotí svou. Tomuto manželstvu narodil se z Božího daru synáček Jan v den 2. ledna, roku 1633.

Nad Jeníčkem Proksem tuze bděl jeho anděl strážce. Tehdejší paní na Litomyšli, panna Febronia Helenka, šlechtična z Pernšteina, dostala smutné návěští o mnohých lidech poddaných v samém městě Litomyšli i ve vsích příslušných. Z těch totiž jedni, katolíci na oko, v pokoutních schůzkách kacířskému bludu svých předků, zkalvinělých Českých bratrů, šeredně obcovali; ježto druzí na vojsko švédské do Čech vtrhlé spolehajíce, bez ostychu své kacířství pronášeli. Svědomitá paní litomyšlská obávajíc se věčného zatracení poddanstva, umínila vlídným poučováním přikloniti bludných duší k návratu do katolické Církve. Nato poradil jest panně Febronii Pernšteinské olomúcký biskup, kardinál František kníže Ditrichštein, aby

založila v Litomyšli kolej piaristům či duchovním Otcům z řádu Pobožných škol; ti že katolickým vychováváním mládeže znenáhla i na kacířské rodiče blaze působiti budou.

Na hoře Olivetské nad městem Litomyšlí stával druhdy premonstrátský klášter s biskupským chrámem bl. Marie Panny a s kostelem sv. Klimenta. Tam poblíž hradu či panského zámku vyzdvižen jest pro piaristy chrám Panny Marie s kolejí. Febronia Helenka učinila nadání roku 1640; základní kámen koleje požehnal pražský arcibiskup, kardinál Arnošt Vojtěch 30. května 1641. Starosta vznikající koleje, kněz Alexander Novary, dřívější podstarosta piaristské koleje v moravském městě Lipníku, bydlel s knězem Františkem a služebným bratrem Michalem prozatím v samém městě litomyšlském. Když po dvou letech část koleje dostavěna a k obývání upravena jest, přestěhovali se do ní piaristé z dolejšího města dne 14. června, léta 1643. Na večer téhož dne uctěni jsou v novém bydle návštěvou děkanů, litomyšlského Emila Ciby a vysokomýtského Rudolfa Matheidesa, též zámeckého lékaře a zednického mistra jejich koleje. Z přátelského hovoření vyburcovala je hrozná zpráva, že do města Litomyšle dílec vojska švédského od Chrudimě přitrhnul. Dychánku podařilo se uteci z ohrady města dveřmi klášterské zahrady. Z dola z města utíkalo mnoho lidí nahoru k piaristské koleji; těch Švédové stí-

hali, jímali, obírali, svlékali! Nazejtří (15. června) přivedl Leonard Torstenson do Litomyšle čerstvých 18.000 Švédů, kteří tam hned po svém obyčeji hospodařiti počali. Buď téhož dne zrána, buď včera pod večer vyskytl se před piaristskou kolejí nahoře dotčený, již desítiletý Jan, synáček Proksy, hospodáře městského; po chlapečkovi hnalo se několik švédských vojáků. V tom stojí u hošíka mládenec tváře stkvoucí, bere ho za ruku, vede do koleje a skrývá kdes mezi stavivem tam složeným, řka: „Ostaň zde, až pro tebe přijdu!“ — Ačkoli Švédové kolej vydrancovali a všechno prošťárali, předce pacholíčka nenašli. Odpoledne 16. června vyklidilo se vojsko nepřátelské z Litomyšle, táhnouc na Moravu. Výše zmíněný mládenec hladem, žízní a úzkostí zmořeného hošíka ze skrýše vyvedl a zmizel; chlapec vrátil se k rodičům tuze pro něho bědujícím a plačícím. — Co živ měl Jan Proks toho stkvoucího mládence za svého anděla strážce; obraz téhož příběhu pověšen v litomyšlské koleji s latinským nápisem. *)

Jan Jindřich Proks z domácích latinských škol vyšed, odebral se do Prahy na obecné učení. Tam co žák lékařského umění trvaje, obětoval roku 1657 po rodičích zděděnou v Litomyšli zahradu k piaristské koleji, v kteréž někdy divným Božím spůsobením zachráněn byl.

*) Proxam de manibus Gothico rapit Angelus hosti, Persvadetque Piis quaerere tuta Scholis 1643.

Pro srdečnou lásku, jakouž Jan Proks k Marii Panně bez prvotného hříchu počaté měl a objevoval, vychvátil ho kdys Pán Ježíš z hrdla náhlé smrti. Za noci leže Proks na posteli, četl v pobožné knížce a usnul; vedle stála na židličce hořící vosková svíce, kterouž se lněný šat na něm zňal a shořel; než jemu samému a pobožné knížce plamen pranic neuškodil!

Roku 1660 prohlášen jest Jan Jindřich Proks na obecném učení pražském za doktora lékařství, pak i za mistra libomudrctví. Léta 1675, dne 20. dubna vyvolen byl týž za rektora či starostu obecného učení pražského; načež roku 1689, dne 17. prosince týmž slavným úřadem poctěn jest. On byl také přísežným zemským lékařem v království Českém.

Znamenitého muže tohoto provázely údolím slzavým dvě bohumilé družičky, katolická víra a láska k bližnímu. Již jsme tu první při něm poznali; všimněmež si tedy jeho lásky.

Dvěma chudým sborům řeholním v Praze poskytoval zdarma své služby lékařské, a na každý týden obětoval jim z měšce svého po říšském tolaru. Chudým lidem rozdal den jak den říšský tolar. Ke cti svatých apoštolů daroval všedně dvanácti žebráčkům po penízi. Ježíškovi na oslavu a k uctění Panenky Marie a sv. Josefa, pěstouna Páně, obštědřoval denně hojnou almužnou tři nouzí hnětené osoby, totiž chlapečka, ženskou a muže.

Svým nákladem choval a živil několik chudobných študentů; z nedostatku peněz před skonáním života vezdejšího sňal s hrdla svého zlatý řetěz, prodal jej a strženými penězi pomohl těm nuzným žáčkům.

Věrný syn katolické Církve a otec chudiny Jan Jindřich Proks usnul v Pánu asi léta 1690.

Jan Ignác Dlouhoveský z Dlouhé Vsi.

Slavný tento vlastenec náš rytířského rodu uzřel světlo světa léta Páně 1638. Otec jeho slul Jindřich Jan, matka však Juliána Fremutová z Tropčic.

Svátostí křtu posloužil dítěti jezuita, kněz misionář Albrecht (Albert) Chanovský z Dlouhé Vsi, domněním svatý muž, jenž i předpověděl, že z pacholete bude velekněz.

Ledva bylo po tom svatém křtu asi patnáct neděl prošlo, onemocněl Jeníček ze zanícení mozku. Když lékařská nemoc nestačila, zavezli ho smutní rodičové do Staré Boleslavi a poručili jej Panence Marii v mateřskou ochranu. Pán Ježíš přímluvu Své Rodičky-Panny vyslyšev, uzdravil tam pacholíčka.

Devítiletého postavili před arcibiskupa pražského, kardinála Vojtěcha hraběte Harracha, a ten ho vzal k sobě za panoška.

Jan Dlouhoveský trval čtrnácte let v jezuitských školach u sv. Bartoloměje v Praze, počemž na kněžství posvěcen jest.

Od několika let měl Dlouhoveský soužení s levou nohou a předce ji zanedbával, až kdy jsa novotný kněz toutéž vládnouti nemohl. Lékařové, u nichž teď teprv rady hledal, odpověděli mu, řkouce: „Neduh jest zastaralý, tuk v kosti vyschl, noha svadla, není pomoci!“ Vida sebe od mdlých člověků opuštěna, počal kněz mocně doufati v Pána Boha. Tehdy připověděl a slíbil putovati do Staré Boleslavi k sv. dědici Václavu, tam sloužiti mši svatou a jinačí bohumilé skutky vykonati. Hnedličko ucítil nohu jako omladlou; splniv slib, zkusil touž levou nohu k dokonalému zdraví vyspělou a navrácenou! Z vděčnosti zavěsil v Boleslavi v chrámě sv. dědice památní desku léta 1662. Brzy potom přidružil ho sobě sbor kanovníků boleslavských.

V tu dobu konal pastýřský úřad při děkanském kostele Nanebevzetí Marie Panny v Brodě Německém Petr Sajdenek, kanovník lateranský sv. Augustina. Po něm obrán jest za pastýře osady brodské náš Jan Ignác Dlouhoveský, bakalář, kanovník staroboleslavský a protonotář apoštolský. Děkanoval z roka 1665 do roka 1667. Dotčeného léta 1665 počal mor v Brodě Německém zle řáditi. S děkanem Dlouhoveským vzývala obec městská Marii Pannu, Uzdravení nemocných, za mocnou přímluvu u Pána Ježíše. Mnozí morem uchvácení — mezi nimi děkan Dlouhoveský — kdož se byli Panně zaslíbili, mimo naději lékařů ozdraveli. Na památku obětovalo vděčné měšťanstvo

s pastýřem svým roku 1666 slibní desku do chrámu Matky Boží v Staré Boleslavi; tu desku zdobil obraz král. města Brodu a nápis s podpisem téhož děkana.

Jan Ignác Dlouhoveský uveden jest roku 1667, asi měsíce října, v obroč při chrámu Matky Boží před Týnem v Praze. Následního léta 1668 přestěhoval se na hrad pražský jako kanovník arcichrámu sv. Víta. Roku 1670 byl kanovnictvu kostela Vyšehradského přidružen. Když se stal děkanem u sv. Apolináře na Novém městě pražském, vyzdvihl v témž kostele oltář Boleslavské Matky Boží a dal před ním tělo své osmašedesátileté v Pánu usnulé matky Juliány pochovati.

Léta 1674 zvolen jest kanovník Dlouhoveský za probošta hlavního chrámu pražského, r. 1678 za kanovníka při kostele litoměřickém.

Důstojenstvím pořád výš a výše povznášený pán nezapomenul na své někdejší ovčičky. Obec města Brodu Německého hynula tehdy častým požárem. Léta 1626 bylo v témž městě 97 domů ohněm zkaženo, při čemž 14 osob uhořelo a se zadusilo; léta 1662 vyhořelo tam 85 domů se špitálem a kostelíkem sv. Kateřiny, panny a mučenice. Po třetím zhoubném ohni roku 1676 poručila obec město své důvěrně sv. Floriánu v milostivou ochranu a zavázala sebe i budoucí slibem zvláštní coroční pobožnosti Jemu na počest. Příštího léta 1677 přijel z Prahy do Brodu probošt

Dlouhoveský a zavítal k svému někdy stádečku s přežádoucím darem — s ostatky sv. mučeníka Floriana, věnovanými osadnímu děkanskému chrámu Nanebevzetí Marie Panny.

O knězi Janu Dlouhoveském utkvělo záhy dobré domnění v srdci českého národu; jehož tlumač Tomáš Pešina, děkan Svatovítské kapitoly pražské, vychválil ho v spisu svém (Phosphor. Septicorn.) roku 1673 tištěném takto: „Jméno Jana Ignáce Dlouhoveského jest pro jeho pobožnost, učenost a horlivost v rozmahání cti a chvály Boží velmi rozhlášeno a proslaveno; i k jiným tuze příkladným ctnostem jeho obrací lid zrak svůj, zvlášť k jeho jemným, ušlechtilým mravům a spůsobům, k jeho pokoře, tichosti, líbezné a srdečné řeči a k nevinnému jeho obcování; každý ho miluje, vzáctný i sprostý.“

Dlouhoveský byl pilný, mocný, oblíbený kazatel český a sedával rád ve zpovědnicích. Není tedy divu, že si jej pražský arcibiskup Jan Bedřich hrabě Valdštein za pomocného biskupa vybral. Papež Innocent XI. nazval Jana Ignáce Dlouhoveského biskupem Milevitanským, po čemž ho svrchu jmenovaný arcibiskup roku 1679 dne 11. června v arcichrámě českém slavně na biskupství posvětil.

Zželelo se arcibiskupovi Valdšteinovi světských farářů a kaplanů, kteříž, buď mnohým věkem sešlí, buď neduhem a mrzáctvím sklíčení, ustáti museli v vzdělávání vinice Páně, anižby sobě byli mohli

čeho nahospodařiti a přispořiti. Za touž příčinou požádal 18. listopadu 1676 od veškerého svého duchovenstva příspěvků k založení a vyzdvižení ústavu, v němž by takové kněžstvo bez starosti o vezdejší bydlo a v pokoji tím bedlivěji a vroucněji Pánu Bohu sloužilo a ten ostatek života utěšeně strávilo. Probošta Jana Dlouhoveského nazvati lze spoluzakladatelem. On postavil r. 1679 na Novém městě pražském v Slupích svým nákladem kostel, jejž s příležící kaplou (sv. Jana před branou latin.) dne 22. června 1681 ke cti Bolestné Marie Panny posvětil. Při tom kostele vystavěl dům pro kněze vysloužilce a nadal ústav 10.000 zlatými, též vinicí a svou hojnou, spasitelnou knihárnou. Jsa dobře zařízen, kvetl ústav milo zprvu tam v Slupích, pak ve větším někdy talmberském domě na Malém Karlově náměstí, jemuž r. 1732 krásný kostel sv. Karla Bor. slavným mistrem J. Dienzenhofrem přistavěn byl. Výborné založení na rozkaz Josefa II. r. 1784 zrušeno, stavení pak ve vojárnu přeměněno.

Nedaleko měst Strakonic a Volyně stojí vesnice a pustá tvrz Kraselov, na níž jedna větev rytířů z Dlouhé Vsi za pradávna seděla a po ní příjmení Kraselovských sobě oblíbila a přivlastnila. Potom přešel Kraselov v cizí držení, až jej s jinými dědinami v sousedstvu léta 1679 světicí biskup Jan Dlouhoveský koupil. Ve vsi Kraselově zdvihá se starožitný osadní kostel sv. Vavřince mučeníka; v něm jest hrobka pánů Chanovských

Kraselovských z Dlouhé Vsi a skříně znamenitá, v které náš Karel IV. ostatků svatých do Čech přivezl. Ku kostelu osadnímu v Kraselově mají zření své sousedé ze vsi Lhoty; asi čtvrt hodiny cesty odtud na východ kyne s pahorku lesem porostlého poutníkům roztomilý chrám sv. Anny, báby Páně. Vystavěl jej a posvětil r. 1682 kraselovský pán, světící biskup Dlouhoveský. Putovali tam a putují ke cti sv. Anny, jejíž sochu dotčený biskup v novém chrámě k uctění vystavil. Sochu vzal darem od svého přítele Jana Františka svob. p. z Talmberka, kanovníka v Praze u sv. Víta, děkana u sv. Apolináře, jenž ji v tomto kostele téhož světce od r. 1669 v Praze choval. Dle pověsti ctil tutéž sochu sv. Anny sv. opat, dědic český Prokop, po jehož usnutí ostávala prý dědičným pokladem rodu talmberského. V závěti roku 1700 založil biskup Dlouhoveský při tom poutnickém chrámě sv. Anny stálé kaplanství jistinou 5000 zlatých; kaplan aby ročně 170 mší svatých za rodinu Dlouhoveských sloužil a leckdy krasilovskému faráři na vinici Páně pomahal.

Na důvod vroucné uctivosti k sv. českým dědicům a jemné laskavosti k bližním, jakouž biskup Dlouhoveský ve svém srdci přechovával, budiž nížepsaný příkladek navrhnut. Maurus Roučka, opat benediktinského kláštera sv. Mikuláše v Starém městě pražském, objednal u slovútného malíře Lišky obrazů na plátně pro veliký oltář, jejž po-

tom v klášterském chrámě sv. Mikuláše r. 1710 vnově vzdělal. Přední obraz navrhoval očím sv. Mikuláše biskupa. Na vedlejším obraze téhož oltáře vylíčil malíř sv. Beneše, zakladatele řádu po něm nazývaného, v slávě prostřed andělů; pod sv. Benešem vymaloval sv. apoštoly slovanských národů Cyrilla a Methoděje, též sv. Volfganga, sv. Vojtěcha i patero sv. bratrů mučeníků, jakož i našeho sv. Prokopa a bl. Vintíře. S ochuzelým klášterem útrpnost maje, zaplatil biskup Dlouhoveský sám malíři a poslal ten vedlejší obraz v den sv. Maura r. 1693 jmenovanému opatu vázaného k svátku.

Jan Ignác Dlouhoveský, kněz příkladného, vzorného obcování, horlivý kazatel a zpovědník, rozmahal také písemným dílem svým Boží království. Skládal totiž a vydával tiskem prostomilé spisky české, jimiž městský a selský lid i šlechtu domácí v katolické víře tvrdil a k milování Boha i svatých Jeho miláčků podněcoval. Tiskem zobecněla jeho řeč o dvanáctiletém Ježíškovi v chrámě jerusalemském (r. 1672); vítání kutnohorského lidu do Prahy k hrobu sv. dědice Václava připutovavšího (1673); řeč na památku l. 1669 v Pánu zesnulého strahovského opata Vincence; v Praze vydal r. 1676 písně a modlitby co lék ochranný proti morové ráně a všelikému nakažení jak duchovnímu tak tělesnímu.

Skládáním a na světlo vyváděním spisečků o

pravém spůsobu ctění Marie Panny, též příhodných písní a zpráv o Jejích obrazích v Staré Boleslavi, v Tejnici (1678) a v Klatovech (1690) proslulých, vstavil Dlouhoveský krásných, libě vonících věnečků na hlavu nebes královně, Rodičce Boží, matičce naší. Sám název těch spisků objevuje jemnou srdce jeho citelnost a pobožnost; hle, tu léta 1670 vytištěnou knížku modliteb a písní k boleslavské Marii Panně bylť on tak nadepsal: „Požehnané pole, na kterémžto švitorný podletní jarní ptáček skřivánek se proletuje... a sobě nad kostelem Rodičky Boží v Staré Boleslavi vesele a radostně prozpěvuje.“ Jinými spisky rovněž k obecnému užitku tlačenými uctil Jan Dlouhoveský Čtrnáct svatých Pomocníků, sv. Františka Xaverského, sv. Isidora, přednější ochránce a dědice České země, jakož i ty světce a světice Boží, jichž těla a ostatky hlavní chrám na hradě pražském ctně chová.

Jsa horoucným ctitelem sv. Jana Nepomuckého, spustil se Dlouhoveský na vypsání všeho života téhož světce roku 1668 latinským jazykem. Hotový rukopis poslal r. 1670 Bohuslavu Balbinovi, knězi z Tovaryšstva Ježíšova, jenž s touž prácí se obíral. Dílo Dlouhoveského sloužilo Balbinovi a týmž i ostatním pobožným spisovatelům života sv. Jana Nepomuckého až do nedávna za vzor, z něhož neradi očí spouštěli. Potom roku 1680 vydal týž Dlouhoveský v Praze tiskem ně-

mecky složený spis svůj o životě a umučení sv. Jana Nepomuckého, věnovaný a připsaný Eleonoře Magdaleně Teresii, císařovně a královně české. — Téhož roku 1680 v den 16. května dal tento světicí biskup v přítomnosti císaře Leopolda I., krále českého, v pražském arcichrámě nad hrobem mučeníka Jana Nepomuckého svým nákladem postaviti pomník, ozdobený obrazci a nápisy, které důležitých dějů z Jeho života líčily a vyjadřovaly. Rovněž dbal Dlouhoveský o to všemožně, aby Jan Nepomucký v Římě od sv. Otce za svatého mučeníka uznán byl a slavně prohlášen. Přichystal též k tisku tlustou knihu, v níž bylo zaznamenáno a popsáno mnoho divů v příčině téhož našeho umučeného vlastence; avšak smrtí předstižený biskup k vydání spisu nedospěl.

Víru, naději a lásku svou osvědčoval Dlouhoveský také tím, že co děkan v Brodě sám poutníky do Staré Boleslavi vodil, potom však jako velekněz rád poutnických chrámů navštěvoval a v nich mše svaté sloužíval.

Světicí biskup Jan Ignác Dlouhoveský z Dlouhé Vsi, probošt hlavního chrámu pražského, odkázav k témuž chrámu na zádušní mši svatou tisíc zlatých, usnul svátostmi řádně zaopatřen v Pánu 10. ledna, roku 1701. Tělo jeho pochováno v arcichrámě pražském před kaplou Šternberkskou; neboť byl za to poprosil, aby odpočívalo blíž hrobu sv. Jana Nepomuckého.

Tomáš Draský.

Léta Páně 1791, dne 4. listopadu narodil se Tomáš Draský v Praze na mlýně otcově, kdež se pak mlynářskému řemeslu vyučil. Potom když mu líční kolo palec u levičky utrhlo, nechal Tomášek mlynářství a začal choditi do latinských škol. Bohosloví doštudovav, poprosil za svěcení na kněžství; touž svátostí omilostněn byl v Praze 13. dubna, roku 1814.

V Jincích u Hořovic pokaplanovav, uveden jest Tomáš Draský léta 1815 v úřad osadního kněze při chrámu Svaté Trojice ve vsi Hluboši u města Příbrami. Tehdáž vzal podíl otcovský. Chtěje vždy bez hospodyně ostati a všechen čas sloužením Pánu Bohu a drahým duším stráviti, přenechal příslušné k obroči pole, luka, zahradu domácímu učiteli Matouškovi k užívání; začež od něho dostával stravu v hrnci, jejž s příbytku svého oknem spouštěl a vytahoval.

Krom několika zatvrzelců, jež pastýřská horlivost Draského hnětla, ctili ho a milovali dušníci; mládež takřka visela na něm všecka srdcem svým. Ve škole, kamž častokráte do téhodne chodíval, učil tento řádný kněz milé dítky svatému náboženství prostě, moudře a srdečně; jeho řeč se mysli a citelnosti žákovstva mocně chápala, že se mu samo chutě k zkoušení nabízelo. V pátek odpoledne ve tři hodiny pamatoval ve škole s dítkami modlitbou na umučení Pána Ježíše pobožně a vroucně, div očí na něm nenechaly! Pro pilné, mravné žáky a žačky vymínil sobě v zahradě kněžské učiteli k užívání postoupené několik štěpů, s nichž tyto hodné dítky v jeho přítomnosti ovoce sklízely.

Pastýř Tomáš Draský působil blaze v dospívajícím a vyspělém osadnictvu jak slovem Božím s kazatelny tak svým příkladným životem. S placením štoly nelámal sobě lid hlavy; spravilť to holub, stačilo kuře; kdo chtěl platiti penězi, dal podle své libosti; oč kněz ten mimo nadání více dostal, to ihned vrátil.

Týž duchovní otec navštiviv nemocných a uznamenav, by nouzi třeli, nechával u nich peněz na přilepšenou; pakli sobě chorý chuďas krmě přistrojiti nemohl, dal pastýř pro něho uvařiti jídla u hodného učitele; leckterý nuzák dostal i vína od něho k zotavení svému. V zimě samý ve-

čer nosíval kněz Tomáš rozštípaných polen do chyšek chudobných, opuštěných chorobců a mrzáků a zatápěl jim.

Dary Ducha Svatého těžil Draský svědomitě na oslavu Boží, ke cti Marie Panny a ku spasitelnému vzdělání svých bližních. Uměje mluviti jedenácterým jazykem, přeložil z původních řečí v český jazyk Písmo svaté a dal to své dílo v Praze vytisknouti; také vydal tiskem Žaltář Davida krále i Obraz království Božího vyrytý skrze Isaiáše proroka. On byl též znamenitým varhaníkem a skladatelem kostelních hudebnin. Figuralní mši (do C), kterouž on složil, provozovali poprvé roku 1832 na Svaté Hoře o stoleté památce korunování tamnější milostné sochy Marie Panny; taky od něho pochází pastýřská mše (do C-dur), několiko čísel hudebnin k některým částkám či kusům mše svaté, k padesátému žalmu a k dvěma církevním písním o Rodičce Boží.

Pod večer bez mála každého dne dopřál sobě procházky kolem kostela a hřbitova; při tom se pobožně modlil a zpíval. Vždycky v sobotu a v úterek za pohody též nehody putovával na Svatou Horu do dvou hodin od Hluboše vzdálenou, kdež pak buď kajicníků zpovídal, buď na varhany hrál, anebo se modlil. Po cestě odbýval nábožně duchovních hodin.

Přišed kdysi z svatohorské pouti nastuzen domů do Hluboše, rozstonal se na hlavničku a usnul tam v Pánu dne 8. února, roku 1843. Osadníci a vůkolní lidé nazývají ho knězem svatým.*)

*) S týmž velebným Otcem obeznámil nás jeho vděčný žák p. Alojs Kulhánek, kasír v městě Příbrami.

DODATKY K I. DÍLU.

I.

Bl. Anežka.

Poctu služebnici Boží Anežce Přemyslovně či Anežce České u nás z pradávna činěnou potvrdil sv. Otec Pius IX. dne 3. prosince, l. P. 1874, a svolil, aby se ve veřejné bohoslužbě a v hodinách duchovenstva památka Blahoslavené Anežky v den druhý března měsíce výročně konati směla. Církevní slavnost Bl. Anežky konala se v církevním Českém úkrají poprvé dne 2. března, l. P. 1876. — Blahoslavená Anežko, pros za nás Boha!

II.

Odpustkový list

Arnošta z Pardubic, prvního arcibiskupa pražského.

„Známo činím všem, kdož tento list budou čísti aneb slyšeti, že já Arnošt, svatého pražského kostela arcibiskup první, mezi hříšnými nejhříšnější, ne v noci, ale ve dne, ne soukromě ani tajně, ale když jsem s jinými stál zjevně, nikoliv pomaten smyslem, nobrž za zdravého rozumu, ne dřímaje, ale bdě, vdole psaný div hrozný a mně velmi hořký viděl jsem takový: Když jsem byl v Kladště, do školy chodě při osadním kostele, jejž křižovníci špitální sv. Jana Jerusalemského spravují, tu některý den (za to mám, že bylo v sobotu), když jsem byl při nešpoře, stoje mezi jinými žáčky a pacholaty v kůru až do skonání nešpora, když mezi Magnifikat aneb po samém nešpoře kterási antifona (mním že „Zdrávas Královno,“ čili jiná, toho se nemohu dobře upamatovati) zpívána byla: událo se mi pohleděti na obraz, který stál na veli-

kém oltáři bl. Panny Marie; toť hned a znáhla tvář obrazu velebné Panny a Matky Boží Marie velmi hněvivě se ode mne odvrátila, a tak zádama neb hřbetem ten obraz se ke mně obrátil. Toho jsem já se velmi ulekl a změnil jsem se na své mysli, a stál jsem jakoby zmámený a hromem omráčený; a že to dlouho netrvalo, zpamatoval jsem se některak; i hrozno mně bylo na zadní stranu toho obrazu patřiti, jenž se mi zdál zmazaný, plesnivý a zedraný, ježto té ohyzdy nemohu slovy vyjádřiti. A jsa v tom zármutku a v hořkosti mysli, vzhlédl jsem k obrazu a počal jsem tu blahoslavenou Pannu prositi, aby se ráčila nade mnou slitovati a obličej svůj ke mně obrátiti. A tak v té žalosti a úzkosti modlitbu čině, pohleděl jsem na obraz Syna jejího, kteréhož chovala na rukou, chtěje zvěděti, zdali se také Ježíš Kristus ode mne tváří Svou odvrátil. I uzřev, že ode mne neodvrátil tváře Své, cítil jsem z toho v srdci nějakého potěšení; a tak jsem přece ustavičně trval v modlitbě své, kterouž jsem činil k té slavné Panně, prose, aby ráčila tvář svou ke mně obrátiti. A když jsem v té modlitbě chvíli trval, toť znenáhla a jakoby nerada svůj obličej zase ke mně obrátila v té tvářnosti, jakž jsem ji prvé, než se na mne rozhoršila, vídal. To když se stalo, krátké učinil jsem poděkování té velebné Panně. Když bylo na kůru pění dokonáno, odcházel jsem s jinými žáčky do školy, nižádnému nic o tom divu

neříkaje, pro veliký stud boje se, abych tak hříšný od nich nebyl seznán; neboť jsem se zevnitř dobrý ukazoval, ale vnitř a soukromě jsem vždycky přehříšný byl jak myšlením tak skutkem, tehdy až dosavád.

Po takovém divu po několiku měsících šel jsem z Kladska do Broumova, odtud tři míle, a tam jsem drahně času pobyl, nevzav odpuštění ani jaké poctivosti učiniv svrchu dotčenému obrazu blahoslavené Panny Marie. Potom šel jsem do Prahy, a odtud jinam i jinam do učení; posledně ke dvoru římskému; a tak dřív než jsem kterého došel svěcení, i později, maje již úřad a obrok kostelní, byl jsem velmi rozpustilý a lehkomyslný až dosavád, málo dbaje na ten div hrozný do mnoha let. Posléz rozjímal jsem často sám u sebe, že takový div zatajiti jest nebezpečno, jehož oznámením bych mohl pravověrců k pobožnosti rozpáliti, hrubou hříšnost svou všem vyjeviti, tak aby mne jako smrdutého psa hodně v ohavnosti měli.

Z té příčiny vidělo se mi ohlásiti před vámi a před jinými výšepsaný hrozný div tímto listem. I prosím a zavazuju vás skrze utroby milosrdenství Božího a skrze skropení krví Pána Jezu Krista, přimluvtež se za mne u Rodičky Boží Marie, skrze kterouž jsem v katolické víře utvrzen, ať ráčí svůj a svého Syna hněv ode mne odvrátiti z Jeho daru, Jenž jest požehnán na věky věků. Amen. A poněvadž vedle svědectví Písma svatého Boží skutky

zjevovati a velebiti slušno jest, napomínám a prosím, to co jest se stalo a svrchu se píše, v kostele pražském a jinde ve všech klášterských i světských kostelích duchovenstvu a všemu lidu věrně ohlásiti, aby známo a patrno bylo vůbec, že ta svatá Maria jest zvláštní ochraňkyně a slitovná řečnice hříšníků vrtících se u víře a mdlých v lásce, kteří se v její milostivou přímluvu snažně poroučejí. Nadto udělujeme těm, kdož by tento list čtli, slyšeli, jiným vypravovali, čtyřidceti dní odpustků.

Psáno skrze mne Arnošta, svatého kostela pražského arcibiskupa nehodného, mýma rukama krví hříšných naplněnýma.“

III.

Arnošta z Pardubic

Chvály blahoslavené Marie Panny.

Maria Panna zahrnula jest sama jediná ty všechny milosti, jež byl Bůh mezi ostatní člověky rozdělil.

Ovšem žeť Maria milosti plna; jenom Ona jest naplněna milostí Boží, ježto všem ostatním leč v míře darů Božích se dostalo.

Maria jest knihou života, zrcadlem a vzorem všelikého stvoření.

Nade všecky tvory čisté vyniká Panna Maria šlechetenstvím, krásou a dobrotou.

Ti nejhorší a nejzoufalejší hříšníci stávají se působením Panny Marie nejlepšími a nejvěrnějšími slúhami Božími.

Marii Panně, naší matce a kojné, příleží zachovati nás v milosti Boží.

Maria jest světlo, jímž lidé Boha snažní vzcházejí, vzrůstají, zkvétají, ovoce dobrých skutků vydávají, pak dospěvše rozkoší duchovní, hojnými dary Božími oplývají.

Prostřednictvím Marie Panny sestupuje na nás s hůry od Otce světel všeliký dar dokonalý dobra duchovního.

Maria ctnými příklady veškeru Církev osvěcuje, vínem Boží milosti opojuje, dobrými skutky rozprostírá, ctnostmi vzáctnými obohacuje; nejštědřeji pak obdařuje Ona srdce lidí pokorných.

Slunce bleskotem svým překonává i zhasívá světla nebeská; podobně od stkvoucího slunce Marie Panny mizejí světla všech vyvolenců Božích.

Na věky věků míti bude lidské plémě čest z obzvláštní té milosti, že vedle Pána Jezu Krista, přirozeného bratra našeho, také Maria Panna, sestra naše maličká, povýšena jest nad sbory andělů!

Není-li krále v zemi, vladaří králová; skrývá-li Kristus, král náš, pročež koli tvář Svou, tehdáž nejpilněji na nás shlíží Maria milosrdnýma očima svýma.

Maria slove „Hvězda Jitřní.“ *) Těší se jitřní hvězda své úloze: strašiti zloděje, zaháněti vlky, polehčovati nemocným, obradovati poutníků. Na Marii Pannu vzložil Bůh podobný úřad: strašiti

*) Sir. 50, 6.

ďábly, zaháněti kacíře, těšiti zkormoucené, zbuzovati anděly a svaté lidi k velebení Boha, též obveselovati všecky do nebes putující.*)

Marii Pannu nazýváme „Hvězdou Mořskou.“ S hvězdy mořské nesmějí plavci námořní zraku spouštěti, kteráž na obloze nebeské s nejvyšší stežeje daleko se jim ukazuje, kudy by doplouli žádoucného přístavu. I křesťanům všem na moři vezdejšího světa bouřemi zmítaným třeba jest pilně šetřiti hvězdy mořské a stežejnice Marie Panny, ač chtějí-li za touž vzornou vůdkyní doputovati nebeského Jerusaléma!

Čirou tmou na moři obklíčení a vlnobitím zachvácení plavci nevědouce s lodí kudy kam, hledají rady a pomoci u hvězdy mořské dralnou jehlou, kteráž obrátivši se špičkou k dotčené stežejnici, na témž obratu bez uchylky přestává. By tomu železu lze bylo mluviti, řeklo by tuším hvězdě: „Tahniž mne; za tebou poběhneme.“ **) Divná vlastnost hvězdy, jenž na nejvyšší stežeji báně nebeské zavěšena k sobě přitahuje železo, znamená div divoucí oné dobroty, jakéž Maria Panna i zlosynům přívá. Všedně totiž vídáme hříšníky železu podobné, srdce studeného, z provin těžkého a v nepravosti příliš zavilého, kteříž přes to všecko Panenku Marii rádi mají, k Ní, tonouce,

*) Job. 24, 17. — Antiph. Off. B. V. M. — Baruch. 4, 21. — II. Mojž. 15, 20. — Mat. 2, 10.

**) Píseň Šalom. 1, 3.

hrotem mysli své přímo směřují, a na Její milosrdné pomoci kotvu veškeré naděje zakládajíce, skrze Ni z nejhlubší propasti vytrženi bývají.

Jakožto severní stežejnice vyobrazuje hvězda mořská nesmírnou mocnost bl. Panny. Vesmír založen na dvou stežejích, totiž na jižní a na severní; podobně spočívá Církev svatá všechna na Pánu Ježíši a na Panně Marii. Jižní stežeji Církve — Vítěznou Církev ujal Kristus Pán k spravování; ale severní stežeji — Bojující Církev říditi a opatrovati zalíbilo se Marii Panně: „Učinil Bůh dvě světla veliká; světlo větší, aby panovalo nade dnem, a světlo menší aby panovalo nad nocí.“ *) Čára pak, již po dovtipu od stežeje k stežeji středem země zrovna táhnouti lze, zdaž neznázorňuje onen paprsek nejhoroucnější milosti, jakouž vespolek Ježíš a Maria plápolají? dle vyjádření choti a matky Boží: „Můj milý jest můj, a já jsem jeho.“ **) Čáře neb přímce této říkáme: osa; — nese-li osa vůz i s nákladem, kdož medle nese a řídí vesmír, t. j. veškeru Církev, leč milost ona nejšlechetnější, kteráž plane i v Synu i v Rodičce Jeho? Touž jistě milostí utvrdil Bůh okrslek země i oblohu, ježto se nepohnou v celosti: „Hospodinovy jsou stežeje země, a založil na nich svět.“ ***)

---

*) I. Mojž. 1, 16.
**) Píseň Šalom. 2, 16.
***) I. Král. 2, 3.

Neb Bůh Otec „veškeren soud dal Synu,“ *) všechen pak úřad milosrdné lásky zůstavil Rodičce Syna svého, takže Ona sama dí: „V Jerusalémě jest moc má.“ **)

Maria Panna sluje „Dennice.“ Na Marii Panně jakožto denici spatřujeme sličnost milostnou, nad níž i andělé žasnou: „Kteráž jest to, jenž kráčí jako dennice vycházející, krásná jako měsíc, výborná jako slunce, hrozná jako vojenský šik spořádaný?“ ***) Chatrná jest chvála, jižto činívá sedláček, nedouk a pacholíček hezké a vzácné věci; ale bude ovšem znamenitá, jestliže klenotník neb umělec díla kterého tolik váží, až by nad lepotou jeho i ustrnul. My tělesní chápáme jenom hrubá, makavá díla Boží; pochválímeli tedy bl. Pannu, laciná bude chvála naše; proti ní předůstojná jest chvála Marii vzdávaná od Cherubínů a Serafínů, protože tito, ačkoli prvou samu Krásu (Boha) tváří v tvář vidí, uzřevše sličnost Marie Panny předce užasli. Sličná byla Maria ledva narozená; spanilejší prospívajíc věkem; nejkrásnější ale, kdy počala Syna Božího. Její velebné krásy rozkvět trojí napodobuje nám dennice, měsíc a slunce. Jakž slunce na obloze nebeské všechna souhvězdí až milo vodí, takž Maria Panna, královnou nade

*) Jan 5, 22.
**) Sir. 24, 15.
***) Pís. Šalom. 6, 9.

vším vojem či dvorstvem nebeským ustanovena, stala se milostnou okrasou Města Božího. Kdož by medle pod Bohem hledal bytosti tolik důstojné a spanilé, kteráž by hodna byla přirovnání ku královně velmi krásné a krásy náramné! *)

*) Esther. 2, 15. — Arnesti „Mariale.“

IV.

Zápisky
hraběnky Františky Slavatové († 1676.)

„Bože můj! po tom bažím, abych pravdivost víry katolické svou vlastní krví potvrdila. Kdybys mne trápením mnohým pro svatou víru navštivil, cítila bych sebe uctěnu velmi. Ó můj Ježíši! vezmi zavděk s dobrou vůlí mou, než se mi udá pohoda k jejímu vykonání. Kéž by se mně taková příležitost naskytla!

Ó pomocnice křesťanů! nedej lodičce Petrově utonouti; nedopouštěj lupičům a kacířům zemdliti Církev obojováním. Ty Matko Boží budiž nám na ně vojvodkyní po zemi též na moři; jsouc pevná, tisíci pavezami ověšená věž, odraž všeliký útok kacířstva, by přemožené víru přesnou poznalo a statečně vyznávalo!

Poněvadž mně duchovní otec těchto řádek krví psát nedovolil, napíšu je alespoň černidlem. Ke cti hodu neposkvrněného Početí Marie Panny

povím Jí, kterak Ji miluju. Z toho srdce chtěla bych poslední kapičku své krve o to v základ dáti, že Maria v životě svaté Anny, matky své, počata byla bez poskvrny a tak čistě, jakž ani slunci na obloze nebeské svítiti nelze. Průpovědi této budu své podřízenstvo vyučovati. Bohdejž bych každinkého nedověrce o pravdivosti dotknuté průpovědi přesvědčila; mileráda bych za to život svůj obětovala! Ó nejlaskavější Ježíši, srdci Tvému přisahajíc slibuju dbáti o to pilně, abych Tvou matičku den po dni vroucněji a horoucněji milovala! Tyť víš, že hotova jsem obětovati krev svou do té poslední krůpěje na obranu Jejího neposkvrněného Početí. Rozmohla-li by se tím úcta Její, žádám srdečně, aby Církev svatá před týmž tajemstvím záclonu odestřela a touž pravdu všemu křesťanstvu k věření předložila.

Ó bolestná Matko! nech ať spíš náhlou smrtí sejdu, nežli bych chvilinku bez milosti Boží živořila. Ó paní, ó matičko moje! Amen.

Nejsilnější Bože! leckdys cítím žádostivost toho, bych k rozmnožení Tvé slávy a k spasení lidských duší něčím přispěla. Tuhle milost nemám ze sebe, vzalať jsem ji od Tebe; aniž lze mi bez pomoci Tvé vykonati, čehož právě žádám. Ó přemilostivá Rodičko Boží, jenž jsi ctnostným na zemi obcováním více dobrého spůsobila než mnozí Svatí dohromady, vypros i mně dar příkladného života,

kterýmž bych drahně duší Bohu získala a tím Jeho čest a rozkoš v lidech zvelebila!

Ó můj nejlaskavější Ježíši! rukama nad srdcem skříženýma odevzdávám a podrobuju se božské vůli Tvé, a že jsem z milosti Tvé dítky počala i urodila, také je Tobě rukama Tvé přeslavné Rodičky obětuju. Jí postupuju všechno své právo matčino, prosíc, ví-li v Bohu, že některé z dítek mých svou nevinnost zmrhajíc světácké rozpustilosti bude hověti, aby to u Pána Boha sjednala, by to dítě moje teď hned umřelo. Ó jak ráda bych své dítky, dokud jsou nevinny, vlastníma rukama pohřbila!

Pane Bože, kdybych dětí neměla, nebo jim mateřskou věrností povinna nebyla, ráda bych chudým a nuzným všechen svůj statek rozdala, neponechajíc sobě ani tolik, co by se na zahrabání mého těla, hnízda červů, utratilo.

(Hlas Krista Pána:) Dceruško moje! v ctnosti všeliké, v každém skutku tuhé kázně a v postu mám zalíbení; ale lahodnější rozkoš tehdáž cítím, když někdo z lásky ke mně nepříznivcům a protivníkům odpouští a dobrým splácí. V duši pokojné a tichounké rád bydlím; hleď pilně, abys dobře činila těm, kdož tebe urážejí a zarmucují! Po tom poznati lze opravdových dítek Božích; neboť děti tohoto světa neumějí zhola nic dobrého učiniti svým nepřátelům.

Ó můj Ježíši! mezi znamenitými dary, jež

jsi mně uděliti ráčil, jest mi též ta milost velevzáctná, že nejsem mstiva. By kdo některé z dítek mých zabil, já pak se zpamatovati a sobě pomysliti dovedla: „Vždyť on to bez Božího dopuštění spáchati nemohl!“ — tuším, že bych mu klečmo mile odpustila, třebas bychom já nebo dítě moje k tomu činu nějaké příčiny jemu byly nezavdaly.

Dceruško moje! jestli se někomu na cti utrhá aneb statku pochvacuje, on pak sebe neospravedlňuje a bědováním hluku netropí, ale tu jakoužkoli křivdu mlčky na mne vzkládá: tehdy já se ho sám zastanu a z úzkosti jej vytrhnu, pakli by mu pomoc moje k spasení prospívala.

Dceruško má! chce-li kdo vonného a chutného koření míti, utluče je a utře: podobně já nakládám s milými dušičkami. Chtěje, aby ze sebe libou vůni ctností vydychovaly, nechávám je lisem soužení tlačiti a žernovem trápení mlíti.

Dceruško moje! z balvanu sochař jemný, krásný obraz jedním tesem nevytesá ani jedním dlabem udlabe. Máš-li sebe samu za balvan, přestaň se tomu diviti, že jej otesávám; jináč z tebe nevytvořím sličnou sochu do Božího chrámu.

Čtvrtého dne června měsíce zvěstováno mi o přemilé nejstarší dceři, že na smrt stůně. Nad tím se moje od Pána Boha otužené srdce pranic nermoutilo; ba já Ho i poprosila, pakli by tím oslaven byl, aby Sobě dcerku, kterouž mně z pouhé milosti dal, o Božím Těle za andělíčka vzíti ráčil.

S volí Jeho se dokona srovnávám; ať se mnou po libosti na oslavu Svou naloží. Chce-li ze mne míti svindu (pasku svinek) aneb káže-li, abych setrvala v úřadu nejvyšší hofmistryně, k němuž mne byl povolal, chci totéž, řkouc: „Pane, staniž mi se podle slova Tvého; jsemť neužitečná děvka Tvoje!“

Nejpokornější Ježíši! pokud mně možná bude, vyberu sobě vždycky nejsprostší oděv a stravu; ve společnosti vyhledám sobě nejzadnější místečko a podložím sebe v duchu každému za trnož, jsouc to nejchatrnější stvoření.

Dnes si sama sednici zametu, smeti vynesu a budu se cvičiti v nejopovrženějších skutcích pokory, abych se Pánu Bohu svému zalíbila.

Dceruško má! budeš-li poslušna rozkazu svého otce duchovního, naplníš vůli mou dokonale. Byť i starosta tvůj o mne zavadil svým rozkazem, ty poslechnouc ho nezavadíš; tobě nebude za vinu počteno, ale za zásluhu, poněvadž jsi měla úmysl vykonati vůli Boží. — Cestou poslušenství jistě do nebe přijdeš; jedinký skutek poslušnosti jest mně milejší než mnozí jiní skutkové, kteréž bys o své vůli a chuti učinila.

Dceruško moje! statečného srdce bude tobě třeba k ostříhání poslušnosti, uzdá-li se tobě, by úkol tobě vyměřený síle a rozumu tvému odporoval; ale uposlechneš-li předce jako druhdy Abraham, pomůže ti Pán Bůh třebas zázrakem!

Má duše! pohleď na Marii Pannu, jenž k rozkazu císaře pohana rychle z Nazareta do Betlema se vypravila a domov i pohodlí v něm opustila; a tobě bylo by snad teskno a krušno, když se máš podvoliti rozkazu kněze v záležitosti duchovní?

Dnes Veliký pátek chtěla jsem pěšky k Božímu hrobu jíti; ale můj zpovědník poručil, abych tam v kočáru jela. Úzko bylo srdci mému; já se styděla za panskou jízdu před pěším poutnictvem, až jsem předce nepodajnou šíji svou ohnula a poslechla.

Když jsem dnes vešla do jezuitského kostela, potkal mne zpovědník můj a přikázal mně, abych v srdci svém pokoru a lásku k Pánu Bohu vzbudíc, bez svaté zpovědi Velebnou Svátost přijala. I uposlechla jsem, ač bych se byla ráda dříve vyzpovídala.

Můj zpovědník, cviče mne v umořování chtivosti, dojal mne dnes do živého: nechtěl mně podati Pána Boha k svatému přijímání. Ale toto mrtvení šlo duši mé k duhu; měla jsem srdečnou radost z takového zpovědníka.

Dceruško moje! cti a miluj s velikou vroucností a horlivostí mou nejmilejší matičku. Ona střeže a rozdává mé milosti; čehož koliv na mně žádá, to vymahá i béře. Majíc Ji matku sobě, máš mne otce. Pořád se Jí přidržuj; pak tě tato všech pokušených a jináč soužených lidí pomocnice nikdy neopustí!

Vypravím se na pouť do Vratislavi uherské k přeslavné Rodičce Boží s tím úmyslem, aby mne bídnou hříšnici proměnila v hodnou kajicnici, ano i ve znamenitou služku a milovnici Synáčka Svého.

Dnes jsem duchovních osob a ostýchavých chudáčků almužnami vesele podělovala. Rovněž mne to těšilo, že mne nějaká nemocná i nuzná děvečka poprosila za vycpánku pod hlavu; darovala jsem jí svou podhlavničku. Moji domácí počali reptati: „Jest veliká hříšnice!“ Ale Pán Bůh vnukl mně k jejich uchlácholení tato slova: „A což? hřešila-li, připínám svému dárku ten úmysl, aby Pán Bůh, shlédna naň, její nápravu dokonal, nade mnou pak větší hříšnicí aby se smilovati ráčil. Sestoupilť Syn Boží na tento svět obracovat hříšníků a ne spravedlivých; protož jest záhodno, aby hříšník s hříšníkem útrpnost měl; dí-li kdo, by nebyl hříšníkem, lhář jest!“ *)

---

*) Christelius B., Lebenswandel . . . Franciscae Gräfin Slavatin. Brünn 1694.

V.

Jan Bedřich hrabě Valdštejn.

1.

Tento pražský arcibiskup byl štědrý almužník vdov, sirotků a jakých koli nuzáků, ba on sám kdys otcem chudiny se pojmenoval. Každého roku rozdal chudým obyvatelům českého království přes osm tisíc zlatých. V tu noc, za kteréž v Pánu usnul, daroval vdovám a sirotkům tisíc a pět set zlatých; svým pak poddaným odpustil dluh sedmi tisíců zlatých. Jsa tuze pokorný, kladl sebe za nejmenšího všech člověků. Háncům a křivdičům svým rád pro Boha odpouštěl, však i dobrodiním splácel; mstivé slůvko mu nikdy z úst nevyklouzlo; vídali jej arcibiskupa, an takových křivd psaná pravdivá svědectví do pece házel a spaloval. Dokad zde putoval, vždycky nejmilejších družek svých — Církve svaté a vlasti srdcem statečným obraňoval. Ani za nemoci nedal svému tělu měkce ustlati. Z útlého věku až do

smrti byl on a zůstal nevinen. Jeho oči někdy Boží láskou plály; jindy v potůčky slz se rozpouštěly. On tuze na to dbal, aby se Pánu Bohu všude, zvlášť v Jeho domech náležitá poctivost od lidu dála; zastihnul-li koho koliv, jenž se v kostele, na ulici, na náměstí k přítomné Velebné Svátosti uctivě nechoval, tehdy se do něho pustil a hrubě ho za to mnohým domlouváním a napomínáním pokáral. *)

2.

Slavné paměti arcibiskup pražský Jan Bedřich z Valdštejna, tázán jsa před smrtí o bolestech svých od kněze přístojícího, řekl: „Trpím v hrdle svém něco více, než aby mně je někdo železným hákem trhal; ale to všechno vesele trpím, proto že Bůh chce!“ Když pak se mu bolesti množily, pravil: „Požehnán budiž Pán Bůh můj, Jenž mne bídného hříšníka a sluhu Svého navštiviti ráčil! Ó, kněže Dunode, kdybyste věděl potěšení moje, plesal byste, jakož já plesám! Ach, kdybyste věděl, jakou dobrotu, jaké milosrdenství prokazuje Bůh těm, které sužuje na tomto světě: chválil byste

*) „Vivit post funera virtus“ Joannis Friderici e Comitibus de Waldstein, archiepiscopi Pragensis, oratione funebri exposita ab Adamo Ignatio Mladota de Solopisk, S. metropol. Prag. Ecclesiae Canonico, in S. metropol. S. Viti Mart. Pragensi ecclesia ipsis solennibus exequiis 1694, die XI. Augusti. Typ. excusa Pragae.

Boha a děkoval Mu za mne nehodného; neboť kteréž On předzvěděl, ty předzřídil, aby byli připodobněni obrazu Syna Jeho, Toho totiž, Jenž vlastnímu Synu neodpustil. Ach, kéž taky mně neodpustí, ale v bolesti mne setře!“ Pak stále pozdviženýma očima k nebi hledě, s velikou vroucností a s silným vzdechnutím zvolal: „Ó, jak veliké množství sladkosti Své uděluješ Pane těm, kdož trpí pro Tebe! Blahoslaveni a tisíckrát blahoslaveni jsou, kteří pro Tebe trpí: na věky věků Tebe chváliti budou!*)

*) Ex MSS. Duxov.

Opravy
omylů v I. díle, II. vydání.

Str. 83, řádka 6, místo dvadcet čti *deset.*

Str. 123, zdola 6. řádka, čti: *událo se ve čtvrtek před nedělí smrtelnou.*

Str. 127, svrchu 2. řádka, čti: *Ten dům, v němž . . . , proměněn jest (1643—1660) v kostel ku poctivosti . . .*

Str. 140, svrchu 9. řádka, čti: *od roku 1449.*

Str. 166, zdola 10. řádka, čti: *asi léta osmistého . . .*

Str. 385, vdole 1. řádek, čti: *mučený.*

SV. VOJTĚCHA

HROB A OSTATKY

NA HRADĚ PRAŽSKÉM.

Na památku nalezení těchto ostatků
dne 15. března 1880

sepsal

JAN KŘ. VOTKA.

Částka první.

Nalezení ostatků sv. Vojtěcha na hradě Pražském

dne 15. března 1880.

Den 15. března 1880 zůstane zajisté pamětihodným v dějepisu církevním vlasti naší. Věděli jsme dobře, na základě obšírné a nezvratné zprávy nejstaršího letopisce českého, poctivého a šlechetného Kosmy, děkana svato-Vítské kapitoly pražské, že za panování knížete Břetislava I. l. P. 1039 dne 24. srpna ostatky našeho sv. patrona a dědice Vojtěcha ze Hnězdna ku Praze přinešeny a pak ve velice slavném průvodu v hlavním chrámu Páně pražském uloženy byly. V napotomních časech byly opět ostatky sv. Vojtěcha několikráte v chrámu Páně svato-Vítském na jiná místa přenešeny, za příčinou rozličných změn, jenž se na svatyni svato-Vítské děly. Udrželo se o tom stálé, nepřetržené podání v mnohých spisech a kronikách

českých, že tytéž ostatky sv. Vojtěcha konečně na ono místo přenešeny byly, kde až do letošního roku před dosavadním kostelem svato-Vítským, mezi nově zbudovanými sloupy a zrovna naproti a v levo od velké věže stávala kaple sv. Vojtěcha, která se teprv ku konci měsíce března l. r. za tou příčinou bourati počala, poněvadž další nové stavbě chrámové závadna byla. Přese všecko dotčené ústní podání a přese všechny zprávy písemní nevědělo se však s jistotou, jsou-li nějaké ostatky sv. Vojtěcha až posud v kapli svato-Vojtěšské uloženy, neb byly-li za dob válečných jinam přenešeny, anebo neztratily-li se, jako se to s některými jinými sv. ostatky, chrámu Páně sv.-Vítskému náležícími, za minulých bouřlivých časů skutečně stalo. Když tedy na žádost „Jednoty pro dostavění chrámu sv.-Vítského“ J. Em. ndp. kardinál arcibiskup pražský v dorozumění s kapitolou sv.-Vítskou povolení ku rozbourání kaple sv.-Vojtěšské byl udělil, staral se hned ndp. biskup Karel Prucha, nynější děkan kapitolní a spolu správce chrámu sv.-Vítského, s velikou horlivostí o to, aby při bourání dotčené kaple všechny starožitné památky co možná bez úrazu zachovány byly, a aby konečně s jistotou na jevo přišlo, jsou-li nějaké ostatky sv. Vojtěcha v téže kapli umístěny.

„Jednota k dostavění kostela sv.-Vítského“ a zejmena hlavní stavitel p. Mocker a stavbu ve-

doucí p. Živný vyhověli milerádi a s velikou pozorností této snaze.

Známo jest, že v kapli svato-Vojtěšské, jenž desítihranná byla, stával u prostřed malý oltář, jehož zpodní částka zděna byla. Svrchní částka byla dřevěná a v této stával obraz Matky Boží Pomocnice, který prý od proslulého malíře Brandla byl malován, a dříve v jedné kapli v Brusce býval umístěn. Zpodní zděná částka oltáře táhla se však za oltářem ještě dále ku zdi východní, a na této zděné částce prodlouženého oltáře stával dost vysoký katafalk t. j. rakev velká ze dřeva zhotovena, barvami natřena a semotam pozlacena. Lid obyčejně za to měl a říkával, že v této rakvi tělo sv. Vojtěcha spočívá. U tohoto katafalku za oltářem stávaly také malé varhánky. Od vchodu do téže desítihrané kaple stávala v pravo a v levo při zdi kostelní stolice pro lid. Na dotčeném oltáři byla také ve svatostánku nejsv. Svátost oltářní uložena. Na výroční svátek sv. Vojtěcha a po celý oktav býval oltář zdobně okrášlen, zejmena pak bylo tam vždy vystaveno starobylé poprsí sv. Vojtěcha, kteréž jest obyčejně v pokladnici svato-Vítské uloženo, a v němž některé menší ostatky téhož sv. dědice našeho jsou zadělány. Na poprsí tom býval zavěšen malý poprsní kříž, který také jednou sv. Vojtěchu náležel. Dále stával na výroční svátek sv. Vojtěcha a po celý napotomní oktav, v němž se každodenně při četné návštěvě

lidu více mší svatých v kapli sloužívalo, také ještě jiný velký stříbrný relikviář, v němž více větších kostí z těl sv. Benedikta a čtyr jeho bratří řeholních Matouše, Isáka, Jana a Kristina, patronů a dědiců českých slušně jest zaděláno.

Dne 8. března 1880 počal se tedy za příčinou bourání nejprvé kostelní nábytek, varhánky totiž, stolice atd. z kaple vynášeti. Svrchní dřevěná část oltáře, v níž obraz Matky Boží Pomocnice stával, byla také do hlavního kostela přenešena a v tak zvané kapli Kinské prozatím uložena. Při bourání tom byl vždy buď sám J. M. ndp. biskup Prucha aneb vdp. Bernard, kanovník strážce hlavního kostela pražského, osobně přítomen. I přikročilo se napotom k odstranění svrchu dotčeného dřevěného katafalku, jenž za oltářem stával, a v němž dle domnění lidu měly býti ostatky sv. Vojtěcha. Avšak v katafalku nenalezlo se ničeho, byl zcela prázdný. Po odstranění katafalku shledalo se však, že tabule na 6 cm. tlustá z červeného mramoru, jenž přední zděnou částku oltáře pokrývala, byla tak dlouhá, že i celou ostatní zděnou část za oltářem stojící, na níž katafalk spočíval, pokrývala. V této veliké mramorové tabuli vytesán jest nápis: Renovatum anno 1717. t. j. Obnoven roku 1717. I mělo se nyní za to, že snad ve zděném podstavci bývalého oltáře a katafalku, jejž celá tato tabule mramorová pokrývala, na některém místě uloženy jsou ostatky sv. Voj-

těcha. Na západní straně tohoto zděného podstavce, téměř pod dotčenou tabulí mramorovou, nalezla se v něm v prostředku vyzděná čtverhraná příhrádka, a v ní uložena malá asi 4 cm. dlouhá a široká plechová schránka. I tušilo se hned, že ve schránce té nějaké svaté ostatky budou, jako do každého posvěceného oltáře, na němž se mše sv. slouží, vždy ostatky některých svatých mučeníků, a sice do prostředku tak vloženy bývají, aby Tělo a Krev Páně při mši sv. právě nad nimi spočívati mohly. Vdp. kanovník Bernard, jenž právě přítomen byl, vyňal malou plechovou schránku z dotčené přihrádky. Schránka byla stužkou obvázána a nahoře pečetí voskovou zapečetěna. Stužka však byla již celá tak zprachnivěla, že se při prvním dotknutí hned rozpadla. Uvnitř schránky byla autentika na papíře; písmo na ní bylo však velice zbledlé, že se ani pomocí zvětšujícího skla čísti nemohlo, a papír byl také již tak zetlelý, že se při dotknutí v prach rozpadl. Pod autentikou leželo ve schránce více malých kousků kostí, a na štěstí aspoň na některých z nich byl zřetelný nápis značící, že to jsou ostatky z kostí sv. pěti Bratří. Z toho tedy bylo najevě, že i ostatní kousky bez nápisů jsou ostatky buďto týchž svatých pěti Bratří, aneb jiných svatých. Při bližším ohledání pečetě shledalo se, že to jest pečeť bývalého arcibiskupa pražského blah. Jana Lohela (1612—1622) z řádu premonstrátského, o němž z dějepisu známo jest,

že po vypuzení zimního čili jalového krále Fridrícha Falckého a jeho kalvínských predikantů z kostela sv.-Vítského celý chrám a jednotlivé oltáře poznovu posvětil (r. 1621), a do oltářů těch nové schránky s ostatky svatými zadělal. Nemůže tedy o tom býti pochybnosti, že tentýž bl. Jan Lohel dotčenou malou schránku, na níž se pečeť jeho nalezala, do oltáře v kapli sv.-Vojtěšské při posvěcení zasadil.

Napotom počala se hned bourati zděná podstavka, která zvenčí červenými deskami mramorovými byla obložena. Když se pak desky tyto odstranily, bylo opět viděti několik kusů bílých mramorových desk, jimiž podstavka zděná byla obložena. Ale desky tyto bílé byly uhlazenou stranou svou do vnitřka postavky zděné obrácený, a na též jejich uhlazené straně jest také několik latinských slov vytesáno, z kterých se však nějaký smysl vybrati nedá. Ale na červených deskách mramorových jakož i na bílých jsou patrné známky, že v ohni byly, a že ohněm utrpěly. Podobné známky ohně nalezly se též v samé zděné podstavce, jak mile se do ní kopati začalo. Kopalo se s velikou pozorností a opatrností, ale nenašlo se v ní praničeho. Když tedy konečně i tato zděná podstavka byla odstraněna, objevilo se na podlaze šest dlouhých po sobě položených pískových kamenů, z kterých se již souditi dalo, že nějaké hrobce za víko slouží. Dělníci pozdvihli poněkud

nejzazší z těchto kamenů, i spozorovali hned, že jakousi vyzděnou hrobku před sebou mají, v níž i rakev jakási uložena jest. Dle rozkazů daných zastavili dělníci další práci. Dala se o tom hned zpráva J. M. ndp. světícímu biskupovi, který bez prodlení do kaple přišel, další bourání hrobky nalezené zastavil, a i kámen, jejž dělníci jen poněkud byli pozdvihli, zapečetiti dal.

O všem tom podal pak J. M. ndp. biskup zprávu J. Em. ndp. kardinálu arcibiskupu, žádaje zároveň, aby zvláštní komise hodnostů církevních, světských, jakož i znalcův archaeologických svolána, a u přítomnosti komise této hrobka a rakev v ní spočívající otevřeny byly. Komise tato sešla se tedy dne 15. března o druhé hodině spoledne. Byli to ndpp. kanovníci kapitoly svato-Vítské, stavitel velechrámu sv.-Vítského p. Mocker, p. prof. Gindely, archivář města Prahy p. prof. Emler, p. prof. Borový, konservator kraje pražského p. Beneš atd. P. prof. Tomek jakož i p. prof. Höfler, jenž také ku komisi pozváni byli, nepřišli, poněvadž právě tou dobou v Praze nebyli. Sešlo se mimo to do kaple ještě více jiných pozvaných hostů, několik totiž šlechticů, zastupitel kapitoly vyšehradské ndp. kanovník Kočí, náměstek purkmistra pražského dr. Černý, zástupcové Akademie křesťanské, Umělecké besedy atd. Kolem kaple nashromáždil se také poznenáhla hojný dav lidstva.

O druhé hodině dostavili se J. Em. ndp. kar-

dinal arcibiskup, J. Exc. p. místodržitel bar. Weber a několik vyšších důstojníků vojenských. J. M. světící p. biskup oslovil J. Em. ndp. kardinala krátkou řečí, v níž stručný a jasný přehled všeho naznačil, proč se kaple svato-Vojtěšská bourá, jakých opatření bedlivých se posud stalo, aby žádná starožitnost pro nic na zmar nepřišla, kterak se až posud při bourání oltáře zacházelo, a jak se konečně po odstranění téhož oltáře na hrobku přišlo, v níž jakási rakev spočívá. I ukázal konečně na svrchu dotčený kámen, kterýž byl zapečetiti dal, aby žádný před komisí svolanou do hrobky a do rakve nemohl nahlednouti. J. Em. ndp. kardinal odpovídaje na tuto řeč, upozornil hned na to, že se nyní konečně rozluštiti má dávná otázka, jsou-li na místě tomto skutečně uloženy ostatky sv. Vojtěcha. Litoval toho, že právě dva proslulí dějepiscové prof. Tomek a Höfler, nejsouce nyní v Praze, nemohou býti přítomni a konečně vyzýval všechny, aby se zbožnou pozorností, jakož toho úcta k svatým našim zemským patronům dožaduje, při rozřešování tak důležité otázky účastni byli. Napotom se hned přistoupilo ku práci. Dělníci odvalili hbitě nejzazší kámen, a tu bylo již patrně viděti, že ve hrobce odkryté starobylý kovový relikviář spočívá. Netrvalo to ani půl hodinky, co dělníci jeden kámen po druhém odstranili, a čím dál hrobku odkrývali, tím více rostla pozornost, tím větší byla dychtivost zvěděti, co asi v relikviáři bude nale-

zeno. Hrobka sama zbudována jest celá z pěkných pískovců, na nichž se dvě známky kamenických dělníků, kteří je hroužili, nacházejí. Hrobka ta je 3 metry a 2 ctm. zdélí a 72 a půl ctm. zšíří Relikviář, jenž v ní uložen byl, jest 112 centimetrů dlouhý, 32 centimetrů široký a 38 centimetrů vysoký. Asi čtvrtý díl hrobky přepažen jest nízkým pískovcem a v čtvrté této části hrobky nalezeny byly rozličné kusy dřeva již zpráchnivělého, zbytky to snad z někdejšího jiného relikviáře. Relikviář v hrobce spočívající má celou podobu malého, podlouhého domečku; jest z dřeva zhotovený, ale celý, celičký silným olověným plechem pobitý. Víko relikviáře podobá se úplně střeše, jíž domeček jest pokryt. Nejprvé se tedy víko toto s relikviáře sňalo, při čemž se na všech tvářích veliká napnutost jevila, co asi v relikviáři spočívá. I objevila se v relikviáři podlouhlá, olověná, víkem uzavřená skříně, obvázána jakousi páskou, jenž velkou podlouhlou pečetí byla zapečetěna. Na skříni ležely dvě podlouhlé olověné desky, v nichž nápis latinský jest vyryt. Jiného nebylo nic více ve velkém tomto relikviáři. Podlouhlá, olověná skříně byla tedy z relikviáře vyzdvižena a vdp. kanovník Bernard donesl ji na stůl, k účelu tomu upravený, aby se patřičně prohlednouti mohla. Nedá se snadno popsati, jaká dychtivost a napnutost v chvíli té všechny přítomné opanovala. Tušil to již každý, že se vzácné ostatky svaté objeví, ale nebylo to

posud zjištěno, jsou-li to ostatky sv. Vojtěcha aneb jiného svatého. Pan prof. Emler jal se hned latinské písmo na jedné z olověných desk čísti, v čerstvosti a dychtivosti hledal v písmu tom částku nejhlavnější, a za kratičkou dobu četl nahlas slova: „Capsa cum corpore seu reliquiis s. Adalberti episcopi et martyris“. (T. j. schránka s tělem čili ostatky sv. Vojtěcha biskupa a mučeníka.) Jakmile profesor Emler slova tato byl vyřkl, ozvala se téměř jedním rázem z úst mnohých přítomných slova: „Deo gratias“ (t. j.: budiž Bohu chvála) a radost nemalá zářila ze všech tváří. Okamžení takové nezapomene člověk tak snadno v celém svém živobytí. Nyní se tedy již s jistotou vědělo, že ve skříni olověné jsou ostatky svatého patrona a dědice našeho Vojtěcha, po kterých se již tak dávný čas toužilo a pátralo. Na tuto radost následovalo nové překvapení, kteréhož se, tuším, žádný nenadál. Na velké pečeti totiž, kterou skříně olověná byla zapečetěna, čtla se totiž slova „Arnestus archiepiscopus Pragensis“ (t. j. Arnošt arcibiskup pražský), z čehož patrno bylo, že skříni tuto bl. Arnošt, první arcibiskup pražský, v rukou měl, a že tudíž nalezené ostatky jakousi autentikou téhož blahoslavence jsou zjištěny. Mezi tím otevřel vdp. kanovník Bernard olověnou skříni, a v ní nalezl skutečně kosti, kteréž jakousi hedbávnou látkou šedé a vyprahlé barvy byly pokryty. Svrchu ležela na látce té v skříni

ještě třetí olověná deska, v níž také nápis latinský jest vyryt a sice zcela podobným písmem jako na jedné ze dvou dotčených desk, jenž vně na víku skříně ležely. Tato třetí olověná deska jest poněkud zohýbaná. Po kratičkém ohledání písma na ní vyrytého přesvědčil se o tom p. prof. Gindely a jiní z přítomných, že ve skříni olověné nacházejí se skutečně ostatky sv. Vojtěcha, dále též ostatky svatých pěti Bratří mučeníků a patronů českých, a mimo to ještě některé jiné svaté ostatky. I nastala z toho tím větší radost, že pravdivost sv. ostatků opět novou autentikou jest zjištěna. Napotom se počaly hned přípravy činiti ku přenešení nalezených sv. ostatků do hlavního chrámu.

Schránka olověná vložila se tedy opět do velkého olovem potaženého relikviáře. Dále přinešeny byly velké hedvábnou látkou potažené máry do kaple, na něž vložen byl celý olovem potažený relikviář. Mezi tím oděl se J. Em. ndp. kardinál arcibiskup pluvialem a přijal pak mitru a berlu pastýřskou. Ndpp. kanovníci svato-Vítští oděvše se též roketou sestavili se po obou stranách már, aby ostatky svaté na ně v relikviáři vložené do chrámu svato-Vítského v slavnostném průvodu donesli.

I nastala nyní opět chvíle velice dojímavá. Jakmile se veled. pp. kanovníci már uchopili, aby je z kaple vynesli, počalo se na věži sv.-Vítské všemi zvony zvoniti, což patrný dojem na přítom-

né způsobilo. Vně před kaplí stal četný dav lidstva. V tvářích jednotlivců jevil se patrně srdečný dojem a zbožná zvědavost; každý se snažil viděti relikviář na marách spočívající, pročež mnozí na kameny stavební před kaplí rozložené vystupovali, aby relikviář spatřiti mohli. Před kaplí stálo také již duchovenstvo sv.-Vítské se sborem zpěváků v průvodní řadě s rozžatými svícemi a pochodněmi. Jakmile pak při velebném hlaholu všech zvonů nejd. kanovníci nesouce sv. relikvie a za nimi J. Em. nejd. kardinál arcibiskup z kaple vystoupili, počal sbor zpěváků nejstarší církevní píseň českou, píseň svato-Vojtěšskou „Hospodine pomiluj nás“ zpívati, což opět velebnost celého objevu velice rozmnožilo. Na tvářích mnohých zbožných diváků jevilo se zjevně vnitřní ustrnutí, nejednomu z nich počaly slzy po lících kanouti, jiní chtěli se sborem píseň svato-Vojtěšskou zpívati, ale hlas se pláčem zajíkal, jiní se opět ku předu tlačili, aby relikviář z blízka spatřiti mohli. Předsudky nepodjatý pozorovatel mohl v této chvíli snadně o tom poznovu se přesvědčiti, jak hluboko zakořeněna jest v srdci lidu našeho starobylá, tradicionální úcta a důvěra k našim patronům a dědicům zemským. Bezděky připadl na pamět vzletný popis, který nám v kronice své zaznamenal šlechetný Kosmas o slavnostném průvodu, když ostatky sv. Vojtěcha z Hnězdna do Prahy přineseny byly.

Slavnostní průvod vkročil hlavními dveřmi do

chrámu Páně a kráčel přímo levou postranní lodi až ku kaplí Šternberské v pravé postranní lodi, za hrobkou sv. Jana Nep. ležící, kdež záslužnou snahou ndp. světícího biskupa a děkana kapitoly svato-Vítské Karla Pruchy před nedávným časem veliká část přerozličných svatých ostatků, jež hlavně Otec vlasti, Karel IV., pro hlavní svatyni země české nasbíral, do nových vkusných skříní uložena a všechny tři okna téže kaple, nákladem téhož hodnostáře, velice zdařilými na skle malovanými obrazy okrášlena byla.

Když pak v téže kapli olověný relikviář před oltářem osvíceným byl umístěn, intonoval J. Em. ndp. kardinál arcibiskup versikul na počest sv. ostatků znějící, načež i církevní modlitby o sv. ostatcích, o sv. Vojtěchu a o patronech a dědicích českých zpívaje vykonal. Posléze udělil ještě J. Em. biskupské požehnání všem přítomným, kterých hojný počet v chrámu Páně se byl nashromáždil. Po odchodu jeho Eminencí odebrali se ndpp. kanovníci a s nimi též sezvaní údové komise do sakristie, kamž i olověné, v relikviáři nalezené tabulky s vyrytým nápisem donešeny byly. Pánové dr. Emler, dr. Gindely a dr. Borový jali se hned starobylé písmo na tabulkách čísti, a zprávu jim naznačenou moderním písmem psáti.

Jakož svrchu bylo podotknuto, jsou tabulky tři. Na dvou z nich vyryta jest jedna a tatáž zpráva a sice stejným druhem písma, a obě dvě tyto ta-

bulky pocházejí z r. 1346. Na třetí tabulce jest vyryta zpráva o padesáte let mladší než na dvou zmíněných, tudíž z r. 1396. Nápis na starších dvou tabulkách zní takto: *„L. P. 1346 dne 11. měsíce ledna. Já Arnošt, první arcibiskup pražský, u přítomnosti nejjasnějšího knížete pána Karla, markrabí moravského a prvorozence pána Jana krále českého, jenž se o to postaral, aby Stolice apoštolská kostel pražský na arcibiskupský povýšila, dal jsem tuto schránku, nalezenou v hrobě blah. Vojtěcha, biskupa a mučeníka, otevříti, v kteréž spolu s ostatky v ní uloženými nalezal se list tímto nápisem opatřený: Zde jsou ostatky (cineres) sv. Vojtěcha biskupa a mučeníka a látka, kterouž kosti ovinuty byly, též (ostatky) pěti Bratří a ostatky mnohých svatých, jejichž jmena neznáme, jenž dne 30. září byly uloženy.“ *)*

---

*) Původní latinský text zní doslovně takto: Anno D. MCCCXLVI. die XI. mense Januarii Ego Arnestus primus archiepiscopus pragensis in presencia serenissimi principis domini Karoli marchionis Moraviae nec non primogeniti domini Johannis regis Bohemie qui ipsam ecclesiam pragensem in archiepiscopalem aput sedem apostolicam erigi procuravit aperiri feci hanc capsam repertam in tumba beati Adalberti episcopi et martiris in qua una cum reliquiis in ea reconditis erat carta tenore infrascripti hic sunt cineres sancti Adalberti episcopi et martiris et paniculi qui circa ossa fuerunt et quinque fratrum et sunt reliquie plurimorum sanctorum quorum nomina ignoramus que pridie kalendas Octobris sunt recondite.

Nápis latinský, jenž na třetí tabulce olověné se nachází, zní v českém překladu takto: *„Léta Páně 1396 na svátek sv. Vojtěcha, v neděli Jubilate, jenž byla dne 23. dubna, schránka tato s tělem čili s ostatky sv. Vojtěcha, biskupa a mučeníka, království českého patrona řečeného, přenešena byla ze starého kostela do tohoto středu nového kostela pražského spolu s ostatky svatých pěti Bratří a s mnohými jinými ostatky jiných svatých, jejichž jmena neznáme.“*)*

Na základě těchto historických zpráv víme tedy s jistotou, že se posud pravé ostatky sv. Vojtěcha v hlavním chrámě pražském nalezají a že od r. 1396 na témž místě spočívaly, kdež dne 15. března 1880 k nové oslavě svatyně svato-Vítské a k útěše a pomoci vlasti naší opět byly nalezeny. Budiž za to za vše chvála Hospodinu!

Oba dva tyto nápisy dají se snadno jinými zprávami dějepisnými vysvětliti.

Dle zprávy od r. 1396 byly ostatky sv. Vojtěcha, jakož i ostatky sv. pěti Bratří a jiných ještě

---

*) Latině zní text takto: Anno D. MCCCXCVI. in festo sancti Adalberti dominica die Jubilate que fuit dies XXIII. mensis Aprilis translata est hec capsa cum corpore seu reliquiis sancti Adalberti episcopi et martiris patroni regni Boemie predicti de antiqua ecclesia in istud medium nove ecclesie pragensis cum reliquiis sanctorum quinque fratrum et multis aliis reliquiis aliorum sanctorum quorum nomina ignoramus.

svatých v dotčeném roku 1396 v neděli „Jubilate“ na svátek sv. Vojtěcha ze starého kostela do středu nového kostela přenešeny. Nuže o přenešení tomto zachovala se nám ještě jiná nezvratná zpráva, kterouž tuto především uvedeme. Do jednoho hlavního pilíře nynější věže sv.-Vítské, na polední straně věže té stojícího, zasazena jest dosti velká čtverhraná tabule z bílého mramoru. V této tabuli vytesány jsou starým frakturním písmem rozličné latinské letopisní zprávy o stavbě nynějšího kostela sv.-Vítského, které v celku 30 řádků zaujímají. Písmo frakturní jest dosti velké a zřetelné, tabule sama není také příliš vysoko zasazena a proto se snadno dá přečísti, ačkoli k tomu i známost skrácenin potřebna. Poslední zpráva na této tabuli vytesaná počíná na řádku 28. a zní doslovně takto: „Item a. d. MCCCLXXXXVI. in festo sancti Adalberti translatum est corpus sancti Adalberti ejusdem patroni Boemie cum reliquiis sociorum quinque fratrum de antiqua Ecclesia in medium nove pragensis Ecclesie, presidente Reverendo patre domino Wolframo electo Archiepiscopo pragensi.“ To jest po česku: „Dále leta Páně 1396 na svátek sv. Vojtěcha přenešeno jest tělo téhož sv. Vojtěcha patrona české země, spolu s ostatky společníků pěti Bratří ze starého kostela do středu nového kostela pražského, za předsedání velebného otce pana Volframa zvoleného arcibiskupa pražského.“ Pozoruhodno jest, že v přestupním roku 1396 tak zvaná neděle „Ju-

bilate" t. j. třetí neděle po velikonocích připadla právě na svátek sv. Vojtěcha, který se dne 23. dubna světíval a podnes ještě světí. V obou dvou zprávách t. j. v nápisu na olověné desce v relikviáři nalezeném, a také ve zprávě na mramorové tabuli vytesané čteme též doslovně, že mimo tělo sv. Vojtěcha přenešeny byly také ostatky sv. pěti Bratří a že přenešeny byly ze starého kostela do středu nového kostela pražského. Obědvě tyto od sebe rozličné zprávy dějepisné shodují se v tom tedy úplně, že ostatky svatého Vojtěcha a ostatky sv. pěti Bratří r. 1396 ze starého kostela přenešeny byly do středu nového kostela. A zprávy tyto dvě jsou od sebe nezávislé, což patrně i z toho vysvítá, že na desce olověné připojena jsou slova „a s mnohými jinými ostatky jiných svatých, jejichž jmena neznáme". Místo těchto slov čteme na tabuli mramorové jiný dodatek, a sice: „za předsedání velebného otce Volframa zvoleného arcibiskupa pražského". Dodatek tento vysvětluje nám opět, proč na nově nalezené desce olověné sám arcibiskup pražský o pravdivosti dotčených ostatků svědectví nevydává, jako je o nich vydal bl. arcibiskup Arnošt na obou dvou nově nalezených olověných tabulkách z r. 1346. Příčina jest tato: Volfram ze Škvorce byl v řadě arcibiskupů pražských čtvrtý. Byl právě r. 1396 dne 5. března od papeže Bonifáce IX. za arcibiskupa potvrzen, ale na stolec arcibiskupský dosedl teprv dne 2. čer-

vence 1396. Přenešení ostatků svatých dělo se však v měsíci dubnu téhož roku. V měsíci tomto neúřadoval tedy ještě Volfram, ač již zvoleným arcibiskupem byl, a proto autentika o přenešení ostatků svatých v jmenu jeho nebyla zhotovena. Svrchu uvedenou na dotčené mramorové tabuli vytknutou zprávu zaznamenal také proslulý náš dějepisec Tomek ve spisu „Základy starého místopisu pražského“. (Oddíl III. str. 111.) Ve svém pak „Dějepisu města Prahy“ (díl II. str. 81) položil následující zprávu: „Práce tato (t. j. stavby kostela svato-Vítského) dospěla během čtyr let dotud, že v den sv. Vojtěcha 23. dubna roku 1396 mohlo tělo téhož svatého patrona i s ostatky svatých pěti Bratří přenešeno býti ze starého kostela do prostřed nového kostela pražského, to jest do této nově vystavené části jeho čili na místo, kdež posud hrob sv. Vojtěcha stojí, nyní ovšem již vně kostela.“ Pravdivost těchto zpráv jest tedy nyní nalezením těchže sv. ostatků na témž místě úplně zjištěna.

Druhá ve velkém relikviáři nalezená zpráva o ostatcích sv. Vojtěcha pochází z r. 1346. Tato starší zpráva nalezena byla ve dvou kusích, t. j. jedna a tatéž zpráva vyryta jest na dvou rozličných olověných deskách stejné velikosti. Druh písma na těch dvou deskách jest také tentýž, a liší se od písma na třetí desce vyrytého. Svědectví na těchto dvou starších a stejných deskách

o pravosti ostatků sv. Vojtěcha vydané má z více příčin neocenitelné váhy. Známo jest předně, že nejen Arnošt, první arcibiskup pražský, ale i Karel IV. Otec vlasti svým ctnostným životem křesťanským velice vynikali. Arnošta, prvního arcibiskupa pražského, nazýval lid náš a nazývá až podnes blahoslaveným, a o Karlu IV. známo jest, že v pověsti svatosti zemřel. Svědectví takových dvou mužů velikých má tedy neobyčejné váhy do sebe. Mimo to byli obadva tito proslulí mužové nadchnuti pravou a hlubokou úctou katolickou k našim sv. patronům a dědicům českým, jakož i ku sv. ostatkům vůbec.

Zachovaly se nám i o tom zjištěné zprávy, že nejen jednou, ale vícekráte a na rozličných místech bl. Arnošt spolu s císařem Karlem IV. ostatky našich sv. patronů a dědiců českých shledávali, je do drahocenných a skvostných relikviářů ukládali, a také o to zvláštními rozkazy pečovali, aby se svatým ostatkům patřičná čest vzdávala. Tak shledávali na př. obadva nejen r. 1351, ale i r. 1352 ostatky našich sv. patronů v Staré Boleslavi, a nejednou, ale vícekráte shledávali je také obadva společně v samém chrámu hlavním pražském, jakož tomu jeden starý kalendář církevní téhož kostela sv.-Vítského nasvědčuje, v němž tato zpráva zaznamenána byla: „Dne 27. června jest památka na *opětnou* sbírku kostí čili ostatků našeho slavného patrona sv. Václava, již učinil

ctihodný v Kristu otec, pán Arnošt první arcibiskup pražský na rozkaz a u *přítomnosti* nejjasnějšího pána Karla, císaře římského a krále českého.“ Není tedy divu, že dle dotčené, nově nalezené zprávy z r. 1346 bl. Arnošt schránku v hrobě sv. Vojtěcha nalezenou právě u přítomnosti císaře Karla IV. dal otevříti. Ale ze všech těchto poznámek zároveň jde na jevo, jak veliké váhy má do sebe svědectví bl. Arnošta na desce z r. 1346 zaznamenané.

Co se zevnitřního tvaru olověného relikviáře týče, nebude od místa tuto poznámku zde učiniti. Když se r. 1874 v Čechách devítistoletá památka založení biskupství pražského slavila, daroval nynější ndp. biskup řezenský Ig. Sinistrey hlavnímu chrámu pražskému krásný ostatek z kosti sv. biskupa Wolfganga. Dar tento měl do sebe zvláštního významu. Před založením biskupství pražského patřila totiž země česká k tehdejší diecési biskupa řezenského a v době té, když se o zřízení zvláštního biskupství v Čechách jednalo, byl právě sv. Wolfgang biskupem řezenským. Muž tento svatý nečinil nejen pražádných překážek, když celá země česká založením nového biskupství v Praze z jeho diecése a pravomocnosti navždy vyloučena býti měla, ale podporoval ještě vydatně toto přání Čechů u Stolice apoštolské v Římě. Za touto hlavně příčinou čítali předkové naši sv. Wolfganga vždy mezi naše sv. patrony české a zvláštní úctu

k němu mívali. Věda všecko toto velmi dobře nynější ndp. biskup řezenský, měl vším právem za to, že se zajisté nemálo Čechům zavděčí, když hlavnímu kostelu pražskému při svrchu dotčené slavnosti ostatek z kostí sv. Wolfganga darem udělí. I přivezl tedy sám tento ostatek na hrad pražský, a sice ve zvláštním starobylém relikviáři uložený. Nuže tento relikviář podobá se dle svého tvaru právě tomu olověnému relikviáři, v němž ostatky sv. Vojtěcha nalezeny byly. Rozdílu mezi nimi stává v tom, že relikviář řezenský jest maličké postavy a není z olova, nýbrž z jiného kovu upravený. Budiž tuto ještě podotknuto, že tentýž darovaný maličký relikviář spolu s ostatkem našeho sv. patrona Wolfganga umístěn byl péčí ndp. biskupa Pruchy v ostatkovém oltáři v téže kapli Sternberské, ve kteréž nyní i nově nalezený olověný relikviář s ostatky sv. Vojtěcha prozatím jest položen.

Svrchu jsme již pravili, že asi čtvrtá část hrobky, v níž byl velký relikviář, přepažena jest nízkým pískovcem, a že v této menší části nalezeny byly rozličné kusy dřeva již zpráchnivělého. Vyslovili jsme také důměnku svou, že to bezpochybí jsou zbytky nějakého staršího relikviáře, které tam uloženy byly, vědouce dobře, kterak zbožní předkové naši nejen svaté ostatky, ale i relikviáře samé ve veliké uctivosti z té příčiny mívali, poněvadž svatým ostatkům za příbytek

sloužily. J. M. ndp. světící biskup Prucha jal se druhého dne i tyto zpráchnivělé zbytky u přítomnosti jiných znalců bedlivěji ohledati. I shledalo se bez velkého namahání, že mezi dotčeným dřevem zpráchnivělým skutečně se nachází i takových látek čili takového prachu, který ze zetlelých kostí pochází. Jest tedy pravdě velice podobno, že roku 1396 dotčená přihrádka ve hrobce zvláště proto byla upravena, aby v ní některé časem již setlelé ostatky a relikviáře byly slušně a uctivě uloženy, a před všelikým zneuctěním zachráněny. J. M. ndp. biskup Prucha postaral se hned také o to, aby zvláštní slušná skříně z dubového dřeva zhotovena a olověným plechem potažena byla, do kteréž pak všechny tyto setlelé látky vloží a ji napotom zase do téže hrobky uloží. Hrobka sama nebude totiž i nyní rozbourána, ale pro budoucnost zachována, jakož na jiném místě povíme.

J. M. ndp. biskup Prucha jsa spolu ředitelem hlavního kostela pražského, postaral se již také o to, aby o celém sběhu nalezení ostatků sv. Vojtěcha zvláštní úřední zpráva sepsána a pro budoucí časy na památku a na svědectví zachována byla. K tomuto účelu dal sepsati zvláštní protokol, v němž sběh nalezení sv. ostatků od prvního počátku až do konce správně se vypravuje. V protokolu tomto jest také celá hrobka, místnost, kde stojí, celý olověný relikviář a vnitřní obsah jeho podrobně popsán. Tři latinské na olověných deskách

vyryté autentické zprávy o sv. ostatcích, které v relikviáři spočívaly, jsou též v protokolu doslovně zaznamenány. Dále jsou v něm uvedena jména všech jednotlivých údů úřední komise, kteří při nalezení sv. ostatků očitými svědky byli. Protokol ten předložen byl nejprvé všem jednotlivým údům úřední komise k bedlivému uvážení, aby každý z nich své případné poznámky k němu připojiti mohl a aby tímto způsobem osnova celého protokolu všemožné důkladnosti a správnosti nabyla. Napotom teprv opisoval se na pergameně a v opisu tom jest i písmo, na dotčených třech olověných deskách vyryté, co nejvěrněji nápodobeno. Na tento pergamenový opis celého protokolu podepsali pak konečně všickni údové úřední komise svá vlastní jména. J. M. ndp. biskup postaral se i o to, aby bez prodlení zhotovena byla čtvrtá, svrchu dotčeným třem podobná olověná deska, na kteréž také krátká autentická zpráva o nalezení ostatků sv. Vojtěcha dne 15. března 1880 vyryta jest. Tato nová, čtvrtá deska přiloží se pak k ostatním třem deskám do velkého starobylého relikviáře.

Ode dne 15. března, co ostatky sv. Vojtěcha nalezeny, a v kapli Sternberské hlavního chrámu pražského před oltářem ostatkovým umístěny byly, přicházelo každodenně nejen rozličných diváků, ale také hojný počet zbožných katolíků do chrámu Páně sv.-Vítského, aby tam nově nalezeným ostat-

kům našeho sv. patrona a dědice Vojtěcha svou vřelou úctu vzdali, a se do jeho mocné přímluvy u Hospodina odporoučeli. Na ostatkovém oltáři, před nímž nyní ostatky nalezené jsou prozatimně umístěny, byly po celý oktav každodenně svíce rozžaty a před mramorovým zábradlím klečeli neustále zbožní poutníci a poutnice z rozličných stavů, jsouce v modlitbách svých pohrouženi. Zvláště pak odpoledne, když se o čtvrté hodině v téže kapli každodenně litanie a modlitby o sv. Vojtěchu říkaly, účastnil se hojný počet lidu českého v této pobožnosti. Taktéž bylo na květnou neděli ráno při službách Božích, které se teprv o jedné hodině spoledne skončily, mnoho lidstva přítomno a i napotom při odpoledním požehnání. Nedá se to zajisté nikterak popírati, že nalezení ostatků sv. Vojtěcha na hradě pražském na lid náš český, který vřelou úctu k našim sv. zemským patronům a dědicům v srdci svém chová, mohutného a radostného dojmu způsobilo. Mimo to vidělo a pozorovalo se za posledních dnů, že zpráva o nalezení dotčených sv. ostatků nemalý dojem i na takové třídy neb na takové jednotlivce učinila, kteří si náboženských věcí a událostí obyčejně mnoho nevšímají. Z venkova pak docházely neustálé různé zprávy do matičky Prahy, jak velikou radost a jak velikého dojmu i tam na mnohých místech zprávy o nalezení ostatků svatých způsobily.

Děly se pak a dějí se posud z mnohých stran

rozličné poptávky, kde asi, jakým způsobem a při které příležitosti nově nalezené svaté ostatky v hlavním kostele pražském pro budoucnost budou stále uloženy, poněvadž kaple sv.-Vojtěšská, ve které posud bývaly, za příčinou nové stavby chrámové jest již rozbourána. Pokud nám známo, jednalo se o těchto otázkách na patřičných místech se vší bedlivostí a opatrností, rozličné návrhy a náhledy znalců se pilně uvažovaly, aby se mohlo v krátkém čase k dílu samému přikročiti. O těchto návrzích a také o úmyslech proslýchají se nyní tyto zprávy: Dle výslovného přání na patřičných místech pronešeného postará se nynější stavitel hlavního kostela pražského p. Mocker o to, aby stará, z kroužených pískovců zbudovaná hrobka, v níž až posud ostatky sv. Vojtěcha spočívaly, zachována byla beze vší změny a beze všeho porušení pro časy budoucí. Snaha tato jest zajisté velmi oprávněna a svědčí také zároveň o něžné pozornosti k starobylým posvátným památkám. Dle původního návrhu ku celé stavbě nynějšího hlavního kostela pražského, bezpochyby již před r. 1344 vzdělaného, měl hrob sv. Vojtěcha zbudován býti právě v prostřední nejširší lodi chrámové, poněvadž tentýž hrob i v starém kostele svato-Vítském v prostřední lodi stával. Když se tedy za panování krále Václava IV. r. 1392 o dlouhé až posud nedostavěné části kostela svato-Vítského, která z patera lodí sestávati má, pracovati počalo, budovalo se

hned na pilířích prostřední lodě, a ve středu téže lodě zbudována byla již po čtyrech letech hrobka, v níž r. 1396 ostatky sv. Vojtěcha uloženy byly, t. j. právě ta hrobka, ve kteréž dne 15. března l. r. svaté ostatky nalezeny jsou. Dle výslovného přání na místech patřičných projeveného má se tedy tato hrobka i při nynější stavbě zachovati, aby do ní jednou ostatky svatého Vojtěcha opět vloženy býti mohly, až totiž s pomocí Boží všech patero lodí kostela svato-Vítského, na nichž se nyní buduje, vystavěno bude. Lhůta, v které tyto lodě dostavěny budou, nedá se však nyní s jistotou určiti, ale pochybnosti o tom zajisté není, že ještě více let uplyne, nežli dotčené lodě budou zbudovány. Když tedy nyní stará svato-Vojtěšská kaple a oltář sv. Vojtěcha v ní stojící za příčinou nové stavby byly rozbourány, zůstala by svatyně svato-Vítská po celý ten čas, pokud se na pateru lodích stavěti bude, bez oltáře na počest sv. Vojtěcha věnovaného, a sv. ostatky jeho musily by se v některé jiné kapli prozatím uložiti. Avšak s myšlénkou touto, že by sv. Vojtěch žádné vlastní kaple a žádného vlastního oltáře, v němž by jeho sv. ostatky spočívaly, v hlavním chrámu celé země české po více let míti neměl, nemohou prý se dle doslechu náhledy a hlasy v záležitosti té velice závažné nikterak spřáteliti, poněvadž sv. Vojtěch od té doby, co tělo jeho z Hnězdna do Prahy bylo přenešeno (r. 1039), až do nynějška míval vždy

nejen zvláštní oltář nad hrobkou svou, ale také zvláštní kapli na počest jeho zasvěcenou.

Na patřičných místech pečuje prý se tedy nyní s horlivostí o to, aby jedna z kaplí pobočních v chrámu Páně svato-Vítském stávajících, prozatím na počest sv. Vojtěcha věnována byla, dokud stavba chrámová nebude dovršena a dokud se ve středu hlavní lodě nad dosavadní hrobkou sv. Vojtěcha nebude moci nový oltář zbudovati a jeho sv. ostatky tam opět uložiti. Proslýchá se také, že k účelu dotčenému má prý býti zvolena kaple, jež obyčejně kaplí Pernsteinskou čili Kinskou neb Moravskou sluje a vedle nově a stkvostně upravené kaple sv. Anny stojí.

I jest také na jevě, že by se právě tato kaple k účelu dotčenému z rozličných příčin dobře hodila. V kapli té nacházejí se nyní hroby některých arcibiskupů pražských; hodí se to tedy velmi dobře, aby tam i prozatímná hrobka a oltář prvního biskupa pražského, jenž za svatého prohlášen jest, umístěny byly. Kaple Kinská stojí právě naproti kapli sv. Jana Nepomuckého. Souhlasilo by to tedy velmi dobře, kdyby na levé straně obchozní lodě v kapli Kinské byla prozatímná hrobka a oltář sv. biskupa a mučeníka pražského, poněvadž by této hrobce a tomuto oltáři zrovna naproti stály hrobka a oltář sv. kanovníka a mučeníka pražského. Nynější kaple Kinská slula by napotom kaplí sv. Vojtěcha. Pro případ, kdyby tento návrh

konečně přijat býti měl, pomýšlí se zároveň na to, že by nynější kaple Kinská nejprvé měla býti důstojně upravena k účelu dotčenému, t. j. že by se do ní zcela nový gothický kamenný oltář dal zbudovati, v němž by nově nalezené ostatky slušně uloženy býti mohly. Zdě této kaple by se také daly vkusně okrášliti, aby celá kaple důstojného tvaru nabyla. Avšak taková důkladná a vkusná úprava a ozdoba celé nynější kaple Kinské nedá se za kratičkou dobu uskutečniti, k tomu jest aspoň několika let zapotřebí. A když se na této úpravě a ozdobě skutečně pracovati počne, nebude možná nově nalezené ostatky do téže kaple dříve uložiti, dokavád práce v ní nebude ukončena.

Za tou příčinou béře se tedy nyní již také na uváženou, v které kapli kostela svato-Vítského by se daly nyní nově nalezené sv. ostatky slušně a důstojně na několika let prozatímně umístiti, dokavád kaple Kinská nebude zcela upravena a ozdobena. A vzhledem toho proslýchá se, že v kapli sv. Jana Nepomuckého bude zvláštní oltář pořízen, do něhož starobylý relikviář olověný s nalezenými ostatky tak vložen bude, aby jej navštěvovatelé viděti mohli. Dle všech těchto jednotlivých zpráv budou tedy nyní po krátkém čase nově nalezené sv. ostatky v kapli sv. Jana Nepomuckého slušně uloženy. Tam zůstanou do té doby, až nynější kaple Kinská zcela upravena a ozdobena bude. Napotom se sv. ostatky do ní přenesou a kaple

ta slouti bude kaplí sv. Vojtěcha. V této kapli zůstanou pak sv. ostatky tak dlouho, až patero dlouhých lodí zbudováno bude, načež se tytéž sv. ostatky opět přenesou do lodě prostřední a sice do téže hrobky, ve kteréž dne 15. března 1880 byly nalezeny a nad hrobkou tou bude pak také zvláštní nový oltář opět zbudován, jako nad ní dosaváde oltář zvláštní stával. Kýž by dal milostivý Hospodin, aby velebný chrám svato-Vítský, tato starobylá „svatyně ostatková“, brzy zbudován byl a abychom se i tohoto přenešení nově nalezených sv. ostatků dočkati mohli!

Částka druhá.

Příběhy hrobu a ostatků sv. Vojtěcha na hradě pražském

od roku 1039—1344.

O prvním kostelíku, jejž sám sv. Václav za panování svého na počesť sv. Víta dal zbudovati na hradě pražském, zachovaly se nám následující zprávy.

Nejstarší letopisec Kosma praví, že to byl kostelíček kulatý čili okrouhlý a na způsob římského kostela t. j. v slohu romanském zbudovaný. [1]) Kostelíček ten byl v poměru k nynějším kostelům malý, avšak dle zprávy v legendě Gumpoldově naznačené byl zvenčí krásně upraven, uvnitř pak byl okrášlen a ozdoben podivným leskem kovů. [2])

---

[1]) Kosmův letop. Prameny dějin česk. d. II. st. 92. — [2]) Gumpoldův život sv. Václava. Prameny děj. čes. d. I. str. 157.

Hlavní oltář v něm postavený zasvěcen byl na počesť sv. Víta mučeníka, poněvadž v tomto oltáři uložiti dal sv. Václav rameno sv. Víta, jež od krále německého darem byl obdržel. Mimo tento oltář nacházel se v kostelíku hned zpočátku ještě druhý oltář, který zasvěcen byl na počesť 12ti apoštolů. O druhém tomto oltáři činí se zmínka v legendě staroslovanské, jenž obyčejně Petrohradskou sluje [1]), kdež doslovně takto čteme: „I položili ho (sv. Václava) v chrámě sv. Víta, jejž byl sám vystavěl, po pravé straně oltáře 12ti apoštolů,“ kterážto zpráva se vztahuje na přenešení těla sv. Václava.

Tělo sv. Václava bylo asi v třetím roce po jeho smrti mučenické roku totiž 938. na hrad pražský do kostela sv. Víta ze Staré Boleslavi přenešeno.

Téměř po stu letech, roku totiž 1039. obohacen byl tentýž chrám Páně novými drahocennými ostatky svatými, a sice sv. Vojtěcha, prvního to Čecha, jenž na biskupa byl posvěcen, a se stal nejen apoštolem národu českého, ale i polského, maďarského a pruského, až konečně i slavnou mučenickou korunu obdržel, nasadiv život i krev svou za víru Kristovu.

Smrt mučenickou podstoupil sv. Vojtěch dne 23. dubna 997 na poli Romovem, v zemi pruské,

---

[1]) Prameny děj. čes. d. I. str. 134.

kdež s pomocí svého rodného a spolu také řeholního bratra, jmenem Radíma (Gaudentia) a jiného ještě kněze jmenem Benedikta víru křesťanskou mezi pohany rozšiřovati se snažil.

Radím a Benedikt vrátivše se do Polska, zvěstovali zprávu o mučenické smrti Vojtěchově polskému knížeti Boleslavovi Chrabrému, který hned tělo sv. mučeníka za veliké peníze od pruských pohanů vykoupiti, a je napotom do Hnězdna s velikou slávou dal přivesti, kdež v kostele Matky Boží do zvláštního hrobu bylo uloženo. Radím stal se po krátké době prvním arcibiskupem hvězdněnským, v kteréžto důstojnosti sobě o rozmnožení víry Kristovy velikých zásluh vydobyl. Zemřel v Hnězdně, a sice v pověsti muže svatého l. P. 1006. Tělo jeho bylo též v tamním kostele Rodičky Boží pochováno.

Druhý průvodčí sv. Vojtěcha, kněz Benedikt, přišel dle starého podání z kláštera břevnovského u Prahy za sv. Vojtěchem do Polska a sice ve společnosti pěti jiných řeholních bratrů svých, kteří slouli Matouš, Isák, Jan, Kristin a Barnabáš. Po smrti sv. Vojtěcha sloužili tito bratří Pánu Bohu na jedné poušti v Polsku blíž Kazimíře, velmi tuhý a kající život v největší chudobě vedouce. Vyjma z nich Barnabáše stalo se všech pět ostatních na téže poušti mučeníky za víru Kristovu a zejmena za evandělický slib dobrovolné chudoby. L. P. 1004 navštívil je totiž na dotčené

poušti kníže polský Boleslav, aby sebe a země své do jejich modliteb a skutků kajících odporučil. Odcházeje zanechal jim tam bez jejich vědomí velikou summu peněz. Svatí poustevníci naleznuvše za nedlouho tyto peníze, poslali je hned po bratru Barnabáši knížeti Boleslavovi nazpět. Avšak mezi tím dovědělo se několik loupežníků, že kníže Boleslav hojnou summou peněz poustevníky obdařil. Sotva že tedy Barnabáš peníze odnesl, vtrhli loupežníci na poušť, majíce v úmyslu, ukrásti poustevníkům celý dar Boleslavův. Nenalezše však peněz darovaných, mstili se ukrutně na poustevnících. Mučili je po celou noc, a konečně všem pěti hrdla podřezali, co se dne 12. listopadu 1004 stalo. Těla jejich byla napotom také do Hnězdna přenešena a v jednom tamním kostele uložena. Od té doby byli vždy za svaté mučeníky pokládáni, a my Čechové čítáme je také vždy mezi sv. patrony a dědice české, vzývajíce je na modlitbách svých za přímluvu pod názvem: „Sv. Benedikt s bratřími.“

L. P. 1039. byly tedy nejen tělesné ostatky sv. Vojtěcha, ale i ostatky sv. Benedikta a jeho 4 sv. bratří řeholních, a mimo to i ostatky rodného a spolu také řeholního bratra sv. Vojtěcha, arcibiskupa totiž Radíma z Hnězdna do Čech na hrad pražský přenešeny, a v kostele sv. Víta a Václava s uctivostí uloženy. Stalo se to tímto spůsobem: Kníže Břetislav I., nastoupiv r. 1037.

po smrti otce svého Oldřicha vládu v Čechách, usiloval všemožně o to, aby za jeho panování k říši české opět ty země připojeny byly, které k ní dříve náležely, ale od polských knížat odcizeny byly. V Polsku panovaly právě tenkráte po smrti knížete Mečislava II. (r. 1034) velké vnitřní zmatky. Té příležitosti použil Břetislav, a bez prodlení zdvihnul válku proti Polanům. I poštěstilo se mu v kratičké době opanovati Slezsko, dále také zemi Krakovskou, jenž tenkráte Malopolskem sloula, a vtrhnuv pak hned do Velké Polsky, opanoval tam bez boje hlavní město Hnězdno, kdež mimo velké poklady i těla sv. Vojtěcha, a jeho bratra Radíma, jakož i svatých pěti Bratří mučeníků spočívala. Udatné vojsko české toužilo po tom velice, aby všechny tyto svaté ostatky z Hnězdna do české země mohlo přenesti. Ve vojsku českém nacházel se tenkráte i pražský biskup jmenem Šebíř, rodem Čech. Slavný biskup tento přál si toho sám velice, aby dotčené ostatky svaté do země české byly přenešeny, ale vida na své vlastní oči, kterak vojínové čeští, nedbajíce jiné kořisti, do chrámu Matky Boží prudkým návalem se hnali a tam s jakousi opovážlivostí čili nešetrností tělo sv. Vojtěcha žádali, počal se toho obávati, aby vojsko české tímto jednáním svým hněv Boží na sebe neuvalilo. Bázeň biskupova zmahala se i za tou příčinou, poněvadž dobře věděl, že v lidu českém vůbec, a tudíž i mezi vojíny tenkráte ještě silně

panovaly rozličné nešvary pohanské a právě ty samé, proti kterým již sv. Vojtěch úsilovně horlil, a které hlavní příčinou toho byly, že tentýž světec velkého protivenství a pronásledování od mnohých Čechů snášeti, ano i svou vlasť opustiti nucen byl. I jal se tedy biskup Šebíř vojíny české napomínati, aby prvé po tři dni se postili, ze hříchů svých pokání činili, a zejmena těch ohavností a nešvar pohanských navždy se odřekli, proti kterým sám sv. Vojtěch tak úsilovně horlíval. A ku konci řeči své dodal ještě: „Doufámť v milosrdenství Boží a našeho patrona sv. Vojtěcha, že nebudeme zbaveni naděje při prosbě své, když věrně setrváme ve zbožnosti, a v pilném modliteb říkání.“ [1]) Vojínové čeští opovrhnuvše tímto otcovským napomenutím, počali beze vší rozvahy bourati hned oltář, za kterým tělo sv. Vojtěcha vedle zdi v hrobě spočívalo. Opovážlivost a svéhlavost jejich nezůstala však bez Boží msty. Dle vypravování Kosmova stanuli při samém bourání oltáře o smyslích ztupených; pozbyli totiž citu v sobě, nemajíce ani hlasu ani zraku. A v stavu tomto stáli po celé tři hodiny na místě, až konečně opět z milosti Boží k sobě přišli. Po této trpké zkušenosti počali vojínové svého skutku opovážlivého pykati, a dle napomenutí a vůle biskupovy jednati. Postili se po celé tři dni, a z hříchů svých pokání činíce

[1]) Kosmův letop. kn. II. Prameny d. č. d. II. str. 72.

setrvali bez ustání na modlitbách. Třetí noc, — tak vypravuje letopisec Kosma dále — když biskup Šebíř po ranní mši sv. odpočíval, objevil se mu u vidění sv. Vojtěch, a pravil mu: Řekni knížeti a jeho županům: Otec nebeský dá vám, čehož žádáte, nenavrátíte-li se k zlým skutkům, kterýchž jste se na křtu svatém odřekli. Když biskup ráno výpověď tuto knížeti a županům byl oznámil, zaradovali se z toho všickni velice. I spěchali pak kníže a vojsko jeho do chrámu, tam před hrobem sv. Vojtěcha na zem klekli a společně dlouho na modlitbách trvali. Konečně povstal kníže Břetislav, a takto vojíny české oslovil: „Chcete-li napraviti svá provinění, a od zlých skutků svých opět k rozumu přijíti?“ Oni pak slzíce zvolali: Hotovi jsme napraviti, v čemkoli otcové naši, neb my sami jsme hřešili proti muži svatému a Božímu, a od všelikého skutku zlého se varovati. Tehdy kníže vztáhnuv ruku svou nad hrobem, jal se takto mluviti k davu přítomnému: „Pozdvihněte, bratří, každý z vás pravici svou k Hospodinu, a pozorujte řečí mých, neboť chci abyste je přísahou svou stvrdili.“ Napotom prohlásil kníže Břetislav několik nařízení, která nejen přítomní županové a vojínové budoucně měli svědomitě zachovávati, ale po svém navrácení do Čech i k tomu působiti, aby tatéž nařízení od jejich svěřenců a jiných obyvatelů českých pilně byla zachovávána. Nařízení tato u hrobu sv. Vojtěcha v Hnězdně kníže-

tem Břetislavem prohlašená a přísahou předních pánů českých stvrzená stala se tedy zákony českými. Za touto příčinou neváhal také proslulý právník český dr. Hermenegild Jireček vřaditi tato nařízení do svého sborníku práva českého.[1]) Nařízení Břetislavova týkala se: Předně mnohoženství a jiných přečinů smilných, na které trest vyhnanství do Uher uložen byl, aniž by vinníku usvědčenému dovoleno bylo z vyhnanství se vykoupiti a do Čech se navrátiti. Jiná nařízení týkala se mužobojství vůbec, zvláště pak bratrovrahů, otcevrahů a zabijů kněží.

Na tyto trojí zločince uloženo za trest, že na rukou a kolem břicha spoutáni vyvrhnouti se mají z království, aby jako Kain bloudíce a utíkajíce pobíhali po zemi. Také na krčmy, z nichž vycházeli loupeže, vraždy, cizoložstva a jiné nepravosti, bylo za trest uloženo, aby kdo je stavěl neb na ně nakládal, jakož i sám krčmář, na veřejném místě k sloupu přivázán a od biřiče mrskán byl. Nápoj pak, který se v krčmě prodával, vylil se na zemi, aby se žádný člověk tímto ohyzdným nápojem nepoškvrnil. Dále bylo i na každého, kdo v opilém stavu dopaden bude, za trest prohlášeno, že bez prodlení má býti uvězněn, a ve vězení tak

---

[1]) Viz Codex Juris Bohemici. Tom. I. Opera Herm. Jireček. Pragae 1867. pag 15 et 16.

dlouho držán, až by do pokladnice knížecí tři sta peněz pokuty položil. Mimo to byly všechny trhy v den sváteční přísně zakázány, a kdo v neděli neb ve svátek zasvěcený dopaden byl při konání služebné práce, ztratil zboží to, o němž pracoval a tři sta halířů pokuty měl zaplatiti. Posléze kdo dle zvyku pohanského mrtvoly lidské na obyčejném poli neb v lese pochovávali, měli pokutu platiti jednoho vola a tři sta halířů, a za povinnost jim uloženo, aby tělo mrtvé znovu na křesťanském hřbitově pochovali. Když kníže Břetislav tato nařízení u hrobu sv. Vojtěcha byl prohlásil, doložil konečně, řka: „To jsou věci, kterých Bůh nenávidí, z těch se rozmrzel sv. Vojtěch, nás, ovečky své opustil a raději k cizím se odebral národům. Nyní tedy přísahou svou jakož i vaší stvrzujeme, že se takových věcí nedopustíme.“ Po této slavné připovědi počal tedy biskup Šebíř ve jmenu nejsv. Trojice hrob sv. Vojtěcha otvírati. Pracovalo se dále a mezi prací zpívali se žalmy a jiné modlitby, až konečně ostatky sv. Vojtěcha na jevo přišly. Což když se stalo „zapěli duchovní Tebe Bože chválíme, vojínové čeští volali Kyrie eleison a hlasy jejich rozléhaly se až k vysostem.“ Když pak dílo bylo dokonáno, počal se kníže Břetislav, maje tvář slzami politou, takto modliti: „O mučeníče Kristův, svatý Vojtěše! jenž jsi měl s námi vždy a všude slitování, shledni na nás i nyní s obvyklou dobrotou a budiž nám hříšníkům milostiv. I ne-

račiž nám zazlíti, že Tebe, ač hříšníci jsme, ku stolci Tvému v pražském kostele zaneseme.“

Stařičký, šlechetný a bohabojný Kosma, jenž celou tuto událost ještě obšírněji v druhé knize svého letopisu zaznamenal, končí popis svůj touto něžnou a srdečnou modlitbou a úvahou: „O Bože všemohoucí, jenž svět od věků spravuješ, jenž vždy kraluješ a sám všecko řídíš! Kriste milý! bez jehožto vůle na světě ničeho nebylo, není a nebude! Který smrtelník by tomu kdy mohl uvěřiti, že by světec korunou v království nebeském již ověnčený toho dopustil, aby tělo jeho přenešeno bylo nazpět k národům odpadlým, z jejichžto společnosti sám utíkal, když ještě živ byl, maje skutky jejich v ošklivosti. Avšak když povážíme větší a starobylé zázraky, kterak lid israelský suchýma nohama přešel přes moře, kterak ze suché skály tekla voda, aneb kterak Stvořitel světa objevil se na světě, narodiv se z Marie Panny: není se tomu diviti, ale sluší spíše, abychom se Bohu, jenž to učinil a jenž co chce činiti může, pokořili, a jeho milosti všecko přičítali.“ Tak smýšlel a psal nejstarší letopisec český!

Mimo ostatky sv. Vojtěcha dal kníže Břetislav i ostatky tělesné arcibiskupa Radíma a sv. pěti Bratří z hrobu vyjmouti, aby je všechny do Čech přenésti mohl. Napotom nastoupilo vojsko české s těmito posvátnými poklady a také s jinou velice bohatou kořistí své zpáteční tažení do Čech. I

budiž tuto krátce podotknuto, čeho jsme se náhodou z doslechu dověděli. Až podnes prý stává ještě ve Slezku několik starobylých kostelíků na počest sv. Vojtěcha věnovaných, které zbudovány byly na památku na více místech, kudy tenkráte vojsko české s dotčenými ostatky svatými z Hvězdna do Čech táhlo.

Vojsko Břetislavovo dorazilo konečně v svatvečer sv. Bartoloměje (dne 24. srpna) do okolí pražského. I položilo se táborem u potoka Rokytnice, v krajině mezi Libni, Vysočany a Hloupětínem ležící. V táboře samém jakož i v Praze činily se pak po několik dní přípravy k slavnému přenešení svatých ostatků na hrad pražský, které se dle výslovného udání letopisce Kosmy dne 1. září 1039 stalo. Dle krátkého popisu, jejž o tomto přenešení Kosma zaznamenal, byla to slavnost velikolepá a velebná. Dne 1. září totiž jakmile se rozednívati počalo, táhlo již veškeré duchovenstvo pražské a všechen téměř lid z Prahy svatým ostatkům naproti až ku potoku Rokytnici. Dav lidu z Prahy v slavném průvodu přicházejícího byl tak četný, že jeho dlouhou řadu široké pole sotva obsáhlo. Když tedy příchozí průvod pražský u Rokytnice svou úctu sv. ostatkům byl vzdal, nastoupil opět zpáteční cestu svou do Prahy, a k němu se přidružil druhý velikolepý v táboře vojenském uspořádaný průvod slavnostní. V čele tohoto průvodu kráčel kníže Břetislav a pražský

biskup Šebíř nesouce na ramenou svých ve skříni ozdobené ostatky sv. Vojtěcha. Za nimi kráčeli opatové tehdejších klášterů benediktinských v Čechách, mezi nimiž se zajisté i sv. Prokop nacházel, poněvadž právě tenkráte žil, a opatem slovanského kláštera benediktinského na Sázavě byl. Opati nesli tedy na ramenou svých ostatky svatých pěti Bratří mučeníků, a za nimi kráčeli opět arcipryštové, nesouce též na ramenou ostatky bl. Radíma. Za arcipryšty šlo 12 kněží silných, zvláště vybraných, poněvadž velmi těžký z ryzého zlata zhotovený krucifix nesli, který též z hnězdněnského chrámu pocházel. Na pátém místě nesli jsou tři z ryzého zlata zhotovené a také velmi těžké desky, kterýmiž obložen býval oltář u hrobu sv. Vojtěcha v Hnězdně stávající. Jedna z těchto tří desk byla pěti loket v délce a desíti dlaní v šířce, hojně okrášlená drahými kameny a křišťály. Na kraji vyryt byl nápis, že deska ta tři sta liber zlata váží. Napotom vezli v průvodu tomto na více než na stu vozích ohromné zvony a jiné poklady v Polsku ukořistěné. Za touto kořistí kráčela pak dlouhá řada zajatých ve válce věznů. Závěrek celé dlouhé řady činilo vojsko Břetislavovo a veliký dav lidstva venkovského, a tak byly při hlučném zpěvu, při hlaholu zvonů pražských ostatky sv. Vojtěcha a s nimi též ostatky svatých pěti Bratří a arcibiskupa Radíma na hrad pražský do kostelíka sv. Víta, kde tělo sv. Václava

již spočívalo, donešeny. Jak velice si předkové naši nově na hrad pražský přenešených ostatků vážili, jak hlubokou úctu jim vzdávali, tomu nasvědčuje opět krátká ale vzletná a jadrná poznámka, kterouž letopisec Kosma popis této slavnosti ukončil; praví totiž: „Ó dne onoho, dne Čechům slavného a na věky památného, který má býti svatými obřady slaven, důstojnými oslavami svěcen, chvalozpěvy pobožně ctěn, bohatým radosten, chorobným žádosten, chudým milosten, vyznačován dáváním almužen a všelikými dobrými skutky blažen. Na den tento stkvíti se mají hody na hody nahromaděné.“ A posléze obrací se Kosma ještě k samému hlavnímu městu země české, a mu na paměť uvádí, jak veliké oslavy tím daleko a široko po světě nabylo, poněvadž ostatky dvou svatých velikánů sv. Václava a sv. Vojtěcha v lůně svém chová. Praví totiž Kosma: „Ó mateřské sídlo, Praho převelmi šťastná, někdy svatým vojvodou povznešená, nyní blahoslaveným biskupem ozdobená! Nyní se tedy tvá Bohem tobě propůjčená radost zdvojnásobnila, a pro tyto dvě olivy milosrdenství vzletáš ve slávě až za krajiny Sarmatů a Jacigů!“

Z dalšího vypravování letopisce Kosmy vysvítá, že po přenešení ostatků sv. Vojtěcha z Hnězdna do Prahy přistaven byl v krátké době k původnímu kostelíku svato-Vítskému druhý kostelíček, „který byl vedlé a jako ve dveřích (čili v před-

síni) téhož kostela svato-Vítského postavený“, a že „v prostředku tohoto druhého kostelíčka v místě velmi těsném byl hrob sv. Vojtěcha.“ [1]) Tato tedy zpráva Kosmova jest nejstarší, kterouž o hrobu sv. Vojtěcha na hradě pražském máme. Zprávu tuto zaznamenal Kosma k r. 1060. V tomto roce byl letopisec Kosma právě 15 let stár, a v témž samém roce byly také obadva svrchu dotčené kostelíčky na hradě pražském, t. j. původní kostelíček sv. Víta, a také kostelíček sv. Vojtěcha, na rozkaz knížete Spytihněva rozbourány. Jakožto 15letý jinoch viděl tedy letopisec Kosma obadva tyto kostelíčky před jejich rozbouráním na své vlastní oči. Kosma vypravuje také udalost, která knížeti Spytihněvovi příčinu zavdala, že dotčené dva kostelíky rozbourati a místo nich nový větší kostel zbudovati rozkázal. „Léta od narození Páně 1060, když kníže Spytihněv o svátku sv. Václava přijel do Prahy, vida, že kostel sv. Víta nebyl tak velký, an nestačil pro lid sbíhající se k svaté slavnosti, jejž byl totiž sv. Václav vystavěl okrouhlý dle způsobu kostela římského, v němž také tělo téhož sv. Václava odpočívalo, jakož také druhý kostelíček, který byl vedlé a jako ve dveřích téhož kostela postavený, v jehož prostředku v místě velmi těsném byl hrob sv. Vojtěcha; uznav za nejlepší, aby obadva rozbořil a nový velký kostel

---

[1]) Prameny děj. čes. d. II. str. 9.

pro obadva patrony vystavěl. I vykázal hned dlouhým okolem místo pro kostel, a položil základy; dílo rostlo, zeď se zdvihala, ale začátky jeho šťastné přetrhla již v roce potomním smrt ve chvíli nevhodné". [1]) To jest, kníže Spytihněv nedočkal se dokončení nového chrámu, poněvadž již r. 1061. dne 28. ledna zemřel. Po něm nastoupil vládu v Čechách jeho vlastní bratr kníže Vratislav II. (později král), který teprv kostel dostavěl. Tento kostel nazývá pak letopisec Kosma častěji kostelem čili také klášterem svatých mučeníků Víta, Václava a Vojtěcha, poněvadž hlavně na počest těchto mučeníků byl zbudován a jejich svaté ostatky v něm společně uloženy byly.

Nejobšírnější popis téhož nového kostela sestavil V. V. Tomek (viz Dějepis města Prahy. Opravy a dodatky k dílu I. str. 2. a 3.) z různých jednotlivých zpráv dílem v letopisech Kosmových dílem v rozličných listinách se naskytujících. Dle bádání Tomkova zaujímal tento kostel celou prostoru, počínající bez mála od nynějšího hlavního vchodu do kostela sv. Víta, a táhnoucí se až téměř do rovni se západním průčelím proboštství pražského. Na téže prostoře budují se právě nyní dlouhé lodě kostela svato-Vítského, a kladou se základy pro budoucí průčelní věže na straně západní. Téměř u prostřed téže prostory stávala

---

[1]) Kosmův letop. knihy II. Prameny d. II. str. 92.

od r. 1576. kaple svato-Vojtěšská, jenž letos rozbourána byla.

Tentýž od Spytihněva II. založený kostel byl zbudován na způsob románských basilik, a sestával ze tří lodí, které se směrem svým od západní strany k východní straně táhly. Hlavní dvéře do kostela byly na straně západní. Konec lodí těchto byl bez mála před hlavním vchodem do nynějšího kostela svato-Vítského. Všechny tyto tři lodě byly na svém východním konci polokruhem zakončené. Hlavní čili prostřední loď chrámová byla mřížemi přepažena, a východní část této přepažené lodě byla presbyterium, v němž hlavní oltář sv. Víta stával. V zakončeních dvou lodí pobočních čili v tak zvaných apsidách byly dvě krypty, a sice v jedné lodi byla krypta sv. Martina, a v druhé krypta sv. mučeníků a patronů českých Kosmy a Damiana. V této poslední kryptě pohřbeno bylo tělo rodného bratra sv. Vojtěcha Radíma. Později nazývala se tato krypta také kryptou sv. Radíma.

V kostele tomto byla mimo jiné kaple i na počest sv. Václava zvláštní kaple zbudována, ve kteréž jeho tělo položeno bylo. Nuže v prostřední lodi tohoto nového kostela a sice blíž hlavních dveří stál také hrob sv. Vojtěcha.

Ku konci století jedenáctého roku totiž 1090 za panování krále Vratislava I. shořel tentýž chrám Páně od Spytihněva II. založený a od Vratislava II. dostavený. V letopisu Kosmově zaznamenána jest

o tomto požáru následující zpráva: „Téhož léta dne 17. dubna, ve středu druhý týden po velkonocích shořel jest chrám (monasterium) svatých mučeníků Víta, Václava a Vojtěcha na hradě pražském. A v zimě nebylo ani sněhu ani deště.“ [1])

Ve čtvrtém roce po tomto požáru, r. totiž 1094 dospěla stavba nového chrámu na ten stupeň, že hlavní oltář sv. Víta mohl býti posvěcen. Kosmův letopis praví takto: „Toho léta a z rozkazu téhož knížete (Břetislava II.) biskup Kosmas dne 27. září posvětil jest oltář sv. Víta mučeníka, protože chrám (monasterium) ještě nebyl docela dostaven.“ [2]) L. P. 1096 byla však stavba nového chrámu již dovršena, a chrám také posvěcen, jakož se v témž letopisu dočítáme: „Léta od narození Páně 1096 dne 14. dubna z rozkazu nejslavnějšího knížete českého Břetislava posvěcen jest chrám (monasterium) svatých mučeníků Víta, Václava a Vojtěcha od ctihodného biskupa Kosmy.“

Že hrobka sv. Vojtěcha i v tomto novém kostele stála, vysvítá již patrně z těchto všech uvedených zpráv Kosmových, v nichž kostel svato-Vítský klášterem sv. Víta, Václava a Vojtěcha i za tou příčinou nazývá, poněvadž v něm jejich svaté ostatky uloženy byly. Výslovnou zprávu o hrobce sv. Vojtěcha v tomto nově zbudovaném kostele stávající, nacházíme pak v letopisech po-

---

[1]) Tamtéž str. 125. — [2]) Tamtéž str. 138.

kračovatele Kosmova, jenž vůbec Kanovník Vyšehradský sluje, a následující zprávu k r. 1129ému, tudíž v 33tém roce po svrchu dotčeném posvěcení, zaznamenal, řka: „Téhož roku (1129) pan Menhart, biskup kostela pražského, obnovil jest hrob sv. Vojtěcha biskupa zlatem a stříbrem i křišťálem“. [1]) Václav Hájek činí také v kronice své zmínku o tomto obnovení, řka: „Mainhart biskup pražský rozkázal hrob sv. Vojtěcha biskupa na svůj náklad obnoviti, zlatem a drahým kamením, kterýž stál tři tisíce a sedmdesát kop grošův vše českých, a dokonáno to dílo měsíce října.“

Nedlouho po tom, a sice za panování knížete Vladislava II. (napotom krále) r. 1142 potkala opět nemalá pohroma chrám Páně svato-Vítský, a tudíž i hrobku sv. Vojtěcha. Dne 14. února 1140 zemřel kníže Soběslav I. Panstvo české shromáždivši se k poradám na Vyšehradě zvolilo již dne 17. února za knížete Vladislava II. domnívajíc se, že Vladislav II. nebude mnoho ze své vůle poroučeti, ale spíše dle vůle panstva se říditi. V tom však se panstvo zmýlilo; neboť Vladislav II. počínal si hned samostatně a mohutně v řízení správy zemské. Za touto příčinou spikli se šlechticové, jenž k volbě Vladislava II. nejvíce přispěli, proti němu, prohlásili jej za neschopného k vládě a zvolili již po dvou letech r. 1142 Konrada Znojm-

---

[1]) Tamtéž str. 207.

ského za knížete českého.[1]) Konrad Znojmský vtrhl hned s četným vojskem do Čech, u hory Vysoké nedaleko od nynější Kutné Hory přišlo k bitvě, kterouž Vladislav II. zrádou ztratil Po bitvě té táhl Konrad přímo ku Praze, a jal se oblehati hrad, jejž bratr Vladislavův Děpolt v čele udatné posádky bránil. Konrad obklíčil hrad se všech stran, jak nejlépe mohl, činil časté útoky, užívaje při tom rozličných bořících a střílecích nástrojů. I kázal také házeti šípy ohnivé do hradu. Konrad sice cíle svého nedošel, po čtyrech nebo pěti nedělích nucen byl nejen Prahu ale i Čechy s vojskem svým opustiti, poněvadž král německý Konrad III. s četným vojskem Vladislavovi II. na pomoc přispěl, ale oblehání Konradovo způsobilo velkou zpoustu na hradě pražském. Letopis Vincenciův vypravuje o té zpoustě takto: „Jistý nešlechetník —jemuž by lépe bylo bývalo, kdyby se byl nenarodil — připevniv uměle oheň k svému šípu, namířil jej naproti klášteru (monasterium) sv. Víta, kde na střeše uvázl a jmenovaný klášter zapálil. A tak zlo to ďáblem způsobeno, a řečený klášter s nesmírnými poklady a více kostely (ecclesiis) shořel jest. Klášter však sv. Jiří nejen že jest shořel, ale i do základu byl vyvrácen.“ Letopis Mnicha Sázavského praví o této zpoustě takto:

---

[1]) Letop. Vinc. d. II. str. 411.

„Oblehli jsou Prahu a chrámy (monasteria) svatých Víta, Václava a Vojtěcha i sv. Jiří ohněm jsou zpustošili“ [1]).

O tomto požáru dočítáme se pak ještě v kronice Hájkově této zprávy: „To když Kunrad uslyšal (že totiž král německý do Čech s vojskem vtrhl, aby jej ze země vyhnal) svolav všecky střelce, rozkázal jim ohnivými šípy na město střeliti. Tu jeden nešlechetník jménem Báč k kostelu pražskému svatého Víta střelil a jej zapálil, kterýž z gruntu vyhořal, v němžto mnoho od zlata a od stříbra i jiných klenotův a svátostí shořelo. Kostel pak svatého Jiří netoliko shořal, ale přílišným ohněm všecken se rozbořil.“

Porovnáme-li tyto tři zprávy o požáru kostela svato-Vítského r. 1142, patrno jest, že dle zprávy kanovníka Vincencia kostel svato-Vítský shořel, dle zprávy mnicha Sázavského ohněm byl zpustošen, a že konečně dle zprávy Hájkovy „z gruntu vyhořal“. Není o tom pochybnosti, že při tomto ohni klášter jeptišek u sv. Jiří a kostel téhož jména nejvíce utrpěl, a že jmenovitě tělo sv. Ludmily v tomto posledním chrámu uložené, po ohni ze zřícenin chrámových bylo vykopáno, jakož zevrubněji vypravuje Kanovník Vyšehradský [2]).

---

[1]) Prameny d. II str. 412, 261. — [2]) Tamtéž 236.

Avšak žeby kostel svato-Vítský při této pohromě „z gruntu byl vyhořel“, jako Hájek praví, nezdá se býti aspoň v tom smyslu pravdě podobné, že by se při požáru i zdě celkem byly sesuly, a z celého kostela byly jen pouhé zříceniny zůstaly.

Tomu jest na odpor zpráva zaznamenaná od Mnicha Sázavského, dokladající, že již po jednom jediném roce kostel svato-Vítský znovu byl posvěcen. Praví totiž k roku 1143: „Téhož léta slavné bylo posvěcení chrámu svatých Víta, Václava a Vojtěcha dne 30. září od tří biskupů, Otty pražského, Jindřicha olomouckého a biskupa bamberského.“ Jest zajisté pravdě zcela nepodobno, že by kostel „z gruntu vyhořelý“ v jednom jediném roce byl opět do toho stavu uveden, aby slavně od tří biskupů posvěcen býti mohl. Máme tedy za to, že velká část kostela, zejmena že také strop celkem neb z větší části byl prolomen neb shořel, a že tím mnoho zřícenin a sterku do kostela samého napadalo, a se tudíž z počátku po ohni nevědělo, jsou-li hrobky sv. patronů Václava a Vojtěcha poškozeny čili nic. Tomu nasvědčuje zpráva samého Hájka, jenž k r. 1143 praví: „Téhož leta probošt, děkan i všickni kanovníci kostela pražského pilnou chtivostí se o to snažili, aby kostel sv. Víta, ten spálený a hanebně rozbořený, zase k napravě přivedli a nejprvé na svůj náklad kázali jej vyrumovati. A tu jsou na-

lezena těla svatého Václava a svatého Vojtěcha i jiných svatých, celá a nepoškvrněná, z toho netoliko oni, ale i všickni Čechové se radovali.“ Že pak ještě téhož samého roku kostel svato-Vítský byl slavně posvěcen, jakož Mnich Sázavský dokládá, o tom Hájek žádně zmínky nečiní. Mnich Sázavský nečiní pražádné zmínky o těle sv. Václava a Vojtěcha jako Hájek, ale místo toho praví: „Téhož léta (1143) jest nalezení hlavy sv. Vojtěcha biskupa a mučeníka na hradě pražském v kostele sv. Víta mučeníka; též srstěné roucho sv. Václava jest nalezeno.“ [1]) Zpráva ta zdá se míti tento smysl: Od starodávních věků býval obyčej hlavy čili lebky svatých mučeníků zasazovati do zvláštních stříbrných neb zlatých relikviářů, poprsí těchto mučeníků představujících. Dělo se to hlavně za tím účelem, aby na velké svátky hlava takového mučeníka na některém ozdobeném místě v kostele neb také na zvláštním oltáři k veřejné úctě mohla býti pohodlně a slušně vystavena. Za touto příčinou nebývala hlava takového mučeníka v hrobce, v níž jeho ostatní tělo spočívalo, uložena, nýbrž v pokladnici chrámové neb na jiném bezpečném místě, aby se na dotčené svátky snadněji bez otvírání hrobky k úctě vystavovati mohla. Ve starých seznamech svatých ostatků kostelu svato-Vítskému náležících uvádí se

---

[1]) Prameny d. II. str. 261.

zvláště hojný počet takových jednotlivých sv. ostatků, jenž byvše do skvostných relikviářů zadělány, zejmena k dotčenému účelu sloužívaly. Jest tedy pravdě velice podobno, že i hlava sv. Vojtěcha již ve dvanáctém století před požárem svrchu dotčeným ve zvláštním stkvostném poprsí za takovým účelem byla zadělána, že tudíž v hrobce, kde ostatní kosti sv. Vojtěcha spočívaly, nebývala uložena, nýbrž někde v pokladnici svato-Vítské. A poněvadž dle udání kanovníka Vincencia při dotčeném požáru i „nesmírné poklady“ shořely, mělo se po ohni bezpochybí za to, že i hlava sv. Vojtěcha a srstěné roucho sv. Václava při této pohromě v nivec přišly.

Když však r. 1143. zříceniny požárové z kostela svato-Vítského se vyklízely, našla se mezi nimi hlava sv. Vojtěcha a dotčené roucho sv. Václava k velké radosti všech Čechů. Výklad tento zprávy Mnichem Sázavským zaznamenané dá se i touto poznámkou stvrditi. Hlava sv. Václava nebývala za nejstarších dob od ostatních jeho kostí odloučena, nýbrž bývala vždy s nimi ve hrobce uložena. Teprv Karel IV. dal ji do zlata zvláště zadělati a sice r. 1358., jakož vypravuje Beneš z Veitmile, řka: „Císař Karel, maje zvláštní pobožnost k sv. Václavu, svému hlavnímu ochranci a pomocníku, dal hlavu téhož světce ryzým zlatem obložiti.“ Ale hlava sv. Václava spočívala i napotom dle výslovného rozkazu téhož Karla IV. v nádherné

hrobce svato-Václavské, jsouc vždy mimo to ještě okrášlena novou drahocennou korunou královskou, kterouž Karel IV. zhotoviti dal a sv. Václavu na věčné časy daroval. Poněvadž tedy hlava sv. Václava v 12tém století nebyla tak jako hlava sv. Vojtěcha ve zvláštním relikviáři v pokladnici uložena a tudíž při požáru dotčeném ku ztracení nepřišla, nečiní Mnich Sázavský žádné zmínky o ní; ale za to výslovně praví, že s hlavou sv. Vojtěcha nalezeno bylo srstěné roucho sv. Václava. Roucho to bývalo zajisté v pokladnici uloženo; ztratilo se tedy při ohni tak jako hlava sv. Vojtěcha, a tudíž Mnich Sázavský o jeho nalezení výslovnou zprávu podává.

Tomáš Pešina z Čechorodu dokládá, odvolávaje se na zvláštní rukopisní zprávu [1]), že kníže Vladislav II. místo vyhořelého dal ve dvou letech nový a výtečnější kostel zbudovati. I vypravuje o tomto novém kostelu, že neměl více strop prkený, jako kostel předešlý, ale že měl mohutné klenutí, že nebyl také šindelem pokrytý, ale černými kamenými taškami (křidlicí), dále že měl také dvě velké věže a mimo to tři menší věžky.

Zevnější podobu svou, kterouž kostel svato-Vítský při poslední stavbě za Vladislava II. po vyhoření r. 1142. byl obdržel, zachoval pak celkem po celé třinácté století i za prvních čtyr desítiletí

---

[1]) Phosph. septicor. pag. 39.

století čtrnáctého, t. j. až do té doby, když stavba nynějšího kostela svato-Vítského počala.

Dle bádání a popisu V. V. Tomka [1]) bylo v kostele tomto a v kaplích u něho stojících 52 oltářů, mezi nimiž nacházel se i oltář sv. Vojtěcha nad hrobem jeho. Mezi ostatky svatými, jimiž tentýž chrám Páně během století 13tého obdařen byl, uvádějí se zejména také těla čtyr rodných bratří sv. Vojtěcha, totiž Spytimíra, [2]) Pobraslava, Pořeje a Čáslava, kteří r. 995 na hradě Libici, kdež v nedílnosti statků otcovských společně chlebili, od Vršovců z nenávisti proti víře křesťanské a spolu ze msty proti sv. Vojtěchu násilně byli usmrceni, pročež za starých dob u nás v Čechách za mučeníky pokládáni a ctěni byli. Památka jejich světívala se dne 16. dubna. Nejstarší rodný bratr sv. Vojtěcha jménem Soběbor nebyl tenkráte přítomen na Libici, poněvadž se již dříve do ležení císařova byl odebral. Nejmladší pak bratr sv. Vojtěcha Radím (Gaudentius) stav se řeholníkem byl stálým průvodčím a společníkem sv. Vojtěcha. Ondřej biskup pražský, jenž sám r. 1224 v pověsti svatosti zemřel, dal těla těchto 4 bratří z Libice do Prahy slavně přenesti. Bohuslav Balbín, jenž sám dokládá, že své křestní jméno Bohuslav na počesť jednoho z těch 4 bratří sv. Vojtěcha ob-

---

[1]) Opravy a dodatky k d. I. str. 32 atd. — [2]) Místo Spytimíra kladou jiní spisovatelé Bohuslava.

držel [1]), vypravuje na dvou místech, že těla dotčených mučeníků byla při přenešení jich do Prahy v kostele sv. Jiří na hradě pražském uložena; ale V. V. Tomek praví, že jimi kostel svato-Vítský byl obohacen. [2])

Poslední v řadě biskupů pražských Jan z Dražic, téhož jmena čtvrtý, jenž po 42 let (1301—1343) biskupský úřad v Čechách a sice v dobách přetěžkých výtečně zastávaje velmi mnoho dobrého a užitečného způsobil, byl také horlivým ctitelem našeho sv. Vojtěcha, a úctu svou k němu zvláštním činem osvědčil. Dal totiž r. 1305 na své útraty hrobku sv. Vojtěcha v hlavním chrámu pražském velmi bohatě a nádherně okrášliti plechem stříbrným, čímž úctu a důvěru nejen k sv. Vojtěchu, ale i k ostatním našim sv. patronům a dědicům nemálo povzbudil. Markrabí Karel, napotomní císař Karel IV. povzbuzen byv tímto příkladem biskupa Jana, dal hned na počátku svého vladařství v Čechách r. 1334 hrobku svatého Václava stříbrnými sochami 12 apoštolů představujícími okrášliti, a později závodilo téměř panstvo české s císařem Karlem IV., aby hrobku téhož sv. Václava co nejskvostněji stříbrem, zlatem a drahými kameny okrášlili a ozdobili.

---

[1]) Epitome l. II. cap. 13. pag. 147 a Misc. dec. I. lib. IV. §. 75. — [2]) Dějep. m. Prahy d. I. str. 233.

Částka třetí.

Příběhy hrobu a ostatků sv. Vojtěcha na hradě pražském

od roku 1344—1880.

Jan IV., poslední v řadě biskupů, kteří na stolci sv. Vojtěcha v Praze zasedajíce nad celou českou zemí právomocnost duchovní měli, zemřel dne 5. ledna 1343. V kratičké době po smrti jeho, a sice dne 14. ledna zvolen byl za nového biskupa tehdejší vysoce vážený a učený děkan kapituly sv.-Vítské Arnošt z Pardubic. Na žádost a přání Karla IV. povýšil v příštím roce papež biskupství pražské na arcibiskupství. Dne 21. listopadu 1344 byl tedy Arnošt z Pardubic u přítomnosti krále Jana Lucemburského, markrabí a vladaře Karla a četného panstva co první arcibiskup pražský v hlavním chrámu svato-Vítském nastolen a téhož dne položen byl na hradě pražském základní kámen ku stavbě nového arcibiskupského chrámu. Král Jan

Lucemburský zemřel smrtí hrdinskou dne 26. srpna 1346 v bitvě u Křeščaku, načež Karel IV., syn jeho prvorozený, počal v Čechách kralovati, byv dne 2. září 1347 ještě v starém chrámu svato-Vítském slavně korunován za krále českého. Za panování Karla IV. budovalo se neustále na nynějším kostele svato-Vítském, ale starý kostel svato-Vítský zůstal mezi tím celý státi až do r. 1369 a v něm se také pořád ještě konaly služby Boží. Nejen arcibiskup Arnošt, ale i sám Karel IV. byli velice horliví ctitelové našich sv. patronů a dědiců českých a svatých ostatků vůbec. Za tou příčinou obadva všude po svatých ostatcích pilně pátrali, jimi zejmena hlavní kostel pražský obohacovali, ukládajíce je ve skvostné a drahocenné skříně, a o rozmnožení jejich úcty všemožně pečovali. Když se tedy o novém chrámu sv.-Vítském r. 1344. budovati počalo, a starší chrám po několika letech rozbourán býti měl, pečovali Karel IV. a arcibiskup Arnošt bedlivě o to, aby ostatky svaté v tomto chrámě uložené ku zkáze nepřišly a pro budoucí chrám zachovány byly. Obadva tedy shledávali společně ne jednou ale vícekráte tyto svaté ostatky ve starším chrámu svato-Vítském, jakož jsme již svrchu podotkli. Při jedné takové sbírce roku 1346. dal tedy arcibiskup Arnošt u přítomnosti Karla IV. i hrobku sv. Vojtěcha otevříti a našel v ní několik částek kostí sv. Vojtěcha, kosti sv. pěti Bratří a také několik kostí jiných svatých. Na svědectví tomu všemu

dal arcibiskup Arnošt svrchu uvedenou autentiku do olova vyrýti a ji k těmto ostatkům přiložiti. Ostatky tyto byly pak opět v starším chrámu svato-Vítském slušně uloženy, kdež až do r. 1396 spočívaly.

Mezi tímto časem budovalo se o novém chrámu dále. Ještě za panování císaře Karla IV. až do roku 1368 vystavěna byla celá, ale jenom zpodní část nynějšího kostela, t. j. prostřední loď, všechny kaple po její pravé a levé straně v lodích pobočních. Dále byla do té doby zbudována zpodní část příční čili křížové lodě, t. j. té části, v níž se jedna částka kaple svatého Václava nachází. Kaple sv. Václava, jakož i nádherné, nyní zazděné dvéře, na polední straně vedle téže kaple stojící, byly do svrchu řečené doby již také zbudovány. Avšak všechny tyto částky byly dostavěny jen až do výše postranních lodí a byly všechny jen prozatímním způsobem pokryty. Vysokého, velebného klenutí, jenž se nyní nad lodí prostřední vypíná, jakož i velikých oken pod ním, pavlače kamenné čili tak zvaného triforia a vně kostela všech těch výtečných oblouků a pilířů kamenných, jimiž se klenba opírá, tenkráte ještě nebylo. Na této hořejší části začalo se tedy teprv r. 1369 za Karla IV. pracovati a sice nejprvé upravováním rozsáhlého lešení stavebního. Aby se však lešení toto na všech stranách a tudíž i na straně západní mohlo upraviti, bylo nutně zapotřebí, rozbořiti

aspoň jednu částku a sice východní starého kostela svato-Vítského, t. j. zejmena apsidy všech tří jeho lodí, poněvadž východní část téhož starého kostela bezmála až ku křížové lodi nynějšího kostela zasahovala. Mezi starým a novým kostelem povstala tedy tímto rozbouráním dosti široká mezera, ve které se pak lešení stavební zbudovalo. Hotová částka nového kostela odloučila se jakýmsi prozatímným přepažením od této mezery a hlavní služby Boží konaly se pak již v tomto novém chrámě, prozatímnou střechou pokrytém, nad kterou se dále do výše budovalo. Západní část starého kostela a stará zvonice zůstaly také ještě státi a na východní straně své byla i tato částka starého kostela, jak se dá mysliti, od dotčené mezery nějakým prozatímným přepažením odloučena. Od roku 1369 byly tedy dva kostely svato-Vítské na hradě pražském, zpodní totiž část nynějšího kostela, a před ním západní, do té doby nerozbořená částka staršího kostela a v obou těchto kostelích konaly se služby Boží.

V tomto starém kostele byly také vždy ještě ostatky sv. Vojtěcha až do roku 1396 uloženy. Byly-li však pořád ještě na tom samém místě, kde dříve bývaly, aneb byla-li stará, od Jana IV. z Dražic stříbrem ozdobená hrobka jeho tenkráte již také rozbořena a tudíž ostatky svaté na jiném místě prozatím uloženy, o tom se nám zpráv zajištěných nedostává.

Císař Karel IV. zesnul v Pánu již 29. listopadu 1378; nedočkal se tedy toho, aby celé to vysoké a velebné klenutí, jakož je nyní v kostele svato-Vítském vidíme, na vlastní oči viděti mohl. Klenutí toto bylo teprv roku 1385 dohotoveno, a sice dne 12. července, na kterýžto den tehdejší dozorce stavební, kanovník Václav z Radce, do něho zavěrací kámen čili závěrník zarazil. Téhož roku dne 1. října byla pak celá tato budova chrámová (t. j. vlastně jen kůr úplného chrámu) od tehdejšího arcibiskupa pražského Jana z Jenštýna na počest Panny Marie a sv. Víta posvěcena. Ale i v napotomních sedmi letech pracovalo se ještě pořád vně kostela na ozdobách oblouků, pilířů atd.

Stavba dlouhých pěti lodí chrámových, na nichž se za našeho věku poznovu budovati počalo, měla svůj počátek teprv roku 1392. za panování krále Václava IV. U přítomnosti jeho položil totiž arcibiskup Jan z Jenštýna základní kámen ku stavbě té na Boží hod svatodušní dne 2. června při službách Božích večerních, jakož o tom v mramorové desce vytesaný a na jižním pilíři věže kostelní zasazený nápis výslovně svědčí. O další stavbě těchto lodí praví V. V. Tomek takto: „Začátek učiněn s prostřední lodí, tak sice, že nejprvé vyhnáno jest několik sloupů čili pilířů ji vyznačujících, jak se zdá, tří s každé strany, a nad nimi nejspíš hned také oblouky zavřeny až do výše triforia v kůru, od kterého je příční síň (loď)

dělila. Práce tato dospěla během čtyr let dotud, že v den sv. Vojtěcha (23. dubna) r. 1396. mohlo tělo téhož svatého patrona i s ostatky sv. pěti Bratří přenešeno býti ze starého kostela do prostřed nového kostela pražského, t. j. do této nově vystavěné části jeho čili na místo, kdež posud hrob sv. Vojtěcha stojí, nyní ovšem již vně kostela.“ [1]) Rozumí se samo sebou, že šest těchto pilířů, uprostřed kterých nová hrobka sv. Vojtěcha stála, bylo také hned tenkráte nějakou prozatímnou střechou pokryto. Byla to tedy jakási prozatímná, podlouhlá kaplička, v jejímž středu se od r. 1396. hrobka sv. Vojtěcha nalezala a která po několika letech, když stavba věže kostelní již poněkud byla pokročila, se zbytkem starého kostela a také s novým kůrem v jeden celek opět spojena byla. Nebyla to tedy napotomní kaple sv.-Vojtěšská, která teprv v 16. věku povstala. Ostatky sv. Vojtěcha byly roku 1396. ve zvláštním hrobě, v půdě z kroužených pískovců zbudovaném, uloženy a sice v témž dřevěném, olověným plechem potaženém relikviáři, v němž dne 15. března 1880 byly nalezeny. Bylo to zajisté veliké štěstí, neřku-li zvláštní řízení Boží, že do takového hrobu uloženy byly; neboť by se jinak při nápotomních pohromách kostela svato-Vítského s těží byly zachovaly.

Nedlouho po přenešení ostatků sv. Vojtěcha

---

[1]) „Dějepis města Prahy“, díl II. str. 81.

r. 1396 počala se i nynější věž sv.-Vítská stavěti. Roku 1412 byla již tak vysoká, jako jsou lodě v kůru. Před bouřemi husitskými dosáhla zděná stavba věže již větší výšku, než ji má za našeho věku. Tím však nebyla ještě dostavěna, a poněvadž se za válek husitských v dovršení stavby pokračovati nemohlo, obdržela věž prozatímnou střechu šindelovou.

Mezi tím a sice ještě před r. 1408 obdržel chrám Páně sv.-Vítský zvláštního tvaru. Sloučen byl totiž nový za Karla IV. zbudovaný kůr v jeden prozatímný celek nejen s tou částkou střední lodě, kde nová hrobka sv. Vojtěcha od r. 1396 byla, ale i s ostatní posud nezbořenou částkou bývalého kostela starého. Celá prostřední částka tohoto celku mezi zbytky starého kostela a mezi novým kůrem a příční lodí stojící obdržela také prozatímnou střechu šindelovou. Sloučení toto stalo se za tou příčinou, aby se jednak na stavbě vysoké věže mohlo pokračovati, a aby jednak pro služby Boží bylo místa dostatečného.

Dle výpočtu V. V. Tomka na rozličných starých písemních dokladech se zakládajícího stávalo v tomto kostele svato-Vítském před bouřemi husitskými a také ještě po nich 64 oltářů a mezi nimi bylo jich více na počest sv. Vojtěcha zbudováno. Z toho patrně vysvítá, jak velkou úctu a důvěru předkové naši k témuž sv. patronu českému mívali; neboť při všech těchto oltářích sloužívali

téměř každodenně zvláštní k účelu tomu ustanovení kněží, jmenem oltářníci, mši svatou, a všechny tyto mše svaté byly od jednotlivých osob zvláště založeny. V kůru, v ochoze za hlavním oltářem sv. Víta byl již před r. 1354 v tak zvané kapli Saské oltář postaven na počest sv. Vojtěcha a sv. Doroty. Kapli tuto dal na své útraty vystavěti Rudolf I., kurfirst saský, pročež od počátku kaplí Saskou zvána byla. A tentýž Rudolf založil v ní i oltář dotčený. Nebude od místa upozorniti zde i na to, že dne 15. března 1880, když ostatky sv. Vojtěcha z dosavadní hrobky do chrámu sv.-Vítského přenešeny byly, právě v této kapli prozatímně opět byly uloženy.

Vedle kaple sv. Zikmunda, u zdi její západní v místě nyní již mimo kostel se nacházejícím, t. j. tehdáž v levém koutě příční síně chrámové blíž postranních dvéří stával oltář Nanebevzetí Panny Marie, kterýž zároveň byl také sv. Vojtěchu a ostatním sv. patronům a dědicům českým věnován.

U nové hrobky hned u prvního pilíře u příční síně po pravé straně byl oltář sv. Ducha, Panny Marie a sv. dědiců českých, tudíž i sv. Vojtěcha.

V tak zvané kapli hazemburské v věži býval též na straně východní u zdi oltář sv. Víta, Václava, Vojtěcha a Zikmunda, zbudovaný r. 1412.

Mimo to stával ještě touž dobou v nerozbořené části starého kostela hned u hlavních dvéří

na pravo oltář na počest Nanebevzetí Panny Marie a svatých dědiců českých.

Hlavní oltář sv. Vojtěcha stával však nad hrobkou, a byl bezpochyby hned po přenešení ostatků jeho r. 1396. zbudován. Dle jedné pozdější zprávy byl tentýž oltář z bílého mramoru upraven. Připomíná se také výslovně, že před ním hořívala vždy ve dne i v noci lampa. Nedaleko od tohoto oltáře, aneb snad zrovna u něho stávala také kazatelna, s které kněží obyčejná kázaní lidu konali.

Chrám sv.-Vítský udržel se v celém tvaru svém, kteréhož před bouřemi husitskými nabyl, až do r. 1541., ale v tomto roce potkala jej opět veliká pohroma. Dne 2. června, ve čtvrtek v oktávu Nanebevstoupení Páně, když právě velké sucho bylo, vyšel oheň z jednoho domu na Malé Straně, na nynějším náměstí Pětikostelském stojícího a Bašta zvaného. V kratičké době roznesl se oheň na všecky strany, strávil velkou část Malé Strany a Hradčany, dostal se do samého hradu pražského, kdež mezi jiným i starodávní desky zemské, jenž základem všeho soukromého a veřejného práva v Čechách byly, úplně zničil a mimo to zkazil i stavbu kostela sv.-Vítského. Veliká věž kostela téhož byla tehdá šindelovou střechou pokryta. Šindel se zapálil, krovy hořící počaly dolů na hranice zvonové padati, zapálily je, načež oheň mezi zvony tak dlouho trval, až dříví hranic všecko

shořelo a zvony dílem se rozpustily, dílem dolů spadly a se rozbily. Z popisu svrchu položeného známo jest, že střední část chrámu sv.-Vítského, ve které od r. 1396. hrobka sv. Vojtěcha se nacházela, byla také šindelovou střechou pokryta. Když tedy věž velká hořela, padl oheň okny na tuto střechu kostelní, zapálil ji a celá tato část, kde hrobka sv. Vojtěcha stála, vyhořela úplně, jakož i zbytky bývalého kostela starého. „Toliko sám hrob sv. Vojtěcha“ — tak vypravuje Beckovský („Poselkyně“ d. I. sv. 1. str. 95) — „jenž jest z bílého mramoru u prostřed kostela, sice celý, však velice zpukaný státi zůstal.“

Bylo to zajisté veliké štěstí, že ostatky sv. Vojtěcha v oltáři samém nebyly zazděny, a že teprv pod ním v zvláštním kameném hrobě, dosti hlubokém spočívaly, tak že se k nim oheň nikterak nemohl dostati. Oheň přešel také do kůru kostelního a do tamních lodí pobočních, kdež velkých škod nadělal. Dostal se i do kaple sv. Václava, a i tam mnoho věcí strávil a poškodil; ale ostatky sv. Václava, jenž v hrobce pod velikým kamenem spočívaly, zůstaly neporušeny.

Po tomto zhoubném požáru zůstal chrám sv.-Vítský po více let zpustlý, čehož nejhlavnější příčinou byla osiřelost arcibiskupského stolce pražského, která v celku 140 let, od r. 1421. totiž až do 1561 trvala. Teprv asi v osmém roce po požáru počal císař a král Ferdinand I. kostel sv.-

Vítský obnovovati, a sice jenom kůr t. j. částku kostela, která od císaře Karla IV. zbudována a od Václava IV. dovršena byla. Obnovování počalo pořízením nové střechy. Před nynějším hlavním vchodem do kostela na straně západní stávajícím, a po celé té místnosti, kde dosavád kaple svatého Vojtěcha stávala, jakož i dále kde před požárem zbytky starého kostela se nacházely, zůstaly po velkém ohni r. 1541. pouhé zříceniny, pro které do kostela samého (totiž do kůru) z této západní strany ani přístupu nebylo. A poněvadž kůr následkem požáru na téže straně z větší části ani nebyl ohražen, nastala toho nutná potřeba zbudovati v otvoru tom zeď prozatimnou, která až podnes kůr od těch místností dělí, na nichž se patero nových lodí nyní buduje. Tatéž prozatimná zeď byla na vnitřní straně své před r. 1729. ku slavnosti svatořečení sv. Jana Nep. malbami okrášlena, z kterých se jen nepatrné známky posud na ní udržely. Ostatní zříceniny v těchto místnostech stávající byly poznenáhla odstraněny, když se na obnovení kůru pracovalo. Na obnovení kůru pracovalo se za panování císaře Ferdinanda I. v celku asi 15 let, a v době té obsazen byl také poznovu arcibiskupský stolec pražský a sice roku 1561. V jakém asi stavu nacházela se hrobka sv. Vojtěcha v době od r. 1541. až do r. 1576., o tom jsme se posud určitých zpráv nedopátrali. Možná, že snad již před r. 1576. nad oltářem a

hrobem sv. Vojtěcha nějaká prozatimná kaplička opět byla zbudována. To však s jistotou se dá tvrditi, že kaple kamenná, která teprv letošního roku ku konci března byla rozbourána, původně, a co se podstaty její týče, r. 1576. byla vystavena. Tomu na svědectví byl až do poslední chvíle nade dveřmi této kaple, hned pod obrazem sv. Václava, Vojtěcha a Jana Nep. zasazený kámen, v němž dosti velkými číslicemi latinskými vytesán byl letopočet MDLXXVI. Pod tímto letopočtem byl pak v kamených veřejích vytesán jiný letopočet a sice arabskými čili obyčejnými a o něco menšími číslicemi totiž 1637, který letopočet naznačoval, že v tomto roce kaple obnovena byla. Kaple svato-Vojtěšská byla tedy ještě za arcibiskupa Antonína Brusa († 1580) vystavena, a za arcibiskupa Arnošta hr. z Harrachu († 1667) obnovena.

Když za panování zimního krále Bedřicha falcského (1619) kazatelové kalvinští chrám Páně svato-Vítský ohavně zpustošili, oltáře bořili, ostatky svaté do ohně metali, kříže, sochy a obrazy svatých hanobili a z kostela vyhazovali, zůstala jedině kaple sv. Václava a také kaple sv. Vojtěcha neporušena. Do těchto dvou kaplí žádný z buřičů kalvinských ani nevstoupil, což katolíci zvlaštní ochraně svatých patronů a dědiců připisovali. A když pak statečný pán Vilém z Lobkovic zimnímu králi Bedřichovi horlivě a důrazně proto domlouval, že jeho kalvinští kazatelové němečtí tak surově

a hanebně s posvátnými věcmi v kostele svato-Vítském nakládají, rozkázal Bedřich ještě téhož dne, aby ostatní obrazy a jiné věci posvátné z kostela svato-Vítského bez prodlení byly zanešeny do kaple sv. Vojtěcha, a kaple sama aby uzavřena zůstala, jako se již dříve s kaplí sv. Václava stalo [1]).

L. P. 1673. konala se v kapli sv. Vojtěcha zvláštní slavnost. V době té kolovalo zejmena v Čechách proroctví, že prý onen panovník dobude opět veleslavného chrámu cařihradského svaté Sofie (t. j. Božské moudrosti) a tudíž i pohanské Turky z Evropy vyžene, a starobylé východní císařství se západním císařstvím v jeden celek spojí, který obnoví bývalou slávu arcibiskupského chrámu sv. Víta na hradě Pražském, v nížto se stkvěl za panování císaře Karla IV., když na 300 kněží v témž chrámě služby Boží konali a dnem i nocí střídavě na modlitbách trvali. Proroctví toto nalezalo nejen v nižších ale i ve vyšších kruzích mnoho víry, i mělo se také za to, že na tehdejším císaři Leopoldu I. bude vyplněno. Arcibiskupem pražským byl tenkráte Matouš Zoubek, z řádu sv. Benedikta. Podnikavý muž tento ujímal se tedy horlivě o to, aby kostel sv. Víta na hradě pražském byl konečně dostaven, i aby k bývalé stkvělosti své opět byl přiveden. Umínil si tedy, že

[1]) Jana Beckovského, Druhý sloup. str. 560 a 566.

patero dlouhých lodí kostelních, na kterých se r. 1392. budovati počalo, dostaví, a tuto novou část kostela na počest sv. Vojtěcha zasvětí. Císař Leopold I., rádcové jeho přední, jakož i sněm český byli úmyslu tomuto velmi nakloněni. Za tou příčinou svolili stavové zemští ve sněmu na hradě pražském r. 1673 držaném, aby 8 tisíc zlatých vynaloženo bylo k upevnění věže kostela svato-Vítského, poněvadž „nejd. kníže pán Matouš Ferdinand, arcibiskup pražský, k větší cti a slávě Boží a *k poctě milého sv. Vojtěcha, tohoto království patrona, nad jeho svatým hrobem* nové stavení a klenutí vyzdvihnouti oumyslu jest.“ [1])

Dne 3. dubna 1673 na druhý svátek velkonoční sloužil tedy sám arcibiskup Matouš slavnou mši sv. v kapli sv. Vojtěcha, kteréž nejen celá kapitula svato-Vítská, ale i nejvyšší hodnostáři světští obcovali. Po skončené mši sv. držel tehdejší probošt kapitulní Coelestin z Blumenberku (t. j. Václav Nebeský, rodem Pražan a známý spisovatel český) zvláštní řeč k arcibiskupovi, ve kteréž mu přál hojného požehnání Božího k nastavajícímu úkolu. Napotom se odebral arcibiskup v slavném průvodu z kaple svato-Vojtěšské na místo, kde základní kamen ku nové stavbě položen býti měl a tam nejprvé sám třikráte motyčkou stříbrnou do země udeřil, což po něm ostatní

---

[1]) Artikule na sněmu obecném l. 1672—1673 str. XXIV.

přítomní hodnostářové opakovali. Základní kámen nebyl však hned položen. To teprv sám císař Leopold I. učinil, a sice dne 3. září téhož roku. Nová tato stavba netrvala však dlouho; neboť nastala válka proti Turkům, peněz se tedy nedostávalo, a sám arcibiskup Matouš zesnul v Pánu již dne 29. dubna 1675.

Za času sedmileté války, kterouž Bedřich II. král pruský od r. 1756—1763 proti Rakousku vedl, utrpěla kaple sv.-Vojtěšská leckteré zkázy. Poraziv vojsko rakouské v bitce mezi Žižkovem a Počernicemi svedené (dne 6. května 1757), počal Bedřich Prahu oblehati. V celku trvalo toto obležení 45 dní, v kteréžto době kostel svato-Vítský největšího nebezpečenství s pomocí Boží a sv. patronů českých přestál. Bedřich II. král pruský měl totiž v úmyslu převelebnou budovu chrámu svato-Vítského rozstříleti a ji úplně zničiti. Počínaje ode dne 31. května až do 8. června dal tedy 22.000 pum, ohnivých koulí a kartáčů na dotčený chrám vystříleti. Přes třidcetkráte počal chrám Páně již hořeti, ale neunavené pilnosti a neohroženosti kanovníků svato-Vítských a bohabojného lidu pražského poštěstilo se vždy, ač s velikým namaháním, oheň vzniklý uhasiti. Nicméně utrpěl chrám převelikých škod, střecha jeho byla z velké části zkažena, mnoho jehlanců, vížek, pavláček kamenných a řims bylo střelbou rozdrceno. Do vnitř kostela padlo 770 koulí, které tam mnoho

soch, oltářů, obrazů a pomníků poškodily, také veliké a velmi uměle zhotovené varhany zapálila jedna ohnivá koule, kterých pak větší část shořela. Konečně přispěl maršálek Daun s novým vojskem Praze na pomoc; Bedřich obrátil se proti němu a svedl s ním bitvu u Kolína. V bitce té porazil jej však Daun na hlavu, Prušáků zahynulo v ní 20.000, a ostatní utíkali pak úprkem z Čech. Při dotčené střelbě na chrám svato-Vítský padlo tedy i více pum a koulí na kapli sv. Vojtěcha, a porouchaly ji dosti značně. V obnovené postavě své, do kteréž napotom opět uvedena byla, udržela se kaple svato-Vojtěšská vyjma menší opravy až do času nynějšího t. j. až do posledních dnů měsíce března 1880, když konečně za příčinou nové stavby nutnost nastala, aby byla rozbourána. Při tomto bourání zůstal však zděný hrob, v němž velký olověný relikviář s ostatky sv. Vojtěcha, sv. pěti Bratří a jiných ještě světců dne 15. března nalezen byl, zcela neporušený, jakož i o to postaráno jest, aby při další stavbě nikterak porušen nebyl. Kýž bychom se toho jenom brzy dočkali, aby nad tím samým hrobem nový a nádherný oltář na počest sv. Vojtěcha byl zbudován, a aby nalezené ostatky téhož světce opět do této hrobky slavně mohly býti přenešeny.

* * *

Doufáme se ještě leckterému čtenáři zavděčiti, když zde uvedeme krátký seznam těch ostatků našeho sv. patrona a dědice Vojtěcha, které mimo nově nalezené od časů pradávných v chrámu Páně svato-Vítském jsou uloženy a také v kostelním inventáři zaznamenány. Jsouť to tedy následující sv. ostatky: Předně hlava sv. Vojtěcha, která spočívá v jednom z těch nově upravených vkusných a skvostných relikviářů, jenž nyní na hlavním oltáři kostela svato-Vítského jsou umístěny. Těchto relikviářů jest v celku šest, které dohromady 9000 zl. stály a v nich jsou ostatky těchto našich ss. patronů uloženy: Vojtěcha, Cyrilla, Víta, Václava, Ludmily a Prokopa. Relikviář svato-Vojtěšský stojí na rohu oltáře, kde kněz evangelium čte. V něm tedy na červeném aksamitovém polštáři spočívá hlava sv. Vojtěcha. Tato hlava stávala i na dřívějším hlavním oltáři a sice ve stříbrném poprsí sv. Vojtěcha, kteréž nyní za ozdobu oltáře v kapli sv. Jana Nep. slouží.

Dále se nachází v pokladu svato-Vítském ještě jiné poněkud menší stříbrné poprsí sv. Vojtěcha, v němž několik ostatků z kostí téhož sv. dědice našeho jest zaděláno. Právě toto stříbrné poprsí s ostatky svato-Vojtěšskými bývá každoročně na svátek sv. Vojtěcha z pokladnice do kaple svato-Vojtěšské přenešeno a tam na oltáři přes celý oktáv vystaveno, jakož jsme již svrchu o tom zmínku učinili.

Mimo to chová se v pokladnici svato-Vítské perlami vyšitá mitra (biskupská čepice), pectorale (poprsní kříž), biskupský prsten, jedna biskupská rukavice a také hřeben, kterým sv. Vojtěch při svém posvěcení na biskupství česán byl, což v tomto smyslu se vyrozumívá. Při svěcení na biskupství bývá vždy hlava svěcencova svatým olejem pomazána, pak bílým šatem kolem na tak dlouho obvázána, dokud nad ním jisté předepsané modlitby nejsou vykonány. Napotom se bílý šat opět rozváže a s hlavy jeho sejme. Při obvazování a rozvazování šatu stává se však, že vlasy svěcencovy poněkud z pořádku přijdou. Aby tedy snadno do svého pořádku mohly býti uvedeny, jest vždy při svěcení hřeben pohotově a právě takový hřeben, jehož se za touto příčinou při svěcení sv. Vojtěcha na biskupství užívalo, zachoval se až podnes. V pokladnici svato-Vítské chová se také ještě jedno mešní roucho, které sv. Vojtěch míval. V tomto rouchu čili ornátu sloužíval arcibiskup pražský obyčejně mši sv. na výroční svátek sv. Vojtěcha. V novějším čase upustilo se však od tohoto obyčeje. Dotčený ornát je velkým stářím svým již sešlý; mohl by tedy snadno zkázu utrpěti, kdyby se ho i nyní ještě při sloužení mší sv. užívalo.

Bl. Ondřej Bobola.

Ke str. 270.

Zprávy

o Dědictví Svato-Janském.

I.

Přehled údů v roce 1879.

Zakladatelů jest	6
Spoluzakladatelů	53
Údů první třídy	25
Údů druhé třídy	132
Údů třetí třídy	26094
Úhrnem . .	26310

Mezi těmi jest údů stálých a sice:

rodů	5471
škol, obcí, knihoven, bratrstev a spolků . .	1106
údů duchovního stavu	2777

☞ Údy stavu kněžského snažně žádáme, aby, jak veškeré údstvo očekává, mezi oktávem sv. Jana Nep. oběť mše svaté za živé i za mrtvé údy našeho Dědictví každoročně obětovali. Ostatní údové nekněží s týmž nábožným úmyslem v naznačeném čase přítomni buďtež mši svaté. U hrobu sv. Jana Nep. v Praze koná též ředitel Svatojanského Dědictví v den

po slavnosti Svatojanské v 8 hodin slavné zpívané rekviem za všecky v Pánu zesnulé údy, kteroužto pobožnosť založil a nadal v Pánu odpočívající kanovník strážce Václav Pešina rytíř z Čechorodu, bývalý redaktor Dědictví Svatojanského.

II.

Poučení o přístupu nových údů a odbírání knih.

1. Kdo k Dědictví Svatojanskému v Praze přistoupiti hodlá, nechť poštou ve vyplaceném psaní (franko) aneb jinak příležitostně s nápisem: „Ředitelství Svatojanského Dědictví v Praze“ své jméno a příjmení, pak svou osadu farní a biskupství (diecési), ku kterémuž přináleží, udá, zároveň i peníze vloží. Vklad za úda třetí třídy obnáší jednou a na vždy 11 zlatých rak. měny; za rod, školu, obec, knihovnu platí se jednou na vždy 22 zl. *)

2. Každý nově přistouplý úd ať si lístek na odbírání knih dobře uschová a následujícího roku, jakož i potom v budoucích letech po Velikonoci od svého veleb. pastýře duchovního si jej podepsati dá. Pak může na tento lístek, žije-li úd v Čechách, knihu v kněhkupectví B. Stýbla v Praze na sv.-Václavském náměstí (býv. koňském trhu) číslo 786—II. vyzdvihnouti, jen že musí připojiti 3 kr. r. č., kterýžto

*) Jména nových údů, kteří k Dědictví Sv.-Janskému přistoupili a jiná téhož Dědictví týkající se návěští ohlašujeme v časopisu „Blahověst“, jenž vychází (letos již 30. rok) třikrát za měsíc, totiž dne 5., 15. a 25. každého měsíce. Na „Blahověst“ předplácí se v kněhkupectví B. Stýbla v Praze č. 786—II. a sice na celý rok s poštovní zásilkou pouze 3 zl. 50 kr.

peníz přísluší kněhkupci za práci a obálku. Pro údy v Olomúckém arcibiskupství platí totéž, jen že knihy své vybírají v kněhkupectví Eduarda Hölzla (Helcla) v Olomúci na horním náměstí v č. d. 285; údové pak z Brněnského biskupství nechť se o knihy své hlásí v kněhkupectví Karla Vinikra v Brně v řemenářské ulici. Ostatním údům v jiných diecésích zasílají se knihy přímo z Prahy. Kdožby však žádal, aby mu kněhkupec knihu poštou zaslal, připoj mimo ony 3 krejcary kněhkupci náležející, ještě 6 krejcarů na kolkovaný list nákladní.

3. Přestěhuje-li se některý úd z Čech na Moravu, aneb odebéře-li se z Brněnského biskupství do Olomúckého aneb naopak, ať to ve vyplaceném listu (franko) oznámí Ředitelství, kteréž mu nový lístek na odbírání knih pošle, aby mu pak v příslušném kněhkupectví vydány byly.

4. Poněvadž odebírací či podělný lístek může v ztrátu přijíti neb i ukraden býti, každý si číslo jeho pro takový případ na jistém místě, ku příkladu v modlitební knížce zaznamenej; a pakli skutečně ztráta se udála, Ředitelství o nový lístek požádej s připojením 20 krejcarů, co poplatku za vydání listu nového, a 10 kr. na poštovní výlohy, tedy úhrnem 30 kr. Připomínáme však, že kdyby se nápotom pohřešovaný první lístek zase nalezl, tento již žádné platnosti nemá.

5. Když umřel úd, žádáme snažně pozůstalých přátel, aby, kdož si na tento lístek knihu posledního roku (třebas po smrti úda) vybrali, úmrtí toho úda na lístek ten poznamenali a dotýčnému kněhkupectví vydali, aneb poprosili svého pastýře duchovního, aby lístek ten nejdůstojnější arcib. konsistoři Pražské zaslal.

6. Rod se béře, pokud jméno se neztratí. Synů-li není, odebírají knihy dcery zakladatele rodu, dokud žijí; dítky pak jejich jiné již jméno nesoucí nemají práva tohoto; rod vymřel.

7. Spojí-li se manžel s manželkou svou v jeden toliko vklad (11 zl.), vydávají se knihy jenom do úmrtí prvního z nich. Tolikéž, spojí-li se v jeden vklad bratr s bratrem neb sestra se sestrou, neb bratr se sestrou a podobně, vydávají se knihy jen do úmrtí toho, jenž první jest napsán na přijímací listině (diplomu).

Připomínáme, že správa Dědictví Svatojanského rozdělena jest nyní v ten způsob, že ředitel Dědictví přijímá vklady nových údů, žádosti o knihy, o duplikáty diplomu, jež podpisuje, atd.; redaktor pak Dědictví vede péči o vydání knih, pročež se tomuto jen rukopisy podávají, vše ostatní budiž zasíláno: Ředitelství Dědictví Svatojanského v Praze.

III.

Seznam údův

Svatojanského Dědictví v Praze,

kteří během roku 1879 zemřeli, aneb již dříve zemřelí jsouce, ředitelství teprv letos oznámeni jsou byli.

I. V Čechách.

1. V Pražské arcidiecési.

Andělová Rozalie v Točné.
Berounský Jan v Křenku.
Čechman Antonín v Slaném z. r.
Černý Jan v Křenku.
Foltová Josefa v Březových Horách.
Henišová B. v Hořanech.
Houda František v Břežanech.

Janeček Jan v Praze.
Jarolímek Josef ve Voříkově.
Kadlec Martin v Praze.
Kulová Anna ve Lhotě.
Ovčárský Josef v Slaném.
Příhodová Františka v Příčevě.
Pýcha František v Chotětově.
Sudek Václav v Krychnově.
Svoboda Josef v Dřízech.
Důst. p. Škampa Alois, farář v Kojeticích.
Vollmuthová Františka v Pohořicích.
Winklerová Veronika ve Vambeřicích (v Kladsku).
Žáková Anna v Outěchošti.

Úhrnem 20.

2. V Budějovické diecési.

Bartušek Matěj v Putimově.
Bezpalec Jan v Ševetíně.
Braunová Marie v Pelhřímově.
Deutschová Kateřina v Budějovicích.
Divoký Jan v Hrdlořezích.
Donnová Magdalena ovdovělá Matuchová v Bechyni.
Franěk Josef v Milínově.
Homolka Matěj v Hrdlořezích.
Hrůza František a manž. Marie v Nikovicích z. r.
Choděra Jakub v Dvorci.
Janota Tomáš v Uzenicích z. r.
Kníže-ová Kateřina v Uzenicích z. r.
Kolář Mikuláš v Hrdlořezích.
Kozáková Veronika v Dmejšticích.
Marek Martin v Municích z. r.
Matesová Magdalena v Klenči.
Miniberger Václav v Strakonicích.
Mrvík Jan v Uzeničkách z. r.
Pekárek Jakub v Uzenicích.
Pekárek Jan v Uzenicích z. r.
Pilný Václav v Čejticích.
Rous Kašpar v Korytech.
Vel. p. Sixl František, kaplan v Borovanech.
Důst. p. Špitálský Jan,

bisk. vikář a farář v Borovanech.

Důst. p. Špaček Josef, farář ve Velešíně.

Sýkorová Anna v Nepomuku.

Tuháčková Marie v Uzeničkách z. r.

Ulovecová Marie v Janovicích.

Vopalenský Josef v Pelhřímově.

Zdichynec Jan v Skalách.

Úhrnem 31.

3. V Královéhradecké diecési.

Bednář Jiří v Třebechovicích.

Blažková Filomena v Dol. Dobrouči.

Důst. p. Brehm Josef, farář na odpočinku.

Coufal Josef v Limberku.

Čepek Václav v Glucku.

Dittrich Jan v Bystrém z. r.

Hirsch Jan v Bělé.

Houfková Barbora v Zábřeží.

Hyhlíková Kateřina v Bejšti.

Chadrabová Anna v Pučerách.

Důst. p. Jančura Jan, farář na odpočinku, zakladatel Dědictví odkazem.

Jirušková Dorota v Třebechovicích.

Karas František v Svítkově.

Kávová Františka v Třebechovicích.

Kořínek Václav v Horní Dobré-Vodě.

Kroulová Kateřina v Popovicích.

Příhoda Augustin v Humpolci.

Rambousek Josef v Střeváči.

Vel. p. Skalický Josef, kněz v Kukusu, spoluzakladatel Dědictví.

Skalický Josef ve Vejprachticích.

Strupová Anna v Nechánicích.

Schlaufová Anna Marie v Hradci Králové.

Scholzová Teresie v Ledhuji.
Vaněk Josef na Skalce u Dobrušky.
Důst. p. Wolf Jan, farář v Žlebích.

Úhrnem 25.

4. V Litoměřické diecési.

Henz František v Kluku.
Jiříčková Amalie v Lomnici.
Juna Josef v Turnově.
Michal Josef v Borci.
Šmíd Jan, mlynář na Záduší.

Úhrnem 5.

II. Na Moravě.

5. V Olomúcké arcidiecési.

Axmanová Rozalie v Šumvaldě z. r.
Baďura Theodor v Hranicích.
Barteková Anna v Nivnici z. r.
Bejlová Barbora v Šumvaldě z. r.
Beneš František na Velehradě.
Berglová Veronika v Radkově.
Bernát Jakub a manželka Marie v Luběnicích z. r.
Brablíková Anežka na Velehradě.
Břišťálová Františka v Starém Městě z. r.
Burdová Františka v Starém Městě z. r.
Bycanova Kateřina v Starém Městě.
Cukr František v Lýskách.
Čechák Ignác v Majetíně.
Číčová Apolena v Dolněmči.
Číhalová Anna v Dluhonicích.
Daníčková Anna v Nivnici.
Davídková Tekla v Dluhonicích.
Dočkal František v Klopotovicích.
Dokoupil Jan v Smržicích.
Dokoupilová Teresie v Bludově z. r.
Dostalová Anna v Dluhonicích.
Drexlerová Anna v Dřevohosticích.

Dvořák Jan v Chomýži.
Důst. p. Gold Jan, farář v Lesnici.
Habáňová Anna v Tovačově.
Habáňová Barbora v Huštěnovicích.
Hapalová Marie Anna ve Velké.
Haramia Josef v Káňovicích z. r.
Hrabálková Anna v Roštíně.
Hrbáčková Teresie v Králicích.
Hurníková Lucie, provdaná Brumníková ve Vítkovicích.
Hübner Josef na Velehradě.
Chmel Viktorin v Petrovicích z. r.
Jakšíková Antonie v Hranicích.
Jemelková Františka v Klokoči.
Josefíková Alžběta v Káňovicích.
Kaňáková Františka v Králicích.
Kobza Vincenc v Kyselovicích.
Kopečná Klára v Chropíni.
Korycánek Václav v Kostelanech z. r.
Kostřicová Kateřina v Tetíně.
Koukal Matěj a manželka Marie v Ústíně z. r.
Koukal Leopold v Roketnici.
Koutná Marie Anna v Holici.
Krejčí Marie Anna v Osyčanech.
Křiva Jan v Starém Městě z. r.
Kubáč Jan v Cekyně.
Kundrata Antonín v Bojkovicích.
Krystínková Marie Anna v Horce.
Kyselová Magdalena v Šumvaldě.
Lefkožívová Františka v Kroměříži z. r.
Lužný František a manželka Teresie v Luběnicích z. r.
Macenauerová Antonie v Uher. Hradišti z. r.
Mackovík Antonín v Popovicích.
Mánková Barbora v Ústí z. r.
Mánková Veronika v Sušicích.
Marklová Barbora v Hodolanech z. r.
Martilíková Kateřina pro-

vdaná Stojanová v Horní Moštěnici.
Možnovský František v Předmostí.
Mrázek Karel v Dluhonicích.
Němec Florian v Němčicích.
Důst. p. Němec František, farář v Rychtářově.
Novák Jan v Starém Městě.
Novák Josef v Holici.
Novotná Rosalie v Holici.
Obrtel František v Dluhonicích.
Opluštil Václav v Březcích z. r.
Podloučková Teresie v Pornicích z. r.
Polívková Marie v Doloplazech z. r.
Řehák Jan v Hluzově.
Seltnerová Marie v Uher. Brodě.
Serva František v Předmostí.
Skácelová Anna ve Viltonicích.
Skopal František v Dluhonicích.
Slezáková Apolena v Nivnici.
Skřiček Petr v Bařici.
Sontag Jan v Štěpánově.
Spurný Cyrill v Adlersdorfě.
Důst. p. Schwarz Jan, farář v Bystrošicích.
Šmídová Marie v Modré.
Šrom Antonín v Drahotuších.
Štěpánek Jan v Klenovicích.
Tomečková Františka v Zbrašově.
Trousil Jakub v Hranicích.
Vodička Josef v Dluhonicích.
Votková Marie v Králicích z. r.
Vrbková Františka v Břestci.
Zrunková Anna na Velehradě.
Žaloudková Kateřina ve Vitonicích z. r.

Úhrnem 92.

6. V Brněnské diecési.

Černý Mikuláš v Holubicích z. r.
Floriánová Anna v Želetově.
Hamerl Jan v Jaroměřicích.
Důst. p. Hončík Ambrož, farář v Mikulovicích.
Jedlička Josef v Oslavanech z. r.

Julínek Vilím v Jedovnici.
Klíma Josef v Rudici.
Kottas Pavel v Adamových Hamrech.
Křivan Libor v Hor. Branicích.
Kuncová Antonie v Senátorově.
Mačkal Cyrill v Drnovicích.
Pokorná Marie v Brně.
Potůček Václav v Dalešicích z. r.
Prachař Antonín v Jedovnici.
Rebenda Pavel a manželka Apolonie v Břeclavě z. r.
Rozkydal Jakub v Hoštěhradkách.
Rožnovský Vincenc v Otávrově.
Růžička Antonín v Dobročkovicích.
Sláma Josef v Dol. Dubjanech.
Šťastný Tomáš v Syrovicích.
Stejskalová Kateřina v Sitbořicích.
Šimeček František v Prušankách.
Velehrach Tomáš v Kovalovicích.
Vichta Antonín, učitel v Mohelni.
Vichta Josef, učitel ve Vídni u Vel. Mezeříčí.

Úhrnem 26.

III. V Slezsku.

Gurecki František v Ráji.
Wengraszyova Hedvika v Kacrycích.

Úhrnem 2.

IV. V Rakousích.

Adamec Valentin ve Vídni z. r.
Andělová Veronika v Postorně.
Baránková Rozina v Nové Vsi Chorv. z. r.
Pochylý Petr v Nové Vsi Chorv. z. r.

Úhrnem 4.

V. V Uhrách.

Fašunk Jan ve Vajnorech.
Veledůst. p. Józy Josef, kánovník v Břetislavi.
Lachkovicz Jan v Bystrici z. r.
Důst. p. Pitonyak Ondřej, farář v Letanovci.
Důst. p. Radlínský Ondřej, farář v Krstech
Důst. p. Vrchovina Štěpán, farář v Šavníku.
Schunagl Jan v Racdorfu.

Úhrnem 7.

Všech v Pánu zesnulých údův jest tedy úhrnem letos, pokud ředitelství oznámeni byli, 212, kteřížto nábožným modlitbám živoucích poručeni buďtež!

IV.

Knihy Svatojanského Dědictví.

Z kněh Svatojanským Dědictvím vydaných jest posud na skladě:

Bible Česká čili Písmo svaté starého i nového Zákona. Velký oktáv. Stran 1433, dříve za 2 zl., nyní toliko za **1** zl. **5** kr.

Postilla anebo výklady a rozjímání na evangelia nedělní a sváteční od dr. Innocencia Frencla.
Díl I. dříve za 1 zl. 84 kr., nyní za **60** kr.
Díl II. „ „ 2 „ 44 „ „ „ **1** zl.
Díl III. „ „ 1 „ 50 „ „ „ **1** zl.
Díl IV. obsahující výklady na epištoly celého roku, dříve za 1 zl. 50 kr., nyní za **60** kr.

Kancionál. Díl I. a II. dříve za **4** zl. **40** kr., nyní za **3** zl. **40** kr. nevázaný jen za **3** zl.

Hlas varhan. Díl I. a II., obsahuje dokonalý průvod varhan ke všem písním v Kancionálu obsaženým; dříve za 18 zl., nyní za **10** zlatých.

☛ K žádosti důst. úřadů farních, ředitelů kůrů a členů Dědictví povolí Ředitelství při obou dílech „Kancionálu“ i u „Hlasu varhan“ ještě větší srážku, t. j. nižší cenu, jakož i při mnohých jiných knihách v tomto seznamu obsažených, zvláště když by se více výtisků odebralo. Tímto spůsobem bylo by lze „Kancionál“ za nepatrnou cenu po osadách rozšířiti, tak že by se v každé domácnosti ke cti a chvále Boží zpívalo a společné služby Boží nábožným zpěvem veškeré osady se oslavily.

Život Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista. Od far. Pant. Neumanna, 2 díly, dříve za **3** zl., nyní oba za **1** zl.

Duševní zábavy. Sbírka povídek, dříve za **1** zl., nyní za **50** kr.

Čermákova rodina, od kan. Jos. Ehrenbergra, dříve za 1 zl., nyní za **80** kr.

Vůdce hříšníků Ludvíka Granadského. Od Jana N. Frant. Desoldy Stran 733 dříve za 1 zl. 40 kr., nyní za **1** zl.

Příběhy Starého Zákona a jim připojené nábožné rozjímání pro lid křesťanský; s obrázky; dříve za 2 zl., nyní za **1** zl.

Příběhy Nového Zákona a jim připojené atd.; s obrázky; dříve za 2 zl., nyní za **1** zl.

Boj a vítězství pravdy Boží v Čechách. Sepsal kan. Jos. Ehrenberger. Dříve za 1 zl., nyní za **60** kr.

Drahé kameny z koruny Svatováclavské čili životy Světců, Blahoslavených a domněním Svatých národa československého. Díl I., dříve za 1 zl. 40 kr., nyní za **1** zl.

Obrazy z dějepisu Církve Páně. Sepsal Tomáš Novák. Díl I., dříve za 1 zl. 36 kr., nyní za **1** zl.

Dějiny diecése Pražské. Národní dům český v Římě. Sepsal a vzdělal Dr. Klement Borový; posud za **1** zl. **45** kr., nyní za **1** zlatý.

Ctih. otce Leonarda Goffine-a: **Postilla**. Přel. Jan N. Fr. Desolda. Díl I. obsahuje neděle a svátky Páně. Str. XVI. a 530. Cena 2 zl. 40 kr.

Ctih. otce Leonarda Goffine-a: **Postilla**. Přel. Jan N. Fr. Desolda. Díl II. Obsahuje slavnosti a svátky Svatých. Cena 1 zl. 60 kr.

Obrazy z dějepisu Církve Páně. Sepsal † Tomáš Novák. Díl II. — **O svatém biřmování.** Cena obou spisů 1 zl. 50 kr.

Sv. Jan Nepomucký. S ocelorytinou. Sepsal Dr. Klement Borový. — Základní **pravidla katol. vychování.** Zčeštil Jan Nep. Fr. Desolda. Oba spisy za 2 zl. 60 kr.

Památky Staroboleslavské čili Prvotní vývoj a význam úcty Svatováclavské v Čechách. Sepsal Jan Kř. Votka. S obrázkem sv. Václava a 7 jinými dřevořezbami. Str. VIII, 415 a XVIII. Cena 2 zl. 60 kr.

Též lze dostati následující výňatky z **Velkého Kancionálu** vydané nákladem **K. Bellmanna:**

Nešpory čili večerní pobožnosť církevní o nedělích a slavnostech Páně, též o svátcích Svatých a Světic Božích. — V malém formátě bez not za **25** kr.

Žalmové nešporní a antifony Marianské za **6** kr.

Školní kancionálek. Z rozkazu Jeho Eminencí nejdůstojnějšího knížete pána arcibiskupa Pražského Bedřicha sestavil a vydal V. Bradáč. V malém formátu, v tuhé vazbě za **20** kr.

Písně na oslavu sv. Jana Nepomuckého. V Praze 1869. Za **6** kr.

Mešní písně. V této knížce jsou obsaženy všecky v Kancionálu zahrnuté mešní písně kromě prvních třech slavnostních. Dvoje vydání, jedno písmem latinským, druhé frakturou po **8** kr.

Církevní hodinky za mrtvé. Vydal Vinc. Bradáč. S povolením nejdůst. kníž. arcibiskupského Ordinariátu. Za **10** kr.

Poznámka.

Životy, utrpení a skutky Svatých a Světic Božích. Od Hug. Karlíka. I., II. a III. díl lze ještě dostati a sice každý díl po **70** kr.; avšak díl IV. a V. jest již úplně rozebrán.

Doslov.

Ukončujíce letošní podíl: „Drahé kameny z koruny Svatováclavské“ díl II., byli jsme dne 15. března t. r. mile překvapeni nenadálým nalezením ostatků sv. Vojtěcha, biskupa a mučeníka, ochránce země České. I umínili jsme dáti zprávu o tomto daru Božím údům našeho Dědictví. Přidali jsme tedy vypsání: „Sv. Vojtěcha hrob a ostatky na hradě Pražském,“ čímž podíl jednak vzrostl, ale vydání se poněkud opozdilo. V té naději, že se stalo na oslavu sv. Vojtěcha, a že to údům nebude nevhod, činíme se poručeny nábožným modlitbám.

Dáno dne 16. dubna 1880.

Karel Schwarz,
kanovník metrop. kapitoly u sv. Víta na hradě Pražském,
ředitel
„Dědictví Sv.-Janského“.

František Srdínko,
sídelní kanovník kolleg. kapitoly ve Staré Boleslavi,
redaktor
„Dědictví Sv.-Janského“.